

STRÄNGNÄS KOMMUN

Översiktsplan 2014

Strängnäs kommun

Antagen av kommunfullmäktige 29 september 2014

Projektorganisation

Uppdragsgivare	Kommunstyrelsen
Politisk styrgrupp	Översiktsberedningen (presidierna från Kommunstyrelsen, Plan- och byggnämnden och Nämnden för hållbart samhälle)
Förvaltningens styrgrupp/ledningsgrupp	Kommunchef, chef Samhällsbyggnadskontoret, chef Teknik- och servicekontoret, chef Näringslivskontoret, chef Stabsavdelningen
Projektledare	Sanna Alm, planeringsarkitekt
Projektgrupp	Sanna Alm, Anders Jonsson, Mikael Rojek, Marie Jonsson, Johanna Vinterhav, Bertil Antonsson, Gustav Björnstad, Lennart Nilsson, Riikka Vilkkuna
Utökad projektgrupp/referensgrupp	Tjänstemän från olika delar av förvaltningen med fokus på områden såsom: utbildning, näringsliv, infrastruktur, kultur, barn och unga, planering och byggande, miljöstrategiarbete, kommunikering, vård och omsorg, turism, fritid etcetera
Övriga medverkande	Hosper Sweden AB (framtagande av illustrationer till sid. 23, 25, 27-29, 31-51 och bearbetning av kartor i kap. Riksintressen och andra allmänna intressen) Jaana Asp, fotograf

Foto, framsida:

Layout: Sanna Alm utifrån mall tillhörande kommunens grafiska profil

Tryckt hos Strängnäs kommun, Post och Repro

Förord

Utmaningarna och möjligheterna vad gäller kommunens utveckling är många, men det viktigaste är att alla gemensamt värnar om och bidrar till en hållbar utveckling. Arbetet måste bedrivas ur ett samhälleligt helhetsperspektiv med utgångspunkt i FN:s definition av hållbar utveckling: att tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.

I ett hållbart samhälle finns en balans mellan ekologiska, sociala och ekonomiska intressen, det är därmed viktigt att utvecklingen av kommunen sker i samarbete med kommuninvånare, intresseorganisationer, näringsliv och myndigheter.

Bästa möjliga förutsättningar för genomförande av översiktsplanen fås genom att utveckla medborgardialogen och på olika sätt möta allmänhet, markägare, näringsliv, ideella föreningar och andra intressenter. Under vårt arbete med kommunens utveckling skaffar vi oss också kunskap och information genom ett sektorsövergripande arbete inom kommunförvaltningen och gentemot kommunala bolag.

Översiktsplanens utvecklingsstrategi tog form under de politiska strategidagar som arrangerades i slutet av januari 2013. Som utgångspunkt för diskussionerna fanns bland annat de synpunkter, tankar och idéer om Strängnäs kommuns framtid, som boende och/eller verksamma i kommunen bidragit med under arbetsprocessens inledande fas och som sammanställts i ett antal fokusområden. Med utvecklingsstrategin sätts fysiska ramar för hur och var kommunen ska utvecklas – hur kommunen med de olika hållbarhetsdimensionerna som utgångspunkt ska kunna växa från dagens 33000 till cirka 44000 invånare år 2040.

Hur ska kommunens befolkningstillväxt tas omhand? - aktivitetet under de politiska strategidagarna i slutet av januari 2013

Jens Persson
Kommunstyrelsens ordförande

Lennart Andersson
Plan- och byggnämndens ordförande

Innehåll

Inledning	7
Bakgrund	7
Arbetsprocess	8
Antagande	8
Inriktningsbeslut	9
Översiktsplanens uppbyggnad	9
Övergripande planeringsförutsättningar och fokusområden	10
Klimat- och miljöarbete	10
Miljökvalitetsmålen	11
Kommunala mål och riktlinjer	12
Miljökvalitetsnormer	12
Ekonomisk utveckling	13
Sociala strukturer	14
Hur ser boende och verksamma på sin kommun?	14
Befolkningsstruktur	15
Folkhälsa	16
Tillgänglighet	16
Fokusområden	17
Utvecklingsstrategi och användning av mark- och vattenområden	22
Framtidsscenario och övergripande utvecklingsstrategi	24
Huvudscenario	25
Alternativa scenarion - vad händer om?	26
Den övergripande utvecklingsstrategins huvudteman och utvecklingsområden	30
Fortsätt att strärka utvecklingen runt kommunens järnvägsstationer i Strängnäs stad och Läggesta med Mariefred och Åkers styckebruk	32
Främja ett levande stadsliv i kommunens centralort	36
Skapa förutsättningar för Stallarholmen att utvecklas	38
Koppla samman kommunens delar/samhällen	40
Främja en levande landsbygd på ett hållbart sätt	42
Översiktlig markanvändningskarta	48
Konsekvenser av planens genomförande	52
Miljökonsekvenser	52
Ekonomiska och sociala konsekvenser	52

Inledning

Bakgrund

Kommunstyrelsen gav 2008 förvaltningen i uppdrag att påbörja arbetet med en aktualitetsförklaring av den översiktsplan för Strängnäs kommun som antogs av kommunfullmäktige 2002. En aktualitetsförklaring innebär att kommunfullmäktige tar ställning till om översiktsplanen fortfarande är aktuell, det vill säga i vilken utsträckning översiktsplanens intentioner fortfarande gäller med hänsyn till nya förutsättningar.

I en sammanfattande redogörelse från länsstyrelsen 2009 redovisas synpunkter i fråga om sådana statliga intressen som kan vara av betydelse för kommunens beslut. I redogörelsen anges även hur synpunkterna enligt länsstyrelsens mening förhåller sig till översiktsplanen.

Kommunfullmäktige beslutade 2010 att förklara gällande kommunövergripande översiktsplan, antagen 2002, som inaktuell, samt att ge plan- och byggnämnden i uppdrag att påbörja arbetet med en ny översiktsplan. Detta mot bakgrund av att förvaltningen, efter en avstämning mot länsstyrelsens sammanfattande redogörelse, fann att ÖP 2002 i många avseenden bedömdes som inaktuell. De största skillnaderna mellan översiktsplanen från 2002 och översiktsplan 2014 är följande:

- ÖP 2014 innehåller till skillnad från ÖP 2002 en tydligare utvecklingsstrategi som sätter övergripande fysiska ramar för hur/var kommunen ska utvecklas och befolkningsutvecklingen tas omhand.
- I ÖP 2014 har kommundelsprogrammen från ÖP 2002 utgått. Detta på grund av att det sedan 2007 utvecklats ett system med fördjupningar av översiktsplanen. Det är i fördjupningarna som användningen av mark- och vatten beskrivs mer ingående.
- ÖP 2014 innehåller, i jämförelse med ÖP 2002, tydligare riktlinjer vad gäller bebyggelse på landsbygden. I ÖP 2002 saknas ett tydligt stöd för att motverka en utspridd bebyggelsestruktur (där bilen blir ett måste för persontransporter) samt ett stöd för att värna om värdefull jordbruksmark.
- På ett liknande sätt som i översiktsplanen från 2002 beskrivs i ÖP 2014 kommunens planeringsförutsättningar i form av riksintressen och andra allmänna intressen. Skillnaderna mellan handlingarna är att det i ÖP 2014 presenteras ställningstaganden kopplade till varje behandlat tema. Detta för att möjliggöra bättre vägledning vid prövningar och beslut om bland annat framtida markanvändning.

**Kommunens gamla
översiktsplan från 2002**

Arbetsprocess

Arbetet med vision 2020 startade i februari 2006 då Strängnäs kommun genomförde en konferens om kommunens framtid (Solbackakonferensen). På konferensen deltog cirka 150 kommunbor med förankring i bland annat näringsliv och organisationer. I mars samma år beslutades om antagande av visionen i kommunstyrelsen. Utifrån visionen togs 2007 en handlingsplan fram och visionen inkluderades i kommunens Strategiska planer för 2007-2009 och 2009-2011 (Strategisk plan anger vilka målsättningar som kommer att prioriteras under aktuell mandatperiod). Under ytterligare en konferens, Strängnäs Open, i mars 2009 fördes diskussioner om kommunens framtid utifrån den tidigare antagna handlingsplanen. Till de stora dialogdagarna kom företag, organisationer, opinionsbildare och kommuninvånare. Ett beslut från konferensen blev en mer komprimerad vision för 2020. Ett beslut om antagande av den nya visionen togs av kommunfullmäktige i december 2009 och finns inkluderad i Strategisk plan 2011-2014.

Foto: Sanna Alm

Foto: Sanna Alm

Idécaféer - en av församrådets aktiviteter för insamling av synpunkter om kommunens framtid

Vision 2020 lyder:

”Att leva i Strängnäs kommun är enkelt, tryggt och ger stora möjligheter.

Samverkan, förnyelse och utveckling står i centrum.

Vi har tillgång till det lilla och närhet till det stora och är måna om att växa på ett hållbart sätt.”

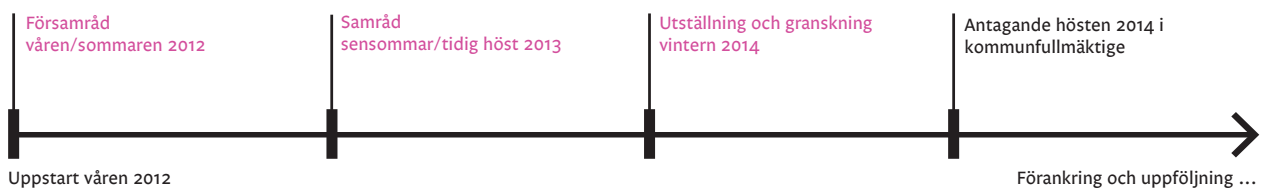
I samband med uppstarten av arbetet med ÖP 2014 gjordes en analys av hur Vision 2020 och Strategisk plan 2011-2014 kan omsättas till kommunens långsiktiga översiktsplanering med 2040 som planeringshorisont.

Förvaltningen genomförde sedan under perioden mars-oktober 2012 ett församråd som en första fas i arbetet med översiktsplanen. Syftet med församrådet var att tidigt i processen få in synpunkter från boende och/eller verksamma i kommunen om vilka frågor man anser skulle kunna lyftas lite extra i översiktsplanen, samt att föra en intern dialog med tjänstemän inom kommunens olika kontor och kommunala bolag om översiktsplanens användbarhet. Insamlade synpunkter har sammanställts och varit ett viktigt underlag till identifieringen av fokusområden och till arbetet med att ta fram översiktsplanen.

Antagande

Plan- och byggnämnden föreslog 2014-08-26 §95 kommunfullmäktige att anta planförslaget. Kommunstyrelsen föreslog 2014-09-03 §127 kommunfullmäktige att anta planförslaget.

Kommunfullmäktige antog den nya översiktsplanen 2014-09-29 §95. Inget överklagande av kommunfullmäktiges beslut inkom. Beslutet fastslogs därmed 2014-10-24.

Rosa text = faser i processen där du har haft möjligheter att bidra till arbetet med översiktsplanen

Inriktningsbeslut

Kommunstyrelsen beslutade i december 2012 om inriktning för kommunens nästa översiktsplan med planeringshorisont 2040. Inriktningsbeslutet består av ett antal fokusområden som identifierats med utgångspunkt från den dialog som förts under arbetsprocessens inledande, så kallade församråd, samt utifrån Vision 2020 och Strategisk plan 2011-2014. En avstämning har även gjorts gentemot regionala utvecklingsstrategier.

Beslutade fokusområden:

- Underlätta för persontransporter till fots, med cykel och kollektivtrafik
- Forma variationsrika livsmiljöer där möten främjas
- Skydda landskapsbilden på lång sikt
- Vidareutveckla kommunens identitet som Mälarkommun
- Skapa förutsättningar för minskad miljöbelastning och förbättrad hantering av klimatförändringar
- Bidra till en bättre folkhälsa genom samhällsplaneringen
- Främja ett mångsidigt näringsliv

I kapitlet **Övergripande planeringsförutsättningar och fokusområden** beskrivs identifierade fokusområden

Förutom en fokusering på ovanstående strategiska frågor behöver, enligt inriktningsbeslutet, kommunens nya översiktsplan genomsyras av en omvärldsmedvetenhet, bland annat genom att använda ett tydligare regionalt perspektiv i det kommunala utvecklingsarbetet (3 kap. 5 § punkt 4, Plan- och bygglagen). Ytterligare en aspekt som tas upp i inriktningsbeslutet och som behöver uppmärksammas handlar om översiktsplanens användbarhet. I en genomförd intern enkätundersökning 2012, om översiktsplanens förankring och användande inom kommunens olika kontor och kommunala bolag, kan utläsas att det finns stor utvecklingspotential gällande medverkansformer vid framtagning av översiktsplaner. Ambitionen under arbetet med ÖP 2014 har därför varit att utreda, pröva och utvärdera nya arbetssätt för utökad delaktighet vid framtagandet. Med en god intern förankring är förhoppningen att kommunens översiktsplanering upplevs genomförandeinriktad.

Översiktsplanens uppbyggnad

Översiktsplanen gäller för hela kommunen och består av flera delar:

- **Översiktsplan 2014 (ÖP)** – det är i översiktsplanen som bland annat den övergripande och långsiktiga strategin presenteras för kommunens utveckling.
- **Fördjupningar av översiktsplanen (FÖP)** – mer detaljerade redovisningar av ställningstaganden inom vissa geografiska områden presenteras i fördjupningar av översiktsplanen. De geografiska områdena för gällande fördjupningar och för dem som är under framtagande visas på den översiktliga markanvändningskartan.
- **Miljökonsekvensbeskrivning** – ett dokument där bland annat den betydande inverkan på miljön som planens genomförande innebär redovisas.
- **Grönplan del A** – ett underlag till översiktsplanen med kommungemensamma mål och planeringsförutsättningar vad gäller gröna områden och obebyggd mark.

Genom att arbeta med fördjupningar till den kommunövergripande översiktsplanen underlättas arbetet med ändringar utan att hela översiktsplanen måste göras om. Med ÖP 2014 läggs grunden för en struktur med möjlighet till anpassning av delar i den takt förutsättningar förändras. Vid nästkommande aktualitetsförklaring av översiktsplanen kommer kommunen även att kunna ta ställning till om gällande ändringar (fördjupningar) behöver revideras.

Övergripande planeringsförutsättningar och fokusområden

Utmaningarna och möjligheterna vad gäller kommunens utveckling är många men det viktigaste är att alla gemensamt värnar och bidrar till en hållbar utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. I begreppet hållbar utveckling ingår att den fysiska planeringen ska medverka till en god livsmiljö. Det innebär att planering av mark- och vattenanvändning och utveckling av den befintliga bebyggelsen ska beakta både sociala, kulturella, miljömässiga och ekonomiska aspekter till en helhet. Långsiktig planering som beaktar beräknad befolkningsökning främjar till exempel också ekonomisk tillväxt.

Ett allt mer överskuggande problem är den pågående klimatförändringen. Insikten i de faktorer och sammanhang som till stor del påverkar och påskyndar klimatförändringen ställer nya krav på samhällsplaneringen och ökar motivet till att bygga våra städer och samhällen inifrån och ut. Detta genom att utgå ifrån och bygga vidare på befintliga strukturer vilket även kan generera bättre underlag för kulturella och kommersiella verksamheter, samt för möjliggörande av satsningar på miljövänliga transportsätt. Planeringen bör också skapa förutsättningar för attraktiva boende-, arbets- och rekreativmiljöer där möten kan främjas. Det krävs sammanfattningsvis ett synsätt där man betraktar helheter istället för isolerade lösningar och där strävan mot det långsiktigt hållbara samhället och medborgarnas engagemang kring livsmiljöfrågor ges en central plats i planeringen.

De fokusområden som presenteras i slutet av detta kapitel är tänkta att stödja och inspirera till arbetsmetoder, inom hela den kommunala förvaltningen, som sammantaget leder till en hållbar utveckling.

Klimat- och miljöarbete

Översiktsplanen ska bidra till ett hållbart samhälle med en resurs- och energisnål samhällsutveckling. Planen skall visa hänsyn till de nationella miljö kvalitetsmålen och de lokala miljörelaterade målen samt till eventuella klimatförändringar.

I en ekologiskt hållbar kommun har alla medborgare insikt om att naturen har ett skyddsvärde och att vår rätt att förändra och bruka den är förenad med ett ansvar att förvalta den väl. Det innebär att alla arbetar aktivt för att minska användningen av icke förnyelsebara

naturresurser och förhindra föroreningar, kontinuerligt minska energianvändningen och öka andelen förnybar energi, bevara den biologiska mångfalden och ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga.

Den biologiska mångfalden och de tjänster som naturen förser människan med, de så kallade ekosystemtjänsterna, är centrala för det moderna samhällets existens och välfärd. Utan ekosystemens produktion av mat, organismers spridning av frön och genetiskt material eller våtmarkers och skogars arbete med att rena vatten och luft från föroreningar kan vi inte överleva. Ekosystemtjänsterna har därmed ett mycket stort samhällsligt värde.

Några av de viktiga ekosystemtjänsterna i Strängnäs kommun är vattentäkten i Mälaren, de odlingsbara jordbruksmarkerna och den rika naturen som utgör en genetisk bank och erbjuder fina möjligheter för rekreation och turism. Ekosystemtjänsterna delas i olika kategorier:

- Försörjande: levererar själva varorna, till exempel mat som produceras, vatten, trä och fibrer
- Reglerande: styr till exempel klimat och vattenflöden, ger oss klimatstabilisering, luft- och vattenrening, erosionshinder, skadedjursreglering och pollinering
- Kulturella: innefattar till exempel inspiration och rekreation som bidrar till hälsa och känslomässigt välbefinnande
- Stödjande: ekosystemens grundläggande funktioner såsom fotosyntes, biokemiska kretslopp och jordmänsbildning

Begreppet ekosystemtjänster utgår från människan och innehåller de tjänster som vi får utan kostnad av naturen. De är dock ofta dolda i räkenskaper på både nationell och kommunal nivå och detta försämrar vår förmåga att ta hållbara långsiktiga beslut. Ekosystemtjänster är ett sätt att synliggöra naturens värde och de förluster som kan uppstå när naturen påverkas av människan. Att till exempel ersätta Mälaren med en annan dricksvattenkälla skulle innebära mycket stora kostnader för alla som använder sjön som vattentäkt. Det finns också ekosystemtjänster som inte går att ersätta med andra resurser eller någon hittills uppfunnen teknik.

Kopplingen mellan ekonomi och ekologi och ett helhetsperspektiv blir allt viktigare för en robust samhällsplanering där vi ser nyttan med att ta tillvara på naturens ekosystemtjänster.

För mer information om ekosystemtjänster se Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Miljökvalitetsmålen

De svenska miljökvalitetsmålen syftar till att tydliggöra den miljömässiga dimensionen i begreppet hållbar utveckling. Det övergripande generationsmålet definieras som ”att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Generationsmålet innebär att:

- översiktsplanen ska möjliggöra att ekosystemens förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras
- kretsloppen är resurseffektiva
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen effektiviseras
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljöproblem som möjligt

Läs mer om de nationella miljökvalitetsmålen och arbetet för att nå dem på www.miljomal.se – den svenska miljömålsportalen

Detta innebär att den fysiska planeringen ska göra det möjligt för invånarna att göra hållbara val i vardagen vad gäller till exempel transporter eller boende. Idag finns det inga regionala miljömål utan de nationella miljö kvalitetsmålen gäller också för Södermanland.

Kommunala mål och riktlinjer

Kommunfullmäktige antog 2011 en Klimat- och energiplan inklusive energieffektiviseringsstrategi. Planen beskriver kommunens klimat- och energirelaterade mål fram till år 2020.

Kommunfullmäktiges mål för klimatarbete är att utsläppen av växthusgaser inom Strängnäs kommun som geografisk enhet år 2020 ska vara minst 80 % lägre än år 1990, vilket är ett högre mål än det nationella målet av -40 %. 2020 skall också användning av fossil olja till uppvärmning av bostäder och verksamheter ha fasats ut i kommunen, all kollektivtrafik ska drivas med förnyelsebara bränslen och energianvändningen per invånare skall minska med 20 % jämfört med 1990. Nationellt finns det också ett mål om att minst 50 % av energin i Sverige ska vara förnybar 2020.

Målen kräver infrastrukturens satsningar på kommunal och regional nivå i transporter och i energisystem. Den strategiska planen för Strängnäs kommun innehåller ett övergripande mål om att kommunen ska vara ett föredöme inom miljöområdet och genom samarbete med företagare och andra aktörer minska sin klimatpåverkan. Som politisk inriktning i arbetet mot detta mål anges bland annat att den senaste miljötekniken och användandet av vindkraft och solenergi skall uppmuntras och underlättas.

Kommunen har idag ingen samlad, långsiktig miljöplan som skulle kunna utgöra en utgångspunkt för hållbar utveckling.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel som används för att förebygga eller åtgärda problem som till exempel utsläpp från diffusa utsläppskällor. En miljö kvalitetsnorm tar sikte på tillståndet i miljön och vad människan och naturen bedöms kunna utsättas för utan att ta alltför stor skada. Miljö kvalitetsnormerna ska inte förväxlas med miljö kvalitetsmål, som beskriver det tillstånd som det samlade miljöarbetet ska leda till. Miljö kvalitetsmålen är oftast mer långtgående. I dag finns det miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet, vattenkvalitet och omgivningsbuller. Kommunen är skyldig att se till att normerna följs, bland annat genom tillsyn, tillståndsprövning och planering.

Vatten

Under arbetet med ÖP 2014 togs en Blåplan fram där frågor om bland annat vattenförsörjning, skydd av grundvatten, strandskydd och områden som är påverkade och riskerar att inte nå miljö kvalitetsnormerna behandlas. Huvudmålet med EU:s ramdirektiv för vatten är att alla vattenförekomster ska ha god status 2015. I Strängnäs finns till exempel sjöarna Eklången och Lännasjön som idag har dålig status. Direktivet inbegriper även landbaserade ekosystem som påverkas av ytvattnets kvalitet (främst våtmarker). Idag arbetar olika sektioner inom förvaltningen med olika frågor med vattenanknytning.

För att se till att miljö kvalitetsnormerna följs har vattenmyndigheterna beslutat om åtgärdsprogram för kommuner och myndigheter. Åtgärdsprogrammet pekar ut de åtgärder kommunen behöver vidta, bland annat att inrätta vattenskyddsområden, ta fram vatten- och avloppsplaner och i övrigt genomföra sin planläggning och prövning så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Luft

Kontrollen av luftkvaliteten (föroreningshalter) görs i Strängnäs genom Stockholms och Uppsala läns Luftvårdsförbund. Biltrafiken och industri- och energisektorn är källor till luftföroreningar, vissa luftföroreningar (kväveoxider och svaveldioxid) transporteras också med vinden till och från kontinentala Europa. Stora trafikmängder inne i stadskärnan medför negativa konsekvenser för luftkvaliteten och skapar ett behov av gång- och cykelvägar och kollektivtrafik som komplement till biltransporter. Grönområden i urbana miljöer är viktiga också på grund av dess luftrenande effekt.

Buller

I dagens samhälle är buller ett miljö- och hälsoproblem. Buller kan komma från olika källor som till exempel trafik, industriverksamhet, motorsport eller konserter, eller som en oavsiktlig biprodukt i mekaniska utrustningar som till exempel fläktar. I planeringen är det viktigt att värna om bullerfria miljöer och etablera verksamheter eller strukturer som kan utgöra bullerbarriärer.

Ekonomisk utveckling

Ekonomisk hållbarhet innebär att man ska hushålla med och effektivt ta vara på våra mänskliga och materiella resurser på lång sikt. I ett ekonomiskt hållbart Strängnäs är befolkningsutvecklingen i balans (ålders- och könsfördelning, förändringstakt) och alla medborgare har möjlighet att försörja sig. Det innebär också att näringslivet, den ideella sektorn och den offentliga sektorn har tillgång till arbetskraft.

Strängnäs kommun har haft en stabil ökning av folkmängden alltsedan 1971 då kommunen bildades genom en sammanslagning av centralorten Strängnäs med Mariefred, Åkers styckebruk, Stallarholmen, Härad/ Vårfruberga och Tosterö. Under dessa drygt 40 år har kommunen kontinuerligt ökat från ca 20 000 till ca 33 000 invånare år 2013. Den förväntade utveckling som de kommunala verksamheterna planerar för utgår från en fortsatt årlig tillväxt på ca en procent de kommande tio åren. Det innebär att kommunen planerar för att år 2020 ha cirka 36 000 invånare. För att klara en sådan ökning av befolkningen behöver det byggas ca 2000 bostäder under det närmaste decenniet. Kommunen har en god planberedskap för att kunna tillhandahålla så många bostäder i varierade boende- och upplåtelseformer.

I likhet med andra växande kommuner i storstädernas närhet svarar barnfamiljerna för en stor del av ökningen; i Strängnäs kommun väntas de öka med närmare 10 procent. Antalet pensionärer över 65 år väntas öka med drygt 25 procent medan antalet ungdomar i åldrarna 16-24 år minskar med 10 procent därför att man i den gruppen flyttar härifrån i större utsträckning än man flyttar hit. En mer balanserad sammansättning av befolkningen skulle uppnås om fler ungdomar stannar kvar. Det är dock en svår strukturell fråga som hänger samman med tillgång på högre utbildning och arbete, utbud av ungdomskultur mm som en kommun av Strängnäs storlek har svårt att tillgodose.

Strängnäs har med åren fått en allt mer strategiskt gynnsam position i Stockholm-Mälardalenregionen. Kombinationen av att ligga nära Stockholm och tyngdpunkten i landets ekonomi och näringsliv och kommunens egna kvaliteter i form av attraktiva natur- och kulturmiljöer ger mycket goda förutsättningar för att Strängnäs ska utvecklas positivt. En särskild utmaning ligger i att utveckla kommunens olika delar så att de på sikt har tillräckligt underlag för kommersiell och offentlig service.

Strängnäs kommun närmar sig kontinuerligt en allt större arbetsmarknad i Sveriges mest expansiva område, Stockholm – Mälardalen. Kommunen får ökad befolkning eftersom sambanden mellan bostad och arbetsplats blir svagare i takt med att pendlingen ökar. Många av invånarna kommer att pendla till arbetet men bo och leva i Strängnäs kommun. Trots ambitionerna att förbättra förutsättningarna för pendling är det i ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv viktigt för kommunens utveckling att det finns attraktiva arbetsplatser i kommunen.

En stor del av inflyttarna till kommunen är unga familjer och arbetsföra personer. Arbetstillfällen behöver fortsätta att skapas genom tillväxt i befintliga företag, genom nystartsföretag och nya etableringar. En viktig uppgift för kommunen blir att skapa förutsättningar för utveckling av näringslivet i form av entreprenörskap, småföretagande och förbättrat företagsklimat.

Sociala strukturer

Den sociala dimensionen i begreppet ”hållbar utveckling” kan sägas vara förknippad med samhällsstrukturer baserade på grundläggande mänskliga behov såsom arbete och försörjning, boende, utbildningsmöjligheter, tillgång till vård och känsla av trygghet. Det handlar även om att var och en ska ges möjlighet att delta i det politiska arbetet, att påverka den kommunala verksamheten och känna delaktighet i samhället – att som boende och/eller verksam i kommunen känna sig som en del av ett större sammanhang. Möjligheten att kunna ta del av kulturella aktiviteter och att få uttrycka sig kreativt, samt att män och kvinnor och människor med olika socioekonomiska förutsättningar ska ges lika villkor att i vardagen kunna nyttja kommunens olika funktioner och att ha samma möjligheter att bidra till utformningen av samhället, är andra viktiga perspektiv i det sociala hållbarhetsarbetet.

Det mångdimensionerade begreppet ”social hållbarhet” bör, på grund av samhällets förmåga till förnyelse vad gäller till exempel population, inte användas för att beskriva ett slutmål, eller ett statiskt tillstånd. Social hållbarhet och socialt hållbar utveckling handlar om förändringsprocesser, om att ta hänsyn till, och på olika sätt inom olika sektorer bemöta, nya sociala förhållanden. Inom fysisk planering handlar det till stor del om att, med hjälp av befolkningsstatistik, vara framsynt och planera för de behov som förutspås uppstå. Vissa förändringsprocesser kan dock betraktas som mindre önskvärda. Då sådana situationer uppstår är det den fysiska planeringens och andra sektors uppgift att försöka styra utvecklingen åt ett annat håll. Nedan beskrivs några aktuella förutsättningar viktiga att förhålla sig till i kommunala utvecklingsprojekt.

Hur ser boende och verksamma på sin kommun?

Varje vår och höst erbjuder Statistiska Centralbyrån (SCB) Sveriges kommuner att delta i *Medborgarundersökningen*, en attitydundersökning tänkt att kunna fungera som ett av flera verktyg för att få en bild av hur kommunens medborgare ser på sin kommun. Strängnäs kommun har deltagit flera gånger, den senaste undersökningen genomfördes 2013. Ett urval på 1200 personer i åldrarna 18-84 år tillfrågades och av dessa besvarade 50 % enkäten. De övergripande resultaten i undersökningen redovisas som betygsindex, vilka kan variera från 0 till 100. Ju högre värdet är, desto bättre betyg har kommunens medborgare gett åt sin kommun. Betygsindex under 40 kan betraktas som icke godkända. Medborgarundersökningen består av tre delar med varsitt helhetsbetyg:

- A. Helhetsbetyget Nöjd-Region-Index (NRI), med frågor om kommunen som en plats att leva och bo på.
- Strängnäs: 58
 - Genomsnittresultatet för samtliga 132 kommuner i undersökningen: 59
- B. Helhetsbetyget Nöjd-Medborgar-Index (NMI), med frågor om kommunens olika verksamheter.
- Strängnäs: 46
 - Genomsnittresultatet för samtliga 132 kommuner i undersökningen: 53
- C. Helhetsbetyget Nöjd-Inflytande-Index (NII), med frågor om medborgarnas inflytande på kommunala beslut och verksamheter.
- Strängnäs: 32 Genomsnittresultatet för samtliga 132 kommuner i undersökningen: 39

För respektive del anges bland annat vilka faktorer som bör prioriteras och vilka som bör förbättras om möjligt. För del A anges faktorerna bostäder, trygghet, fritidsmöjligheter, kommunikationer samt kommersiellt utbud. För del B anges miljöarbete, äldreomsorgen samt gator och vägar. Del C är den del av undersökningen som kan betraktas som icke godkänd. De faktorer som bör prioriteras anges vara förtroende och påverkan.

Under det församråd som genomfördes under perioden mars-oktober 2012, som en första fas i arbetet med översiktsplanen, mottogs många synpunkter från boende och/eller verksamma om kommunens framtid. De mest återkommande synpunkterna, som till vissa delar kan sägas stämma överens med resultatet av *Medborgarundersökningen* från SCB, kretsade kring följande teman; bättre möjligheter att förflytta sig med cykel samt med kollektivtrafiken, bättre insyn i det kommunala utvecklingsarbetet och bättre möjligheter att kunna vara med och påverka kommunens utveckling, samt främjande av möten (en variation av olika typer av platser, miljöer och lokaler där människor kan mötas efterfrågas).

Befolkningsstruktur

Befolkningsstrukturen i Strängnäs kommun är ett viktigt planeringsunderlag. I jämförelse med länet har kommunen bland annat en mindre andel befolkning i åldersspannet 20-34. I jämförelse med riket blir skillnaden än mer markant. En del av förklaringen är troligen att kommunen saknar vidarebildningssäten efter gymnasiet vilket gör att ungdomar flyttar på sig efter examen. Den tuffa arbetsmarknaden för yngre kan även den vara en bidragande orsak. Utflyttning av ungdomar/yngre vuxna innebär med stor sannolikhet att en stor kreativ kraft försvinner från kommunen, kreativitet som skulle kunna innebära andra typer av verksamheter och på sikt fler arbetstillfällen. Denna verklighet, liksom den stigande medelåldern, är något som kommunen behöver undersöka vidare och förhålla sig till inom bland annat vård och omsorg, bostadsbyggandet och vad gäller utformning av pendlingsmöjligheter.

Under det första halvåret 2012 ökade befolkningen i Södermanlands län med 1 165 invånare, vilket efter Stockholms län, är den relativt högsta befolkningstillväxten i landet. Den höga befolkningstillväxten utgörs dels av en kraftig inflyttning från övriga Sverige, i synnerhet från Stockholms län, dels av precis som övriga Sverige en inflyttning från andra delar av världen. De senaste åren har andelen mottagna nyanlända flyktingar varit dubbelt så stor i länet i jämförelse med riket

och än mer i jämförelse med storstads länen. Enligt länsstyrelsen innebär processen att människor med utländsk bakgrund (personer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar) kommer att utgöra cirka en tredjedel av länets befolkning om trettio år. Även om andelen, i jämförelse med framför allt Eskilstuna, men även med Katrineholm och Flen, kommer att vara relativt sett mindre i Strängnäs kommun krävs strategier för hur den allt mer mångkulturella befolkningen ska tas emot och hur deras kunskaper och erfarenheter kan tillvaratas. Denna berikande utveckling ställer också krav på att det ska finnas välfungerande, omhändertagande strukturer i form av till exempel familjecentraler, bibliotek och ett aktivt föreningsliv, det vill säga mötesplatser som är tillgängliga för alla och som därmed främjar integration och kunskapsutbyte. Samtidigt måste bostadspolitiken stötta en fysisk planering som inte leder till ett byggande av arkitektoniskt och strukturmässigt likriktade och avskilda områden, som med sina entydiga uttryck kan tyckas rikta sig till skilda socioekonomiska grupper i samhället.

Folkhälsa

Det är många faktorer som påverkar vår hälsa: var vi lever, hur vi bor, miljö, barndom, uppväxttid, utbildning, fritid och arbete. Även levnadsvanorna spelar stor roll. Det handlar också om vårt sociala nätverk, om att vara sedd och hörd - att veta att man inte är ensam.

Att skapa samhälliga förutsättningar för en god hälsa, på lika villkor för hela befolkningen, är det övergripande nationella målet för folkhälsoarbetet. Den svenska folkhälsopolitiken utgår från elva målområden, exempelvis handlar det om delaktighet och inflytande i samhället, ekonomiska och sociala förutsättningar, barns och ungas uppväxtvillkor samt fysisk aktivitet.

Enligt Landstinget Sörmland krävs en helhetssyn för att folkhälsoarbete ska vara framgångsrikt, samt att arbetet bör inriktas på att förändra grundläggande strukturer i samhället, till gagn för hela befolkningen. Det folkhälsoarbete som sker på samhälls- och organisationsnivå kan påverkas av politiska beslut på alla nivåer. Några exempel är satsningar på hälsofrämjande hälso- och sjukvård, integration, ökad delaktighet i demokratiska processer och folkbildning.

För att kunna fatta väl underbyggda hälsopolitiska beslut och för att kunna arbeta med folkhälsofrågor är kunskap om hur befolkningen mår och lever viktigt. Landstinget Sörmland genomför enkätundersökningen Liv & Hälsa ung (skolungdom) sedan 2004. Från och med 2012 deltar landstinget också i den nationella enkätundersökningen för vuxna, Hälsa på lika villkor? Tidigare år har enkätundersökningen Liv & hälsa genomförts. Rapporten Hälsan i Södermanland beskriver hälso- och välfärdsförhållanden och redovisar uppgifter på kommunnivå. Livsvillkor, såsom sociala och ekonomiska förhållanden, har enligt rapporten visat sig ha ett betydande samband med hälsan. Rapporten uppdateras ett par gånger om året.

Tillgänglighet

Det offentliga Sverige har ett stort ansvar för att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska vara delaktiga i samhället. De funktionshinderspolitiska målen om full delaktighet, mångfald och jämlikhet har sin grund i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (antagen 2008). Regeringen har i sin strategi för funktionshinderspolitiken prioriterat nio målområden.: ökad fysisk tillgänglighet, transport, folkhälsa, arbetsmarknad, socialpolitik, it-politik, rättsväsendet, utbildning, samt kultur, medier och idrott.

Enligt Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning,

har kommunerna den viktigaste rollen i att skapa förutsättningar för att förbättra vardagen för människor med funktionsnedsättningar. Kommunen och landstinget behöver därför arbeta strukturerat med tillgänglighetsfrågor och samarbeta med staten för att skapa ett bättre samhälle som är till för alla. Under 2012 genomfördes en nationell uppföljning av kommunernas arbete som visade på att den fysiska tillgängligheten är en förutsättning för att många personer med funktionsnedsättningar ska kunna vara delaktiga i samhället och kunna ta del av sina rättigheter. Uppföljningen visade också på att kommunernas tillgänglighetsarbete har större förutsättningar att förbättras genom politisk förankring i strategiska styrdokument och att resurser finns för användning och tillämpning av regelverk.

Fokusområden

Kommunens översiktsplanering har inriktats på sju fokusområden. En fokusering på dessa strategiska områden möjliggör en tydlig koppling mellan den målbild som tecknas i Vision 2020 och översiktsplaneringens långsiktiga planeringsperspektiv fram till 2040. Fokuseringen kan även ses som en viktig avstämning mellan politiska viljeriktningar och de synpunkter, tankar och idéer om Strängnäs kommuns framtid som boende och/eller verksamma i kommunen bidragit med under arbetsprocessens inledande fas. Avsikten med fokusområdena är att ringa in ett antal teman på strategisk nivå som, genom att de lyfts i kommunens översiktsplan, blir viktiga att förhålla sig till inom enskilda projekt och vid efterföljande planering av, och beslut kring, kommunens mark- och vattenanvändning.

UTGÅNGSPUNKTER

Övergripande planeringsförutsättningar (utifrån hållbarhetsperspektiven)

Politiska viljeriktningar, prioriteringar och visioner

Synpunkter från boende och/eller verksamma i kommunen

Styrande mål och riktlinjer

FOKUSOMRÅDEN

I kapitlet Utvecklingsstrategi och användning av mark- och vattenområden följs fokusområdena upp med hjälp av "stämplarna" ovan - en "stämpel" intill ett textavsnitt visar att kopplingar finns till ett visst fokusområde

- **Underlätta för persontransporter till fots, med cykel och kollektivtrafik**

I kommunens fysiska planering är det viktigt att utgå ifrån människors vardag och de geografiska "rum" inom vilka människor enkelt ska kunna få ihop sina livspussel och lätt ta sig mellan olika målpunkter i vardagen. Enligt *Trafikstrategi Strängnäs kommun 2040* ska vid planering och utformning av gatumiljöer behoven för fungerande gång- cykel- och kollektivtrafik prioriteras före biltrafikens behov.

- **Forma variationsrika livsmiljöer där möten främjas**

Närhet till mötesplatser och medborgarservice är essentiellt för den goda livsmiljön. Vid sidan om handel behöver utrymmen för upplevelser och kultur finnas för att bära upp det sociala livet i kommunens städer och samhällen. Social sammanhållning och delaktighet är beroende av den fysiska miljöns utformning. I den fysiska planeringen behöver, i strävan efter variationsrika miljöer i kommunens städer och samhällen, en blandning av olika funktioner och ett varierat utbud av olika bostadstyper och upplåtelseformer eftersträvas.

- **Skydda landskapsbilden på lång sikt**

I kommunens planeringsverksamhet för samhällsutveckling krävs en helhetssyn på landskapet och dess värden i enlighet med vad som formulerats i den Europeiska Landskapskonventionen. Länsstyrelsen i Södermanlands län har tagit fram en Landskapsstrategi som hämtat inspiration från konventionen. I strategin presenteras en vision som innebär att länsstyrelsens arbete ska medverka till att det Sörmländska landskapets värden förvaltas, nyttjas och utvecklas på ett långsiktigt och hållbart sätt. I den fortsatta översiktsplaneringen blir det viktigt att värna särskilt värdefulla landskap med hög koncentration av natur- och kulturmiljövärden, samt värden för friluftslivet. Redan hotade marktyper behöver skyddas och exploatering som kan förändra karaktären på känsliga delar av odlingslandskapet eller andra karaktärsområden bör undvikas.

- **Vidareutveckla kommunens identitet som Mälarkommun**

Mälärstränderna och vattenområdena utgör ovärderliga inslag i kommunens livsmiljöer, de utgör väsentliga resurser att värna ur flera aspekter. De vattennära områdena är bland annat viktiga ur rekreationssynpunkt – de behöver ses tillsammans och utvecklas som naturliga och attraktiva besöksmål med stora kvalitéer för både kommuninvånare och besökare. Ett långsiktigt vattenvårdsarbete krävs för att bidra till arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten, samt för att säkra ekosystemtjänster och för att gynna växt- och djurliv. Ett viktigt underlag till det fortsatta arbetet med kommunens nya översiktsplan är den Blåplan som tas fram parallellt.

- **Skapa förutsättningar för minskad miljöbelastning och förbättrad hantering av klimatförändringar**

Översiktsplaneringen har en viktig roll i att stödja en bebyggelse- och kommunikationsstruktur som reducerar användandet och behovet av negativt miljöpåverkande energislag, främst gäller detta inom områdena transporter och uppvärmning. Framtida bebyggelseutveckling bör leda till en mer resursnål och energieffektiv kommun, bland annat genom att bygga vidare på redan befintliga strukturer. På så sätt kan kommunens naturtillgångar nyttjas mer hållbart och naturvärden skyddas. Förväntade klimatförändringar kräver att kommunen beaktar och tar hänsyn till beräknade konsekvenser. Förhöjda vattennivåer (temporära och permanenta) och större mängder nederbörd ställer exempelvis högre krav på aktsamhet vid vattennära markanvändning samt på dagvattenhantering i befintlig bebyggelse.

- **Bidra till en bättre folkhälsa genom samhällsplaneringen**

En viktig utgångspunkt i översiktsplaneringen bör vara att skapa förutsättningar för en bättre folkhälsa. Fysiskt välmående kan främjas genom att möjliggöra och uppmuntra till fysisk aktivitet i såväl "vardagslunken" som på fritiden. I vardagen kan det handla om att enkelt kunna ta sig till sin arbetsplats eller skola med cykel eller till fots. Utbudet av aktivitetsanläggningar och tillgänglighet till attraktiva naturmiljöer har också stor betydelse, både ur ett fysiskt och ur ett socialt perspektiv. Socialt välbefinnande bör bland annat främjas genom att skapa strukturer där människor ges likvärdiga möjligheter att påverka sin omgivning (delaktighet), samt genom att förbättra möjligheterna till social samvaro (utbyten, möten, gemenskap). Det är även viktigt att motverka segregering och sociala strukturer (utifrån kön, ålder, inkomst, ursprung) och strukturer som genererar utanförskap.

- **Främja ett mångsidigt näringsliv**

I översiktsplaneringen bör det finnas strategier för hur Strängnäs attraktionskraft som företagarkommun kan stärkas. Planeringen bör säkra utvecklingsmöjligheter för befintliga företag, samt skapa god beredskap för nyetableringar. Ett diversifierat näringslivsutbud med bred mångfald av branscher och verksamhetstyper bör eftersträvas. Detta ställer krav på kommunen att kunna erbjuda planlagd verksamhetsmark i olika former och lägen. Bostadsintegrerade verksamheter skall möjliggöras där goda synergieffekter mellan näringsverksamheten och boendemiljön kan förväntas. Personalintensiva verksamheter bör koncentreras till knutpunkter för kollektivtrafiken, främst kring våra stationslägen.

Utvecklingsstrategi och användning av mark- och vattenområden

Utvecklingsstrategi och användning av mark- och vattenområden

Inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av Strängnäs kommun tar avstamp i ett flertal viktiga utgångspunkter. Idéer och synpunkter från boende och/eller verksamma i kommunen, politiska viljeriktningar, prioriteringar och visioner, styrande mål och riktlinjer (såsom de nationella miljö kvalitetsmålen), samt kommunspecifika planeringsföresättningar ligger till grund för presenterade fokusområden och den övergripande utvecklingsstrategin som beskrivs i detta kapitel.

Fokusområdena är tänkta att stödja och inspirera till arbetsmetoder, inom hela den kommunala förvaltningen, som sammantaget leder till en hållbar utveckling. Fokusområdena har sedan fordrat en övergripande utvecklingsstrategi som sätter fysiska ramar för hur och var kommunen ska utvecklas, samt mer detaljerade ställningstaganden som samverkar med varandra och med den övergripande utvecklingsstrategin. Sammantaget ska översiktsplanens intentioner leda till en fortsatt positiv utveckling av tätorterna och en livskraftig landsbygd, utan att jord- och skogsbrukslandskapets höga natur- och kulturvärden förbrukas.

Under kapitlet Riksintressen och andra allmänna intressen presenteras även ämnesvisa ställningstaganden som lägger grunden för skapandet av attraktiva boendemiljöer både i tätorterna och på landsbygden samt visar på viljeriktningar och utvecklingsmöjligheter vad gäller bland annat utbildning och näringsliv.

UTGÅNGSPUNKTER

Övergripande planeringsförutsättningar (utifrån hållbarhetsperspektiven)

Politiska viljeriktningar, prioriteringar och visioner

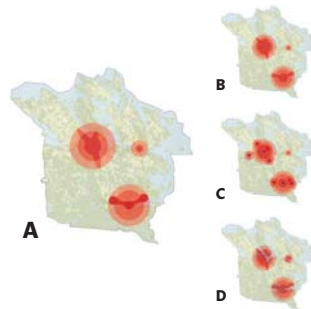
Synpunkter från boende och/eller verksamma i kommunen

Styrande mål och riktlinjer

FOKUSOMRÅDEN

HUVUDSCENARIO & ALTERNATIV

STRATEGI & HUVUDTEMAN

MARKANVÄNDNINGSKARTA

**PLANERINGS-
FÖRUTSÄTTNINGAR
OCH STÄLLNINGS-
TAGANDEN**

Framtidsscenario och övergripande utvecklingsstrategi

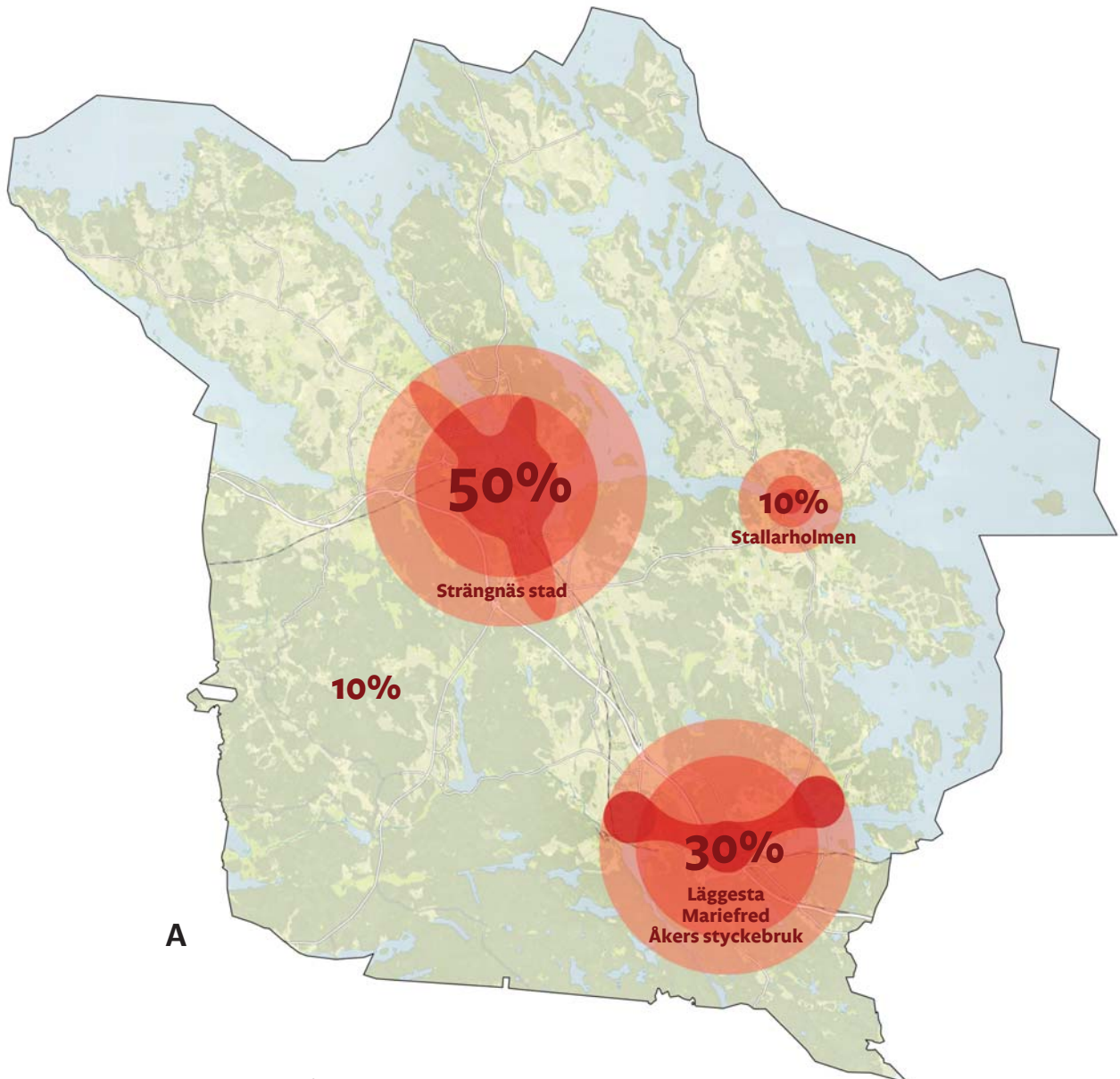
Den övergripande utvecklingsstrategi som presenteras i detta kapitel består av fem delar som tillsammans beskriver hur kommunen kan växa från dagens drygt 33 000 invånare till cirka 44 000 invånare år 2040 (baserat på ett framtidsscenario som bygger på drygt 1 % befolkningstillväxt per år). Strategin för utvecklingen av den fysiska miljön tar avstamp i kommunens flerkärniga struktur, med städerna Strängnäs stad och Mariefred samt flera mindre samhällen med landsbygden tätt inpå.

En samlad strategi för kommunens utveckling förutsätter avvägningar mellan intressen som ibland konkurrerar med varandra. Man behöver till exempel väga behovet av mindre kompletteringar intill befintliga bebyggelsestrukturer på olika håll i kommunen mot nyttan av att göra samlade större satsningar. Ett annat exempel är avvägningen mellan att utnyttja Strängnäs stads potential och att prioritera områden där marknadsförutsättningarna inte är fullt lika goda. Fördelarna med att koppla samman olika delar av kommunen måste också vägas mot värdet av stora sammanhängande grönområden (parker, skogsområden och åkermark etcetera).

Förutom avvägningar mellan olika intressen har olika framtidsscenario diskuterats och beaktats. Vad händer till exempel om befolkningsökningen blir betydligt större, om översvämningens riskerna förvärras, eller om politiska beslut fattas om ett fossilfritt Strängnäs kommun. En långsiktig utvecklingsstrategi för hela kommunen behöver kunna hantera förändringar i omvärldens utveckling genom att rymma en flexibilitet inom de övergripande fysiska ramarna som presenteras i strategin.

Den främsta påverkande faktor eller drivkraft som huvudscenariot grundas i är den pågående klimatförändringen. Ökad insikt i de faktorer och sammanhang som till stor del påverkar och påskyndar klimatförändringen ställer nya krav på samhällsplaneringen och ökar motivet till att gå från en ytmässigt krävande utglesning av bebyggelse till en planering som utgår ifrån att bygga våra städer och samhällen inifrån och ut. Genom kompletteringar av bebyggelse kan befintliga strukturer (som till exempel vägdragningar) utnyttjas mer effektivt, stadens underlag för kulturella och kommersiella verksamheter utökas och större satsningar på miljövänliga och kollektiva transportsätt möjliggörs.

Med detta som utgångspunkt krävs en övergripande utvecklingsstrategi som tydligt visar hur och inom vilka områden den huvudsakliga befolkningsutvecklingen ska tas omhand. De prioriterade utvecklingsområdena behöver sedan byggas så att de hushåller med energi, vatten och material utifrån ekologiska och ekonomiska hållbarhetsaspekter, samt byggas med beaktande och främjande av sociala strukturer såsom mötesplatser. I de fysiska strukturerna krävs också en inbyggd flexibilitet inför omvärldens ständiga förändringar.

Huvudscenario med tillväxtområden (röda cirklar)

Invånare 2014: cirka 33 000

Invånare 2040: cirka 44 000

Befolkningsstillväxt: drygt 1 % invånare/år

Tillväxten skall koncentreras till stationsnära lägen (inom 5 km avstånd):

- Strängnäs stad - 50% av tillkommande befolkning
- Läggesta-Mariefred-Åkers styckebruk - 30% av tillkommande befolkning

Övriga utbyggnadsområden:

- Stallarholmen med omnejd - 10% av tillkommande befolkning
- Övrig landsbygd - resterande 10 % av tillkommande befolkning

Befolkningskoncentrationer på längre avstånd än 3 km från järnvägsstationer kräver särskilda satsningar på kollektiva anslutningsmöjligheter för att motverka oacceptabel ökning av motorburen trafik.

Alternativa scenarion - vad händer om?

Som tidigare beskrivits är det viktigt att det inom den långsiktiga utvecklingsstrategin för hela kommunen kan hanteras förändringar i omvärldens utveckling. Nedan beskrivs kortfattat de framtidsscenarioer som beaktats under arbetet med föreslagen övergripande utvecklingsstrategi.

B. Kommunens befolkning växer med minst två procent per år

Enligt befolkningsprognoser framtagna av länsstyrelsen i Södermanlands län beräknas Stockholm-Mälardalsregionen öka med cirka 1,4 miljoner invånare fram till år 2050 och med över 350 000 invånare under de tio närmsta åren.

I länet beräknas, fram till år 2050, antalet invånare öka med cirka 51 000-110 000 invånare baserat på 2010 års befolkning (vilket kräver en beredskap för cirka 60 000-70 000 nya bostäder) och till år 2020 pekar prognoserna på att länets befolkning ökar med 15 000 - 20 000 invånare. För Strängnäs del skulle detta innebära drygt 18000 nya invånare fram till 2050, ett snitt på cirka 450 nya invånare per år (räknat från 2010).

Utgångspunkten i översiktsplanen är att kommunen ska växa från dagens cirka 33000 invånare till cirka 44000 invånare år 2040 (baserat på drygt 1 procent befolkningstillväxt per år). Det kommunala målet om befolkningstillväxt når inte riktigt upp till länsstyrelsens prognos (om en ökning med cirka 110 000 invånare i länet används som utgångspunkt). Det handlar om en skillnad på cirka 1700 invånare.

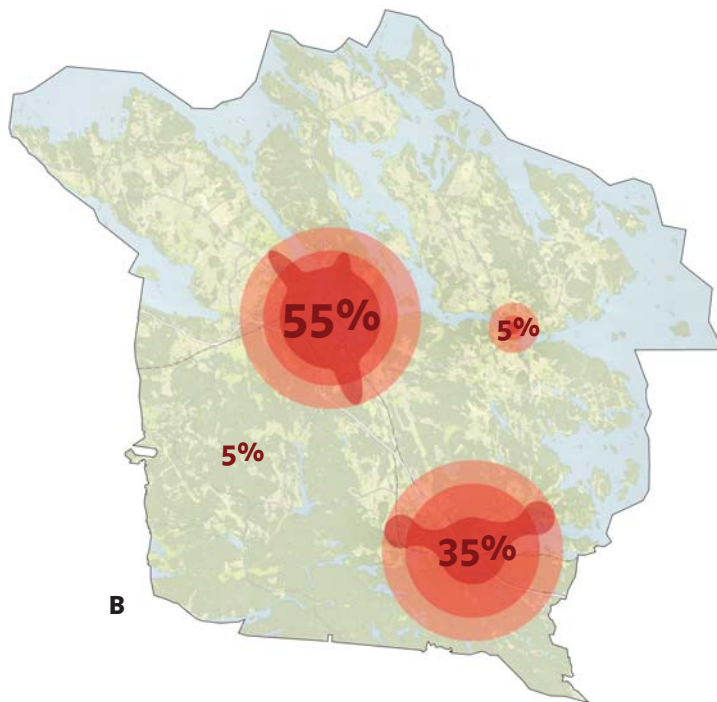
Olika typer av omvärldsfaktorer och förändringar lokalt skulle dock kunna innebära att kommunen behöver planera för en betydligt större befolkningsökning. En årlig befolkningstillväxt på till exempel två procent skulle innebära cirka 58 700 invånare år 2040.

Beslut om ökad planerad invandring, samt en ökad flyktingström på grund av naturkatastrofer och kriser till följd av klimatförändringens effekter och konflikter i världen, kan till exempel skynda på kommunens befolkningstillväxt. Lokalt bedöms kapacitetshöjningen på Svealandsbanan, i och med dubbelspårutbyggnaden, kunna vara en påverkande faktor. Med tätare avgångar blir pendlingsmöjligheterna bättre och om restiden dessutom kan kortas ned vissa avgångar blir Strängnäs som hemkommun mer attraktiv. Även plötsliga större företagsetableringar som för med sig ett stort antal arbetstillfällen kan leda till utökad befolkningstillväxt. Förutom välfungerad skola, omsorg och arbetsmarknad kan satsningar inom kommunens offentliga miljöer och byggande av tilltalande bostäder innebära en ökad attraktivitet inom kommunen med minskad utflyttning som följd (vilket skyndar på befolkningsökningen). Det kan också leda till en mer balanserad åldersstruktur där unga vuxna, i större omfattning än idag, väljer att återvända till sin Strängnäs kommun efter studier och arbete på annat håll.

En större befolkningsökning kräver fler bostäder, fler förskolor och kanske även fler högstadium. Även andra typer av satsningar för att utöka olika former av kommunal service behövs. Som exempel kan nämnas snabbare utbyggnad och förstärkning av vägar och befintligt vatten- och avloppssystem.

Ett ökat byggande inom ramarna för den övergripande utvecklingsstrategin innebär ett ökat intrång i befintlig miljö och kan orsaka konflikter mellan konkurrerande intressen. Ökad andel förtätning måste därmed balanseras mot ambitionerna vad gäller kommunens grönstruktur och riktlinjer för kulturmiljövården. Förutom en ökad andel förtätningsprojekt kan, i förhållande till huvudscenariot, även mer mark längre ut från de två huvudsakliga kollektivtrafiknoderna behöva tas i anspråk.

De befintliga strukturerna på landsbygden och i Stallarholmen bedöms inte vara lika utbredda och tåliga för en snabbare befolknings-tillväxt. I aktuellt scenario, med en fördubbling av befolkningstillväxten, har därmed den procentuella fördelningen justerats så att tillväxt-takten befolkningsmässigt på landsbygden och i Stallarholmen är den samma som i huvudscenariot.

Scenario B:

Invånare 2014: cirka 33 000

Invånare 2040: cirka 58 700

Befolkningstillväxt: drygt 2 % invånare/år

- Bättre utnyttjande av befintliga strukturer genom förtätningar i befintlig bebyggelse
- Ökad andel förtätning måste balanseras mot ambitionerna vad gäller kommunens grönstruktur och riktlinjer för kulturmiljövården
- Ställningstaganden vad gäller mark- och vattenanvändning i kommunens fördjupade översiktsplaner kan behöva revideras
- Utökade satsningar på kommunal service krävs

C. En fossilfri kommun

Sveriges mål för miljö- och klimatpolitiken siktar mot måläret 2050 och handlar om att energieffektiviteten ska öka med tjugoprocent, att den förnybara energin ska öka till 50 procent och att utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 procent. Samtidigt finns det långsiktiga målet om att Sverige till 2050 inte ska bidra med några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Till 2030 ska Sveriges fordonsflotta ställas om så att den inte längre är beroende av fossila bränslen.

En kraftfull satsning inom kommunen, med syfte att ligga i framkant och inom kommunen i större omfattning än idag bidra till uppfyllelsen av de nationellt uppsatta målen, kräver olika typer av insatser inom flera olika samhällssektorer. Förutom att fokusera på uppvärmning och industri, genom att effektivisera bort fossila bränslen eller genom att ersätta med förnybara alternativ, behöver det ske förändringar inom transportsektorn då den är en stor del av klimatfrågan.

En ökad befolkning i Strängnäs kommun innebär fler förflyttningar vilket kräver person- och godstransportlösningar som är hållbara på lång sikt. Detta mot bakgrund i ovanstående mål och utifrån det samband som vetenskapen pekar på mellan förbränningen av fossila bränslen och klimatförändringarnas negativa konsekvenser.

För att anpassa kommunens översiktsplanering efter aktuellt scenario krävs ett allt större fokus på områdena runt kommunens två järnvägsstationer. Med en tätare bebyggelseutveckling inom de två femkilometerszonerna runt stationslägena skapas ett utökat underlag för större kollektivtrafiksatsningar.

Aktuellt scenario bygger på bättre utnyttjande av järnvägen (till exempel i form av snabbtåg mellan olika stationer) och skapande av kompletterande kollektivtrafiknoder. Med nya noder skapas fler upptagningsområden för kollektivtrafiken och därigenom också nya möjliga kollektivtrafikförsörjda utbyggnadsområden. Med ett bättre befolkningsunderlag kan vissa busslinjer stärkas och för att nå målpunkter inom mer glest bebyggda områden av kommunen kan inför framtiden möjligheten att skapa automatiska bilpooler med självkörande elbilar undersökas.

Genom att göra kollektivtrafiksystemet mer attraktivt kan ytor som används av bilar, såsom parkeringsplatser, frigöras och användas för andra ändamål, till exempel bostadsbebyggelse, parker och torg.

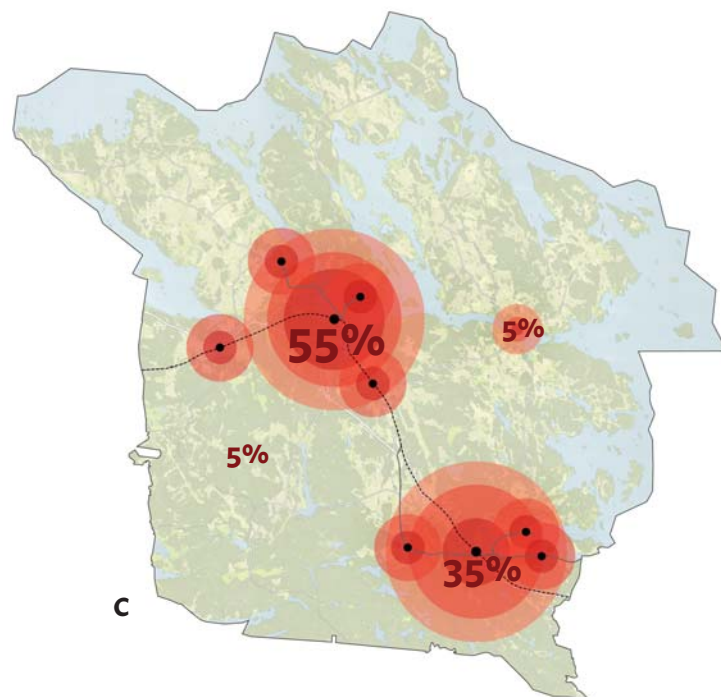
Scenario C:

Invånare 2014: cirka 33 000

Invånare 2040: cirka 44 000

Befolkningstillväxt: drygt 1 % invånare/år

- Större fokus på områdena runt järnvägsstationerna och en mer begränsad bebyggelseutveckling på landsbygden och i Stallarholmen
- Ställningstaganden vad gäller mark- och vattenanvändning i kommunens fördjupade översiktsplaner kan behöva revideras
- Utveckling av nya typer av bebyggelseformer och byggnadssätt som gör det möjligt att exploatera i bullerutsatta, stationsnära lägen
- Storskaliga satsningar på kollektivtrafiklösningar kan tillsammans med andra satsningar minska det idag till stora delar inbyggda bilberoendet i kommunens flerkärniga struktur

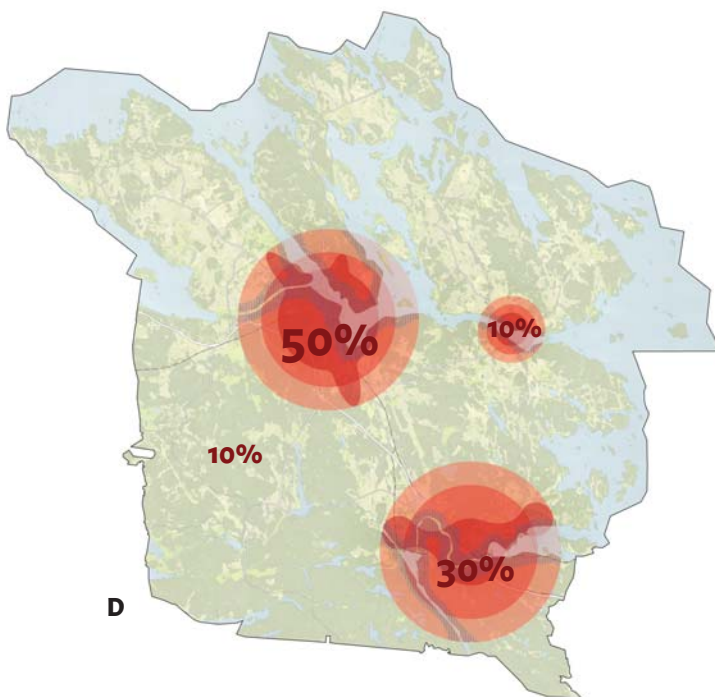

D. Förvärrade översvämningsrisker längs Mälarens stränder

I tätta stadsstrukturer påverkas fler människor av de framtida klimatförändringarna. Detta påverkar hur vattennära vi kan bygga för att inte skapa nya områden som drabbas av översvämningar. Huvudscenariot bygger på att bättre utnyttja befintliga strukturer och därmed planera för ny bebyggelse i framförallt Strängnäs stad, Mariefred, Läggesta och Åkers styckebruk. Även till Stallarholmen riktas viss bebyggelseutveckling. Dessa städer och samhällen är, förutom Åkers styckebruk, belägna intill Mälaren. De vattennära lägena är attraktiva för byggnation, samtidigt riskerar bebyggelse i dessa lägen att påverkas av stigande vattennivåer.

Huvudscenariot kräver att kommunen i sitt planarbete och sin bygglovgivning utgår ifrån och anpassar ny bebyggelse efter de översvämningskarteringar som tagits fram av MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). På kort sikt kommer kontrollen förbättras av Mälarens nivå och vissa områden kanske därmed kan frigöras från översvämningsrisker. På cirka 100 års sikt beräknas världshaven och därmed Mälaren dock ha stigit med mellan 0,5 och 1 meter, samt fortsätta att stiga (SMHI), och enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60) kommer lokala häftiga regn, som förekommer mest på sommarhalvåret, att öka i intensitet över hela landet. Kommunen behöver därmed beakta de långsiktiga riskerna för översvämning i sin fysiska planering – vad händer till exempel om medelvattennivån snabbare blir högre och om de högsta möjliga vattennivåerna inträffar allt oftare.

Ett scenario med förvärrade översvämningsrisker längs Mälarens stränder skulle kräva större hänsynstaganden i den fysiska planeringen, till exempel i form av bredare bebyggelsefria zoner mot sjön och/eller införande av zoner där särskilda krav ställs på tillkommande bebyggelse. Att endast ”lösa” problemen med riskabla bebyggelselägen genom tekniska anordningar, såsom pumpar och skyddsmurar, är svårt och kan dessutom öka sårbarheten vid extremt väder. Aktuellt scenario skulle därmed kunna generera en utveckling med spännande byggelseformer och byggnadssätt som ”jobbar” med vattnet. De nya unika värden som eventuellt utvecklas i naturen kan också generera nya rekreationsmöjligheter.

Scenario D:

Invånare 2014: cirka 33 000

Invånare 2040: cirka 44 000

Befolkningstillväxt: drygt 1 % invånare/år

- Bredare bebyggelsefria zoner mot Mälaren – låglänta områden mot sjön får i större utsträckning utgöra våtmarker eller utvecklas för rekreation
- Införande av zoner där särskilda krav ställs på tillkommande bebyggelse – utveckling av nya typer av byggelseformer och byggnadssätt som ”jobbar” med vattnet kan genereras
- Ställningstaganden vad gäller mark- och vattenanvändning i kommunens fördjupade översiktsplaner kan behöva revideras
- Ökade kostnader för hantering av befintliga/drabbade områden

Den övergripande utvecklingsstrategins huvudteman och utvecklingsområden

På följande sidor presenteras den övergripande utvecklingsstrategins fem huvudteman:

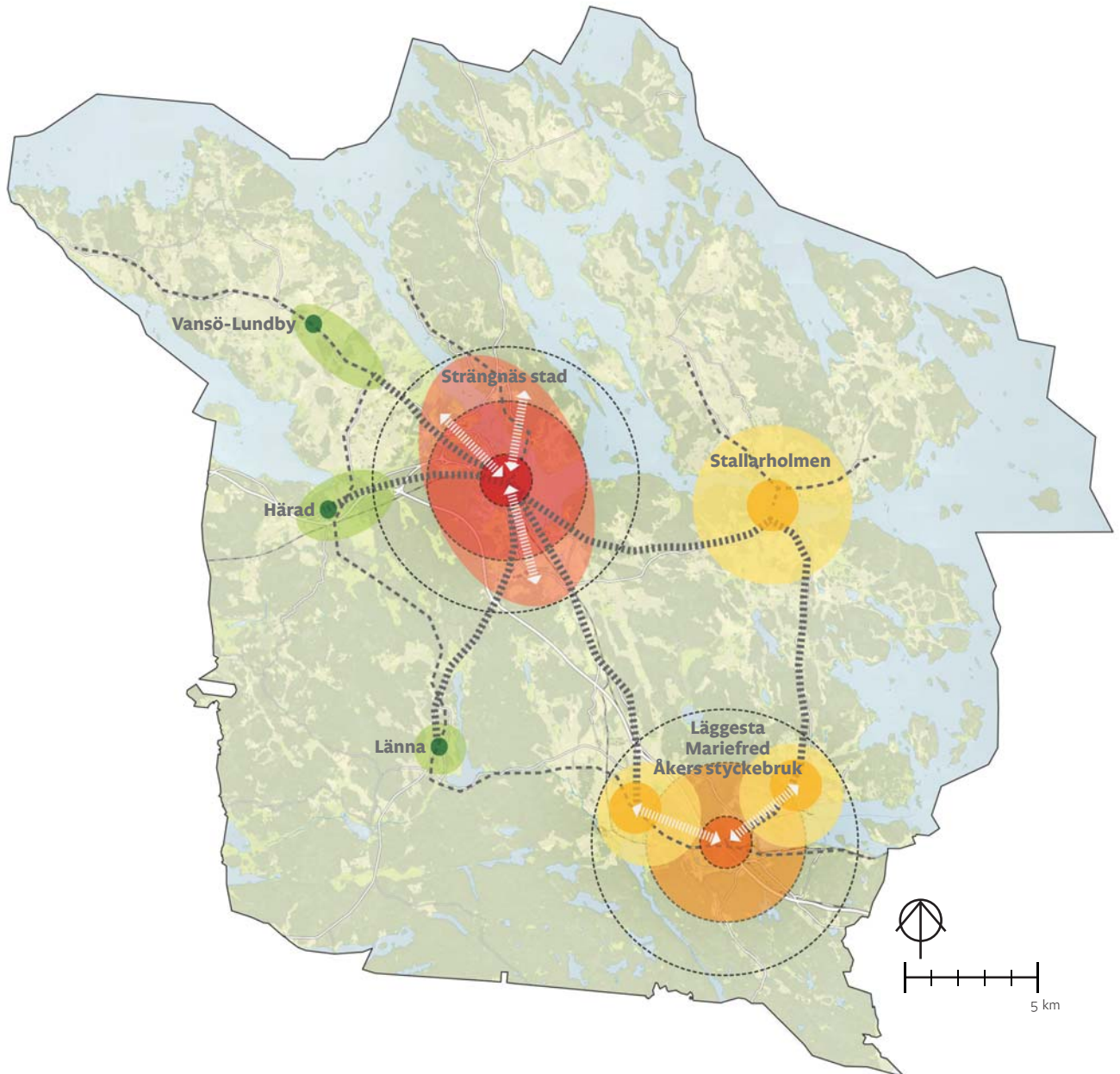
1. Fortsätt att stärka utvecklingen runt kommunens järnvägsstationer i Strängnäs stad och Läggesta med Mariefred och Åkers styckebruk
2. Främja ett levande stadsliv i kommunens centralort
3. Skapa förutsättningar för Stallarholmen att utvecklas
4. Koppla samman kommunens delar/samhällen
5. Främja en levande landsbygd på ett hållbart sätt.

Genom att särskilja vilken typ av utveckling som främjas inom städerna med sina järnvägsstationer och inom de mindre samhällena kan de olika områdenas särprägel lyftas fram och människor ges möjlighet att inom kommunen kunna leva och verka på olika sätt under olika faser i livet. De små samhällena kan erbjuda sociala fördelar som trygghet och gemenskap, samtidigt kan den småskaliga ortsstrukturen innebära vissa utmaningar. Utbudet av service, arbete, utbildning, kultur och fritidsaktiviteter kan bara till vissa delar mäta sig med vad Strängnäs stad och Mariefred kan erbjuda. Allmänna kommunikationer mellan orterna finns, dock i begränsad omfattning – för många är bil en förutsättning för att få vardagen att gå ihop.

Genom att utgå ifrån de olika samhällenas plats specifika förutsättningar, egenskaper, kvalitéer och resurser och bygga vidare på befintliga strukturer kan ett bättre underlag för kulturella och kommersiella verksamheter genereras och satsningar på miljövänliga transportsätt möjliggöras. Det krävs i detta sammanhang ett synsätt där man betraktar helheter istället för isolerade lösningar, det vill säga att varje samhälle betraktas som en del i ett nätverk av städer, samhällen, knutpunkter och funktioner som är mer eller mindre beroende av varandra. Ett hållbart samhällsbyggande bör synliggöra beroendeförhållandet och underlätta sambanden.

I beskrivningarna av utvecklingsstrategins fem huvudteman på följande sidor har textstycken som särskilt anknyter till översiktsplanens fokusområden markerats. Som markering används symbolerna för respektive fokusområde. Fokusområdena beskrivs på sidorna 18-19.

UTVECKLINGSSTRATEGI

- Avståndsmarkering 5-3-1 km från stationslägen
- Bebyggelsekoncentrationer kring stationslägen, 1-3 km
- Utredningsområden för ny bebyggelse inom/intill befintliga strukturer
- Noder och stråk för huvudsaklig landsbygdsutveckling
- Särskilt goda anslutningsmöjligheter till stationslägen
- Viktiga sambandslänkar
- Befintliga och eventuella framtida förbindelsestråk

Illustration av utvecklingsstrategins huvudtema 1

1. Fortsätt att stärka utvecklingen runt kommunens järnvägsstationer i Strängnäs stad och Läggesta med Mariefred och Åkers styckebruk

Att koncentrera ny bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse- och infrastruktur runt kommunens två järnvägsstationer främjar i flera avseenden en hållbar utveckling, inte minst på grund av de goda möjligheterna till kollektivt resande. För god tillgänglighet behöver den nya bebyggelsen placeras inom en radie av tre kilometer från stationslägena. Vid byggnation längre ut krävs särskilda satsningar på kollektiva anslutningsmöjligheter för att motverka oacceptabel ökning av motorburen persontrafik.

I satsningen på att i första hand bygga nära stationslägena ska ett övergripande mål vara att forma variationsrika och täta stadsmiljöer med en blandning av bostäder, parker, verksamheter och service etcetera. Att utformningen av områdenas offentliga miljöer såsom gator och torg håller hög standard är av stor betydelse för att människor ska vilja vistas på platserna. Områdena runt och intill de båda järnvägsstationerna har olika karaktärer och skilda förutsättningar vad gäller utvecklingen av den fysiska miljön. Bebyggelsekompletteringar i dessa områden behöver bland annat ske med hänsyn till de kulturhistoriska värden som det finns gott om i både Strängnäs stad och i området runt Läggesta med Mariefred, Åkers styckebruk och Hedlandet (se kap. Riksintressen och andra allmänna intressen, Kulturmiljövård).

Strängnäs stad

I Strängnäs stad blir det aktuellt med en stadsutveckling som går ut på kompletteringsbebyggelse och som därmed innebär förändringar av befintlig stadsmiljö. Genom kompletteringsbebyggelse kan områden inom cirka fem kilometer från järnvägsstationen användas mer effektivt. Detta genom att till exempel återanvända redan exploaterad mark för nya ändamål och genom att pröva ny bebyggelse inom tidigare oexploaterade områden. Vid ianspråktagande av ett grönområde är det viktigt med analyser av dess naturvärden och hur området används, möjligheten att samtidigt förbättra kvaliteten för parker i närområdet bör också undersökas. En successiv utveckling av den befintliga stadsbebyggelsen ställer krav på en god dialog med dem som idag bor och verkar i områdena.

Den översiktliga och långsiktiga utvecklingsstrategin för Strängnäs stad handlar, förutom att bygga stationsnära, också om att utgå ifrån Strängnäsfjärdens attraktionskraft. Bebyggelsestrategin i staden är just byggande i anslutning till stränderna och de offentliga stråk som nästan helt obrutna skiljer bebyggelsekvarteren från vattnet. I staden byggs P10-området ut längs den gamla vattenvägen Eldsundsån fram till Rv 55. Staden byggs sedan vidare längs Mälarstranden längre ut på norra övningsfältet. Utbyggnaden inom övningsfältet och P10-området ska i huvudsak ske genom återanvändning av byggnader och tidigare exploaterad mark. Härad byggs ut i huvudsaklig riktning mot staden. Någon fullständig urbanisering av området mellan Härad och P10 är ur hållbarhetssynpunkt ej aktuellt, inte heller en tillkomst av nya utspridda villaområden på landsbygden. Däremot kan det visa sig lämpligt att peka ut området för lantligt boende i mer ordnade former så att byggnadsgrupper i stråket mellan Härad och Strängnäs kan anslutas till VA-nätet på ett kostnadseffektivt sätt och på sikt även ingå i det lokala kollektivtrafiksystemet. Tosterö byggs ut och kompletteras med sikte på visionen om staden kring fjärden. Detta kräver en översyn av trafiksystemet och förbindelsen över fjärden. Genom att planera för nya bostäder och verksamheter kan Södra Tosterö bli en tydlig stadsdel som kommunicerar med den gamla stadskärnan. Befintliga marina anläggningar ska utvecklas för att kunna utnyttjas så effektivt som möjligt och nya anläggningar kommer behövas i strategiska lägen kring Strängnäsfjärden. Detta för att tillgodose den växande Mälarstadens behov av båtplatser, samt för att kunna samordna miljöinsatser för båtlivet. I utvecklingen av staden ska kulturvärdena bevaras och förtydligas. Detta gäller framför allt inom de områden som utpekats som riksintresse för kulturmiljövården men även i angränsande områden ska sådan hänsyn tas så att inte riksintresset påtagligt skadas. Vid planering ska även behovet av befintliga grönstrukturer likväl som planering av nya grönstrukturer för den växande staden beaktas.

MÅHL-området

Inom det så kallade MÅHL-området (Mariefred, Åkers styckebruk, Hedlandet och Läggesta) med närhet till järnvägsstationen i Läggesta finns stora utvecklingsmöjligheter.

I Läggesta finns mindre befintlig bebyggelse att utgå ifrån, dock planeras här för flera större projekt med ny bostads- och verksamhetsbebyggelse inom ett antal mer eller mindre obebyggda områden. Detta för att bättre utnyttja det stationsnära läget och skapa förutsättningar för ett ökat kollektivt resande. I Läggesta ställs krav på en gestaltning som ger en annan karaktär och egen identitet i förhållande till Mariefred. Miljön här kan, i förhållande till Mariefred, beskrivas vara mer tillåtande för högre och tätare exploatering. De huvudsakliga utveck-

Befolkningstillväxt: 50 % av kommunens totala tillväxt fram till 2040 (baserat på drygt 1 % årlig befolkningstillväxt)

Invånare 2014: cirka 15 700

Invånare 2040: cirka 20 700

Bostadsbehov: cirka 2 800 bostäder

Befolkningstillväxt: 30 % av kommunens totala tillväxt fram till 2040 (baserat på drygt 1 % årlig befolkningstillväxt)

Invånare 2014: cirka 7 500

Invånare 2040: cirka 10 500

Bostadsbehov: cirka 1 500 bostäder

Uppskattad procentuell fördelning av befolkningstillväxten inom MÅHL-området:

Mariefred 8 %

Hedlandet 2 %

Åkers styckebruk 5 %

Läggesta 15 %

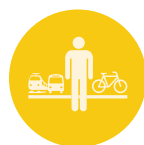
lingsområdena är Södra Årby, Jagbacken, Marielund och Stora Sundby. En viktig utgångspunkt är att den handel som möjliggörs inom dessa områden inte ska konkurrera med den handel som bedrivs i Mariefreds stadskärna. Den lokala handeln i det nya bostads- och verksamhetsområdena bör därför i huvudsak inriktas mot bostadsnära dagligvaruhandel.

Inom mindre än en femkilometersradie från stationsområdet i Läggesta ligger både Mariefred och Åkers styckebruk. I Mariefred handlar den övergripande utvecklingsstrategin om att komplettera med ny bebyggelse (bostäder och verksamheter) i anslutning till stadskärnan för att stärka underlaget för kulturella och kommersiella verksamheter. Tillkommande bebyggelse ska ha sin utgångspunkt i Mariefreds kulturhistoriska värden, samtidigt måste den nya bebyggelsen få sätta nutida arkitektoniska avtryck. Ett viktigt utvecklingsområde är Gripsholms hagar mellan Kungsladugården i öster och Södra Årby invid Läggesta station i väster. Den utbyggnadsstrategi som föreslås för Gripsholms Hagar handlar om att bättre sammanlänka Mariefred och Läggesta. Sammanlänkningen av befintliga bebyggelsestrukturer föreslås ske med hjälp av ny vägsträckning och ny bebyggelse. Bebyggelsen ska planeras så att fördelarna av närheten till Mariefreds stadskärna och Läggesta station nyttjas och utvecklas samtidigt som kulturmiljöns, landskapets och topografins värden respekteras och tillvaratas, därigenom tillförs boendet kvaliteter.

I Åkers styckebruk blir det aktuellt att identifiera områden/platser för bebyggelsekompletteringar där befintliga strukturer kan utnyttjas bättre så att den service som finns kan upprätthållas. En styrande utgångspunkt när samhället utvecklas är att närhet till väl utbyggd kollektivtrafik ska säkerställas, framförallt till tågstationen i Läggesta där byten mellan olika busslinjer också är möjligt. Det är bland annat det korta avståndet mellan Åkers styckebruk och järnvägsstationen som gör samhället attraktivt att bosätta sig i. Med sin småskalighet erbjuder Åker också närhet till service och till naturen (till exempel det storslagna naturområdet Åkers Bergslag med sitt sjösystem och Skottvångs gruva), samtidigt är det nära till storstadsregionen. Rakt genom samhället leder Bruksvägen som en pulsåder mellan bostadsbebyggelsen. Mellan södra delen av Åkers styckebruks tätort och Läggesta station finns en separerad gång- och cykelväg som till stora delar är anlagd på den gamla banvallen. Gång- och cykelvägen fortsätter efter Läggesta mot Mariefred. Från E20 går det att ta sig till Åkers styckebruk via två tillfartsvägar, som ansluter norr respektive öster om samhället. Utifrån ortens naturnära och kommunikationsmässigt sett attraktiva läge behöver åtgärder identifieras som kan bidra till ortens utveckling vad gäller mark- och vattenanvändning. En viktig kärnfråga handlar om att skapa möjligheter för ett tydligare ortscentra att utvecklas. Förutom kompletteringar av nya bostäder och verksamheter i direkt anslutning till befintlig bebyggelse bör vägsträckningen mot Läggesta utnyttjas bättre, dock med beaktande av de naturområden som omger Räcksta å.

Även stora delar av Hedlandet kan nå inom mindre än fem kilometer från stationsområdet i Läggesta. Hedlandet är benämningen på det område som är beläget mitt emot Mariefred, det vill säga på andra sidan av Gripsholmsviken. Förutom med befintliga vägar länkas området fysiskt samman med Läggesta och Mariefred via en museijärnväg. Utvecklingsstrategin för Hedlandet handlar i stort om att förstärka områdets karaktär med småskalig landsortsbebyggelse i det natursköna förkastningslandskapet. En viktig fråga att beakta när området vidareutvecklas är hur den befintliga bebyggelsen kan kompletteras utan att gemensamma intressen äventyras, som till exempel tillgänglighet till strandområden och sammanhängande strövområden i skog och mark så att grönyrtornas kulturella tjänster kan tas tillvara. De tre bebyggelsenoderna vid Ralsborg, Lotorp/ Eriksberg och centrala Hedlandet föreslås utgöra de noder dit ny bebyggelse i huvudsak bör koncentreras inom området.

Runt de båda stationslägena kan sammanfattningsvis ett ökat utbud av bostäder och arbetsplatser som attraherar många skapas. Detta kan ha stor betydelse för kommunens konkurrenskraft i ett regionalt perspektiv. Då kapacitetsökningen har fullföljts på Svealandsbanan (genom dubbelspårsutbyggnad längs vissa sträckor) kan Strängnäs stads och området runt Läggestas position i olika regionala sammanhang förbättras och intresset för bostadsbyggnad och verksamhetsetableringar i dessa lägen öka till följd av bättre turtäthet och fler människor i rörelse.

Från samhällen i de omgivande kommundelarna är det viktigt med god tillgänglighet till Strängnäs stad och Läggesta (med framförallt Mariefred och Åkers styckebruk), ej enbart på grund av kommunikationsmöjligheterna från de två järnvägsstationerna, utan även så att det breda utbudet av service, kultur och andra verksamheter kan komma de närliggande områdena till del.

De stora och mer komplicerade projekten kan innebära höga kostnader för kommunen vilket förutsätter ett successivt genomförande med beaktande av ekonomiska förutsättningar och ett omfattande engagemang från flera olika aktörer.

En successiv utveckling av befintlig stadsbebyggelse innebär också alltid konsekvenser för dem som bor och verkar i aktuella utvecklingsområden. Dessa konsekvenser är normalt ökad trafik, ändrad parkeringssituation, ianspråktagande av ytor som inte är bebyggda, nya ljusförhållanden och förändrad utsikt från närliggande bebyggelse. I växande städer behövs denna typ av förändringar för omgivningen normalt accepteras om trygga och levande stadsmiljöer ska kunna utvecklas. En annan aspekt som behöver analyseras är den ökande andelen hårdgjorda ytor som påverkar inte bara vattenflödena, men ändrar också radikalt karaktären i ett område och dess mikroklimat.

Illustration av utvecklingsstrategins huvudtema 2

2. Främja ett levande stadsliv i kommunens centralort

Kommunen behöver fortsätta sin planering för att stärka Strängnäs stad som kommunens huvudsakliga nod för kultur- och nöjesaktiviteter, bostadsmarknad, företagande och handel etcetera. Arbetet behöver därmed fokuseras på att skapa attraktiva offentliga miljöer, kommersiella lokaler och nya bostäder. En strategi som visar hur staden ska utvecklas presenteras i den fördjupade översiktsplanen för Strängnäs stad – Härad. Hur stadslivet ska stärkas har behandlats under arbetet med en särskild strategi för stadsutveckling.

Ett viktigt perspektiv i utvecklingsarbetet är att stadens utbud ska vara till för boende och verksamma i hela kommunen och genom ett fortsatt breddande av funktioner och upplevelser ska staden bli en mer framträdande och attraktiv nod i regionala sammanhang. Större satsningar av regional betydelse behöver ej vara på bekostnad av mindre kompletteringar för att möta dagens behov i staden. Istället behöver ett samspel säkerställas och planeringen behöver uppmärksamma hur hela kommunen ska dra nytta av den tillväxt som sker i staden.

Ett annat perspektiv i utvecklingsarbetet handlar om dialog och samarbete. Det är viktigt med en kreativ och kontinuerlig dialog med barn och unga, samt med boende och/eller verksamma (fastighetsägare och köpmän etcetera) i staden. Kommunens olika kontor och bolag behöver även i större omfattning samarbeta kring frågor om hur stadsmiljön ska förvaltas och utvecklas.

De offentliga miljöerna har stor betydelse för trivseln i staden. Ambitionsnivån när det gäller utformning och förvaltning av gator, torg, parker och grönområden ska generellt vara hög. Möjligheterna att röra sig i staden till fots eller med cykel på ett tryggt sätt ska vara en central utgångspunkt för planeringen. I detta sammanhang är tillgängligheten för barn och för personer med funktionsnedsättning en särskilt prioriterad fråga. Redan starka och levande kommunikationsstråk, som inte bara stöder gående och cyklister utan även kollektivtrafik, ska vidareutvecklas.

En koncentration av handel och service till Strängnäs stadskärna är för stadslivet mer fördelaktigt än en utveckling mot mer externhandel. I kommunens Handelspolicy framhålls bland annat att ett levande centrum med goda förutsättningar för handel av olika slag skapar attraktion och rörelse. För att skapa levande och skiftande miljöer behöver ett rikt utbud av mindre gatuplansberikande verksamheter ges utrymme att etableras. Det kan bland annat handla om olika typer av butiker, serveringar, konstgallerier och öppet exponerade kontor. Arbetet med att stärka framförallt Strängnäs stadskärna behöver starta omgående. Stadens försäljningsytor behöver öka och de befintliga ytornas kvalitet höjas.

Strängnäs stads kulturhistoriskt intressanta bebyggelse och direkta närhet till Mälaren utgör tillsammans stora delar av stadens attraktionskraft. Allteftersom staden växer och förändras behöver de vattennära, offentliga miljöerna värnas och den karaktärsskapande bebyggelsen från olika epoker beaktas.

Mälarens attraktionskraft är något som inte nog kan användas och framhåvas när staden utvecklas. Planeringsinriktningen är att skapa attraktiva miljöer längs stadens Mälstraränder. Förutom att vidareutveckla de två större och sammanhållna brygganläggningarna i Strängnäs-fjärden, vid Västerviken och Eldsundsviken, finns goda förutsättningar vid Eldsund och på Tosterösidan att tillskapa attraktiva områden med strandpromenader och kajer som kan utformas som allmänna platser med marina inslag och ett myllrande folkliv. De vattennära områdena är bland annat viktiga ur rekreationssynpunkt – de behöver ses tillsammans och utvecklas som naturliga och attraktiva mötesplatser och besöksmål med stora kvalitéer för både kommuninvånare och besökare. Stadens centralt belägna badplatser vid Abborrberget och på Visholmen är exempel på viktiga områden att värna. Det liv och de aktiviteter som finns inom stadens vattenområden behöver analyseras i takt med bebyggelsens utveckling och det krävs i detta sammanhang ett helhetsperspektiv vad gäller byggande och planering i förhållande till frågor angående utnyttjande och skydd av vattenområdena.

Illustration av utvecklingsstrategins huvudtema 3

Befolkningsstillväxt: 10 % av kommunens totala tillväxt fram till 2040 (baserat på drygt 1 % årlig befolkningsstillväxt)
Invånare 2014: cirka 1800
Invånare 2040: cirka 2800
Bostadsbehov: cirka 450

3. Skapa förutsättningar för Stallarholmen att utvecklas

Stallarholmen har vuxit fram vid passagen över till Sveriges största insjö Selaön. Det Mälarnära läget, med bebyggelse på båda sidor om sundet, är en stor del av Stallarholmens karaktär. Bygden är mycket rik på kulturhistoriska miljöer och historiska lämningar, till exempel Mälsåkers och Tynnelsö slott, tre medeltida kyrkor och Åsa gravfält. Fram till 1900-talet utgjorde tegelbruken en viktig del för bygden.

Samhället kan tyckas vara avsidat lokaliserat i förhållande till E20 och kommunens två järnvägsstationer vilket kräver en välfungerande kollektivtrafik och gena cykelstråk till viktiga kollektivtrafiknoder och andra målpunkter i kommunen. Trots det kommunikationsmässigt sett mindre fördelaktiga läget har nybyggnation i attraktiva lägen gett samhället livskraft med gynnsamma förutsättningar för enskilda entreprenörer inom näringsliv och kultur.

Planeringsarbetet i Stallarholmen har inriktats på att identifiera områden/platser för bebyggelsekompletteringar där befintliga strukturer kan utnyttjas bättre så att den service som finns kan upprätthållas. En styrande utgångspunkt när Stallarholmen utvecklas är att närhet till väl utbyggd kollektivtrafik ska säkerställas, framförallt från orten till närmsta tågstation där byten mellan olika busslinjer också är möjligt. Fokus har på senare tid legat på att bygga ut Stallarholmen på fastlandssidan (Sundby strand). Antagen detaljplan vid Husby tegelbruk riktar nu dock fokus på Selaösidan av orten. De områden som i första hand bör utredas för vidare utbyggnad av orten är det intill Ytterselövägen i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, samt områden intill befintlig bebyggelse i kilen mellan Mariefredsvägen och Strängnäsavägen.

Med utgångspunkt från utvecklingsstrategin för Strängnäs kommun ska Stallarholmen växa med cirka 1000 invånare fram till år 2040. Detta innebär ett behov av cirka 450 bostäder (jämför ytmässigt med Sundby strandområdet som fullt utbyggt kommer att rymma cirka 400 invånare, idag cirka 250 invånare). Friliggande villor dominerar idag bostadsbebyggelsen och det begränsade utbudet av lägenheter i olika storlekar gör att alla som vill kanske inte kan bo kvar/flytta till Stallarholmen. För att en bygd ska hållas levande måste det ske generationsväxling, alla åldersgrupper ska ingå. Det kräver tillgång på olika typer av bostäder.

Några av de utvecklingsfrågor som är viktiga för Stallarholmen handlar om att förbättra vattenkontakten (genom till exempel strandpromenader), att vidareutveckla gång och cykelstråk till/från och inom orten, samt att arbeta med en omdaning av den genomfart som utgörs av Strängnäsvägen–Brogatan – med en tydligare karaktär av lokalgata kan dess sammanlänkande funktion mellan ortens olika sociala knutpunkter stärkas och genom olika typer av åtgärder längs stråket kan trafiksäkerheten öka. En annan viktig utvecklingsfråga handlar om Stallarholmens centrumstruktur. I Stallarholmen upplever många att det idag finns framförallt två centrala knutpunkter - torget på Selaösidan och Gula Industrihuset på fastlandet. Att det finns flera naturliga mötesplatser i Stallarholmen bör ses som en tillgång som kan vidareutvecklas då de kan tillfredsställa olika typer av behov och socialt umgänge.

De strukturer och den bebyggelse som på olika sätt berättar om samhällets historia och framväxt har ett samhällshistoriskt värde som är intressant att lyfta fram och bevara. De arkitekturhistoriskt värdefulla byggnaderna utgör exempel på sin tids byggnadsteknik och utformning. Viktiga aspekter att beakta vid utveckling av Stallarholmen är väg- och vattenledsstrukturen (med relaterade objekt såsom vägens utformning, bryggor, bron och hamnlägen) som bör behållas och tydliggöras. Även karaktären av småindustriell verksamhet som finns kvar längs några strandavsnitt på var sida om sundet bör bevaras och utgöra en viktig utgångspunkt vid anläggande av ny bebyggelse. För att bebyggelsens årsringar ska kunna framstå tydligt behöver olika generationer av bostadsbebyggelse bevaras – från den äldre jordbruksrelaterade bebyggelsen vid Sundby och Vannesta, Östa och Valla, de återstående byggnaderna och anläggningarna från tegelbruken och egnahemsbebyggelsen till 1950-talets centrumbebyggelse. Vid ny bebyggelse utmed huvudstråket Brogatan bör skalan anpassas efter omgivande bebyggelse.

Illustration av utvecklingsstrategins huvudtema 4

4. Koppla samman kommunens delar/samhällen

Det är en generell utveckling i samhället att resande och transporter av varor ökar kontinuerligt. För Strängnäs blir detta mycket påtagligt när närmare hälften av den arbetsföra befolkning som bor i kommunen arbetar i annan kommun. Det attraktiva läget (kommunens olika delar kan nås från Stockholms centrala delar inom en timmes restid med privatbil eller kollektiva färdmedel) leder till den stora utmaningen att skapa ett hållbart transportsystem som kan tillgodose befolkningens behov av resor till arbete, utbildning, fritidsaktiviteter och serviceutbud – ett system som ger människor möjligheter att mötas. Utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv är det i sammanhanget också viktigt att kommunens invånare enkelt ska kunna ta del av företeelser och miljöer (som bidrar till en hög livskvalitet) i andra kommuner.

Strängnäs kommun har de senaste decennierna fått ett allt attraktivare läge för lokalisering av lager- och logistikanläggningar vilket i sin tur leder till betydande varutransporter och behov av väl utformade vägförbindelser även i nord-sydlig riktning. I kommunen krävs därmed en infrastruktur som kopplar samman våra städer och samhällen ur både ett lokalt och ett mer regionalt perspektiv.

Kollektivtrafiken i Strängnäs kommun är som för övriga kommuner i Sörmland i betydande grad uppbyggd kring skolans behov samt för Strängnäs utifrån arbetspendling mot Södertälje/ Stockholm och Eskilstuna. Det finns ett starkt samband mellan utbyggnad av kollektivtrafiksystemen och kommunens utveckling. En stor del av kommunens befolkningstillväxt under de senaste åren kan knytas till Svealandsbanans tillkomst. Samtidigt har kommunen blivit mycket beroende av goda tågkommunikationer och samtidigt sårbar för brister i dessa. Att tillgodose behovet av att vidareutveckla kollektivtrafiken,

Se identifierade viktiga sambandslänkar, samt befintliga och eventuella framtida förbindelsestråk på kartan/ illustrationen sid. 31

såväl den regionala med tåg och buss som den lokala busstrafiken har stor betydelse för en fortsatt positiv utveckling i kommunen.

På flera håll och i olika skala pågår planering för att åstadkomma mer sammanhängande miljöer med ny bebyggelse och attraktiva kommunikationsstråk. Bra exempel på denna planeringsinriktning finns i den fördjupade översiktsplanen för Strängnäs stad – Härad (kopplingen mellan Strängnäs stad och samhället Härad), och i tillägget till fördjupningen av översiktsplanen för Mariefred – Läggesta (kopplingen mellan Mariefred och tågstationen i Läggesta). Ytterligare ett exempel är sambandet mellan Åkers styckebruk och Läggesta som i ett långsiktigt planeringsperspektiv skulle kunna förstärkas genom kompletteringsbebyggelse i nordöstra Åkers styckebruk, mot tågstationen.

Ett av översiktsplanens fokusområden handlar om att underlätta för persontransporter till fots, med cykel och kollektivtrafik. De offentliga miljöerna måste därmed utformas på sätt som gör det mer lockande att gå och använda cykeln för vardagsresor, inte bara inom kommunens städer och samhällen utan även mellan dem. En kommunövergripande cykelplan är under framtagande genom ett samarbete mellan kommunandelarnas områdesstyrelser och den kommunala förvaltningen. Arbetet går ut på att identifiera viktiga stråk mellan kommunens städer och samhällen utifrån viktiga målpunkter inom dessa (såsom skolor och kollektivtrafiknoder). Cykelplanen ska innehålla dels en inventering av vilka cykelvägar som finns, dels riktlinjer, åtgärder och förslag på hur utvecklingen och utbyggnaden av cykelvägarna ska se ut i framtiden. Målsättningen är att kommunens alla cykelvägar ska knytas ihop till ett sammanhållet nät. En viktig utgångspunkt för den kommunala cykelplanen är den regionala cykelstrategin för Sörmland som tagits fram av regionförbundet. Visionen för Sörmland är att på sikt uppnå ett ”regionalt sammanhängande cykelvägnät av hög standard”. I strategin presenteras tjugotre identifierade cykelstråk som är en blandning av både befintliga cykelvägar, stråk längs bilvägar och sträckor som i vissa avsnitt går ihop med turistcykelleder. De tyngsta målpunktsområdena för regional cykling är enligt strategin Katrineholm, Eskilstuna, Nyköping, Strängnäs och Flen. Utifrån målpunktsanalysen ges ett antal utbyggnadsförslag. I Strängnäs kommun lyfts stråken mellan Strängnäs stad – Härad, Strängnäs stad – Abborrhöret och Strängnäs stad – Södra Strängnäs stad fram. I ett mer kommunövergripande perspektiv berörs Strängnäs kommun av de identifierade stråken mellan Eskilstuna – Härad, Strängnäs stad – Mariefred, Strängnäs stad – Åkers styckebruk och Åkers styckebruk – Gnesta.

En samlad satsning på de viktigaste stråken mellan olika målpunkter, tillsammans med kompletteringsbebyggelse i kommunens städer och större samhällen, kan ge nya och bättre förutsättningar för en fungerande kollektivtrafik till följd av ett bättre kundunderlag. I landsbygdsområden mellan städerna, där människor ofta är beroende av egen bil, behövs en bra basnivå för kollektivtrafiken med hållplatser intill naturliga knutpunkter med bra upptagningsområden. I den femte delen av denna övergripande utvecklingsstrategi, som handlar om landsbygden, lyfts särskilt betydelsefulla servicenoder/landsbygdsnoder fram.

Det enskilt viktigaste projektet för att förbättra kommunens kollektivtrafik i både ett lokalt och ett regionalt perspektiv är dubbelspårutbyggnaden av Svealandsbanan vilket kommer att generera tätare tågavgångar. För att få största möjliga effekt av dubbelspårutbyggnaden krävs en god samordning med utvecklingsplanering av viktiga knutpunkter för övrig kollektivtrafik inom och mellan kommunala och regionala kärnor.

•••••
 • **Hur ser framtidens transportsystem ut? Tillsammans med kommunens**
 • **Trafikstrategi förbättrar denna**
 • **övergripande utvecklingsstrategi**
 • **möjligheterna att samordna**
 • **planeringen för framtidens**
 • **kommunikationsstråk.**
 •••••

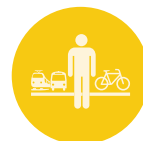

Illustration av utvecklingsstrategins huvudtema 5

5. Främja en levande landsbygd på ett hållbart sätt

I en medveten planering med syfte att skapa förutsättningar för en levande landsbygd behöver dess potential som produktions- och rekreationsresurs tillvaratas och dess upplevelsevärden och roll som kulturbärare stärkas.

Den övergripande utvecklingsstrategi som diskuterats fram inför översiktsplanens framtagande innehåller en viss andel (10 %) av befolkningstillväxten på landsbygden. Det är inte meningen att tillväxten på landsbygden ska ske okontrollerat, utan den ska i huvudsak ske på sådant sätt och på de ställen där tillväxten förbättrar förutsättningarna för att kunna tillgodose behovet av service och hållbara transporter. Tillväxten ska inte inverka negativt på landsbygdens produktions- och rekreationsresurser samt på dess upplevelsevärden vad gäller landskapsbild och dess roll som kulturbärare. Ianspråktagandet av landsbygdens mark- och vattenresurser måste göras på ett sådant sätt att jord- och skogsbrukslandskapets höga natur- och kulturvärden inte förbrukas, samt på ett sådant sätt att ekosystemen på landsbygden bevaras så att ekosystemtjänsterna kan upprätthållas. Infrastruktur i form av kommunikationer och en god allmän service-nivå utgör de grundläggande förutsättningarna för en gynnsam utveckling av landsbygdsområdena.

Jordbruksmarken är en viktig resurs för framtiden. Klimatförändringar kan ge ett mer instabilt väder och medföra översvämningar, värmeböljor och torka av en sådan omfattning att det kan leda till minskade skördar. I kombination med en allt ökande befolkning kan därför matproduktionen bli en begränsande faktor för den framtida utvecklingen. Att bebygga åkerjord innebär att marken för överskådlig tid blir obrukbar för matproduktion. En viktig insikt är även att jordbruket behöver inriktas mot en mer optimerad användning av handelsgödsel och bekämpningsmedel, samt att kretsloppet av

näringsämnen behöver slutas. Detta kommer medföra att en ökad åkerareal än idag sannolikt behöver brukas för att ge samma skördere-sultat. Även de djur- och växtarter som förknippas med odlingsland-skapet behöver utrymme för att kunna fortleva i livskraftiga populatio-ner.

Jordbruksmarken i kommunen är i jämförelse med slättlandskapens åkermark inte särskilt bördig utan anges i Skatteverkets klassificering med avseende på produktionsförmåga som normal med några få undantag. Även om produktionsförmågan i ett större perspektiv kan anses som måttlig så är det viktigt att ur ett lokalt och regionalt perspektiv kunna tillgodose närproducerad mat i allt större utsträck-ning. I arbetet med att skapa förutsättningar för en levande landsbygd är det därmed särskilt viktigt att framtida intrång i åker- och betes-mark inte sker på ett sådant sätt att förutsättningar för rationella produktionsenheter inte kan upprätthållas och/eller att den mest produktiva marken övergår till annan markanvändning. På landsbyg-den kan man genom att vara förutseende och genom att beakta jordarnas avkastningspotential, vid planering och bygglovhantering av tillkommande bebyggelse, undvika konflikter i markanvändningen. Det är dock inte bara den teoretiska produktionsförmågan som ska spela in vid värdering av produktionsvärd åkermark. Även möjligheter att bedriva ett rationellt lantbruk med låg energiåtgång och miljöbe-lastning ska beaktas vare sig det är enheter för stordrift eller mindre enheter som lämpar sig ekologisk odling, eller för annan typ av närodjade grönsaker, grödor och djurhållning av olika slag.

I tätorternas närhet uppkommer en konfliktsituation mellan behovet av att hushålla med den bäst lämpade åkermarken och en i övrigt hållbar utveckling med en klimatsmart bostadsutbyggnad intill befintliga bebyggelsestrukturer. För att hantera denna intressekonflikt krävs ur hushållningssynpunkt en avvägning mellan bebyggelsesätt och åkermarkens produktionsförmåga. Ju mer produktionsvärd åkermark, desto högre krav ställs på miljöanpassade strukturer och effektivt markutnyttjande. Avvägningen leder bland annat till att ju bättre åkermark som behöver tas i anspråk för tätorternas utveckling, desto högre krav behöver ställas på kollektivtrafik och täthet i den tillkommande bebyggelsen.

Några viktiga grundläggande principer, vad gäller samverkan mellan tätorternas utveckling och den omgivande landsbygdens livskraft, är följande:

- En tydlig rollfördelning mellan stad och land behövs
- Landsbygden, med dess värden och utvecklingspotential, ska ses som en produktions- och rekreationsresurs samt som kultur- och kunskapsbärare
- De stödformer och principer som förslaget till nytt förenklat lansbygdprogram 2014-2020 innebär behöver understödjas i kommunens arbete
- Landskapsbilden och den viktiga produktionsvärda åkermarken behöver beaktas vid planering och byggnation

Även nedanstående punkter, med syfte att främja en levande och livskraftig landsbygd, ger vägledning för hushållning med kommunens mark- och vattenområden:

1. Hushållning med produktionsvärd mark

Den odlingsbara jordbruksmarken kommer att bli än mer värdefull i framtiden och måste skyddas så långt det är möjligt. Dels är det viktigt att säkerställa resurser för produktion av livsmedel och dels kommer konkurrensen om brukbar mark att öka för att lämna plats för grödor som kan omvandlas till bio-bränslen. Den ökande konkurrensen om den odlingsbara jorden ställer höga krav på hushållning med marken.

Betesmark i kommunen

2. Främjande av en varierad och livskraftig landsbygd

Landsbygden i Strängnäs kommun är rik på värden och kvalitéer. Här finns storslagen natur och värdefulla kulturmiljöer med lokalt förankrade bebyggelsestraditioner. Förutom jord- och skogsbruk bedrivs även olika verksamheter utan större anknytning till de agrara näringarna samt även en ökande grupp verksamheter inom besöks- och livsmedelsnäringen.

Kommunens landsbygd är till stor del belägen på öar och halvöar i Mälaren, det är ett av vatten uppbrutet landskap. Karaktären kan liknas vid ett skärgårdslandskap med dess attraktionskraft men även till stor del med de problem som man brottas med i glesbygden. Ö-strukturen i kommunens norra delar innebär att avstånd till service ökar och att möjligheter till effektiv och bra kollektivtrafik försvåras vilket i sin tur medför att möjligheten till andra verksamheter på landsbygden minskar. Kommunens struktur innebär stora utmaningar för en livskraftig levande landsbygd. Det är därför särskilt angeläget att tillvarata de goda utvecklingsförutsättningarna som finns på landsbygden. Genom att upprätta en koppling mellan kommunens översiktsplanering och de fokusområden som lyfts fram i Landsbygdsprogrammet för 2014-2020 skapas förutsättningar för en påskyndad utveckling med inriktning på förbättrad struktur, underlag för service, företagande och turism.

3. Vikten av att värna jordbruket och förutsättningarna för rationell drift

Utvecklingen av jordbruket går mot allt större och därmed även färre enheter. Där förutsättningar för större och rationella brukningsenheter saknas blir de agrara näringarna i högre grad beroende av olika binärningar för sin försörjning. En annan trend som tagit fart under det senaste decenniet är att allt fler människor i tätorterna efterfrågar närodlat, ekologiska eller miljövänligt producerade livsmedel. Detta kan ge de verksamheter med mindre brukningsenheter en möjlighet till binärningar. För att denna utveckling ska vara möjlig krävs att den produktionsvärda jordbruksmarken värnas. Mot denna bakgrund bör så långt möjligt inte de marker med goda produktionsförutsättningar exploateras.

4. Bevarande och utveckling av landsbygdens natur-, kultur- och rekreationsvärden

Många av de värden som landsbygden erbjuder, i form av natur-, kultur- och rekreationsvärden för bland annat det rörliga friluftslivet, grundar sig på den sjökontakt som många landskapsrum har i vår kommun. Dels på våra öar och i anslutning till våra långa stränder runt Mälaren och dels i sjölandskapet i kommunens södra delar. På många ställen sammanfaller dessa områden med välbevarade landskapsrum och kulturmiljöer såsom bevarade ängs- och betesmarker med betydelse för den biologiska mångfalden. Dessa områden är särskilt värdefulla att bevara och utveckla. Tillsammans ger de en stor utvecklingspotential för besöksnäringen som kan fungera som ett bra komplement till de agrara näringarna på landsbygden vilket i sin tur skapar förutsättningar för människor att bo och verka där.

5. Skapande av fler rekreativmöjligheter nära våra större tätorter
Den ökande befolkningen i kommunen medför tätare strukturer och mer urbana miljöer när tätorternas utveckling ska ske på ett långsiktigt hållbart sätt med fokus på de stationsnära lägena. I takt med att städerna blir tätare och mer befolkade ökar betydelsen av den tätortsnära landsbygden som rekreativområde. Det är därför viktigt att man i planeringen tillgodoser behovet av friluftsområden liksom områden för olika typer av rekreativ- och friluftaktiviteter, exempelvis ridning, kanoting och terrängcykling, i våra tätorters närhet. Tillgänglighets- och hållbarhetsaspekten, i att människor inte ska behöva förflytta sig långa sträckor med egen bil, påskyndar behovet av samordnade tätortsnära områden för ändamålet. Planeringen bör därför inriktas på att peka ut områden för rekreativ och fritidsaktiviteter i anslutning till våra tätorter som på ett enkelt sätt kan nås genom de grönstråk som planeras för fotgängare och cyklister och/eller så att de på ett enkelt sätt kan nås via de stora kollektivtrafikstråken.

Vy mot Fogdö kyrka

6. Behovet av att stimulera nya näringar
Förutom rena förädlingsanläggningar för de agrara näringarna bör det vara möjligt med en tillväxt inom den stora mängden mikro- och småföretag som finns på landsbygden. Som tidigare nämnts finns goda förutsättningar för en ökning av företaget inom turism och det rörliga friluftslivet, men även inom matförädling och lokal matproduktion finns det stora utvecklingspotentialer. Den stora rikedomerna på naturresurser och upplevelsevärden på landsbygden bör gynna en utveckling mot fler företag. Landsbygden lämpar sig väl för företagande där man kan sköta större delen av arbetet i anslutning till sin bostad. En förutsättning för det är dock att det finns god tillgång till bredbandstjänster på landsbygden. Strängnäs kommun har under det gångna året tagit fram en bredbandsstrategi som tillsammans med de stöd som staten erbjuder ska påskynda utvecklingen av bredbandsnäten på landsbygden.

För att utvecklingen ska vara positiv och för att underlätta nyföretagande på landsbygden, behöver kommunen i sin handläggning av förhandsbesked och bygglov särskilt beakta möjligheten till företagande och arbetstillfällen i sin prövning. Det behöver i vissa fall även göras avvägningar mellan samhällsnyttan av etableringar och de generella skydd som finns inom vissa områden för att eventuella dispenser och/eller tillstånd ska kunna ges. -

7. Vägledning för bebyggelseutveckling på landsbygden
Tillväxten på landsbygden och tillkommande bostadsbebyggelse ska i huvudsak ha anknytning till de verksamheter som finns och det resursutnyttjande som landsbygden erbjuder.

För att få önskad effekt av landsbygdens andel av tillväxten krävs som tidigare nämnts en ordnad bebyggelseutveckling för att ge ett bra underlag till den service som redan finns, detta utan att äventyra de övriga värden som landsbygden som produktions- och rekreativresurs samt kultur- och kunskapsbärare har. Tillkommande bostadsbebyggelse på landsbygden bör därmed i huvudsak ordnas kring befintliga servicenoder/landsbygdsnoder och stråk. I kommunens nordöstra delar tillgodoser tätorten Stallarholmen den omgivande landsbygdens behov av service. I kommunens västra delar har Härads funktionen och söderut fyller Åkers styckebruk samma funktion. Dessa samhällen behandlas/kommer att behandlas i fördjupningar av översiktsplanen med områdesspecifika ställningstaganden och en tydlig

utvecklingsinriktning. Övriga identifierade landsbygdsnoder, Länna och området i stråket mellan Vansö, Fogdö och upp till Lundby, har i sina funktioner mer karaktär av byar på landet runt vilka ett tillskott av bebyggelse skulle kunna medföra ett ökat underlag till befintlig service och kollektivtrafik. För att främja en långsiktigt hållbar utveckling på landsbygden bör kommunen därmed se positivt på en utveckling inom och kring dessa noder. Större utvidgningar av dessa noder bör föregås av detaljplaner.

Kommunen ska dock i övrigt vara restriktiv när det gäller rena bostadsområden på perifera platser som saknar anknötning till verksamheter på landsbygden. Detta eftersom det för med sig ett ökat resande och resursutnyttjande och därmed inte kan bedömas som ett långsiktigt hållbart boendialternativ.

För att underlätta generationsskiften i jordbruket är det även nödvändigt att ge vägledning i hur tillkommande bebyggelse i och i anslutning till gårdar och andra produktionsenheter kan tillkomma, utan att strukturen och landskapsbilden tar skada.

I sammanhanget bör kommunen även ta ställning till de många så kallade omvandlingsområden som finns inom kommunen. För de fritidshusområden från sextio- och sjuttioalet, som ligger så att kollektivtrafik och service inte utan svårigheter kan ordnas och där närhet till service saknas, bör kommunen vara restriktiv i frågan om utökning av byggrätter för att möjliggöra permanent-boende. En permanentning av sådana områden innebär, förutom att de är kostnadsdrivande för kommunen, att utbudet av enklare fritidshus i regionen minskar. Det kan därmed inte uteslutas att efterfrågan på oexploaterad mark för uppförande av ny fritidshus-bebyggelse uppkommer.

I de tätortsområden som i denna översiktsplan utpekats som mest expansiva behöver den komplikation som kan uppstå med enstaka bebyggelse, som tillkommer med hjälp av förhandsbesked, beaktas. Komplikationen består i att enstaka, utspridd bebyggelse inom dessa områden kan försvåra tätorternas möjlighet till expansion och tillväxt på ett långsiktigt hållbart sätt. De fördjupningar av översiktsplanen som tas fram för våra expansiva tätorter bör därför innefatta en tätortsnära landsbygdszon där särskilda krav för tillkomst av bebyggelse kan formuleras.

Landsbygdsprogrammet

Genom jordbruksverkets förslag till nytt förenklat landsbygdsprogram 2014-2020 kommer statliga satsningar inom olika områden att göras. De prioriterade frågorna/områdena är:

1. Kunskapsöverföring och innovation
2. Konkurrenskraft och möjligheten för jordbruksföretagen att överleva
3. Organisation av livsmedelkedjan
4. Återställa och främja ekosystem
5. Resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi
6. Främja social inkludering genom fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling

Under varje prioritetsområde återfinns i förslaget till landsbygdsprogram delar som direkt eller indirekt har koppling till denna översiktsplans ställningstaganden vad gäller markanvändning på och utvecklingsstrategier för landsbygden. En del, som handlar om riktlinjer för att underlätta generationsskiften inom jordbrukssektorn, har direkt koppling till översiktsplanen. Dessa riktlinjer i landsbygdsprogrammet leder till behov av vägledning och ställningstaganden i översiktsplanen för hur tillkommande bostadsbebyggelse vid generationsskiften ska kunna möjliggöras, samt hur den bör lokaliseras för att de övriga värdena på landsbygden ska bevaras.

Vägledning och ställningstaganden finns under rubriken *Vägledning för bebyggelse på landsbygden*

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

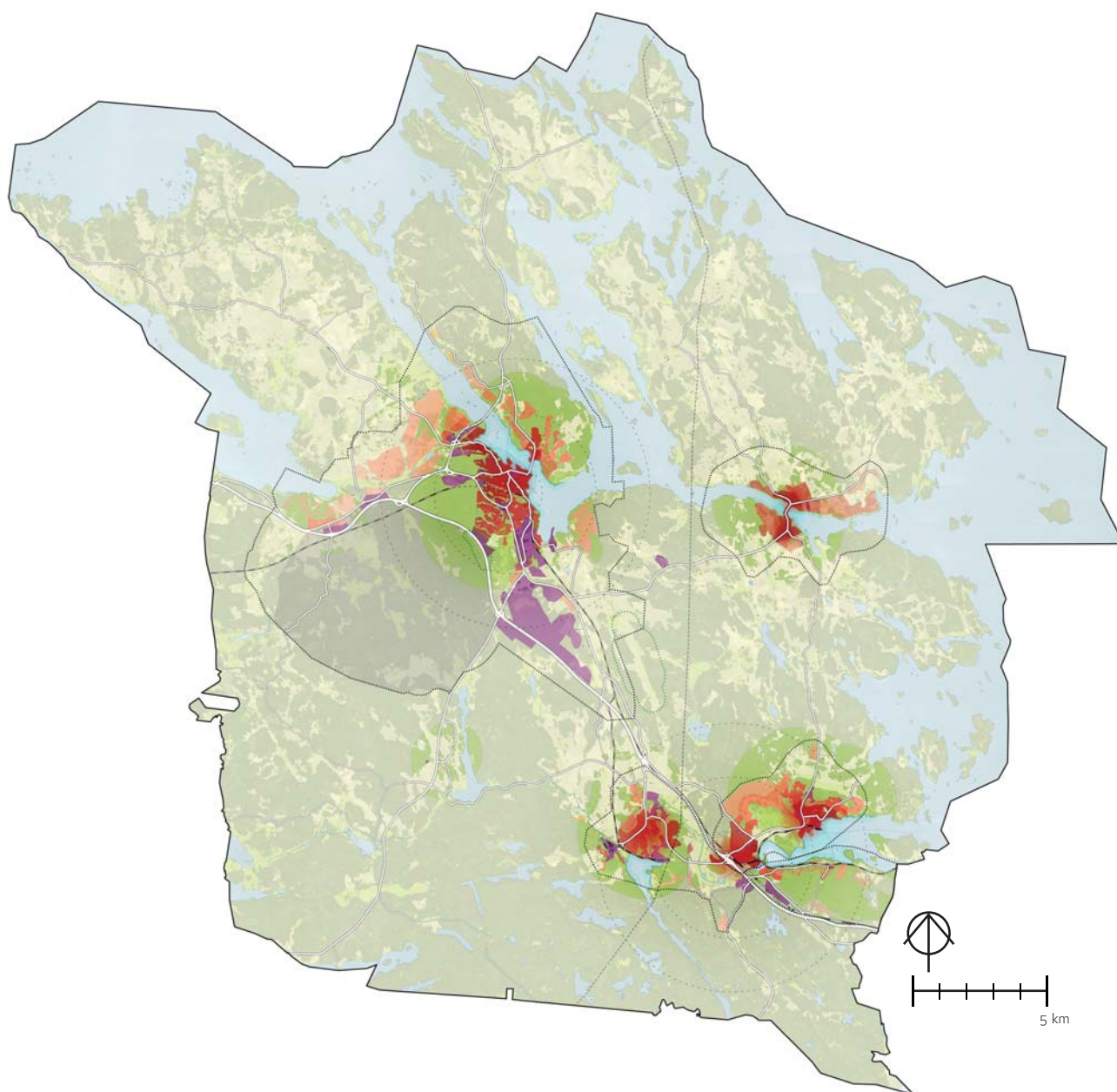
Kommunen har enligt Plan- och bygglagen möjlighet att peka ut såkallade LIS-områden (områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen). LIS-områden är ett av flera särskilda skäl som kan åberopas för upphävande eller dispens från strandskydd. Vid prövning av en fråga om upphävande av eller dispens inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen ska man beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden.

Inom arbetet med kommunens Blåplan gjordes en förstudie av förutsättningarna för utpekande av LIS-områden i kommunen. Utifrån gällande lagstiftning och den vägledande skriften *Landsbygdsutveckling i strandnära lägen vid Mälaren – ett gemensamt förhållningssätt för länsstyrelserna runt Mälaren* identifierades totalt åtta utredningsområden (inom vilka mer avgränsade områden skulle identifieras):

- Björnsund – stärka eller utöka befintlig service
- Aspö - stärka eller utöka befintlig service och eventuell turismverksamhet
- Björndalsviken – stödja en vidareutveckling av befintliga verksamheter/turismverksamheter
- Djupvik - främja en vidareutveckling av den befintliga verksamheten med inriktning mot turism och friluftsliv. Enligt Miljöbalken ska turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt beaktas vid exploatering kring Mälaren
- Stallarholmen – med hjälp av ett utökat befolkningsunderlag kunna stärka eller utöka befintlig service
- Länna - med hjälp av ett utökat befolkningsunderlag kunna stärka eller utöka befintlig service.
- Åkers styckebruk - främja turismen och det rörliga friluftslivet inom Åkers Bergslag
- Hedlandet - med hjälp av ett utökat befolkningsunderlag kunna stärka befintlig service och möjliggöra tillkomst av nya servicefunktioner

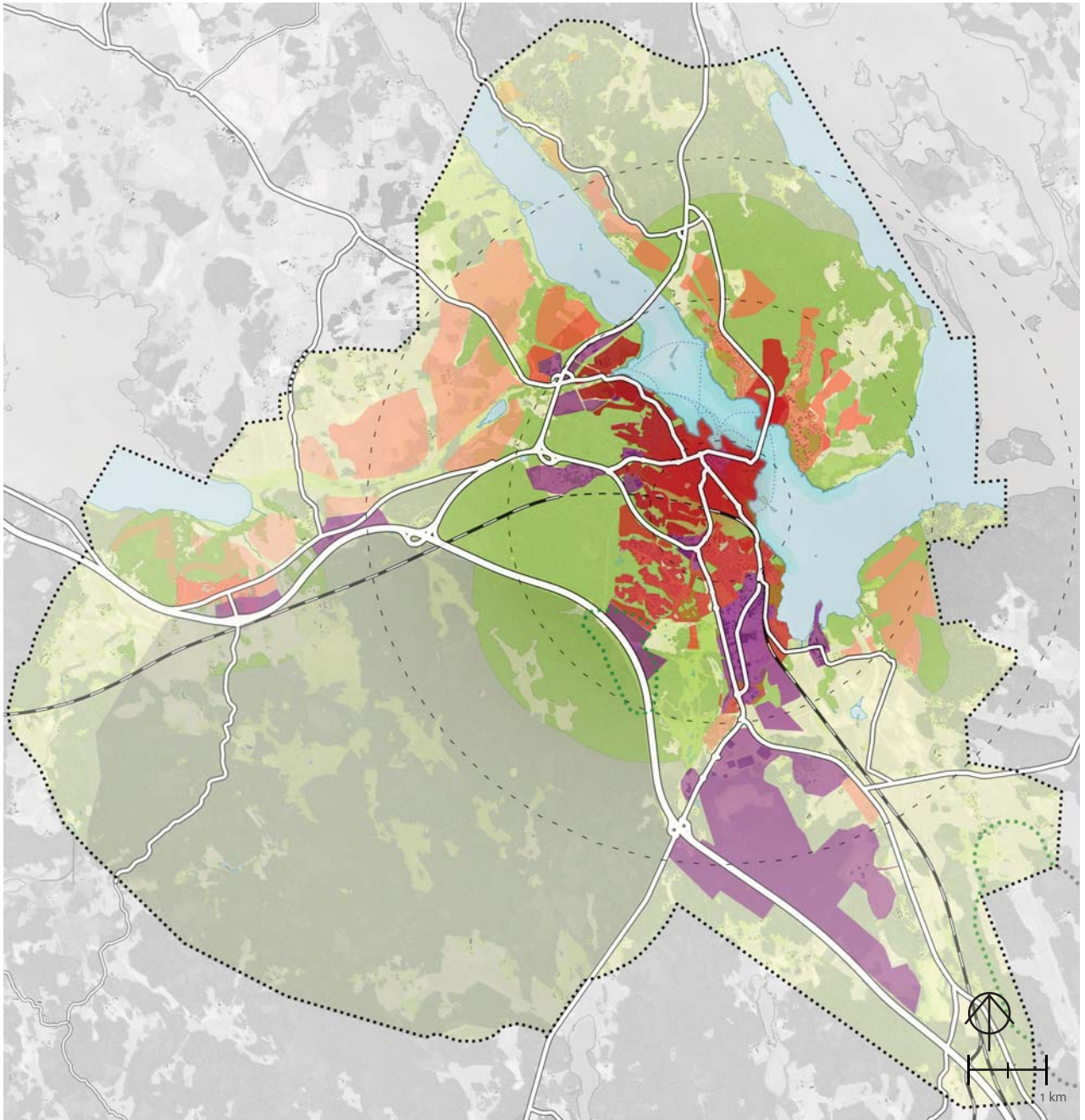
Dessa områden har sedan utvärderats, bland annat utifrån de synpunkter som inkom under samrådet av kommunens Blåplan år 2012. Även resultatet av det regeringsuppdrag som genomförts av Naturvårdsverket och Boverket, avseende tillämpning och utfall av den strandskyddslagstiftning som trädde i kraft 2009 och 2010, har påverkat valet att i denna översiktsplan inte peka ut LIS-områden i Strängnäs kommun.

I översynen (*Strandskydd, Redovisning av ett regeringsuppdrag, En utvärdering och översyn av utfall och tillämpning av de nya strandskyddsreglerna*, 2013-10-24) har det bedömts vara för tidigt att konstatera om LIS lett till landsbygdsutveckling (möjligheten för kommuner att peka ut LIS-områden inträdde 2010). Kritik har dock framförts från både länsstyrelser och kommuner att det är svårt att definiera begreppen landsbygd och landsbygdsutveckling, samt hur LIS kan bidra till utveckling av landsbygden.

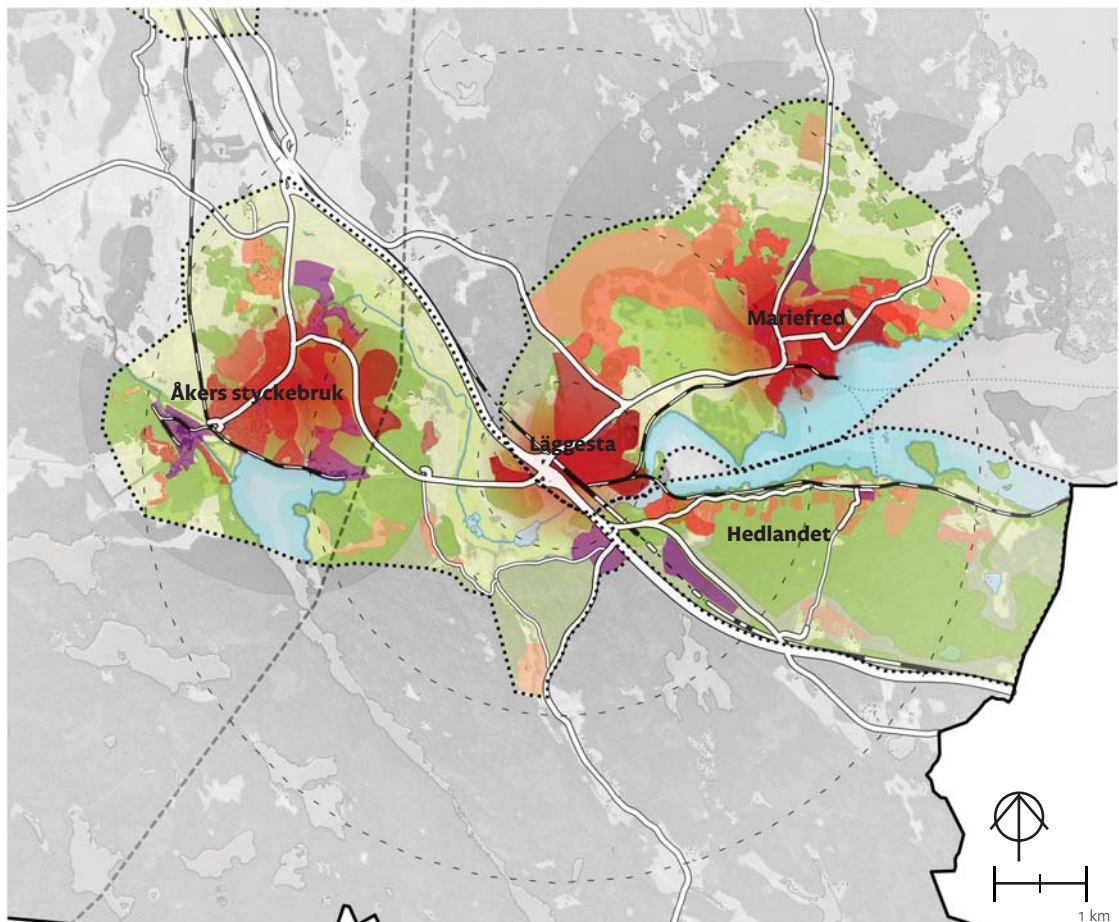
ÖVERSIKTLIG MARKANVÄNDNINGSKARTA

	Bostadsområden, täthet		Byggnader
	Verksamhetsområden		Vägar
	Tätortsnära skog och rekreationsområden		Järnvägar
	Militära områden		Odlad mark
	Markreservationer		Öppen mark och skog
	Kraftledning		Vattenområden
	Föreslagna båtlinjer		
	Gränser för antagna och kommande fördjupningar av översiktsplanen		

ÖVERSIKTLIG MARKANVÄNDNINGSKARTA - STRÄNGNÄS STAD

	Bostadsområden, täthet		Byggnader
	Verksamhetsområden		Vägar
	Tätortsnära skog och rekreationsområden		Järnvägar
	Militära områden		Odlad mark
	Markreservationer		Öppen mark och skog
	Föreslagna båtlinjer		Vattenområden
	Gräns för antagen fördjupning av översiktsplanen för Strängnäs stad - Härad (2009)		

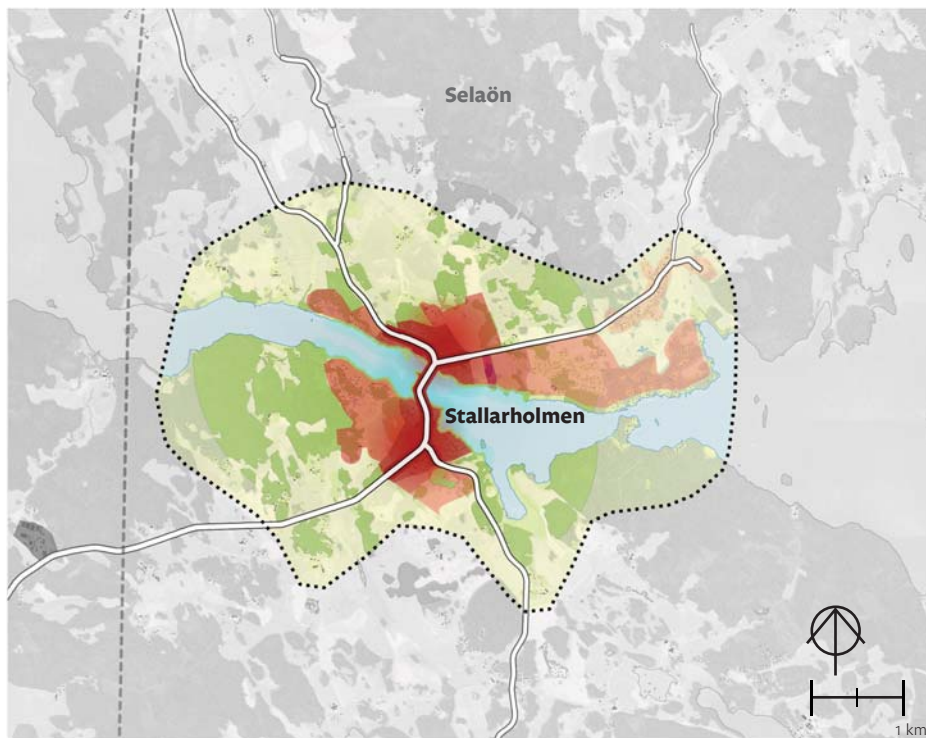
ÖVERSIKTLIG MARKANVÄNDNINGSKARTA - MÅHL-OMRÅDET

	Bostadsområden, täthet		Byggnader
	Verksamhetsområden		Vägar
	Tätortsnära skog och rekreationsområden		Järnvägar
	Kraftledningar		Odlad mark
	Föreslagna båtlinjer		Öppen mark och skog
	Gränser för antagna och kommande fördjupningar av översiktsplanen:		Vattenområden

Åkers styckebruk (kommande)

Mariefred - Läggesta (2007) med geografiskt tillägg avseende Gripsholms Hagar (2013)

Hedlandet (2013)

ÖVERSIKTLIG MARKANVÄNDNINGSKARTA - STALLARHOLMEN

	Bostadsområden, täthet		Byggnader
	Tätortsnära skog och rekreationsområden		Vägar
	Kraftledning		Odlad mark
	Föreslagna båtlinjer		Öppen mark och skog
	Gräns för kommande fördjupning av översiktsplanen för Stallarholmen		Vattenområden

Konsekvenser av planens genomförande

Till översiktsplanen har en övergripande miljökonsekvensbeskrivning utarbetats (se separat dokument). I denna beskrivs planförslaget/den övergripande utvecklingsstrategins konsekvenser ur miljösynpunkt. Huvudsaklig miljöpåverkan har i beskrivningen avgränsats i följande huvudområden:

- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Vattenmiljö
- Klimat och energi
- Hushållning med naturresurser
- Landskapsbild
- Befolkning och människors hälsa

Nedan beskrivs, som komplement till miljökonsekvensbeskrivningen, övriga identifierade konsekvenser av översiktsplanen utifrån sociala- och kommunalekonomiska aspekter.

Miljökonsekvenser

Resonemang kring översiktsplanens miljökonsekvenser redovisas i separat, bilagd miljökonsekvensbeskrivning.

Ekonomiska och sociala konsekvenser

Inriktningarna i den övergripande utvecklingsstrategin bedöms sammantaget ge förutsättningar för en god ekonomisk tillväxt inom kommunen. Intentionerna är att möjliggöra tillväxt både gällande invånarantalet samt arbetsplatser vilket är grunden för god ekonomisk tillväxt.

Utvecklingsstrategin stöder koncentrerad bebyggelse vilket reducerar behovet av nya kommunala investeringar vad gäller infrastrukturens utbredning, det vill säga gator, VA, data, energi och el. En högre koncentrationsgrad medför dock att belastningen på näten blir högre och därmed slits hårdare vilket kräver mer underhållsinvesteringar för att upprätthålla full funktion. En mer koncentrerad bebyggelse innebär även större störningskänslighet då fler påverkas av eventuella skador på nätet. För vägar och gator innebär strategin om att binda samman

kommundelarna investeringsbehov främst genom kompletteringar av kommunens gång- och cykelnät.

En växande befolkning innebär ofrånkomligt även utökade kostnader i form av kommunala serviceanläggningar för omsorg, vård och utbildning. Särskilt omsorgen av äldre kommer att kräva betydande kommunala investeringar i framtiden när de stora 40- och 50-talskullarna når det tillstånd då vård- och omsorgsbehov uppkommer. En mer sammanhållen bebyggelseplanering bör dock på sikt ha positiva effekter även för dessa kostnadsposter. I jämförelse skulle en bebyggelse där även utspridda landsbygdsetableringar tillåts, innebära långa avstånd och vara tidskrävande för till exempel hemtjänstens personal.

Kommunen saknar idag en långsiktig ekonomisk planering där stora framtida tröskelinvesteringar (exempelvis skolor, större omsorgsboenden och tekniska anläggningar) kartläggs för att på tidigt stadium utreda genomföranden och finansieringsmodeller av projekten.

Översiktsplanens långsiktiga ekonomiska konsekvenser för invånarna är svåra att bedöma. Kommunens markplanering kan påverka invånarnas inkomstsituation på så sätt att förutsättningar ges till utveckling av näringslivet vilket på sikt kan innebära fler arbetstillfällen. Utvecklingsstrategins betydelse för näringslivets utveckling är till stor del kopplat mot intentionerna att växa runt stationslägena samt att stärka kommunens centralort, Strängnäs stad. Ett samlat grepp för utvecklingen i dessa områden med hög invånartäthet, integrerade verksamheter och attraktiva miljöer, ger stora möjligheter för näringsidkare inom främst handel- och tjänstesektorn att genom ett utökat kundunderlag expandera sina verksamheter alternativt etablera nya verksamheter. Attraktiva varierande stadsmiljöer hjälper även till att öka en mångfald av olika kompetenser inom kommunen vilket förstärker den innovativa näringslivsutvecklingen. Utvecklingsstrategin skapar även förutsättningar för tillkommande näringsetablering (med anknytning till jord-/lantbruk samt turism) på landsbygden.

Att erbjuda goda möjligheter till arbete kan påverkas även genom satsningar på kommunikationer för att underlätta pendling samt säkerställa snabba och stabila datakommunikationer för att kunna jobba på distans.

En styrning av handeln från externa stormarknadsplatser till mer stadsintegrerade lokaler kan dock påverka prisbilden för kunderna. Fastighetspriserna/lokalhyrorna kommer att vara högre i stadsnära lägen samt tillgänglighet till ytor mer begränsat vilket förmodligen kommer att innebära ökade priser jämfört med handel i externa lägen. Den ökade prisbilden skall dock ställas mot den attraktivare och mer variationsrika miljö som kan erbjudas i staden.

Översiktsplanens utvecklingsstrategi bygger bland annat på att med hjälp av kompletteringsbebyggelse intill befintliga strukturer utnyttja marken runt kommunens stationsnära lägen mer effektivt. Då lägesaktiviteten ofta avgör markpriset kan en effekt bli höga kostnader för de nya bostäder som byggs i dessa lägen. Kostnadsnivåerna är givetvis även starkt sammankopplade med utbud, efterfrågan och köpkraft men om vi antar att balansen motsvarar dagens läge är detta antagandet om högre boendekostnader högst troligt. Innebörden av detta skulle kunna innebära oönskade socioekonomiska konsekvenser där invånare med lägre inkomstnivåer i högre grad tvingas bosätta sig i andra utbyggnadsområden där kostnadshöjningarna inte blir lika markanta. Tendenserna till geografisk socioekonomisk segregation finns redan idag.

Intentionerna att framtida bostadsområden skall bestå av en blandning med olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer för

att bland annat motverka boendesegregation är i realiteten svårt att åstadkomma i de huvudsakliga utvecklingsområden som kommunen utpekat, främst i Strängnäs stad. I dessa fall krävs att områden utnyttjas optimalt med företrädesvis flerbostadsbebyggelse för att uppnå önskvärda exploateringsgrader och samtidigt erbjuda de friytor som krävs.

De marknadskrafter som påverkar byggbranschen med inriktning på flerbostadsmarknaden har under senare årtionden inneburit att lägenhetsproduktionen utformats med tanke på de kapitalstarkaste köparna för att få högsta möjliga kortsiktiga vinning från projekten. Lägenhetsbeståndet har därmed kommit att domineras av större lägenheter från 3 rum och kök och uppåt. I SCB: statistik för nybyggda flerbostadshus i Strängnäs kommun kan utläsas att snittstorlek på lägenheter mellan 1990-1999 var 2,6 rum och mellan 2000-2009 3,3 rum. För 2010-2013 är snittet 3,7 rum vilket ger en tydlig bild att lägenhetsbeståndet går mot större och större lägenheter. Effekterna av detta är att möjligheterna för de med begränsat ekonomiskt underlag får svårare och svårare att hitta bostäder. I Strängnäs kommun bedöms bristen av mindre bostäder beröra främst ungdomar. Inom kort kommer konkurrenssituationen för de som söker mindre lägenheter förmodligen förvärras ytterligare då andelen äldre och andra enpersonshushåll ökar. Konsekvenserna blir i detta fall att ungdomar i hög grad blir hemmaboende och att äldre människor blir kvar i stora hushåll som de kanske inte klarar av att sköta fullt ut. Följkonsekvenser av avsaknad av eget boende skulle för de unga vuxna i samband med den höga ungdomsarbetslösheten kunna ha en passiverande verkan, de får eller kan aldrig ta ansvar för sig själva i den mån som krävs för självutveckling och tillfredsställelse. Bristen på mindre boenden kan också leda till att yngre vuxna väljer att flytta från kommunen vilket sett ur ett socialt och kulturellt perspektiv kan innebära att en kreativ kraft försvinner. För äldre som i många fall flyttar från större hushåll, exempelvis i samband med livspartners bortgång, kan kvarboendet bli en ohanterlig belastning som ställer krav på hjälp från närstående eller från kommun och landsting. Innebörderna blir även att de flyttkedjor som eftersträvas i samhället avstannar, de större hushåll som bebos av äldre och vars kostnadsläge ofta är mer attraktiva än nybyggnationer blir inte tillgängliga för exempelvis nybildade familjer och andra som vill byta upp sig från mindre boenden. På grund av de ökande produktionskostnaderna är det inte realistiskt att kommunen enbart förlitar sig på nyproduktionslägenheter när det gäller att tillgodose behovet av enpersonshushåll och möjligheten till ett första boende. Med stöd av ett bostadspolitiskt program kan kommunen på sikt få en bättre fördelning mellan lägenhetsstorlekar så att önskvärda flyttkedjor underlättas.

Bostadsnära miljöer med god tillgänglighet, brett aktivitetsutbud och attraktiv utformning ger goda förutsättningar för personlig trivsel samt social samvaro mellan invånarna. Uppförande av dessa önskade miljöer underbyggs av utvecklingsstrategins inriktningar för koncentrerad bebyggelse som, med ett större kundunderlag, möjliggör det utbud som efterfrågas, samt främjar ett levande stadsliv (berör främst Strängnäs stad). För att boende i resterande delar av kommunen skall kunna ta del av dessa miljöer och funktioner krävs de goda samband som strategin avser i stycket om kommunindelarnas sammankoppling.

Kommunens tillväxtmål och föreslagna utvecklingsstrategi innebär att miljöernas karaktär inom främst Strängnäs stad och området kring Läggesta station på sikt kommer att förändras. Strängnäs stad förändras successivt från mindre stad till mellanstor stad och vid Läggesta uppstår ett ”nytt” samhälle. Dessa karaktärsförändringar kommer ofrånkomligt att innebära förändringar även vad gäller exempelvis trafikering, buller, personrörelser, ljud och i vissa fall ljus. Delar av

befolkningen kommer att uppfatta detta som annorlunda, påfrestande och som något som påverkar livskvaliteten negativt. Andra kommer att tycka tvärt om, att liv och rörelse tillför kvalitet till boendet.

Delaktighet och inflytande är viktiga delar för socialt välmående. Utvecklingsstrategins inriktning med mer koncentrerad bebyggelse bedöms vara positivt i den bemärkelse att fysiska avstånd mellan invånarna minskar vilket i sin tur borde underlätta för oplanerade möten och för sammankomster inom intresseföreningar och andra grupperingar som finns på orten. Kommunen bör i sin planering säkerställa att det finns allmänt tillgängliga lokaler att tillgå i lämplig mängd. Strategins avsikt att förstärka sambanden mellan kommunerna medför även att det blir lättare för boenden utanför städerna och utvecklingsområdena att vara delaktiga i frågor som bland annat berör kommunens utveckling. Kommunens arbete med medborgardialog i samhällsplaneringsfrågor, men även i andra frågor rörande kommunens utveckling, behöver dock hela tiden utvecklas och kontinuerligt utvärderas.

Koncentration av bebyggelse bör även innebära centrering av gemensamma rekreationsanläggningar med effekten att fler människor får närmare till dessa anläggningar vilket i sin tur medför förbättrad folkhälsa. Avsikten med att prioritera gång- och cykelvägar i framtida bebyggelseprojekt bedöms kunna påverka invånarnas vardagsaktiviteter i positiv bemärkelse. Det blir dock viktigt att skapa attraktiva rekreationsmöjligheter som lockar folk till ett rörligt friluftsliv.

Negativ konsekvens på folkhälsan kan uppstå om förtätningsprojekt och bebyggelsekompletteringar ianspråktar mark för grönytor och andra rekreativa inslag i för stort omfång utan att tillräckliga kompensationsåtgärder vidtas. I en förtätad stadsmiljö ställs högre krav på anordnade rekreativa ytor än vad som varit fallet tidigare, i en framtida stad finns förmodligen inte rum för insprängda skogsområden på samma sätt som idag. Nya lösningar måste troligen användas där exempelvis parkeringsdäck överbyggs med parkanläggning. Grönskan i staden behövs förutom för de rekreativa syftena även för miljön i övrigt, för hantering av dagvatten, som hjälp för att dämpa klimatförändringseffekter, som luftrenare och som levnadsrum för djur och växter.

Negativa konsekvenser kan även uppkomma för de invånare som har intressen och behov som påverkas när mark i anslutning till de utsedda utvecklingsorterna exploateras. De tätortsnära skogarna och naturmarkerna är med anledning av tillgängligheten de mest använda rekreationsområdena, vilket innebär att många påverkas när dessa försvinner. Den påverkan som åsyftas handlar om naturens relevans för människors hälsa och välbefinnande vilket ingår i begreppet kulturell ekosystemtjänst. Naturområden erbjuder möjligheter till rekreation, estetiska upplevelser, fysisk aktivitet samt kunskapsinhämtning och genom att vistas i naturen kan känslor av stress och trötthet minskas. Även barns utveckling kan gynnas av vistelse i naturen. Att ersätta skog och naturmark med anordnade rekreationsområden i stadsmiljön kompenserar inte behovet av att vistas i ostörda naturmarker. De områden som nyttjas för detta rekreationssyfte förskjuts istället utåt varefter bebyggelsen sprider sig och nya naturmarker blir tätortsnära. Negativa effekter uppstår dock vid själva ianspråktagandet och när avståndet från de centrala delarna av samhället ut till den ostörda naturen når ett kritiskt avstånd, det vill säga när de boende avstår från att ta sig dit av praktiska skäl eller av bekvämlighet. Det kritiska avståndet är olika från person till person men som regel kan riktlinjerna för vad som anses som lämpligt promenadavstånd användas, det vill säga en kilometer. Även den rent visuella upplevelsen av grönska från fönster eller balkong behöver beaktas då möjlighet till det visat sig öka hälsa och välbefinnande.

A photograph of a dense forest with tall, straight tree trunks and a mossy forest floor. The trees are mostly conifers, and the ground is covered in green moss and fallen branches. The lighting is soft and diffused, suggesting an overcast day.

Riksintressen och andra allmänna intressen

Förutsättningar och ställningstaganden

Riksintressen och andra allmänna intressen

Förutsättningar och ställningstaganden

De ställningstaganden som anges i följande stycken om allmänna intressen är viljeinriktningar som kommunen ska beakta vid prövningar och beslut om framtida markanvändning. I många fall kommer den planerade markanvändningen att beröra flera allmänna intressen och således även flera ställningstaganden vars lydelse kan innebära inbördes konflikter. En platspecifik avvägning kommer därför att behöva göras i varje enskilt fall för att utreda om den planerade markanvändningen är lämplig eller innebär en oacceptabel påverkan på något allmänt intresse. Föreslagna ställningstaganden bör även användas vid andra kommunala beslut som berör kommunens framtid, exempelvis vid framtagande av policys och vägledande handlingar.

Under varje stycke med ställningstaganden anges översiktligt hur kommunen avser att tillgodose redovisade riksintressen och följa gällande miljö kvalitetsnormer. Påverkan på specifika riksintresseområden anges inte då översiktsplanens detaljeringsnivå ej medger detta. Mer detaljerade påverkansbeskrivningar finns i framtagna fördjupningar av översiktsplanen.

Allmänna intressen, som till exempel hänsynfullt omhändertagna naturmiljöer, goda möjligheter till rekreation och tillgänglighet till samhällsservice, är intressen som är gemensamma för lokalbefolkningen, kommunens eller hela landets invånare och som således inte är knutna till ett visst fastighetsinnehav eller annan enskild rätt. I översiktsplanen, samt i dess fördjupningar, redogör kommunen för hur de allmänna intressena ska tillgodoses. Enskilda intressen är enskilda invånares eller företags intressen, till exempel möjligheten till en egen privat brygga eller möjligheten att bygga ett större hus på sin privata tomt, det vill säga intressen som i första hand främjar den enskilde medborgaren.

Vid planering och utveckling av kommunens mark- och vattenområden är det många olika intressen som måste beaktas och vägas mot varandra. I regel ska vid avvägningar allmänna intressen väga tyngre än enskilda då ny markanvändning planeras. Intressen som behöver beaktas kan vara områden med ovanliga växter och karaktäristiska landskapstyper, unika kulturmiljöer eller marker med stora värden för till exempel friluftsliv.

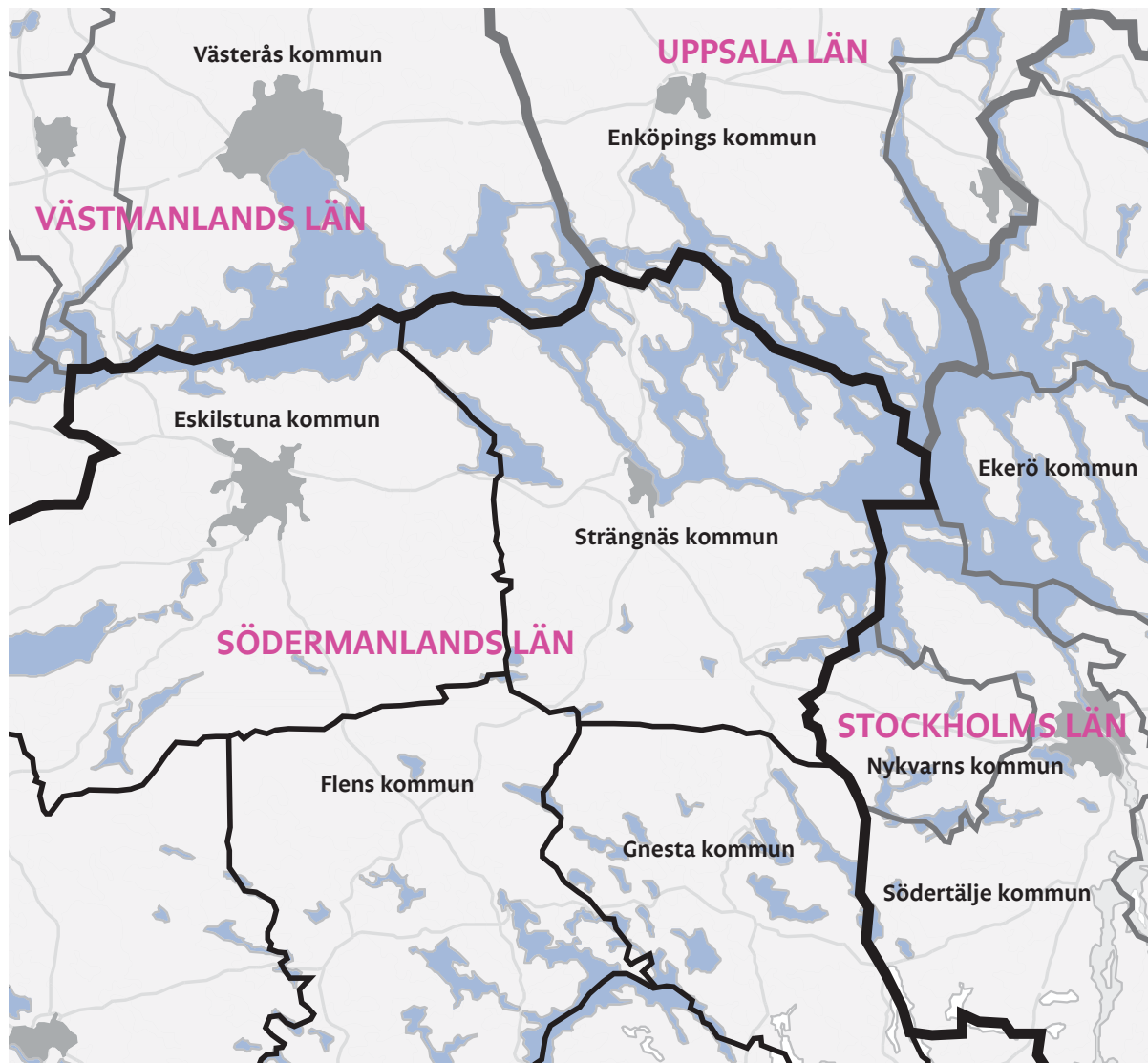
Områden eller objekt, som till helt eller delvis bedöms vara värdefulla i ett nationellt perspektiv, kan av staten och olika myndigheter (till exempel Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet) pekas ut som så kallade riksintressen enligt miljöbalken. Riksintressanta områden och objekt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada de värden som riksintresset är grundat på. Att ett område utvalts som riksintresse medför generellt inget förbud mot exploatering, utan kan istället ses som en kvalitetsstämpel. Inom riksintresseområden ska olika förändringar ske med utgångspunkt i det underliggande intresset.

Intressen som är av mer regional karaktär kan beskrivas utgöra specifika frågor som berör ett antal kommuner, exempelvis vattenkvaliteten i Mälaren som berör alla kommuner med mälärstrand.

Mellankommunala samverkansfrågor

Strängnäs kommun gränsar till kommunerna Eskilstuna, Västerås, Enköping, Ekerö, Nykvarn, Södertälje, Gnesta och Flen. Kommunerna hör till tre olika län utöver Södermanland; Stockholms, Uppsala och Västmanlands län.

Samordning över kommungränserna blir nödvändigt i många sammanhang. Viktiga frågor att samverka kring gäller utnyttjandet av Mälarens vattenområde och utvecklingen av bra infrastruktur och kommunikationer i den expansiva region som kommunerna ingår i. En gemensam bild av bostads- och arbetsmarknaderna i regionen blir allt viktigare när pendlingen ökar och sambanden mellan boende och arbetsplatser blir svagare. Strängnäs kommun ingår i samarbete om regional utveckling och planering som bedrivs genom Regionförbundet Sörmland där länets samtliga nio kommuner och landstinget ingår. Andra regionala samverkansformer beskrivs nedan.

Regionala samverkansformer

I samverkansformen ”Mälarcirkeln” ingår Strängnäs tillsammans Eskilstuna, Västerås och Enköping. Det regionala samarbetet i västra Mälardalen omfattar ett område med mer än 300 000 invånare. Frågor som behandlas handlar om infrastruktur, kommunikationer och planering av Mälarens vattenområde med mera.

Kommunens centrala läge i den expansiva Stockholm-Mälardalenregionen har sedan länge inneburit en relativt kraftig befolkningstillväxt med ökande flyttnings- och pendlingsströmmar. Kommunen befinner sig i en växande gemensam bostads- och arbetsmarknadsregion.

År 1970 var landet uppdelat i 187 så kallade LA-regioner (lokala arbetsmarknadsregioner). I hela landet har regionförstoring, nya kommunikationer och pendlingsmönster, lett till att antalet LA-regioner minskat kontinuerligt. Den senaste justeringen kom när LA-regionerna ersattes och reducerades från 81 till 72 FA-regioner (funktionella analysregioner). En FA-region kan beskrivas som den ”vardagsregion” som flest människor berörs av genom dagliga resor till och från arbetet. Samtidigt är FA-regionen företagets huvudsakliga rekryteringsområde för arbetskraft.

I Östra Mellansverige har antalet arbetsmarknadsregioner minskat från 20 år 1985 till 12 år 2006. Den avgörande skillnaden i denna förändring är Stockholms dominerande roll. För Östra Mellansverige är det framför allt utbytet med arbetsmarknaden i Stockholms län som har ökat. Omkring 50 000 personer i Östra Mellansverige har sin arbetsplats i Stockholms län.

Dialogerna på regional nivå kring utvecklings- och planeringsfrågor blir allt viktigare inom de former för samverkan som finns i östra mellansverige (ÖMS) och genom de utblickar över länsgränsen som initierats av Stockholms län i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen – RUF 2010.

I regional transportinfrastrukturplan för Sörmland fördelas resurser för utbyggnad av det regionala vägnätet (rv 55) samt för statens medfinansiering av åtgärder för kollektivtrafik och miljöförbättringar med mera. I arbetsprocessen med den regionala planen behandlas också underlag till väg- och järnvägsprojekt i den nationella transportinfrastrukturplanen (Svealandsbanan och E 20).

I och med den nya lagen om kollektivtrafik (SFS 2010:1065) och bildandet av Sörmlands kollektivtrafikmyndighet 2012 har kommunen fått en tydligare roll och ett tydligare ansvar för utveckling av kollektivtrafiken. Kommunen har numera hela ansvaret för finansiering av den lokala busstrafiken, det vill säga stadstrafiken och landsbygdslinjerna inom kommunen. Landstinget ansvarar för tågtrafiken och de regionala busslinjerna.

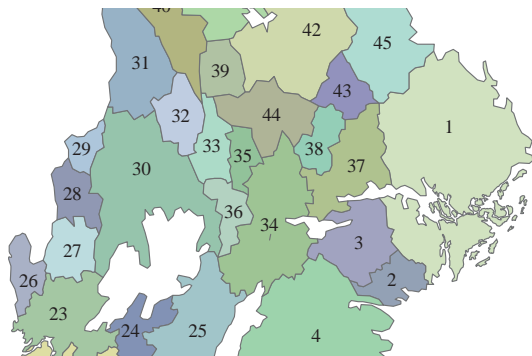
Samverkan med andra kommuner

Nedan beskrivs ett antal viktiga beröringspunkter som är angelägna att samverka kring med angränsande kommuner.

Bebyggelseplanering

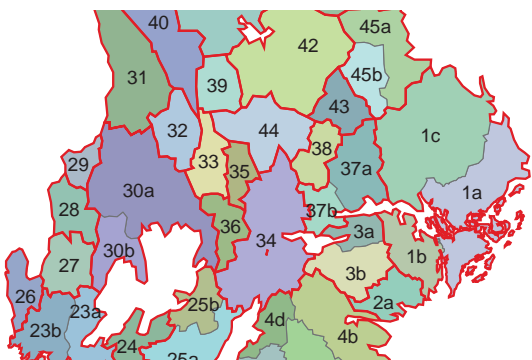
Särskilt i den östra delen av kommunen mot Nykvarn och Södertälje finns potential för utveckling genom att samordna strategier för lokalisering av bostäder, service och verksamheter med mera. Exempel på detta är utvecklingsplanering längs E20 och gamla Strängnäsavägen, ny trafikplats vid Taxinge-Nygård med mera.

Intill andra delar av kommungränsen särskilt mot Enköping och mälardalen finns fritidshusområden med tryck på omvandling till permanenta bostäder där det kan finnas behov av att samordna bland annat VA-utbyggnad.

FA-regioner (funktionella analysregioner).

Källa: www.tillvaxtverket.se

Vissa regioner har delats in i delregioner. Anledningen till detta är att det i en del fall finns flera fungerande delarbetsmarknader inom samma FA-region.

Källa: www.tillvaxtverket.se

Utveckling av kommunikationer – cykeltrafik

En viktig utgångspunkt för planeringen och utbyggnaden av cykelstråk inom kommunen är den regionala cykelstrategin för Sörmland som tagits fram av regionförbundet. Visionen för Sörmland är att på sikt uppnå ett "regionalt sammanhängande cykelvägnät av hög standard". I strategin presenteras tjugotre identifierade cykelstråk som är en blandning av både befintliga cykelvägar, stråk längs bilvägar och sträckor som i vissa avsnitt går ihop med turistcykelleder. De tyngsta målpunktsområdena för regional cykling är enligt strategin Katrineholm, Eskilstuna, Nyköping, Strängnäs stad och Flen. Utifrån målpunktsanalysen ges ett antal utbyggnadsförslag.

Vision om ett regionalt sammanhängande cykelvägnät i Sörmland

Källa: Regionförbundet Sörmland, *Regional cykelstrategi för Sörmland* (2012)

— Starka stråk

— Komplettering utan turist

— Komplettering med turist

BEFINTLIGA CYKELVÄGAR

- - - Längs statliga / kommunala vägar

..... Turistcykelleder

KOMMUNGRÄNS

...spårburen trafik

Svealandsbanan har sedan den togs i bruk 1997 varit viktig för kommunens utveckling. Kommunerna Eskilstuna, Strängnäs och Nykvarn längs Svealandsbanan är inom pendlingsavstånd till Södertälje och Stockholm. Att banan fick enkelspår innebar från början en begränsning för tågutbudet och redan efter fem år inleddes studier av hur kapaciteten kunde öka. Under perioden 2013 – 2017 byggs åtta kilometer dubbelspår och en ny station i Strängnäs i syfte att höja kapaciteten på banan till halvtimmestrafik. Med denna utbyggnad tillgodogörs också ökad kapacitet som blir möjlig när Citybanan i Stockholm blir färdig år 2017.

.. och busstrafik

Det finns även ett behov av att kontinuerligt utveckla regionala bussförbindelser över kommungränserna särskilt i öst-västlig riktning mot Södertälje/Stockholm respektive Eskilstuna, men även i nord-sydlig riktning mot Enköping/Uppsala respektive Flen/Katrineholm.

Transporter

Eskilstuna Logistikpark i Kjula kan få stor betydelse för godshantering även för logistikföretag i Strängnäs och som arbetsplats för personal i logistikbranschen.

Eskilstuna flygplats i Kjula har utvecklingspotential för såväl allmänflyg för persontransporter med mindre plan som för godstransporter i norra Sörmland.

Behov av bättre regionala vägar

I syfte att uppnå en högre standard på rv 55 agerar Strängnäs i samverkan med Enköping, och med berörda kommuner i Sörmland. Den ökade sjöfarten på Mälaren kan föranleda farledsåtgärder vilket bland annat medför ombyggnad av Hjulstabron. Ett sådan omfattande åtgärd kräver särskild finansiering och bör utföras som en del av upprustningen av sträckan mellan Strängnäs och Enköping. Rv 55 är också av betydelse på sikt för utveckling av Norra staden i Strängnäs stad.

I länets infrastrukturplan prioriteras upprustning av rv 55 söder om Strängnäs mot Flen och Katrineholm med åtgärder som syftar till att uppnå mötesfri landsväg vilket kommunen hävdar ska ske till år 2025.

Mälarens vattenområden

Strängnäs kommun har viktiga gemensamma frågor med flera kommuner om nyttjandet av Mälarens vatten- och strandområden. Det gäller skydd av vattentäkter och hantering av klimatförändringar, föroreningar och utbyggnad av småbåtshamnar med mera.

Frågan om reservvattentäkt för kommunen bör bedömas i ett regionalt sammanhang och övervägas i samverkan med annan/andra kommuner.

Även ett eventuellt utökande av kollektivtrafik på Mälaren, i form av reguljär båttrafik, är en fråga som behöver behandlas i ett regionalt perspektiv.

Friluftsliv, kulturmiljö och turism

Möjligheter till rekreation och friluftsliv är mycket efterfrågade i den storstadsnära miljö som Strängnäs kommun finns i. Landskapen och kulturmiljön längs Mälärstränderna har på många sätt en gemensam historia och betydande regionala värden att samarbeta kring. För den fysiska planeringen uppkommer frågor om lokalisering och utveckling av vandrings- och cykelleder längs Mälärstränderna vilket behöver samordnas med berörda angränsande kommuner, särskilt Eskilstuna, Enköping och Nykvarn. I detta sammanhang är Regionförbundet Sörmlands cykelstrategi med utpekade viktiga cykelstråk (bland annat

ett stråk mellan Eskilstuna och Strängnäs i närheten av E20) ett viktigt underlag.

Östra Södermanlands järnväg är viktig för besöksnäringen med målpunkter i Strängnäs och Nykvarns kommuner.

Åkers Bergslag är utvecklingsområde för regionalt friluftsliv med bland annat Sörmlandsleden, kanotleder med mera. I samverkan med Gnesta kommun bör samordning ske av riktlinjer för skogsbruk och friluftsliv.

Militära övningsområdet

Strängnäs kommun anser att övningsfältet är olämpligt lokaliserat mot bakgrund av markbehov för Strängnäs framtida utveckling. Kommunen verkar för att fältet som är knutet till ledningsregementet i Enköping avvecklas som militärt övningsområde.

Vindbruk

Vid eventuella etableringar av vindkraftverk vid kommungränserna är det viktigt att dialog sker med grannkommunerna. Både vad gäller bedömning av områdespåverkan och vad gäller eventuella möjligheter att samordna olika projekt.

Ställningstaganden angående mellankommunala samverkansfrågor:

- **Kommunen ska verka för att vidareutveckla mellankommunala samarbeten.**
Samverkan över kommun- och länsgränser är angeläget i den expansiva Stockholm-Mälarenregionen. Strängnäs kommun bör aktivt bidra till samverkan i olika regionala organ beträffande utvecklingen av arbets- och bostadsmarknader, resande och transporter samt kommersiell/offentlig service turism, friluftsliv och annan kulturell verksamhet.
- **Kommunen ska i berörda regionala organ bevaka att planer för infrastruktur och kollektivtrafik samordnas över kommun- och länsgränser.**
Kommunen är beroende av ett väl fungerande regionalt kommunikationsnät med möjligheten till snabba och smidiga transporter av flera anledningar. En stor andel av kommunens befolkning pendlar till arbeten och utbildningar i andra närliggande kommuner och tillgängligheten till kringliggande städers utbud av exempelvis handel och kultur är något som påverkar kommunens attraktivitet som bostadsort. En regional samordning av insatser för infrastruktur och kollektiva transportmedel är en förutsättning för vidare utveckling av Stockholm- Mälarenregionen och Strängnäs kommuns aktiva medverkan i denna samordning är mycket viktigt.
- **Kommunen ska medverka till att kommunala ställningstaganden vad gäller användning av mark och vatten samordnas med angränsande kommuner.**
Samordning gällande ställningstaganden för mark- och vattenanvändning som berör eller riskerar att påverka områden av betydelse för andra kommuner är mycket viktigt. Att tidigt kommunicera förslag på förändrad mark- och vattenanvändning med berörda kommuner reducerar risken för oacceptabel påverkan och kan istället ge positiva synergieffekter över kommungränsen.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Några riksintresseområden har ej redovisats i detta avsnitt men flera av de intressen som är betydande för kommunerna i Stockholm-Mälarenregionen är dock riksintressen, exempelvis kommunikationerna längs E20 och Svealandsbanan, Mälaren med öar och strandområden samt Åkers Bergslags friluftsområde. Utöver samverkan med länsstyrelsen bör en väl fungerande mellankommunal samverkan gynna dessa riksintressen.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

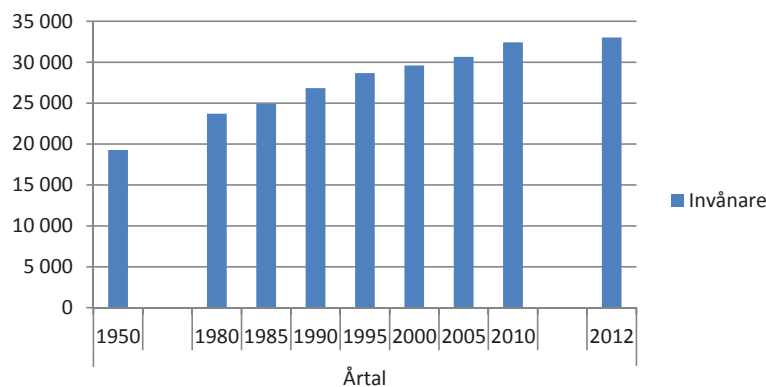
Mellankommunala samarbetsformer ger goda förutsättningar för ett gemensamt ansvarstagande för vattenkvaliteten i Mälaren så att gällande miljö kvalitetsnormer kan följas. Även helhetslösningar för kollektivtrafiken genom mellankommunala samarbeten bedöms ge positiv påverkan på luftkvaliteten.

Befolkningstillväxt och bebyggelseutveckling

Befolkning

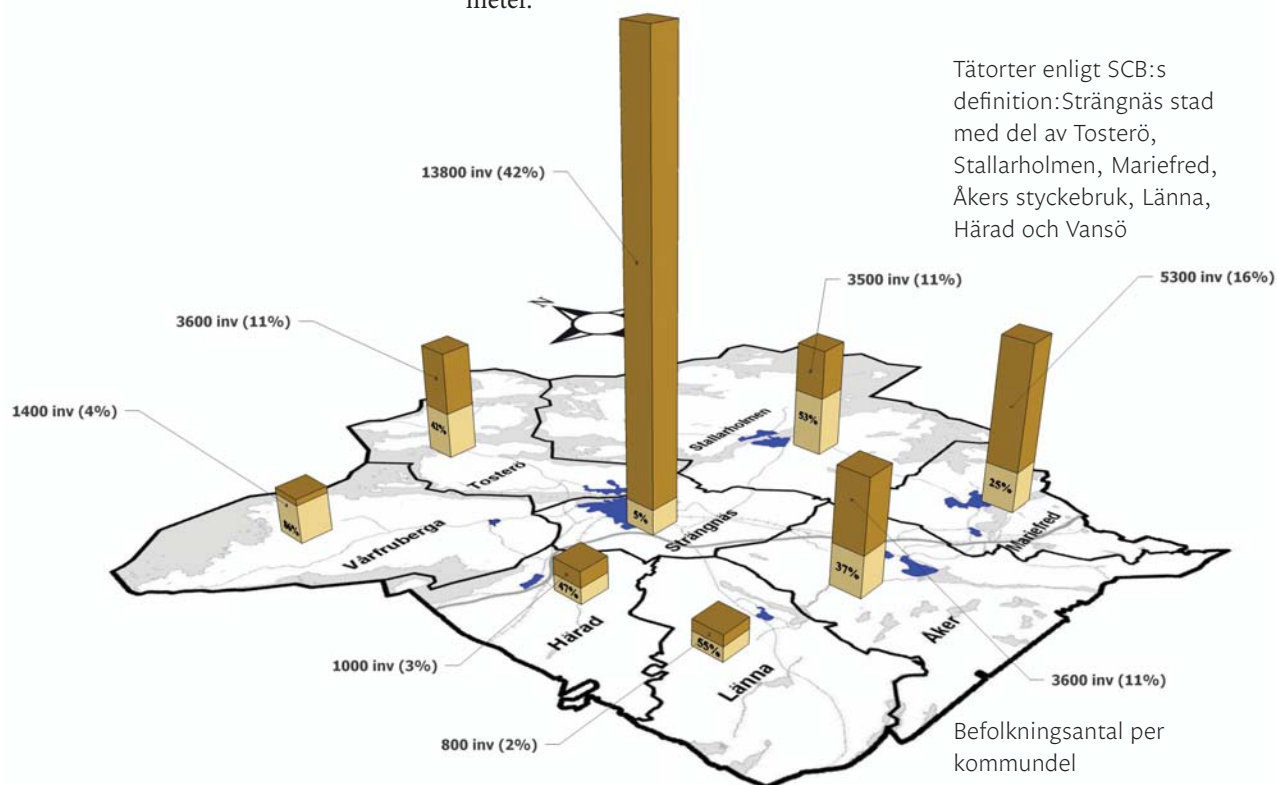
Strängnäs kommun är med sitt centrala läge i Mälardalen attraktivt som boendeort, framförallt med tanke på närheten till arbetsmarknaderna kring såväl Eskilstuna som Västerås men framförallt kring den expansiva Stockholmsregionen.

Befolkningen i Strängnäs kommun har i snitt ökat med knappt 300 invånare per år de senaste trettio åren. Går vi ännu längre tillbaka i tiden, till 1950, så har befolkningen ökat med drygt 200 invånare i snitt per år. Befolkningsökningen innebär i stort en tillväxt på cirka 1 % per år.

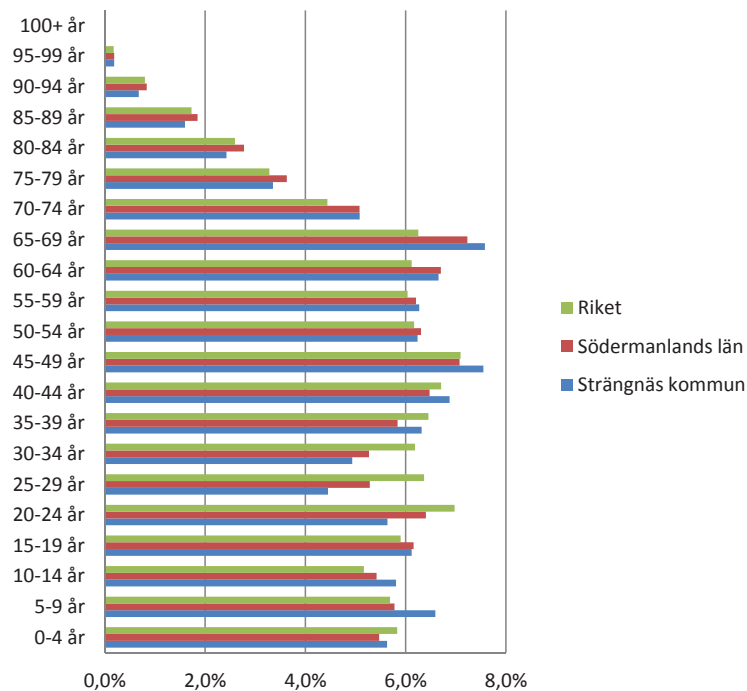
Befolkningsutveckling

Befolkningen är fördelad på kommundelarna enligt bilden nedan. Procentandelen inom parentes efter invånarantalet visar del av den totala befolkningen och procentandelen som anges i nedre delen av varje stapel visar hur många som bor utanför tätorter inom respektive kommundel. De blåa markeringarna är de områden som enligt SCB:s definition kan räknas som tätorter, det vill säga där invånarantalet är mer än 200 och där husen inte ligger längre ifrån varandra än 200 meter.

Befolkningsstruktur

Åldersprofilen i Strängnäs kommun följer i stort profilen för länet i helhet. Dock finns vissa skillnader i åldersspannen 0-14 och 35-49 år där Strängnäs har större andel befolkning än länet samt i åldersspannet 20-34 år där Strängnäs har mindre andel än länet. Jämför vi Strängnäs kommun med riket i spannet 20-34 år blir skillnaden än mer markant. En del av förklaringen är troligen att kommunen saknar vidarebildningssäten efter gymnasiet vilket gör att ungdomar flyttar på sig efter examen. Den tuffa arbetsmarknaden för yngre kan även den vara en bidragande orsak.

Befolkningsprofil (andel av befolkningen)

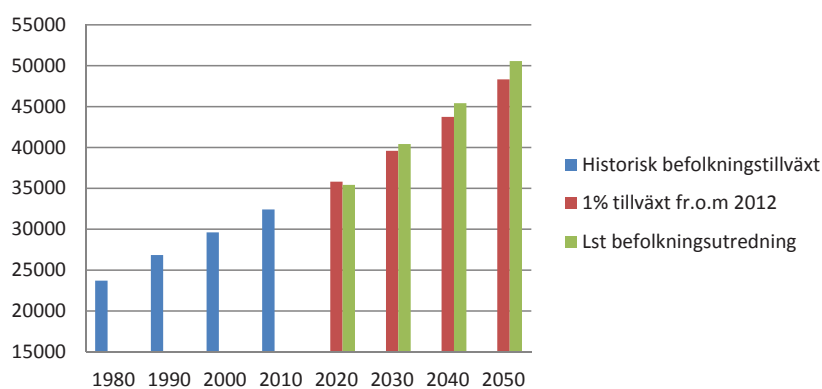
Studier av flyttnetto inom kommunen visar att det finns en kontrast mellan inflyttningsnetton som råder mellan spannet 19-29 år som är den grupp som flyttar ut jämfört med spannet 30-39 år som är den grupp som flyttar in. Vad händer då däremellan som skapar denna effekt. Utbildning, arbete och familjebildning är troligen stora delar av förklaringen. Strängnäs är attraktivt för de som har färdigutbildat sig, gjort sitt insteg på arbetsmarknaden samt i många fall även bildat familj.

Bostadssituationen, med få vakanser i hyresutbudet och relativt höga priser för egna boenden, kan även det vara påverkande faktorer som gör att ungdomar flyttar ut för att sedan eventuellt återkomma när de fått arbete och har större möjligheter att finansiera sitt boendeköp.

Befolkningsprognos

Länsstyrelsen i Södermanlands läns bostads- och befolkningsutredningar från 2012 har angett ett förväntat befolkningstillskott med 51 000 - 110 000 för hela länet fram till år 2050 jämfört med 2010 års befolkning. Strängnäs kommun anges i dessa utredningar som ett kluster tillsammans med Trosa och Gnesta (samtliga dessa anses ingå i Stockholms arbetsmarknadsregion). För att tillgodose den av länsstyrelsen förväntade befolkningsökningen bör Strängnäs kommun därmed växa med i snitt drygt 450 invånare per år, vilket skulle innebära en befolkning på drygt 45 000 invånare år 2040.

Om vi däremot antar att kommunen växer i samma takt som den senaste 30-årsperioden även under kommande 30-årsperiod blir följden att kommunen år 2040 skulle ha närmare 44 000 invånare. Detta innebär att 2012 års befolkning får ett tillskott på cirka 11 000 personer.

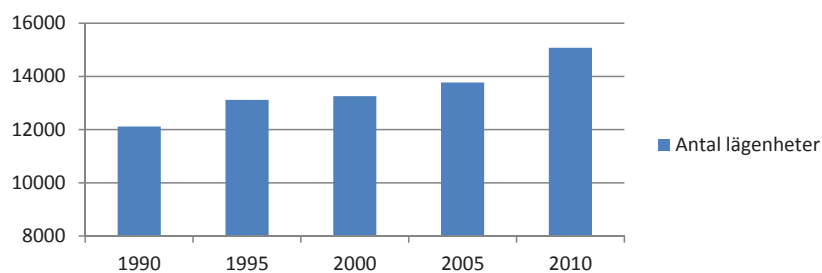
Befolkningsprognos

Bostadsbestånd

Enligt lantmäteriets fastighetsregister så fanns det i november 2012 sammanlagt 17844 lägenheter i Strängnäs kommun. En lägenhet i detta sammanhang är att likställa med en bostad för ett hushåll. En villa är alltså även en lägenhet i detta fall. I denna siffra ingår dock även 2423 taxerade fritidshus där ingen inskriven befolkning finns, vilket antyder att de är temporära boenden. Begränsar vi oss till lägenheter där folk bor året om är alltså antalet 15421.

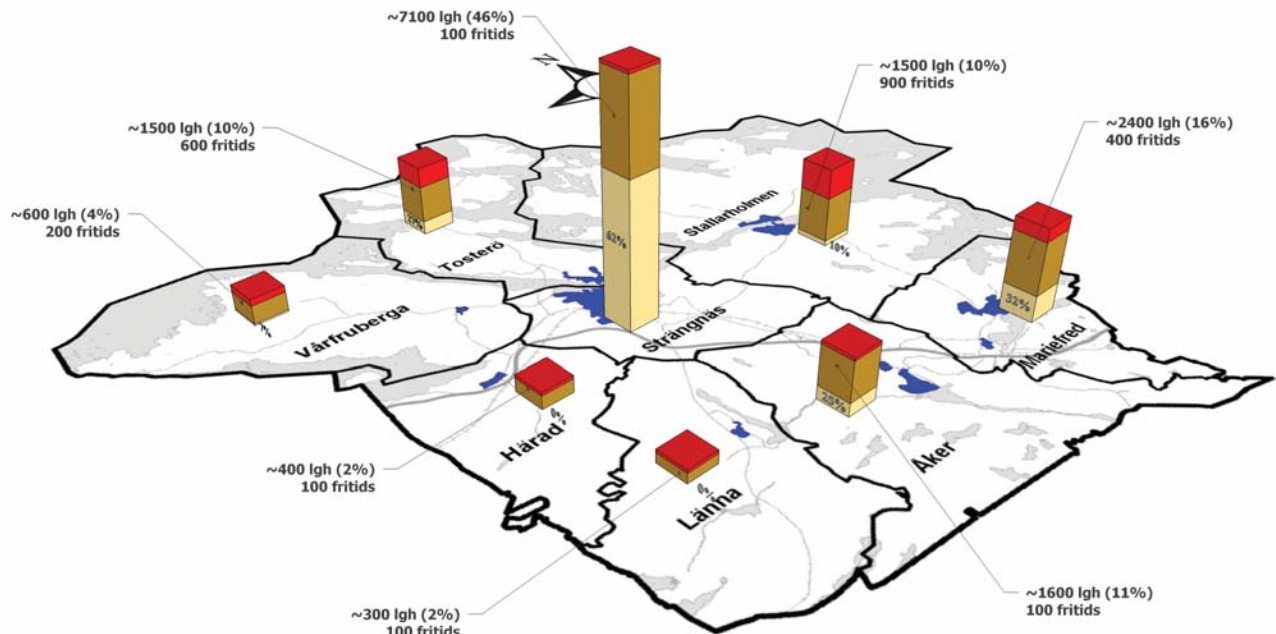
Dessa 15421 lägenheter fördelar sig på 6156 lägenheter i flerfamiljshus och 9265 lägenheter i småhus. Till småhus räknas villor, rad- och kedjehus.

I diagrammet nedan visas hur bostadsbeståndet i kommunen har utvecklats sedan 1990.

Bostadsbestånd

Bostadsbeståndet är fördelat på kommundelarna enligt bilden nedan. Procentandelen efter lägenhetsantalet visar del av kommunens totala lägenhetsbestånd. Procentandelen som anges i nedre delen av varje stapel visar hur stor andel som är lägenhet i flerbostadshus inom varje kommundel. Fastigheter som är taxerade som fritidshus och som saknar inskriven befolkning ingår inte i det beräknade fastighetsbeståndet men anges separat som antal fritidsboende samt markeras med röd färg i staplarna.

Bostadsbestånd per kommundel

Bostadsbehov

För att tillgodose bostadsmöjligheter för den befolkningstillväxt som förväntas och önskas krävs att tillräckligt många byggrätter möjliggörs i tillkommande detaljplaner.

Bostadsstrukturen i form av bostads- och upplåtelseformer samt bostadstätheten skiljer sig mellan kommundelarna i dagsläget och kommer troligen så även att göra i framtiden, även om det finns en ambition att bereda variationsrikedom gällande bostadsformer i samtliga kommundelar.

Invånartäthet (invånare per kvadratkilometer) och boendetätheten (invånare per hushåll) i kommundelarna skiljer sig åt på grund av de geografiska lägena och orternas bebyggelsestrukturer. I de kommundelar som främst inrymmer spridd bebyggelse på landsbygden utan större samhällen är boendetätheten 2,4-2,6, i kommundelar med större samhällen 2,2- 2,4 och i kommundelar med städer 2,0- 2,2. En förväntad förskjuten åldersstruktur i framtiden med allt fler äldre kommer att innebära fler ensamhushåll vilket även för med sig en minskad boendetäthet. Minskningen kommer troligtvis mest att visa sig i de större samhällena där de flesta hyres- och bostadsrätter samt särskilda boenden är placerade.

Lägenheter på Tingstuhöjden i Strängnäs stad

Vilken boendetätthet som är lämplig att använda som referensnivå vid analys av bostadsbrist/bostadsbehov är svårt att avgöra, bland annat på grund av förändrade åldersstrukturer och befolkningens boendepreferenser. Den referensnivå som ändå föreslås användas för framtida planering, med tanke på förskjutningen av åldersstrukturen, är 1,8 invånare/bostad. Denna siffra är troligtvis användbar vid analys av behovssituationen i Strängnäs stad medan siffran är något högre för bebyggelsen kring Läggesta järnvägsstation där 2,0 kan vara lämplig beräkningsgrund samt 2,3 för övriga orter. Detta skulle innebära följande bostadsbehov fram till 2040 inom respektive etableringsområde (enligt formeln (*antal tillkommande invånare till 2040 * tillväxtandel enligt bebyggelsestrategi för respektive etableringsområde*)/*förväntad bostadstäthet för etableringsområde*):

- Strängnäs station med omnejd (<5km), $(10000 \cdot 0,5) / 1,8 =$ cirka 2800 bostäder
- Läggesta station med omnejd (MÅHL-området), $(10000 \cdot 0,3) / 2 =$ 1500 bostäder
- Stallarholmen, $(10000 \cdot 0,1) / 2,3 =$ 450 bostäder
- Övriga orter/landsbygd, $(10000 \cdot 0,1) / 2,3 =$ 450 bostäder

Totalt skulle bostadsbehovet fram till 2040 (med beaktande av 1 % årlig befolkningstillväxt) uppgå till cirka 5100 bostadsenheter (lägenheter).

Planberedskap

För att skapa god beredskap och möjligheter för uppförande av bostäder krävs att kommunen, med sitt ansvar för den fysiska planeringen och sin uppgift att reglera användningen av mark och vatten, årligen tillskapar tillräckligt med byggrätter vid upprättande av detaljplaner. Den buffert med outnyttjade byggrätter som skapas kan beskrivas utgöra kommunens planberedskap. Plan- och byggnämnden har för 2013 angett 800 lägenheter som målsättning för denna buffert.

Nyskapade byggrätter utnyttjas inte alltid i den grad kommunen önskar. Anledningen kan vara byggrätternas attraktivitet vad gäller till exempel läge eller olika ekonomiska faktorer. För den mer långsiktiga bostadsplaneringen bör därför, som komplement till kommunens planberedskap, även ett tillägg i form av en beredskapsfaktor användas. Beredskapsfaktorn innebär att fler byggrätter tillkommer än vad behovet förväntas vara, på så vis skapas flexibilitet och valmöjligheter för byggarbena att svara upp mot marknadens aktuella efterfrågan.

En beredskapsfaktor på 1,5 skulle för kommunens del innebära att 7650 ($5100 \cdot 1,5$) bostadsenheter måste säkerställas i nya detaljplaner fram till 2040 för att svara upp mot förväntad befolkningstillväxt, detta innebär ett årligt snitt på 300 bostadsenheter över tiden

Bebyggelse på landsbygden

En levande landsbygd förutsätter att människor bor och verkar där. För att upprätthålla den arbetsföra befolkningen på landsbygden krävs ett årligt tillskott av bostäder. Under det gångna decenniet har man bland annat kunnat se ett stort intresse för småskalig hästhållning, vilket har lett till en ökad utflyttning till och nybyggnad på landsbygden av yngre familjer.

Vid prövning av ett bygglov eller förhandsbesked utanför planlagt område görs en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt Plan- och bygglagen. Som underlag för prövningen finns bland annat översiktsplanens övergripande utvecklingsstrategi samt de mer detaljerade ställningstagandena i detta kapitel och i fördjupningar av översiktsplanen. Detaljplaner eller områdesbestämmelser saknas vanligtvis utanför tätorterna. Vidare prövas åtgärden mot riksintressen och olika planeringsunderlag, till exempel naturinventeringar och kulturmiljöanalyser. En bedömning görs även vad gäller trafiksäkerhet och eventuella miljö- och hälsorisker, eventuell fråga om strandskydd samt vad gäller möjligheten att på ett godtagbart sätt lösa vatten- och avloppsfrågor och lämplig angoringsväg till den nya bebyggelsen.

I prövningen är det även viktigt att väga in konsekvenser ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, till exempel tillgång till allmänt vägnät och kollektivtrafik, skolskjuts och sophämtning, samt möjligheten att genom generationsskifte säkra jordbrukets fortsatta drift.

Bebyggelse på landsbygden ska anpassas till den omgivande miljön genom noga avvägningar vad gäller placering, skala, gestaltning och materialval. Flertalet småbyar bär på ett rikt kulturarv och den omgivande miljön är rik på fornlämningar, varför de flesta markingrepp kräver tillstånd enligt Kulturminneslagen. Enstaka nya hus kan oftast prövas direkt i förhandsbesked eller bygglov i enlighet med bestämmelser i Plan- och bygglagen. I vissa fall, exempelvis inom områden där nämnden bedömer att ett högt bebyggelsetryck föreligger eller där tillkomsten av byggnaden eller dess användning kan antas få stor omgivningspåverkan, ska lämplighetsprövning ske genom detaljplan. Med tanke på de hållbarhetskriterier som gäller för översiktsplanen bör ny bebyggelse på avskilda platser undvikas.

Generella krav och riktlinjer för ny bebyggelse på landsbygden

1. Vid tillkomst av ny bebyggelse bör hänsyn tas till befintlig bebyggelsestruktur genom att till exempel återanvända tomtplatser som tidigare nyttjats och genom att utgå ifrån och bygga vidare på befintliga bebyggelsestrukturer.
2. Hållbarhetskriterier i form av social, kulturell, ekonomisk och ekologisk bärkraft ska ingå i helhetsbedömningen.
3. Nya byggnader bör placeras så att de får stöd i landskapet, det vill säga med hänsyn till omgivande terräng och landskapets silhuett. Nya byggnader får inte medföra negativ påverkan på omgivningens landskapsbild.
4. Ny bebyggelse får inte negativt påverka ett rationellt bedrivande av skogs- och jordbru. Exempelvis bör byggnader inte möjliggöras på produktionsvärd jordbruksmark.
5. Hänsyn ska tas till historiska strukturer såsom gränser i landskapet, vägar och vattendrag med mera.

6. Tomtplatser och byggnader bör anpassas efter terrängförhållanden så att onödiga markingrepp, till exempel schaktning och utfyllnad, undviks.
7. Vid lokalisering av ny bebyggelse ska möjligheterna att ansluta till kommunalt VA-nät eller att lösa VA-frågorna på annat långsiktigt hållbart sätt beaktas.
8. Vid etablering av hästgårdar är det viktigt att hänsyn tas till närliggande bostäder då hästhållning kan ge upphov till allergier.
9. Placering, utformning och färgsättning av nya byggnader ska bestämmas med hänsyn till platsens förutsättningar samt till det aktuella områdets byggnadstradition och representativa karaktärsdrag i omgivningens äldre bebyggelse. I Samhällsbyggnads- och kulturmiljöprogrammets landsbygdsdel anges fler riktlinjer för anpassning ny bebyggelse.

Ny bebyggelse i tätortsnära zon

Spridd bebyggelse i de större tätorternas närhet kan medföra att enskilda boende drabbas negativt om kommunen i framtiden skulle behöva ta marken i anspråk för utveckling av tätorterna. Kommunen kan också behöva en ospecificerad planberedskap kring staden och tätorterna för framtida större anläggningar, exempelvis för energiframställning och kommunikationer. Sådana långsiktiga ytbehov är svåra att förutse. Därför bör stor restriktivitet gälla för nya enstaka byggnader i den tätortsnära zonen. Dessa zoner ska behandlas i respektive tätorts fördjupningar av översiktsplanen där precisering av zonen storlek kan göras. I den tätortsnära zonen kan detaljplan komma att krävas för ny enstaka byggnad, för mindre bebyggelsegrupper eller för nya anläggningar och verksamheter.

Prövning av ny bebyggelse i tätortsnära zon

Inom zonen krävs i normalfallet även för ny enstaka byggnad eller anläggning att detaljplan upprättas.

I undantagsfall, där särskild utredning visar att detaljplan inte krävs, kan förhandsbesked för 1-2 bostadshus, alternativt mindre anläggning eller verksamhet, prövas genom fördjupad utredning innan bygglov kan beviljas. Med fördjupad utredning menas här frågor som utreds i samband med normalt förhandsbesked samt en utökad konsekvensutredning vad gäller förändringens långsiktiga påverkan på omgivningen och behovet av eventuella gemensamma lösningar inom aktuellt bebyggelseområde.

Ny bebyggelse i anslutning till utpekade servicenoder/landsbygdsnoder och stråk

Tillkommande bebyggelse på landsbygden bör i huvudsak lokaliseras i anslutning till utpekade servicenoder/landsbygdsnoder och stråk enligt denna översiktsplans övergripande utvecklingsstrategi, det vill säga Härad, Länna och området i stråket mellan Vansö, Fogdö och upp till Lundby. Utrymmet för tillväxten bör reserveras för boende och verksamheter som långsiktigt stärker landsbygden. Några större kompletteringar av sammanhållen bostadsbebyggelse tilläts inte utanför dessa noder eller utanför kommunens städer och större samhällen (Strängnäs stad, Mariefred, Stallarholmen och Åker Styckebruk).

Prövning av ny bebyggelse i anslutning till utpekade servicenoder/landsbygdsnoder och stråk

Under förutsättning att de generella kraven och riktlinjerna uppfylls gäller följande för prövningen av ny bebyggelse:

- A. 1- 2 hus, förhandsbesked, bygglov
- B. 3 - 6 hus, förhandsbesked med fördjupad utredning, bygglov (med fördjupad utredning menas här frågor som utreds i samband med normalt förhandsbesked samt en utökad konsekvensutredning vad gäller förändringens långsiktiga påverkan på omgivningen och behovet av eventuella gemensamma lösningar inom aktuellt bebyggelseområde)
- C. Fler än 6 hus, detaljplan, bygglov

Detaljplan kan komma att krävas även i de fall upprepade kompletteringar, i form av enskilda förhandsbesked/ bygglov, sker intill befintlig bebyggelse

Ny bebyggelse utanför utpekade servicenoder/landsbygdsnoder och stråk

Kommunens ambition är att möjliggöra förutsättningar för en levande landsbygd och en hållbar utveckling. Översiktsplanen föreslår därför att införa vissa lättnader för viss typ av bebyggelse även utanför utpekade service-/landsbygdsnoder och stråk. Dessa lättnader avseende förhandsbesked ska i första hand användas för att förbättra förutsättningarna för de näringar som finns och som kan etablera sig på landsbygden och därigenom bidrar till en levande och livskraftig landsbygd även utanför utpekade service-/landsbygdsnoder och stråk. För att kunna uppföra ny bebyggelse utanför utpekade service-/landsbygdsnoder och stråk ska något av nedanstående särskilda skäl föreligga.

Särskilda skäl

- Möjlighet ska ges för uppförande av bostads- och verksamhetsbyggnader som är knutna till skogs-, jordbruk eller djurhållning. I detta sammanhang ska även icke traditionella verksamheter som kan fungera som stöd för de agrara näringarna, exempelvis anläggningar för gårds- eller landsbygdsturism samt för det rörliga friluftslivet och naturvården, räknas in.
- Den ökande andel mikro- och småföretagande, som i huvudsak kan utföras i närheten av bostaden, ska ges möjlighet till etablering på landsbygden genom komplettering av redan befintliga bebyggelsestrukturer.
- Uppförande av byggnadsgrupp av experimentell karaktär, med inriktning mot exempelvis energisnål och ekologisk byggnation, ska vara möjligt.
- Komplettering med enstaka byggnad ska kunna ske om kompletteringen sker inom en befintlig bebyggelsegrupp.

Prövning av ny bebyggelse utanför utpekade servicenoder/landsbygdsnoder och stråk

Under förutsättning att något av de särskilda skälen är uppfyllda och de generella kraven och riktlinjerna uppfylls gäller följande för prövningen av ny bebyggelse:

- A. 1- 2 hus, förhandsbesked, bygglov
- B. 3 - 6 hus, förhandsbesked med fördjupad utredning, bygglov (med fördjupad utredning menas här frågor som utreds i samband med normalt förhandsbesked samt en utökad konsekvensutredning vad gäller förändringens långsiktiga påverkan på omgivningen och behovet av eventuella gemensamma lösningar inom aktuellt bebyggelseområde)
- C. Fler än 6 hus, detaljplan, bygglov

Detaljplan kan komma att krävas även i de fall upprepade kompletteringar, i form av enskilda förhandsbesked/ bygglov, sker intill befintlig bebyggelse

Ställningstaganden angående befolkningstillväxt och bebyggelseutveckling inom kommunen:

- Kommunen ska verka för och möjliggöra en långsiktig befolkningstillväxt som innebär drygt 1 % befolkningsökning per år.**

I länsstyrelsens rapporter har framkommit att Sörmland måste ta en viss del av den förväntade befolkningsökningen i Stockholmsregionen för att på sikt stärka den regionala tillväxten som halkat efter andra storstadsregioner i Europa. En tydlig målsättning gällande tillväxtnivån i kommunen skapar möjligheter för en långsiktig planering av de investeringar och åtgärder som behövs för att stödja den växande befolkningen.
- Befolkningstillväxten ska tas omhand enligt kommunens övergripande utvecklingsstrategi, det vill säga genom att i huvudsak koncentrera ny bebyggelse till Strängnäs stad, Mariefred-Läggesta-Åkers styckebruk och Stallarholmen.**

Boende i närhet till goda kollektivtrafikpunkter, serviceutbud och rekreationsmöjligheter i kombination med väl utbyggd infrastruktur medför mindre påfrestningar på natur och klimat samt ger stora valmöjligheter för invånarna. För en långsiktigt hållbar utveckling krävs att en effektiv markanvändning, det vill säga en hushållning med kommunens mark- och vattenområden, eftersträvas i kommunens städer och samhällen. Utbyggnad av våra tätorter ska företrädesvis ske inom en 3-5 km zon runt våra stationslägen och genom kompletteringsbebyggelse inom befintliga bebyggelsestrukturer. Inom tätorternas kärnor ska bebyggelsen vara funktionsblandad och ges sådan täthet att ett tillräckligt underlag skapas för handel, service, sociala mötesplatser och kollektivtrafik. Planeringen av bostädernas närmiljö ska utgå från ett barnperspektiv och landskapets förutsättningar ska tillvaratas. Vid kompletteringsbebyggelse ska betydelsefull grönstruktur undantas från exploatering såvida inte särskilda skäl kan anges. Om sådan mark ianspråk tas, ska motsvarande värden skapas inom eller i anslutning till området (balanseringsprincipen).
- Kommunen ska arbeta särskilt aktivt för att göra kommunen mer attraktiv för yngre vuxna (18-29 år).**

Utflyttning av ungdomar/unga vuxna innebär med stor sannolikhet att stor kreativ kraft försvinner från kommunen. Kreativitet som skulle kunna innebära verksamheter av modern karaktär och på sikt fler arbetstillfällen. Kommunen bör till exempel försöka underlätta för kvarboenden vid studier i annan kommun.
- Kommunen bör särskilt verka för att stärka bostadsmöjligheter för unga vuxna 18-29 år och utreda nya boendeformer för äldre seniorer 65+ år.**

Kommunen bör motverka den höga andelen utflyttande ungdomar genom att möjliggöra för fler anpassade boenden i form av framförallt hyresrätter men även mindre bostadsrätter. Den ökande andelen äldre innebär krav på att bostadsmarknaden kan erbjuda alternativa boenden när villan blir för stor men serviceboende inte är aktuellt.
- Kommunen ska arbeta för att uppnå en god balans mellan olika bostads- och ägandeformer i samtliga kommunaldelar. En riktlinje att arbeta efter är lika andel hyres-, bostads- och äganderätter totalt i kommunen. Kring stationsnära lägen ska andelen flerbostadshus med hyres- och bostadsrätter vara dominerande.**

En god variation av boendeformer inom bostadsområdena motverkar segregation då det möjliggör för människor med olika förutsättningar att bosätta sig på olika ställen inom kommunen och i olika områden inom tätorterna. En större andel befolkning kring knutpunkter för kollektivtrafiken reducerar bilresor vilket motiverar att byggnadstyperna kring dessa bör möjliggöra högre invånartäthet.
- Inom utpekade utbyggnadsområden i den övergripande utvecklingsstrategin ska planering för bostadsbebyggelse anses som ett mycket angeläget allmänt intresse om genomförandet inte kan antas innebära betydande negativa konsekvenser på andra allmänna intressens kärnvärden.**

För att möjliggöra byggande utifrån det förväntade behovet av nya bostäder och verksamhetslokaler inom kommunen är det viktigt att markanvändningen inom områden med de bästa förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart samhälle används effektivt. Detta innebär att det angelägna intresset vad gäller uppförande av bostäder, verksamhetslokaler och anläggningar, som säkerställer god bebyggd miljö, ska prioriteras inom de utpekade utbyggnadsområdena. Föreslagna markanvändningen får dock inte innebära betydande negativ påverkan på områden eller objekt som värderas högt med hänsyn till andra allmänna intressen, exempelvis värdefulla kultur- eller friluftsmiljöer. En mer ingående bedömning av markanvändningens lämplighet krävs därmed i underliggande fördjupning av översiktsplanen och vid detaljplanearbeten.

- **Detaljplaner för tillkommande sammanhållen bostadsbebyggelse (det vill säga bebyggelse på tomter som gränisar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark, 1 kap. 4 § Plan- och bygglagen) får, förutom på mark som planerats för bostadsbebyggelse i fördjupningar av översiktsplanen, endast produceras då marken som avses är belägen i direkt anslutning till befintlig bebyggelse i de noder för huvudsaklig landsbygdutveckling som anges i den övergripande utvecklingsstrategin, se illustration sid 31.**

En mer koncentrerad bostadsbebyggelse med närhet till goda kollektivtrafiknoder, till serviceutbud och rekreativsmöjligheter, i kombination med väl utbyggd infrastruktur, medför mindre påfrestningar på natur och klimat samt ger goda valmöjligheter för invånarna, till exempel vad gäller aktivitets- och förflyttningmöjligheter. För att kunna upprätthålla en levande landsbygd på ett hållbart sätt ska prövning av förfrågningar, angående tillkommande bebyggelse, ske utifrån både gällande lagstiftning och översiktsplanens avsnitt Vägledning för bebyggelse på landsbygden. Ej detaljplanelagd ny bebyggelse i utpekade tätortsnära zoner ska prövas restriktivt.

- **Kommunen ska vara restriktiv mot annan markanvändning på brukningsvärd jordbruksmark än för jordbruksändamål. Den bästa åkermarken ska så långt möjligt undantas från exploatering. Även inom områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och rörligt friluftsliv, samt inom de delar av Åkers bergslag som angivits för turism och friluftsliv, ska kommunen ha en restriktiv hållning till ny bebyggelse.**

Tillväxten på landsbygden får inte inverka negativt på dess produktions- och rekreativresurser samt på dess upplevelsevärden vad gäller landskapsbild och dess roll som kulturbärare. Lanspråktagande av landsbygdens mark- och vattenresurser måste göras på ett sådant sätt att jord- och skogsbrukslandskapets höga natur- och kulturvärden inte förbrukas. Den odlingsbara jordbruksmarken kommer att bli än mer värdefull i framtiden och måste skyddas så långt det är möjligt. Dels är det viktigt att säkerställa resurser för produktion av livsmedel och dels brukbar mark för grödor som kan omvandlas till biobränslen. Den ökande konkurrensen om den odlingsbara jorden ställer höga krav på hushållning med marken.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Några riksintresseområden har ej redovisats i detta avsnitt.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Tät bebyggelse förbättrar möjligheten till kollektiva transportsystem vilket kan medföra minskat bilanvändande. Detta bedöms i sin tur kunna medföra bättre luftkvalitet och reducerade bullerstörningar. Vissa plaster inom tät bebyggda samhällen blir dock ofrånkomligt hårt trafikbelastade vilket medför störningar med högre bullernivåer och högre andel partiklar i luften. Bullerstörningar kan mildras genom hur byggnader placeras och genom tekniska åtgärder och bestämmelser om byggnadsutformning i planer. Vattenkvaliteten i framförallt Mälaren gynnas av en mer sammanhållen bebyggelse som i hög grad ansluts till robusta reningsanläggningar/vatten- och avloppssystem.

Samhällsservice

Samhällsservicen i kommunen är i stort koncentrerat till de fyra större orterna Strängnäs, Mariefred, Stallarholmen och Åkers styckebruk.

Skolor

Kommunala för- och grundskolor finns förutom i Strängnäs, Mariefred, Stallarholmen och Åkers styckebruk även i form av landsbygds-skolor på orterna Länna, Häråd och på Vansö. Förändringar i närtid är nya förskoleenheter i Åkers styckebruk samt i Strängnäs stad. På lite längre sikt kommer en grund- och förskola att etableras vid Läggesta inom planområdet Södra Årby.

Förskolor och skolor

- Förskolor och familjedaghem: Det finns 32 förskolor varav en förskola med verksamhet dygnet runt. Av förskolorna drivs 8 i enskild regi. Utöver förskolorna finns familjedaghem.
- Grundskolor: Det finns 18 grundskolor varav två med inriktning på barn med särskilda behov samt särskola. Fem av grundskolorna bedrivs i enskild regi.
- Gymnasium: Thomasgymnasiet och Europaskolan, den senare i enskild regi.
- Vuxenutbildning: på campusområdet i Strängnäs stad finns vuxenutbildningen som innehåller ett antal olika vidareutbildningsalternativ för vuxna, samt utbildning i svenska språket för invandrare (sfi).

Skolbarnomsorg och Fritidsgårdar

- Skolbarnomsorg: Barnomsorg i form av fritidshem finns vid de grundskolor som har en eller flera av årskurserna F-5.
- Fritidsgårdar: finns i Strängnäs, Stallarholmen, Länna, Mariefred och Åkers styckebruk.

Familjecentral

Familjecentralen i Strängnäs stad är en mötesplats för alla barnfamiljer. På ett och samma ställe erbjuds föräldrar och barn en rad olika tjänster som har betydelse för deras hälsa och välbefinnande. I den öppna och sociala verksamheten ges besökare med olika bakgrund och erfarenheter möjlighet att träffa andra barn och föräldrar.

Familjecentralen är ett samarbete mellan Landstinget och Strängnäs kommuns socialtjänst. Olika personer från olika yrkeskategorier samverkar, bland annat barnmorskor, bvc-sköterskor, förskollärare och socionomer.

Bostadsbehov för personer inom individ- och familjeomsorgen

Strängnäs kommun har en positiv befolkningsutveckling med få lediga bostäder vilket innebär att boendefrågan för vissa grupper blir pressad. Inom individ- och familjeomsorgen gäller detta exempelvis individer som deltar i missbrukarvården och ungdomsvården eller personer med försörjningsstöd. Tillgången på lämpliga bostäder för individ- och familjeomsorgens verksamhet är en viktig förutsättning för att öppenvårdsinsatserna skall kunna fungera och utslussning från exempelvis institutionsvård skall kunna genomföras. De bostäder som behövs är

SAMHÄLLSSERVICE

- ◆ Bibliotek
- ▣ Distriktsköterska
- Familjedaghem
- Fritidshem
- Förskola
- Grundskolor
- Hälsocentral
- ◆ Medborgarkontor
- ★ Rådningstjänst
- ▣ Äldreboenden

huvudsakligen vanliga bostäder i det ordinarie bostadsbeståndet, men i vissa fall även bostäder i särskilda boendeformer. Ett vanligt problem för de personer som fasas ut ur individ- och familjeomsorgens verksamhet är de godkännandesvårigheter som de ibland stöter på i samband med att de vill övergå från ett andrahandskontrakt via individ- och familjeomsorgen till ett förstahandskontrakt.

Precis som många andra kommuner har även Strängnäs kommun avtal med migrationsverket och länsstyrelsen om flyktingmottagning. Strängnäs kommun har åtagit sig att ta emot fler flyktingar under 2014 än tidigare samt också särskilt godkänt att ta emot ensamkommande flyktingbarn. Efterfrågan på bostäder, företrädesvis hyresrätter, väntas därför öka.

Bostäder för personer med funktionsnedsättning

Inom socialkontorets område för funktionsnedsatta finns boende i olika bostadsformer där personer i behov vård och omsorg bor. De olika bostadsformerna är vanlig lägenhet i det ordinarie bostadsbeståndet utspritt i olika delar i kommunen. Därutöver kan personer bo i bostad med särskild service, inom begreppet bostad med särskild service ryms gruppboende och serviceboende. Gruppboende är till personer med mycket högt omvårdnadsbehov medan serviceboende riktar sig till personer med mindre omvårdnadsbehov men som inte kan bo i vanlig lägenhet i det ordinarie bostadsbeståndet. För närvarande bor cirka 50 personer i bostad med särskild service för personer med fysiskt och psykiskt funktionsnedsättning.

För att klara nytillkommande behov samt erbjuda funktionsnedsatta Strängnäsbor som bor på annan ort, bostad i Strängnäs beräknas att antalet lägenheter i Strängnäs enbart till denna målgrupp behöver nästintill fördubblas den närmaste tioårsperioden.

Särskilda boenden för äldre

Särskilda boenden är en boendeform för invånare med betydande behov av vård och omsorg och kräver biståndsbeslut. Vård och omsorgsbehovet kan vara både fysiskt och/eller psykiskt.

I september 2013 hade Strängnäs kommun 369 särskilt boendeplatser avsedda för äldre. Av dessa 369 särskilda boendeplatserna var 68 gruppboendeplatser, det vill säga platser särskilt avsedda för personer med demenssjukdom eller specifik omvårdnad. Utöver detta fanns 33 platser för korttidsvistelse/växelvistelse. För närvarande (vintern 2013/2014) pågår en omställning där 24 platser tas bort. Bakgrunden till detta är främst att kunna styra om resurser till tidiga insatser eftersom äldre i allmänhet vill bo kvar i sin ordinarie bostad så länge det är möjligt enligt vetenskapliga studier. En förutsättning är dock att bostaden är trygg och tillgänglig. Många kommuner har trygghetsboenden som är en mellanboendeform där den enskilde har en egen lägenhet men har närhet till hemtjänstpersonal och gemensamhetslokaler. För närvarande saknar Strängnäs kommun denna boendeform.

Prognos som gjorts visar på att antalet särskilt boendeplatser kommer behöva utökas omkring år 2025. Planering för utökat antal platser bör påbörjas senast år 2020.

Medborgarkontor

Medborgarkontor finns i Strängnäs stad, Mariefred, Stallarholmen och Åkers styckebruk. I Strängnäs stad finns dedikerad personal för bemanning av kontoret medan övriga medborgarkontor är anknypa till biblioteksenheterna i respektive kommundel. Servicemöjligheterna är därmed mer omfattande på Strängnäs-kontoret än på övriga orter.

Hälsovård

Inom kommunen finns för närvarandet fyra vårdcentraler varav tre stycken i Strängnäs stad och en i Mariefred. Två av centralerna i Strängnäs stad drivs i privat regi och de övriga av landstinget.

Distriktssköterskemottagningar finns i Stallarholmen och Åkers styckebruk. Utöver detta finns även ett antal privata praktiker/kliniker fördelade över kommunen.

Bibliotek

Bibliotek finns i Strängnäs stad (Kulturhuset Multeum) samt i Mariefreds rådhus. I Stallarholmen och Åkers styckebruk finns kommunbibliotek som även i praktiken fungerar som skolbibliotek.

Räddningstjänst

Huvudbrandstationen i kommunen är belägen vid Kilenkorset i utkanten av Strängnäs stad. Denna station är den enda i kommunen som är bemannad med heltidspersonal. Övriga två brandstationer är belägna i Åkers styckebruk respektive Mariefred.

Framkomsttiden (från mottaget larm till att räddningsstyrkan är framme vid larmadress) varierar beroende på var i kommunen olyckan sker. I kommunens handlingsprogram för skydd mot olyckor har områdesklassningar gjorts med tanke på framkomsttiden och den initiala räddningsstyrkans bemanning och utrustning. Den tid det tar innan styrkan är på plats varierar, inom tio minuter ska områden inom tätorterna Strängnäs stad, Mariefred och Åker styckebruk nås (i de två sista fallen för de flesta insatstyper och med reducerad bemanning) och för mindre skogområden i kommunens utkanter och flera öar i Mälaren gäller upp till cirka 30 min. Framtida befolkningsökning kring Läggesta-Mariefred kan komma att innebära ändringar i bemanning för kommunens södra delar. En högre bebyggelsekoncentration medför troligen att heltidsbemanning blir aktuellt vid exempelvis Mariefreds station alternativt vid ny lokalisering i Läggesta.

Foto: Kommunens bildbank

Medborgarkontor, kommunhuset
Strängnäs stad

Foto: Kommunens bildbank

Multeum i Strängnäs stad

Ställningstaganden angående samhällsservice inom kommunen:

- Kommunen ska med hjälp av en långsiktig lokalplanering säkerställa att behov av mark för utbildnings- och omsorgsfunktioner tillgodoses vid arbeten med fördjupningar av översiktsplanen och större programområden/detaljplaner.**

Lokalisering av utbildnings- och omsorgsfunktioner som exempelvis äldreboenden och förskolor kräver ett långsiktigt förhållningssätt som beaktar ett flertal aspekter, både vad gäller befintlig situation och även förväntade förändringar i framtiden. Större enheter behandlas med fördel på ett strategiskt stadium i fördjupningar av översiktsplanen eller tidigt i programskedan vid större detaljplaneprojekt. Kommunen bör som komplement till de större enheterna även möjliggöra för mer bostadsnära etableringar som kan reducera transportbehovet och möjliggöra för barn och ungdomar att själva eller i sällskap av förälder kunna ta sig till aktuell plats till fots eller med cykel. En viktig aspekt som behöver beaktas är dock att mindre, i bostadsområden mer lättintegrerade, enheter kan ha svårt att upprätthålla krav på kvalitet med nuvarande resursfördelningssystem.
- Kommunen ska verka för ett utökat samarbete mellan kommunens förvaltningsdelar, samt mellan kommunen och föreningar, organisationer och externa myndigheter/aktörer som erbjuder samhällsservice eller som vill driva andra typer av verksamheter. Detta för att tillsammans möjliggöra bättre service i de utpekade servicenoderna/landsbygdsnoderna.**

Invånarna har efterfrågat bättre service även för de invånare som bor på landsbygden. För att åstadkomma någon sorts servicefunktion krävs dock samarbeten och flexibelt användande av lokaler för att möjliggöra finansiella lösningar. Kommunen bör vara drivande för denna samarbetsform. Utifrån ett socialt perspektiv kan samutnyttjande av lokaler, där det är lämpligt, generera viktiga generationsöverbryggande mötesplatser.
- Kommunala serviceanläggningar skall utformas med tanke på tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning.**

Vid byggnationer av nya och underhåll av befintliga kommunala serviceanläggningar är det viktigt att tillgodose tillgänglighet för alla kommunens invånare. Målsättningarna i kommunens tillgänglighetsplan skall eftersträvas.
- Inom kommunen ska det finnas omhändertagande strukturer som främjar integration och kunskapsutbyte.**

Den berikande utvecklingen med en allt mer mångkulturell befolkning förstärker behovet av mötesplatser som är tillgängliga för alla såsom familjecentraler och bibliotek, samt behovet av ett aktivt föreningsliv. Det är viktigt att forum finns där boendes olika erfarenheter och kunskaper kan tas tillvara.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Några riksintresseområden har ej redovisats i detta avsnitt.

Hur följs gällande miljökvalitetsnormer?

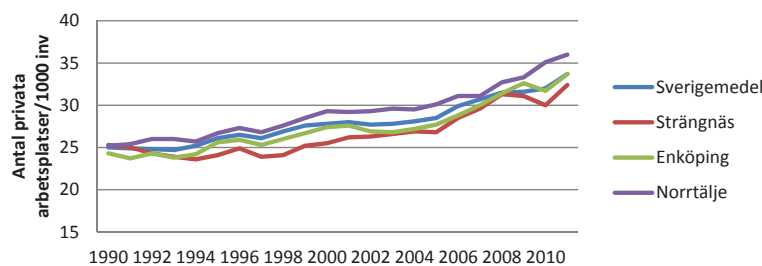
Bostadsnära utbildnings- och servicealternativ minskar behovet av bilburna transporter vilket medför mindre buller, minskade utsläpp och en bättre luftkvalitet. Vattenkvaliteten bedöms ej påverkas utifrån ovanstående ställningstaganden.

Näringsliv

Strängnäs kommuns näringsliv har under de senare årtiondena förändrats från att ha dominerats av bioteknisk- och verkstadsindustri till att bestå av större delar logistiketableringar i form av centrallager. Vid sidan av de större företagen i kommunen finns även ett mångsidigt utbud av mellanstora och mindre verksamheter.

Ett troligt scenario inför framtiden är att logistikverksamheterna fortsätter att öka med anledning av kommunens centrala läge i mälardalen. Moderna lager är dock i hög grad automatiserade vilket innebär att de arbetstillfällen som dessa erbjuder inte motsvarar storleken på den mark som ianspråkats. För att förbättra tillväxten med arbetstillfällen bör kommunen därför arbeta aktivt för etablering av mellanstora och mindre företag, gärna verksamheter som kan integreras i bostadsområden.

Historiskt har antalet företag i jämförelse med antalet invånare varit lågt i Strängnäs kommun jämfört med landet och även med andra kommuner ingående i Stockholms arbetsmarknadsregion. En orsak kan vara att kommunen traditionellt förlitat sig på de stora företagen i kommunen.

Företagande, data från ekonomifakta.se, 2013-03-06

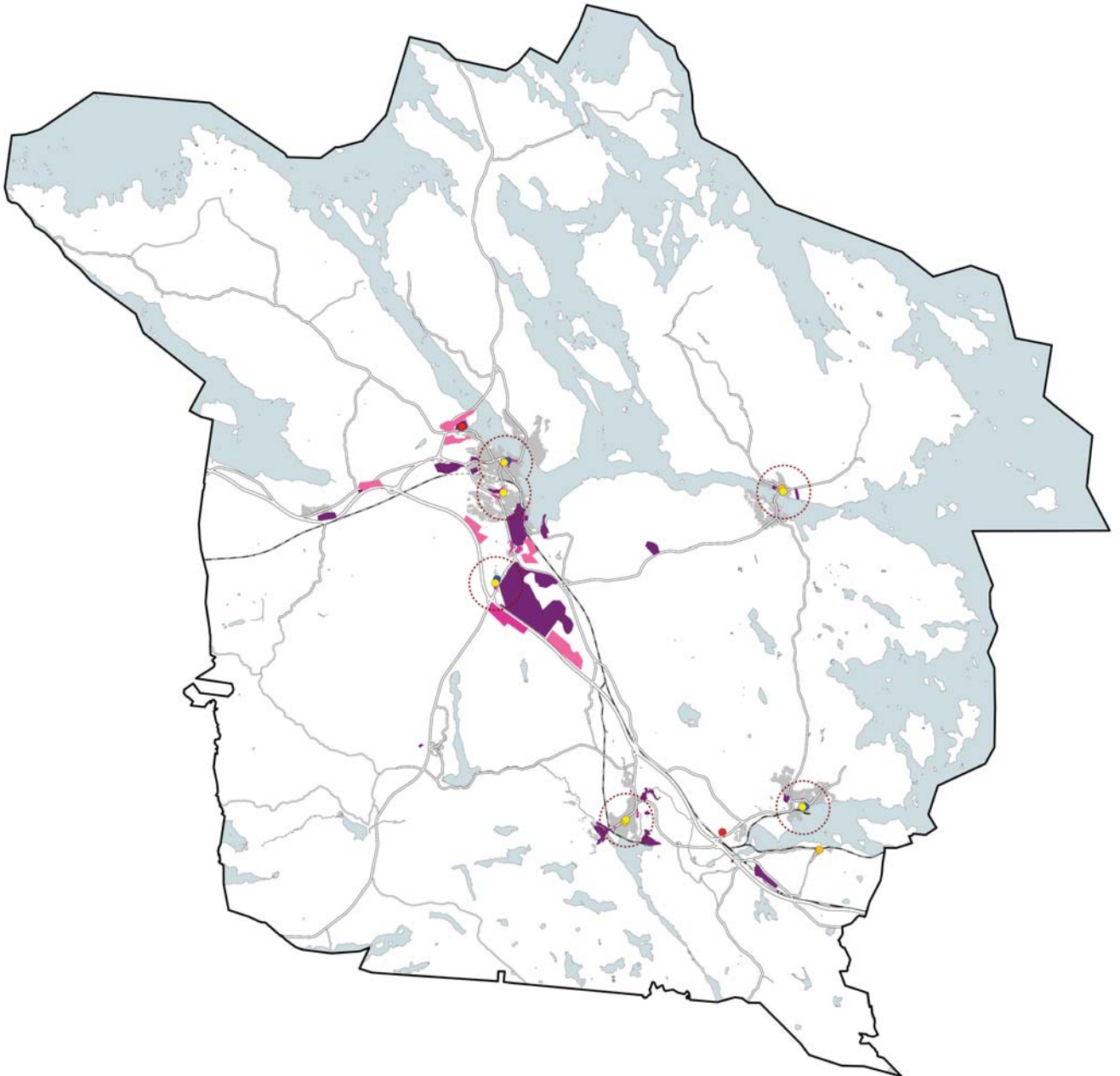
Verksamheter

Större befintliga industriområden finns främst vid södra infarten till Strängnäs stad. I industriområdet Gorsingskogen vid södra infarten mot E20 är stora logistikverksamheter dominerande, medan bilservice, byggvaror och företagen Skanska och Pfizer är betydande inslag i området Storängen längre norrut mot staden. I Gorsingskogen finns närmare 300 hektar tillgänglig industrimark som även kan inrymma tyngre industrier. Industriinslaget i Mariefred begränsar sig i stort till stadens västra utkant där bland annat verkstadsföretaget Mavab är beläget.

I Åkers styckebruk ligger de historiska bruken Åkers styckebruk, där det nu tillverkas valsar för stålindustrin, samt Åkers Krutbruk där företaget Åkers Protection idag verkar. I samhället finns även sågverket Sandåsa Timber.

Lättare verksamheter, kontor och handel finns mer utspritt i kommunen men några kärnområden är gula rosornas företagsby, gamla regementsområdet och handel/kontor kring Trädgårdsgatan och Storgatan i Strängnäs stad. I Mariefred finns verksamheter i form av kontor, tjänsteföretag och handel främst i stadskärnan kring Rådhus-torget och längs Storgatan. I Stallarholmen finns Gula Industrihuset som inrymmer ett antal mindre verksamheter.

För att inte belasta miljön med högre utsläppsmängder bör lokalisering av tillkommande verksamheter ske med beaktande av gods- och persontransporter. Verksamheter med stora behov av godstransporter ska i huvudsak lokaliseras i direkt anslutning till E20 och/eller järnvägen. Arbetstätta verksamheter (företag med många anställda) som inte är av störande karaktär, exempelvis kontor och andra tjänsteföretag,

INDUSTRI- OCH VERKSAMHETSOMRÅDEN

- Befintliga och detaljplanerade industriområden
- Befintliga och detaljplanerade områden med kontor och handel
- Föreslagna framtida verksamhetsområden i antagna fördjupningar av översiktsplanen

HANDELSNODER

- Handel med i första hand dagligvaror
- Befintliga större handelsnoder
- Befintliga mindre handelsnoder
- Framtida handelsnoder
- 1 km buffertområde runt dagligvaruhandel

ska i huvudsak lokaliseras inom 1,5 km avstånd från järnvägsstationer eller andra knutpunkter med mycket goda kollektiva anknäytningar till järnvägsstationerna. Vid val av lokalisering av en verksamhet är det även viktigt att hänsyn tas till störningar, i form av till exempel buller och lukt, som kan uppkomma inom verksamheten.

Verksamheter på landsbygden

Med kommunens översiktsplanering och de stödåtgärder som presenteras i jordbruksverkets förslag till förenklat landsbygdsprogram 2014-2020 möjliggörs en målmedveten satsning på landsbygden. Tätorternas begränsade storlek och struktur med närhet till omlandets jordbruksmarker ger till exempel goda möjligheter till lokal produktion av livsmedel och avsättning av restprodukter. Med närproducerade livsmedel kan miljöbelastningen minskas eftersom det inte krävs lika mycket transporter.

En av de prioriteringar som lyfts fram i landsbygdsprogrammet är att främja diversifiering och skapande av nya småföretag och arbetstillfällena. Det finns en stor potential att, som stöd för de agrara näringarna på landsbygden, skapa nya företag inom turism och företag med utgångspunkt i det rörliga friluftslivet. Den stora mängden mikro- och småföretag och den stora rikedom på naturresurser är viktiga aspekter för en levande landsbygd. Det gynnsamma läget i regionen med snabba kommunikationer till omvärlden gör även att kommunens landsbygd som produktions- rekreativ resurs samt rollen som kultur- och kunskapsbärare är intressant i ett regionalt perspektiv.

Handel

I kommunen finns tre större handelsknutpunkter i form av Strängnäs stads och Mariefreds stadskärnor samt Solberga handelsområde (externt handelscentra). Mindre handelsknutpunkter finns även i Åkers styckebruk, Stallarholmen samt på Hedlandet. På sikt förväntas nya handelsknutpunkter uppstå i Norra staden, det vill säga i utbyggnadsområdet med utgångspunkt från det gamla regementet P10 och Eldsundsviken, samt vid Läggesta järnvägsstation.

För att möta problemet med att handel flyttar ut från stadskärnorna till externa handelsplatser har Strängnäs kommun, i sin nyligen antagna handelspolicy, uttryckt en vilja att värna dagligvaruhandel (det vill säga handel med livsmedel, blommor, kemisk-tekniska produkter, system- och apoteksvaror etcetera) i städernas och samhällenas handelsknutpunkter. Detta framförallt genom att inte tillåta ökad detaljhandel vid Solberga handelsområde, däremot kan handel av skrymmande varor ges möjlighet att utökas om än i begränsad omfattning. Intentionerna är att förbättra konkurrensmöjligheterna för handeln i stadskärnorna genom att möjliggöra ett mer effektivt användande av handelsytorna. För att nå ett bra resultat krävs bättre samverkan mellan kommunen, fastighetsägare och verksamhetsutövare.

Ur hållbarhetssynpunkt bör dagligvaruhandel finnas tillgängligt inom gångavstånd för en så stor del av befolkningen som möjligt. Vad som är ett lämpligt gångavstånd beror på personliga förutsättningar, dock brukar ett avstånd på en kilometer användas i planeringsssammanhang. Enligt uppgifter från mars 2013 bor cirka femtio procent av kommunens befolkning inom en kilometer från verksamheter med dagligvaruhandel (gul markering på karta). Verksamheter som har annan typ av vara/tjänst som primär handelsvara men som har visst sortiment av dagligvaror ingår ej i beräkningen, exempelvis drivmedelsstationer.

Foto: Jaana Asp

Gyllenhjelmstorget i Strängnäs stad

Ställningstaganden angående verksamheter och handel inom kommunen:

- I ett målmedvetet arbete för att förbättra kommunens företagsklimat ska beredskapen vara god för att serva befintligt näringsliv samt för att ta emot företagsetableringar och nystartsföretag. Särskilt viktigt är att lyfta fram de små företagen och deras betydelse för sysselsättning och tillväxt, samt att aktivt skapa förutsättningar för fler småföretag (enmans- och familjeföretag) att etableras.**

Ett mångsidigt näringsliv ger möjlighet för invånare med olika färdigheter att arbeta nära hemmet vilket för många förhöjer livskvaliteten och dessutom reducerar klimatpåverkan genom kortare transporter. En omställning från industrisamhälle till ett samhälle som i högre grad baseras på tjänste- och serviceverksamheter kräver att kommunens stödfunktioner ger goda möjligheter för nya idéer och företag att formas/utvecklas inom dessa områden. Exempel på viktiga samarbeten och projekt är ”Strängnäs växer”, ett kompetensutvecklingsprojekt för småföretag i kommunen, samt samarbetsavtalet mellan Strängnäs kommun och Mälardalens högskola med syfte att understödja utvecklingen för ungdomar och småföretag i kommunen.
- Tillgänglig mark för verksamheter ska anpassas för olika verksamhetstyper. Inom de närmaste tjugo åren bör tillkommande verksamhetsområden i huvudsak inriktas mot medelstora och mindre verksamheter som kan integreras i bostadsområden eller som endast kräver upp till 100 meter hänsynsavstånd till bostäder (det vill säga ej verksamheter som kan generera buller, vibrationer, lukt - eller luftstörningar av hälsofarlig karaktär, inte heller alltför transportintensiva verksamheter). Etableringar som möjliggör småföretagarsamarbeten ska prioriteras.**

Planering och framtida anordnande av bland annat Gorsingekogens industriområde säkerställer god tillgänglighet för tyngre industrietableringar på många års sikt. Kommunen bör nu i högre grad arbeta för att erbjuda attraktiva lägen för lättare verksamheter, gärna med inriktning mot lokala samarbetsmodeller såsom Gula Industrihuset i Stallarholmen. På detta sätt möjliggör kommunen för mindre familje- och egenföretagare att prova nya verksamhetsidéer som på sikt kan innebära fler arbetstillfällen inom kommunen.
- Etablering av utökad dagligvaruhandel i externa lägen ska undvikas. Dagligvaruhandel ska integreras i bostadsområden, främst i stadskärnor samt centrala platser i övriga samhällen.**

En för stor förskjutning av dagligvaruhandel till externa lägen minskar kundunderlaget för handelsidkare i stadskärnor och mindre samhällen, samt minskar möjligheterna till spontanhandel för boende. Utökad handel i externa lägen medför även oönskade effekter av bilburna transporter som har negativ påverkan på miljö och allmän trivsel för de utsatta kring bilvägarna.
- Inom utpekade utbyggnadsområden i den övergripande utvecklingsstrategin ska planering för verksamheter som kan integreras i bostadsområden anses som ett mycket angeläget allmänt intresse, om genomförandet inte kan antas innebära betydande negativa konsekvenser på andra allmänna intressens kärnvärden.**

För att möjliggöra byggande utifrån det förväntade behovet av nya bostäder och verksamhetslokaler inom kommunen är det viktigt att markanvändningen inom områden med de bästa förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart samhälle används effektivt. Detta innebär att det angelägna intresset vad gäller uppförande av bostäder, verksamhetslokaler och anläggningar, som säkerställer god bebyggd miljö, ska prioriteras inom de utpekade utbyggnadsområdena. Föreslagen markanvändningen får dock inte innebära betydande negativ påverkan på områden eller objekt som värderas högt med hänsyn till andra allmänna intressen, exempelvis värdefulla kultur- eller friluftsmiljöer. En mer ingående bedömning av markanvändningens lämplighet krävs därmed i underliggande fördjupningar av översiktsplanen och vid detaljplanearbeten.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Några riksintresseområden har ej redovisats i detta avsnitt.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Verksamheter är ofta beroende av transporter av någon sort, för att säkerställa att inte närboenden blir utsatta för oacceptabla störningar behöver en verksamhets integrerbarhet med bostadsbebyggelse bedömas. Bostadsnära dagligvaruhandel minskar behovet av bilburna transporter vilket medför mindre buller, minskade utsläpp och en bättre luftkvalitet. Vattenkvaliteten bedöms ej påverkas utifrån ovanstående ställningstaganden.

-
- På kommunens hemsida
- (www.strangnas.se) finns
- mer utförliga beskrivningar
- av sevärdheter/anläggningar
- och övernattningsmöjligheter
-

Turism

Besöksmålen i Strängnäs kommunen är i många fall kopplade till kommunens kulturhistoriska arv. Gripsholms slott i Mariefred är det enskilt mest besökta objektet inom kommunen men även Strängnäs domkyrka och Museijärnvägen i Mariefred/Läggesta (som förutom att vara en attraktion i sig också knyter samman olika sevärdheter) har ett betydande antal besökare under främst sommarhalvåret. Exempel på andra viktiga verksamheter är Grafikens hus i Mariefred (Kungsladugården där verksamheten bedrevs brann dock ned 2014) och Arsenalen i Härad. Vid sidan om dessa besöksobjekt finns även ett antal motorevents som lockar människor att besöka kommunen, nämns kan Malmby Fairground, Motorstadion i Härad samt återkommande MC- och bilträffar i Åkers styckebruk.

Sommartid är kommunens målarkontakt med dess båtliv en påtaglig besökshöjande faktor för turismnäringen. Hur städernas och samhällenas hamnar och andra vattennära miljöer utformas, samt hur tillgängligheten till övriga målpunkter säkras, är viktiga åtaganden som kommunen arbetat med de senare åren och även fortsättningsvis behöver arbeta aktivt med.

Friluftsmöjligheterna inom kommunen är attraktiva för besökare, exempelvis det natursköna vildmarksområdet Åkers bergslag och Marvikarnas sjösystem där naturupplevelser i form av fiske, bad, paddling och besök i gamla Skottvångs gruva är populära inslag.

Exempel på större arrangemang inom kommunen är Åkersdagen i Åkers styckebruk, Ångans dag och Riddardagarna i Mariefred, Kreativa marknaden i Stallarholmen, Vikingafestivalen i Stallarholmen, Strängnäs marknad i Strängnäs stad, samt Bondens marknad och julmarknaden i Mariefred. Inom turismsektorn finns stor potential för såväl Strängnäs kommun som länet i stort. Sörmlands regionförbund har producerat en strategi för hållbar besöksnäring 2013-2023. Förbundet påpekar vikten av att kommunen agerar dels som en länk mellan lokala och regionala aktörer men även som projektsamordnare i samverkan med turistnäringen. Denna samverkan mellan olika aktörer, för att kunna erbjuda paketlösningar i framtiden, är något som kan förbättras och som kommunen bör fortsätta verka för. Trender pekar även på att ekoturismen och naturturismen i allmänhet blir allt populärare i framtiden vilket ger stora möjligheter för Strängnäs kommun och Södermanlands län.

Ställningstaganden angående turismverksamheten inom kommunen:

- Strängnäs kommun ska arbeta för att skapa fler samverkansformer mellan verksamhetsutövare inom turistnäringen, intresseföreningar och regionala organ.**
Paketeringar av arrangemang, besöksmål och övernattningar har visat sig locka allt fler turister (strategi för hållbar besöksnäring 2012-2023). Inte minst äldre människor tenderar att välja kultur- och naturupplevelser framför de traditionella sol-bad-vistelserna. Fler samarbeten mellan olika aktörer, som enskilt kanske inte har möjlighet till fullgod marknadsföring, borgar för en växande turistnäring.
- Attraktiva besöksmål och sevärdheter ska beaktas och visas stor hänsyn vid markanvändningsförändringar i dess närhet. Förändringar som stärker och tillgängliggör en plats eller ett objekt skall dock tillåtas under förutsättning att platsens unika värden inte påverkas negativt.**
Det är viktigt att identifiera vilka exklusiva särvärden och besöksmål just Strängnäs kommun har, detta för att sedan kunna skydda och förädla dessa värden. Av betydelse är att tillse lämplig exponeringsgrad så att platsens/objektets kärnvärden och områdets attraktivitet inte påverkas negativt.
- Strängnäs kommun ska verka aktivt för att stärka Södermanlands läns attraktivitet som besökslän och inte minst varumärket Sörmland.**
Var och ett av de enskilda länen har begränsade möjligheter att marknadsföra sig och nå ut till en bredare mottagarkrets. Med gemensamma krafttag och satsningar med besöksmål och arrangemang som kompletterar varandra kan slagkraften bli mångfördubblad. Kommunen bör därför även fortsättningsvis fördjupa det mellankommunala samarbetet för att nå samverkans effekter och en kompletterande regional turismmodell.
- Etableringar av verksamheter med turisminriktning mot eko- samt naturupplevelser ska uppmuntras och möjlighet till dessa etableringar ska beaktas vid prövningar om ändrad markanvändning på landsbygd, sjönära lägen och vid/i naturområden.**
Trenderna visar att dessa inriktningar blir mer och mer populära. Kommunen bör kunna använda sina goda natur- och fritidsförutsättningar på ett mer effektivt sätt än idag. Innovationer och idéer om nya verksamheter bör därför uppmuntras och verkliggöras. Verksamhetsetableringarna ska dock ske på närmiljöns villkor, ingen betydande negativ påverkan får ske.
- Kommunen bör revidera den kommunala turismstrategin så att den bättre anknyter till den regionala strategin (Sörmlands strategi för en hållbar besöksnäring 2013-2023, Regionförbundet Sörmland).**
En genomförandeplan som tydligt klargör lämpliga samarbetsformer med andra kommuner, pekar ut vilka kärnattraktioner som finns i kommunen och hur de kan förstärkas, samt anger hur kommunen långsiktigt kan öka turismomsättningen på ett hållbart sätt, är ett viktigt hjälpmedel för att visa tydlighet mot verksamhetsbedrivare, innovatörer, grannkommuner och regionförbundet.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Några riksintresseområden har ej redovisats i detta avsnitt. Flera av kommunens turistmål sammanfaller dock med riskintresseområden för kulturmiljövården och friluftslivet, exempelvis domkyrkan, Gripsholms slott, Åkers Bergslag och Mälaren med öar och strandområden. Hänsyn till turistmålen innebär därför till viss del även hänsyn till dessa riskintressen under förutsättning att olika turismsatsningar sker med hänsyn till berörda riksintresseområdets kärnvärden.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Fler besökare innebär förmodligen mer motorburen trafik, både på vägar och i kommunens vattenområden. Trafikökningen får dock stor spridning i kommunen vilket innebär att platsspecifik miljöpåverkan blir marginell. Vid etableringar av turismverksamheter i vattennära lägen ska eventuell negativ påverkan undvikas genom att visa stor hänsyn till platsens förutsättningar. Ett viktigt underlag vid handläggning av enskilda ärenden är kommunens arbete med en så kallad Blåplan.

Naturvård

Naturvården syftar främst till att bevara och förstärka den biologiska mångfald som finns i vår natur. Detta sker bland annat genom att skydda och sköta områden som är särskilt betydelsefulla för djur och växter vars framtida existens på något sätt är eller kan bli hotad. Naturvården syftar även till att säkerställa människans tillgång till oexploaterade områden för rekreation och aktivt friluftsliv. Den traditionella synen på naturskydd, som en förbuds- eller utvecklingshämmande funktion, förändras allt mer till att ses som en resurs och attraktionskraft för att locka inflyttare och turister till sin kommun. Modern naturvård innebär förutom att skydda områden även att med god skötsel försöka göra dessa mera tillgängliga, dock på de hotade arternas villkor.

Naturvård i Strängnäs kommun

Strängnäs kommun har en rik biologisk mångfald, naturen kan karakteriseras som mångskiftande och varierande. Detta har medfört en mängd olika typer av naturskyddsområden. Kommunen ska verka för bevarande av den befintliga biologiska mångfalden genom stort hänsynstagande vid framtida tätortsutveckling.

Skydd av känsliga naturmiljöer

Likt kulturmiljövården finns även inom naturvården ett antal olika områdesskydd som på olika intressenivåer syftar till att bevara platser med höga naturvärden. På följande sidor beskrivs och visualiseras de områden som föreligger vid tidpunkten för planens framtagande.

Biologisk mångfald

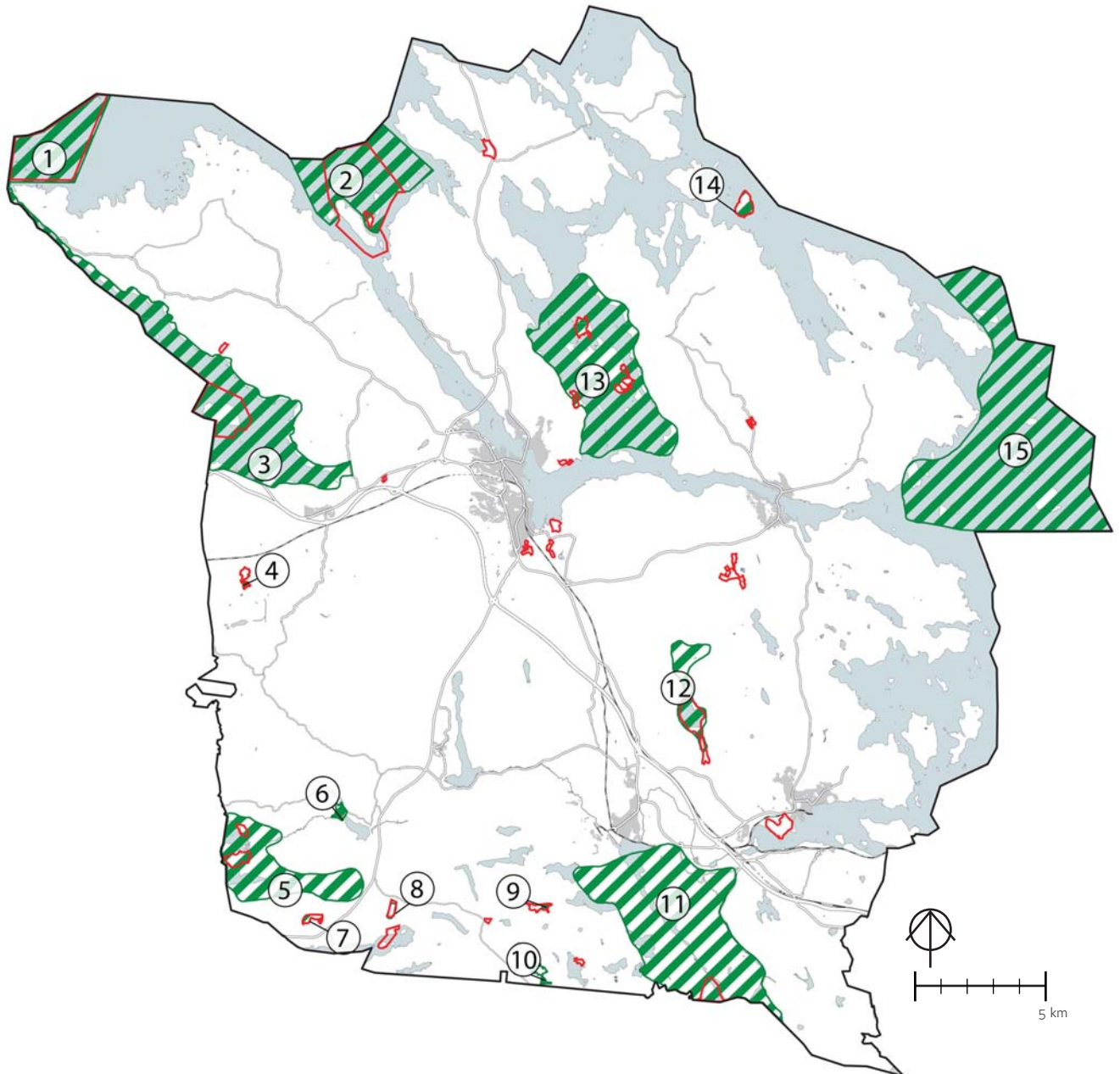
Utöver områdesskydden finns även skydd för specifika växter och djur som behöver visas extra hänsyn för att den biologiska mångfalden i naturen ska bevaras. Dessa skyddsformer finns angivna i Artskyddsförordningen (2007:845) i vilken det anges hur man ska förhålla sig till bestånden om dessa påträffas i exempelvis inventeringar inför detaljplanarbeten.

Även områden med stor biologisk mångfald, det vill säga områden med ett stort antal växt- och djurarter, måste beaktas även om förekomsten av direkt hotade arter kan vara ringa.

Områden med naturvärden av riksintresse

Områden av riksintresse för naturvård har av Naturvårdsverket, enligt Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden med mera, bedömts innehålla naturvärden av nationellt intresse och har därför utsetts som riksintressen. I värdebeskrivningarna för respektive område finns, förutom de värdeomdömen som beskrivs på kommande sida, även beskrivningar om vilka förutsättningar som möjliggör ett bevarande av de befintliga naturvärdena. Fullständiga värdebeskrivningar finns tillgängliga via länsstyrelsen i Södermanlands hemsida.

Särskilt skyddade områden är områden utsedda av regeringen för att bevara särskilt betydelsefulla livsmiljöer och för att skydda hotade växter och djur. Områdena ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 och är av riksintresse enligt miljöbalkens 4 kap.

OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRDEN

- Särskilt skyddade områden enligt MB 7 kap 27 §, även ingående i Natura 2000
- Områden av riksintresse för naturvården (se beskrivningar av respektive område på nästa uppslag)

Numreringen hänvisar till kartan på föregående sida!

1. **Sundbyholmsarkipelagen (N:34)**
Det torde knappast finnas något naturområde i landet av motsvarande storlek som uppvisar så många biologiska kvaliteter knutna till åldrande ädellövskog som detta. Genom det varma klimatet och den långa kontinuiteten av lövskog och lövskogshävd finner man i området en lång rad exempel på växt- och djurarter med i huvudsak sydlig utbredning. Flera av dessa har här sina enda eller största förekomster inom landet.
2. **Segeröarkipelagen (N:31)**
Segeröarkipelagen är en omväxlande ögrupp. Den består dels av öar som Kungsbergsskären som med sina kala hälltytor och barrskogsdominerade vegetation påminner om östersjöholmarna och dels av de större öarna som har ett stort inslag av ädla lövträd och delvis lundartad flora.
3. **Sörfjärden (N:32)**
Grund mälarvik i gammal jordbruksbygd och med vidsträckt vassar. I landskapet finns karaktäristiska De Geermoräner samt en stor rullstensås, som övertvåras fjärden. Strandängar med ängsbruk och bete. En av länets viktigaste fågellokaler med bl.a. änder, gäss, vadare, rördrom, fiskgjuse och brun kärnhök. Lång kontinuitet av undersökningar om fågellivet i fjärden. På Lindön i söder växer ett mycket stort antal träd som är präglade av tidigare lövtäkt och hyser ett rikt insektliv
4. **Lottesta-Björnvad (N:70)**
Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet. Naturbetesmarkerna vid Björnvad har en för länet mycket värdefull flora som är typisk för ogödslade grässvålar.
5. **Eklången-Bråtön-Träskaten (N:25)**
Eklången är en representativ sprickdalssjö, vilken liksom sjön Träskaten har ett rikt fågelliv. Träskaten är en grund slättsjö med breda vassar omgiven av våtmarker och blandskogar. Bråtön framstår genom sin unika flora av ekologiskt högt specialiserade lundgräs och andra för länet sällsynta växter som en av länets främsta växtlokaler. Av stort intresse är också den rika förekomsten av lind och andra ädellövträd. Området har också höga ornitologiska värden. Högsta naturvärdet inom området har Bråtön som 1997 överfördes från domänreservat till naturreservat.
6. **Våtmark vid Mörtsjön (N67)**
Våtmarkscomplex bestående av mader, fuktäng, sumpskog och vegetationsrikt vatten. Botaniskt och ornitologiskt värdefullt.
7. **Svartsjön (N:69)**
Svartsjön är en dystrof sjö belägen i ett orört myrkomplex, som består av näringsfattiga kärr och mossepartier. Vitmossor dominerar och bland de fåtaliga kärlväxterna märks de mindre vanliga, men för miljön mycket karaktäristiska arterna kallgräs, vitag och myggblomster.
8. **Stampmossen (N:68)**
Rikkärr och sumpskog med höga botaniska värden.

9. Lennelstorpskärret (N:66)

Rikkärr med kalkpåverkad flora. Sumpskog med källor och rik flora. Ostört läge, höga botaniska värden.

10. Våtmark vid Gallsjön-Älskaren

Våtmarkscomplex vid Gallsjön och Älskaren med botaniska värden.

11. Marvikenområdet (N:26)

Marvikenområdet omfattar länets mest utpräglade sprickdalslandskap med karakteristiska sprickdalsjöar. Området är rikt på illustrativa och intressanta berggrunds- och kvartärgeologiska bildningar och formationer. Faunan är delvis särpräglad

12. Kärlången (N:27)

Mångformigt våtmarkscomplex med en central slättsjö omgiven av vassar. Reliktsjö med unik flora av utrotningshotade vattenväxter. Sjön representerar en typ som tidigare varit vanlig i Sverige, men som idag genom regleringar och klimatiska förändringar till stor del försvunnit. Sjön hyser dessutom ett värdefullt fågelliv. Den unika floran och karaktären av reliktsjö gör att sjön förväntas få stor betydelse för den botaniska och limnologiska forskningen. I området finns en värdefull svagt välvd mosse med botaniska värden.

13. Tynnelsöfjärden (N:30)

Tynnelsö-Segeröfjärden är en typisk mälarvik med grunda vattenområden och breda vassar. Den största ön, Tynnelsö, är till stora delar bevuxen med ädellövskog. På ön finns Tynnelsö slott med tillhörande jordbruksmark. Stora Rullingen och Skinnpäl-sarna är geomorfologiskt intressanta horstbildningar. På Tosterön finns ett värdefullt löv- och ädellövskogsområde. Hela området har en rik flora och ett rikt fågelliv.

14. Nybble holme (N:29)

Vid inventering av öarna i Mälaren har Nybble holme visat sig vara en av de minst påverkade. Skogen på Nybble holme är olikåldrig och flerskiktad och har uppkommit ur ett tidigare blädningsskogsbruk. Den har under de senaste decennierna endast i ringa grad varit föremål för skogsbruksåtgärder varför vindfällan, lågor och annan död ved förekommer flerstädes. Skogen på Nybble holme har därför goda förutsättningar att övergå i genuin urskog.

15. Prästfjärden (N:28)

Mälarfjärd med huvudsakligen obebyggda öar av varierande karaktär från skogbevuxna större öar till klippholmar och kala hållar. Götön är störst och har vidsträckta blockfält, välutbildade strandvallar och en rik, delvis lundartad flora. Rik flora har även Tuna holmar. Fågellivet är intressant bland annat genom måsfågelkolonierna. Älg förekommer regelbundet på Götön. Området är intressant ur ett naturvetenskapligt perspektiv samt ur friluftslivsynpunkt. Fjärden ingår i ett av Mälarens mest opåverkade vattenområden med stort värde som vetenskapligt referensområde för limnologiska undersökningar.

Skyddade naturområden med stöd i 7 kap Miljöbalken

I miljöbalkens sjunde kapitel anges ett antal olika områdesskydd som gemensamt syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden och att uppnå god hushållning med mark- och vattenområden. Utpekandet av och ansvarsfördelningen för områdesskydden kan utläsas i Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. På motstående sida finns sammanfattande förtydliganden av varje skyddsområde, för mer detaljerad och kontinuerligt uppdaterad information hänvisas till kommunens, länsstyrelsen i Södermanlands och Skogsstyrelsens hemsidor.

Områdesförtydliganden

Biotopskyddsområden:

Små mark- och vattenområden som bedöms som särskilt värdefulla livsmiljöer för hotade djur- och växtarter får skyddas som biotopskyddsområden. Skogsstyrelsen beslutar om biotopskydd. I Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken bilaga 1 kan utläsas mark- och vattenområdestyper som alltid ska anses som biotopskyddsområden, exempelvis odlingsrösen och åkerholmar.

Naturreservat:

Ett naturreservat kan utses av både kommunen och länsstyrelsen. Både kommunala och privata mark- och vattenområden kan komma i fråga. Syftet med reservaten är att bevara områden som är viktiga för den biologiska mångfalden och att skydda känsliga naturmiljöer. Reservat kan även bildas för att tillgodose möjligheter för det rörliga friluftslivet. Till varje område finns en skötselplan som beskriver den långsiktiga skötseln som krävs för området. Vid framtagandet av denna översiktsplan fanns 22 naturreservat inom kommunen.

Naturminnesobjekt:

Enskilda objekt som exempelvis stora flyttblock eller gamla storvuxna träd kan förklaras som naturminnen av kommunen eller länsstyrelsen. Till ett naturminne hör även den kringliggande mark som krävs för att bevara det aktuella naturföremålet.

Djur- och växtskyddsområden:

För att skydda en specifik växt eller djurart kan kommunen eller länsstyrelsen genom föreskrifter begränsa exempelvis jakt och fiske samt människors rätt att uppehålla sig i områden som bedöms vara betydelsefulla för artens överlevnad. I Strängnäs kommun finns mindre djurskyddsområden för fågellivet, föreskrifterna för dessa områden begränsar tillgängligheten till dem under viss del av året.

Vattenskyddsområden:

Kommunen eller länsstyrelsen får förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde för att säkerställa skydd för en grund- eller ytvattentillgång som nyttjas eller kan komma att nyttjas som vattentäkt.

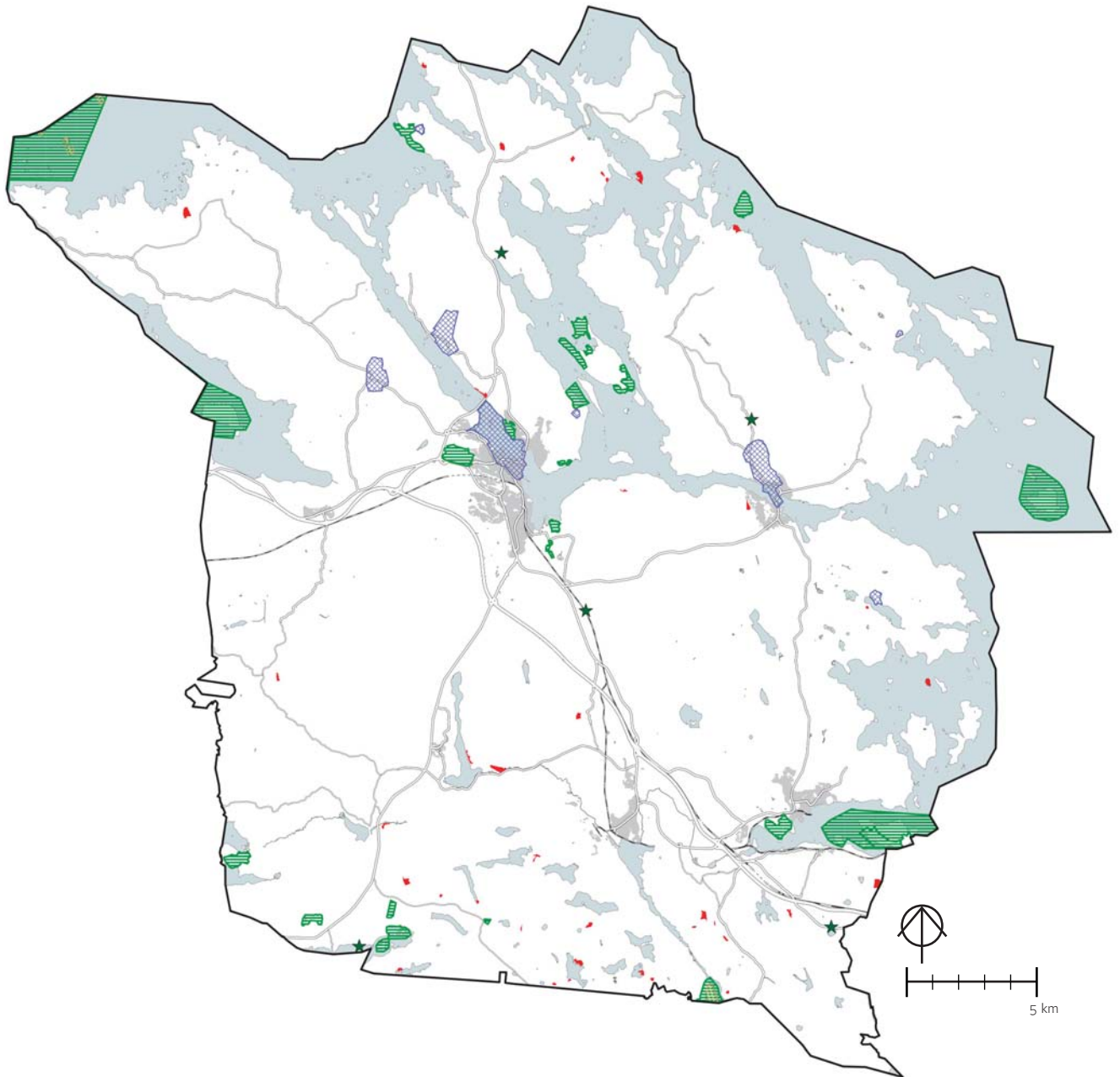
Strandskyddsområden:

Områden inom 100 meter från strandlinje (både upp på land och ut i vattnet) vid samtliga insjöar och vattendrag lyder under de så kallade strandskyddsreglerna. Inom dessa skyddsområden gäller förbud mot ny bebyggelse eller ianspråktaganden av allemansstillgänglig mark. Syftet med strandskyddet är att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv samt att säkra allemansrättslig tillgång till stränder.

Enligt beslut av Länsstyrelsen i Södermanlands län omfattas stora delar av kommunens Mälarstränder av utvidgade strandskyddsområden på upp till 300 meter.

Kommunen har möjlighet att lämna dispenser från strandskyddet om särskilda skäl enligt Miljöbalken föreligger. På samma grund som för dispens så kan strandskyddet även upphävas i detaljplaner. Dispens från strandskyddet i områden som skyddas även på annat sätt beslutas av länsstyrelsen.

SKYDDADE NATUROMRÅDEN

- Biotopskyddsområden
- Naturreservat
- ★ Naturminnesobjekt
- Djur- och växtskyddsområden
- Vattenskyddsområden

Områden med naturvärden av regionalt och/eller lokalt intresse

Utöver de områden som hyser naturvärden av riksintresse, eller som är av särskild betydelse för hotade arter, finns även områden som är av mer lokalt intresse. Många områden berör dock naturvärden som är av intresse för riket såväl som för länet/kommunen. Flertalet av de regionala naturvärdesområdena är utpekade från tidigare genomförda inventeringar av länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen med flera. Samtliga naturvärdesobjekt och områden ska beaktas vid nya exploateringsprojekt, om påverkan inte kan undvikas ska minsta möjliga påverkan eftersträvas.

Områdesförtydliganden

Regionalt naturvårdsprogram:

Södermanlands läns naturvårdsprogram ”Sörmlands natur” från 1991 har hunnit bli några år, men de naturvärden som beskrivs kvarstår än i dag och ska därmed beaktas vid eventuella åtgärder inom dessa områden. I programmet har respektive område klassificerats i en tregradig skala där klass 1 har det högsta värdet och klass 3 det lägsta i relation till varandra.

Naturvårdsavtal:

Naturvårdsavtal är civilrättsliga avtal som tecknas mellan markägaren och staten eller kommunen. Syftet är att bevara och utveckla naturvärdena inom området. I Strängnäs kommun finns drygt tio områden med gällande naturvårdsavtal. Skogsstyrelsen beslutar om naturvårdsavtal i skogsmark.

Nyckelbiotopsområden:

Nyckelbiotopsområden är skogsområden med mycket höga naturvärden och som kan antas inhysa hotade växter eller djur. I motsats till biotopskyddsområden har dessa ej något lagenligt skydd utan det är mer ett frivilligt ställningstagande hur områdena beaktas vid skogsbruk. De större skogsbruksföretagen har ofta policys för hänsynstagande gällande nyckelbiotopsområden.

Myrskyddsplan:

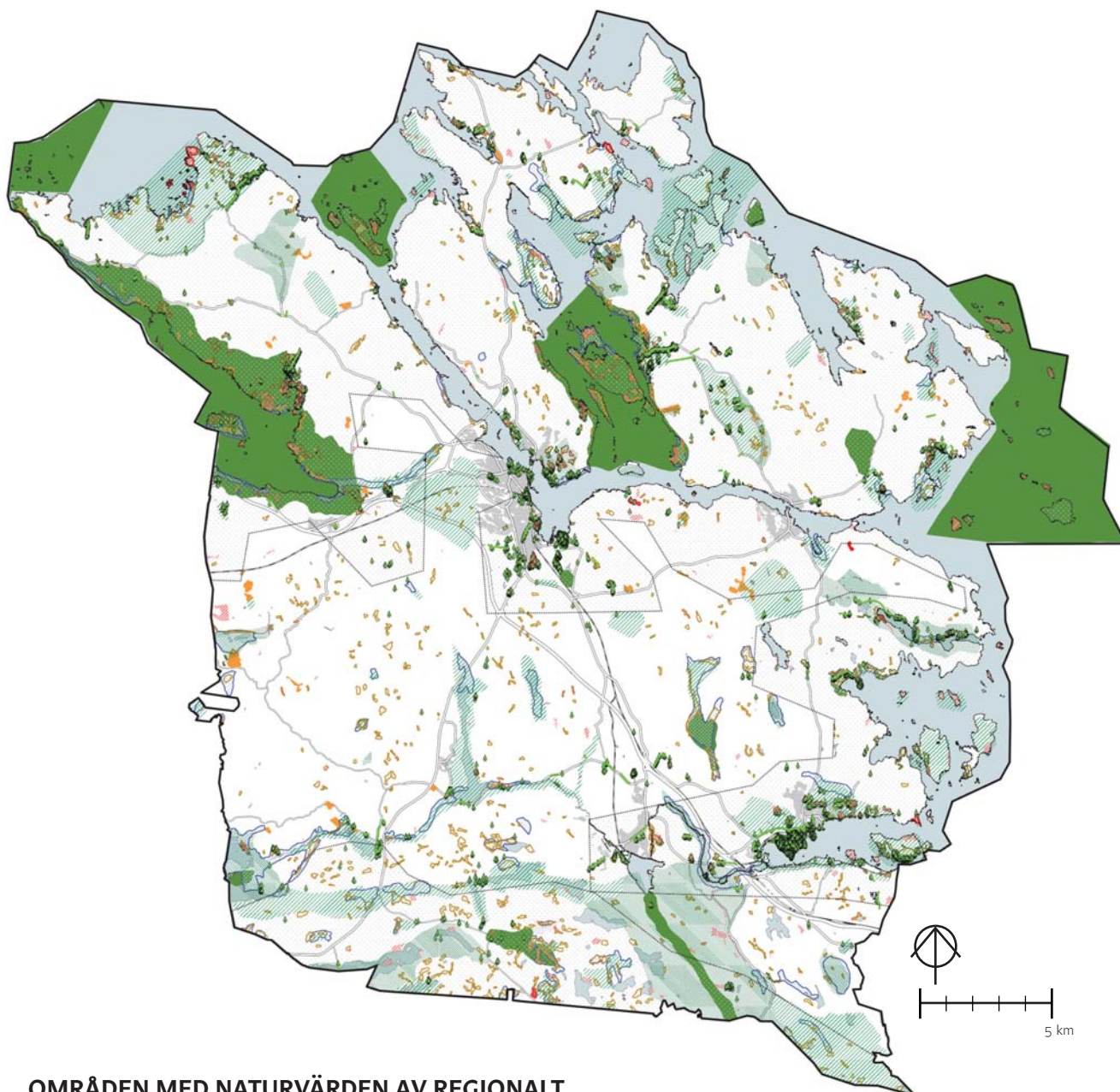
Myrskyddsplanen för Sverige visar de värdefulla myrar som inte har något långsiktigt skydd i form av exempelvis naturreservat eller biotopskyddsområde. Den ursprungliga planen upprättades 1994 men reviderades 2007. Avsikten är att alla utsedda myrar i planen på sikt ska få långsiktiga skydd.

Strategi för formellt skydd av skog:

Strategin för formellt skydd av skog i Södermanlands län är framtaget av länsstyrelsen och skogsstyrelsen i länet. Syftet är att utpeka de mest biologiskt värdefulla skogarna som behöver ett långsiktigt skydd för att deras status ska bevaras i framtiden. Detta skydd kan komma att utgöras av naturreservat, biotopskyddsområde eller naturvårdsavtal. I strategin finns beskrivningar över värdeutrakterna och deras bevarandemål.

Naturinventeringar:

Syftet med dessa inventeringar är/var att utpeka områden och objekt som kan anses särskilt skyddsvärda med beaktande av dess naturvärden. Inventeringarnas aktualitet måste dock bedömas från fall till fall då några av dem härrör från tidigt 80-tal. Inventeringsunderlag finns sammanställda i det tidigare förslag till naturvårdsprogram för kommunen som arbetades fram under 2000-talet.

OMRÅDEN MED NATURVÄRDEN AV REGIONALT OCH/ELLER LOKALT INTRESSE

OMRÅDEN INGÅENDE I DET REGIONALA NATURVÅRDSPROGRAMMET

- Klassificering 1, högsta naturvärde
- Klassificering 2, mycket högt naturvärde
- Klassificering 3, högt naturvärde

OMRÅDEN/OBJEKT UTPEKADE I NATURINVENTERINGAR

- Bevarandevärda våtmarker
- Bevarandevärda sumpskogar
- Ängs- och hagmarker
- Ädellövskog
- Särskilt skyddsvärda träd
- Skyddsvärda alléer

ÖVRIGA OMRÅDEN

- Områden som ingår i naturvårdsavtal
- Nyckelbiotopsområden
- Områden ingående i Myrskyddsplan för Sverige
- Områden utsedda som värdestrakter enligt Strategin för formellt skydd av skog

Ställningstaganden angående naturvärden inom kommunen:

- **Bevarande av områden med höga värden för den biologiska mångfalden ska värderas högt inom kommunens planeringsarbete. I samband med arbeten som syftar till att förändra markanvändning ska tillämpliga inventeringar göras för att säkerställa att inga hotade djur eller växter påverkas på ett oacceptabelt sätt.**

Bevarande av en artrik flora och fauna är av högsta betydelse för att nuvarande och kommande generationer även i framtiden ska kunna ta del av en mångsidighet vad gäller växter och djur. Som myndighet är kommunen skyldig att verka för alla arters fortlevnad. Det är därför viktigt att under tidiga skeden av olika projekt, där mark- och vattenanvändning kan komma att ändras, undersöka om stor biologisk mångfald och/eller hotade arter finns och i så fall hur dessa eventuellt skulle kunna påverkas. Artportalen och Artdatabanken (SLU) är befintliga verktyg som visar inrapporterade observationer av skyddsvärda arter.

- **Om negativ påverkan kan förväntas i samband med genomförande av detaljplaner i ekologiskt känsliga områden ska detta hanteras med hjälp av balanseringsmetoden som beskrivs i kommunens Grönplan del A.**

Med ett växande samhälle är negativ påverkan på kringliggande naturmiljöer omöjligt att undvika. Ett sätt att reducera de negativa effekterna är att i första hand försöka undvika påverkan på de områden som hyser de högsta naturvärdena i det aktuella området. Kan påverkan inte undvikas så ska intrånget kompenseras genom förhöjning av naturvärden på annan plats, gärna i sitt funktionella sammanhang men även andra platser inom kommunen kan bli aktuella. På detta sätt kan en god balans mellan naturhänsyn och exploatering uppnås utan att stadens tillväxt hindras.

- **Alla åtgärder inom strandskyddade områden ska föregås av en biologisk värdering av strandområdet.** Strandskyddets syften är att trygga allmänhetens tillgänglighet till stränder och att säkerställa goda livsvillkor för djur- och växter. Strandområden är ofta viktiga reproduktionsplatser både för fiskar och landlevande arter. Att bedöma vilken betydelse ett strandavsnitt har för allmänheten är ofta relativt enkelt. Att bedöma ett strandområdes biologiska värde är desto svårare. Kommunen bör därför sträva efter att alltid genomföra biologiska värderingar av stränder i samband med planläggning eller vid handläggning av dispensärenden.
- **En kommunövergripande naturvårdsplan med ställningstaganden och inriktningar för en långsiktig naturvård bör tas fram.**

För att optimera de naturvårdssatsningar som görs inom kommunen ska en naturvårdsplan produceras som behandlar naturvårdsfrågor i ett större sammanhang och i ett längre tidsperspektiv. Troligen kan olika delinsatser genomföras som sammantaget ger en större positiv naturvårdseffekt än enskilda projekt var för sig, det vill säga uppnå synergieffekter från punktinsatser, exempelvis projekt finansierade av bidrag från Lona (Lokala naturvårdssatsningen). Naturvårdsplanen bör förslagsvis kopplas mot ett mer kortsiktigt åtgärdsprogram som kan beslutas och gälla under aktuell mandatperiod.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Kommunens befolkningstillväxt innebär oundvikligen att nya markområden måste tas i anspråk för bebyggelse och andra markanvändningar för att tillgodose den växande befolkningens behov. Detta kommer att innebära påverkan på de riksintresseområden för naturvård (inklusive Natura 2000-områden) som är belägna främst i och kring våra tätorter. En koncentration av tillkommande bebyggelse kring befintliga tätorter (som föreslås i översiktsplanens övergripande utvecklingsstrategi) innebär dock att negativ påverkan på riksintresseområden i ej tätortsnära lägen, samt på jord- och skogsbruk är av nationell betydelse, reduceras betydligt. Kärnvärdesinventeringar och kompensationsmodeller, såsom balanseringsmetoden, bedöms vara verktyg som främjar att riksintresseområden för naturvård tillgodoses om dessa skulle bli berörda av markanvändningsförändringar. Även tidiga samråd mellan kommunen och länsstyrelsen, samt andra berörda myndigheter och ideella organisationer, bedöms gynna möjligheten att hitta sammanvägda lösningar som är acceptabla för både statliga och kommunala intressen.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Gällande miljö kvalitetsnormer bedöms ej påverkas av ovanstående ställningstaganden.

Kulturmiljövård

Kulturmiljövård är det begrepp som idag används för åtgärder och verksamheter som syftar till att skydda, vårda och informera om vårt gemensamma kulturarv. Det finns olika typer av kulturarv. I översiktsplanen behandlas den typ som brukar kallas det fysiska kulturarvet och som på olika sätt kan upplevas – exempelvis i form av fornlämningar, bebyggelse och kulturlandskap. Kulturarvet förklaras som spår av mänsklig verksamhet som kan påvisas i vår omgivning. Dessa spår kan vara allt från små objekt till stora landskapsområden. Utöver det rent fysiska arvet finns även kulturarv i form av exempelvis traditioner, sånger och danser.

Förr var kulturminnesvården, som det då kallades, framförallt inriktad på att skydda och bevara enskilda, oftast mycket gamla objekt. Vanligast rörde det sig om slott, herrgårdar och mer speciella byggnader. Idag är vi mer intresserade av värna hela kulturmiljöer istället för enskilda objekt. I många fall innehåller dessa miljöer även den vanliga människans lite enklare byggnader. På senare år har vi förstått att även byggnader och miljöer som representerar stora delar av 1900-talets bebyggelse och samhällsutveckling är viktiga att bevara.

I översiktsplaneringen beaktas främst sammanhållna områden med höga kulturvärden, så kallade kulturmiljöer. Enskilda skyddsobjekt som kyrkliga kulturminnen, fornlämningar och byggnadsminnen kan även de komma att beröras såvida de uppträder i ett sammanhang (om flera skyddsobjekt förekommer inom ett avgränsat område kan de tillsammans utgöra en kulturmiljö) men i huvudsak är det först vid mer detaljerad planering som behov av hänsynstagande till dessa uppstår. I kommunens Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram finns mer detaljerad information om kommunens tankar om förhållningssättet till såväl kulturmiljöer som enskilda objekt i den framtida samhällsplaneringen.

Kulturarv i Strängnäs kommun

Människor har levt och verkat i Mälardalen i tusentals år. Kulturhistoriska lämningar och spår av mänsklig verksamhet visar att det som idag utgör Strängnäs kommun har en lång och spännande historia, som kan följas ända in i våra dagar. Gravar från brons- och järnåldern vittnar om tidig mänsklig verksamhet på platser som först steg ur havet när inlandsisen dragit sig tillbaks. De många runstenarna runt om i kommunen berättar om vikingatidens sjöfarare och de medeltida kyrkorna om den första kristna tiden i landet. Gripsholm, Tynnelsö, Mälsåker och andra slott och herrgårdar är en del av det svenska kungahusets och adelns historia. Den vanliga människans liv kan idag upplevas i bevarade bymiljöer på landet, i exempelvis Åkers bruksmiljöer och i våra städer – Mariefred och Strängnäs. Sammantaget utgör dessa kulturhistoriska lämningar, bevarade byggnader, bebyggelsemiljöer, kringliggande landskap och historiska kommunikationsmiljöer spår som är viktiga att skydda och bevara för att även i framtiden kunna berätta om och visa fysiska exempel på vår gemensamma historia – vårt kulturarv.

Vård, bevarande och skydd av kulturarvet

Förutsättningen för att vårt gemensamma kulturarv ska bevaras för kommande generationer är att det vårdas och brukas. I många fall innebär ett fortsatt brukande av exempelvis en byggnad att vissa ändringar måste göras för att byggnaden ska kunna användas på ett modernt, praktiskt och ekonomiskt rimligt sätt.

För att de kulturhistoriska värdena inte ska påverkas i alltför stor utsträckning när ändringsåtgärder blir ofrånkomliga, krävs en samsyn där såväl fastighetsägare, som kommunens tjänstemän och politiker inser vikten av vård, bevarande och skydd av kulturarvet. Denna samsyn kräver förståelse för den delikata avvägningen mellan det allmänna intresset av att bevara vårt gemensamma kulturarv och den enskildes ekonomiska och känslomässiga förhållande till en aktuell byggnad eller miljö.

Skyddet av kulturarvet kan påstås vara indelat i olika nivåer, som på olika sätt och i varierande detaljeringsgrad anger vad som är bevarandevärdt och hur ändringar får eller inte får göras. På det övergripande planet finns riksintresseområdena för kulturmiljövården som ska skyddas från påtaglig skada och som regleras i miljöbalken. Kommunen gör bedömningen av påtaglig skada i samhällsplaneringen och exempelvis i bygglovshanteringen. Länsstyrelsen utövar tillsyn över kommunens hantering av riksintresseområdena.

Enligt Plan- och bygglagen ska hänsyn tas till byggnader, bebyggelsemiljöer och landskap med kulturhistoriska värden. Hänsynstagandet till bebyggelsens kulturhistoriska värden gäller generellt för alla kulturmiljöer oavsett annat skydd. Möjligheten finns att i detaljplaner och områdesbestämmelser peka ut bebyggelse som ska bevaras, som inte får rivas, som ska underhållas på visst sätt och som inte får förändras eller förvanskas. Det är dock inte möjligt, eller ens rimligt, att upprätta detaljplaner med skyddsbestämmelser för alla bevarandevärda miljöer och byggnader – inte heller att vägra förändringar av var enskild kulturhistoriskt intressant byggnad när bygglov söks. Som hjälp i bedömningen av det generella kravet på kulturhistorisk hänsyn, bevarande och förhållningssätt till förändringar i arbetet med samhällsplanering och bygglovshantering har kommunen arbetat fram ett Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram, som tillsammans med Kulturminnesvårdsprogram för Sörmlands län och diverse inventeringar av byggnader och bebyggelsemiljöer utgör kunskapsunderlag i myndighetsutövningen.

På motstående sida visas översiktligt var kända kulturhistoriskt intressanta objekt är belägna inom kommunen. För att få detaljerad kunskap om respektive objekt rekommenderas Riksantikvarieämbetets hemsida, <http://www.raa.se/>, samt länsstyrelsens i Södermanlands hemsida, <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland>.

Foto: Kommunens bildbank

En av kommunens många fornlämningar - stensättning inom Åsa gravfält på Selaön

Foto: Kommunens bildbank

Ett av kommunens byggnadsminnen - Gripsholms slott i Mariefred

Skydd av specifika objekt

Utöver områdesskydd i form av riksintresse för kulturmiljövården och skydd av områden och byggnader i detaljplaner och områdesbestämmelser finns även skyddsformer som är mer knutna till specifika objekt som fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. Dessa skydd är lagstadgade genom Lagen (1988:950) om kulturminnen med (KML) mera, samt genom Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen.

Fornminnen

Fornminnen kan vara lämningar som vittnar om mänsklig verksamhet från forna tider, lösa fornfynd som upphittats samt även sägner och berättelser som anknyter till en viss geografisk plats enligt tradition. I den fysiska planeringen är det främst den första av dessa fornminnesformer som beaktas då dess anknyter till en geografisk plats.

Fasta fornlämningar

Definitionerna om vad som är fasta fornlämningar finns i KML. Gemensamma kriterier är att de ska vara lämningar efter mänsklig verksamhet från forna tider, ha tillkommit genom äldre tiders bruk och vara varaktigt övergivna. Lagtexten innehåller en uppräkningslista av olika lämningskategorier som ska anses vara fasta lämningar. Exempel på sådana är gravar, boplatser, färdvägar och gränsmärken.

De fasta fornlämningarna är skyddade enligt KML. I skyddet av fornlämningar ingår förutom själva lämningen ett skyddsområde som benämns fornlämningsområde. Alla registrerade fornlämningar har inte beslutade fornlämningsområden vilket gör att avgränsningar måste klargöras vid tillståndsansökan inför eventuella ingrepp i närheten av en fornlämning.

Alla bygglovsprövningar och detaljplanprojekt som berör mark inom 100 meter från en registrerad fast fornlämning ska samrådas med länsstyrelsen för att besluta om lämpligheten, samt om kompletterande åtgärder gällande fornlämningens avgränsning krävs.

Byggnadsminnen

Bebyggelseområden, byggnader, parker, trädgårdar och andra anläggningar som är i enskild ägo kan förklaras som byggnadsminnen av länsstyrelsen om de bedöms som synnerligen märkliga genom sitt kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen i Södermanlands läns ambitioner är att länets rika och mångfacetterade historia ska tydliggöras i beståndet av byggnadsminnen.

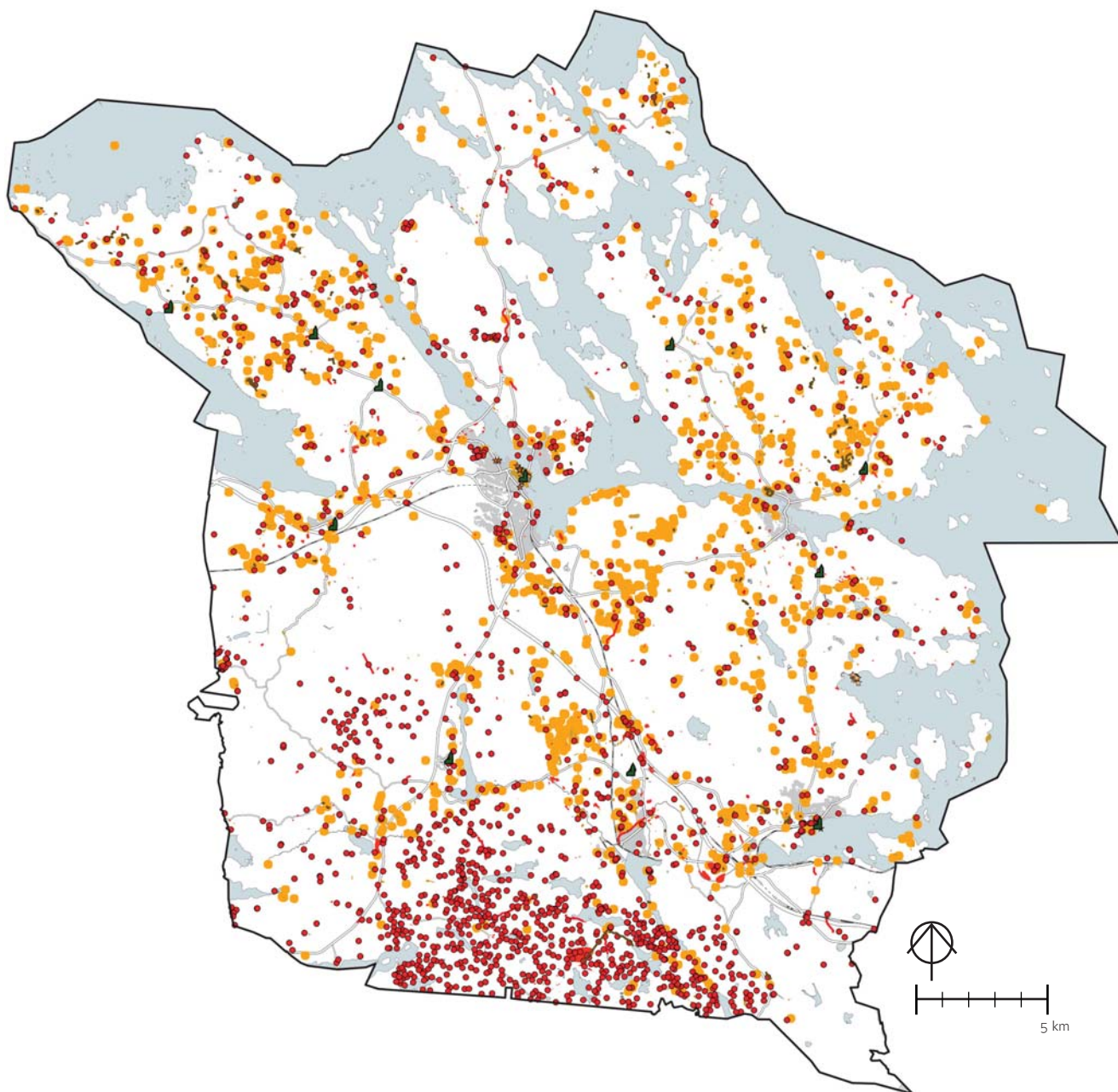
Regeringen kan efter framställan av Riksantikvarieämbetet förklara att byggnader, parker, trädgårdar och andra anläggningar som är i statliga ägo utses till statligt byggnadsminne om de innehåller samma unika kulturvärden som i fallen ovan. Skydd av och förhållningsätt till byggnadsminnen anges i 3 kap. KML.

Kyrkliga kulturminnen

Alla svenska kyrkans kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser uppförda eller anlagda före 1940 är skyddade genom kulturminneslagen. Även yngre objekt kan utses av Riksantikvarieämbetet.

Övriga kulturminnen

Förutom de lämningar som är registrerade som fasta fornlämningar enligt KML finns även andra lämningar med kulturhistoriska värden. Dessa kan exempelvis vara torplämningar och fyndplatser för fornfynd. Kommunen ska ta hänsyn till dessa på samma sätt som för de fasta fornlämningarna, länsstyrelsen tar sedan ställning till lämpligheten av olika typer av ingrepp/förändringar i varje enskilt fall.

FORNMINNEN

- Fast fornlämning, objekt
- Fast fornlämning, färdväg
- Fornlämningsområde

BYGGNADSMINNEN

- * Statliga byggnadsminnen
- * Byggnadsminnen utsedda av länsstyrelsen

ÖVRIGA KULTURHISTORISKA LÄMNINGAR

- Objekt
- Färdväg
- Plats/Område

KYRKLIGA KULTURMINNEN

- ▲ Kyrkobyggnader och tomter

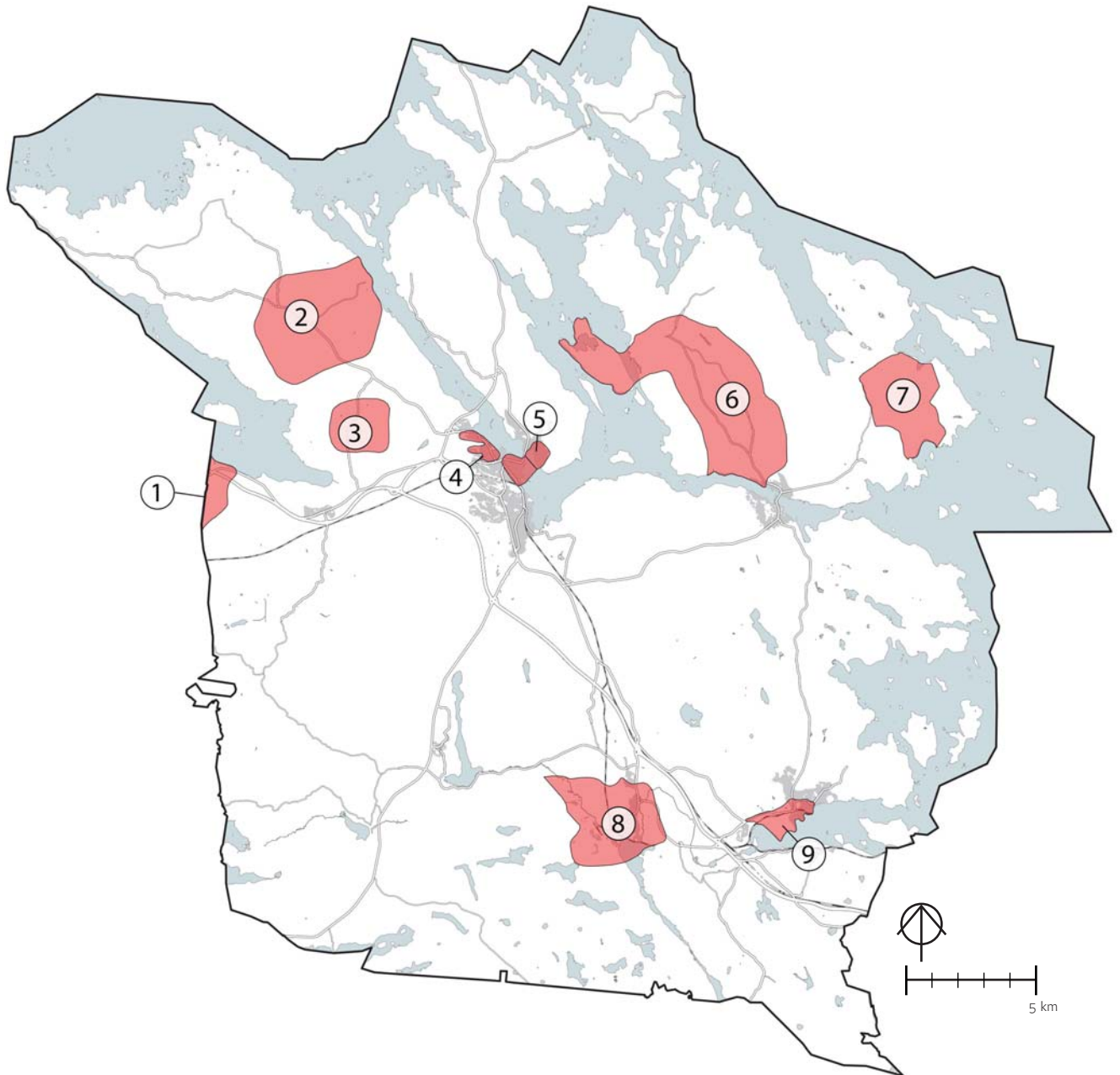
Områden med kulturmiljövärden av riksintresse

I Strängnäs kommun finns totalt åtta riksintresseområden för kulturmiljövärden. Två av dessa är stadsmiljöer. I övrigt finns även slotts- och herrgårdslandskap, ett sjukhusområde och landsbygdsmiljöer representerade. Ett av riksintresseområdena överlappar kommungränsen mellan Strängnäs och Eskilstuna och berör således båda kommunerna.

Områden av riksintresse för kulturmiljövärden är områden som bedömts innehålla kulturvärden av nationellt intresse och som därför utsetts som riksintressen av Riksantikvarieämbetet enligt Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden med mera. Motiv- och uttryckstexterna är senast reviderade 1996. Riksintresseområdena ska långsiktigt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som utgör riksintresset. Riksintressen skyddas enligt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. i miljöbalken. Kommunerna har i sin myndighetsutövning skyldighet att ta ställning till och säkerställa att påtaglig skada inte uppstår. Länsstyrelsen har tillsyn över kommunernas hantering av riksintresseområdena i samhällsbyggnad.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har under en period arbetat med en översyn av länets riksintresseområden för kulturmiljövärden. Motiv- och uttryckstexterna har reviderats. Områdesgränserna har justerats för att stämma överens med de nya motiv- och uttryckstexterna. För vart och ett av områdena finns även en utökad beskrivning med fylligt underlag för bedömningar vid framtida ändringar och planeringsarbeten. Förslagen till reviderade riksintressen för kulturmiljövärden har varit ute på remiss under 2012.

Strängnäs kommun arbetar aktivt med bedömningen av påtaglig skada på riksintresseområdena och hänsyn till riksintressenas kulturvärden i det dagliga arbetet med samhällsplanering och bygglovshandling. Underlag inför framtida ställningstaganden kring riksintresseområdenas värden har inkorporerats i kommunens Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram. Även förslaget till reviderade riksintresseområden med utökade beskrivningar kommer att användas som underlag för bedömningar i det framtida arbetet.

OMRÅDEN MED KULTURMILJÖVÄRDEN AV RIKSINTRESSE

 Områden med kulturmiljöer av riksintresse (se beskrivningar av respektive område på nästa uppslag)

Numreringen hänvisar till kartan på föregående sida!

1. **Barva - Lindholm - Söderby (D:6)**
Motivering: Centralbygd med rikt och tätt fornlämningsbestånd i rumsligt åtskilda skikt från bronsålder, äldre och yngre järnålder och medeltid samt välbevarad herrgårdsmiljö på medeltidsbyg-gens marginal, där även bronsåldersmiljöerna finns.
Uttryck: Unik åsmiljö med sex stora gravfält med gravar från bronsålder till yngre järnålder. På åsen ligger också kyrkan med delar bland annat från 1100-talet. Öster om åsen, och huvudsakli-gen norr om lindholmen, är flera välbevarade miljöer från bronsålder/äldsta järnålder med skärvstenshögar och gravar. Två överlagrande säteribildningar med intakta arrendegårdar torp och agararindustriella anläggningar. Lindholms corps-de-logi i nyklassicistisk stil från 1794, ekonomibyggnader och arbetarbo-städer.
2. **Fogdöns centrala del (D:14)**
Motivering: Odlingslandskap som är ett tydligt exempel på centralbygd i Mälardalen alltsedan yngre järnålder.
Uttryck: Jordbruksbygd av 1800-talskaraktär med välhållna gårdar och byar. Bergshammars säteri med mangård från 1730-ta-let. Kungsbergs kungsgård och Vårfruberga klosterruin, Hane-myra outskiftade bykärna. Fogdö medeltida kyrka. Spår av äldre skogsbete i form av hägnader och delvis bevarade äldre betesmar-ker. Byn Husby med stora gravfält bland annat med den stora Ingjaldshögen, 90 meter i diameter, invid vägen mot den forna övergången mot Fogdö, fornborg vid Stenby.
3. **Kinger – Valla (D:17)**
Motivering: Odlingslandskap med väl sammanhållna byar i höjdläge med omkringliggande åkermark som pedagogiskt visar på ett kontinuerligt brukande från vikingatiden.
Uttryck: Flera byar på bergs- och moränhöjder med yngre järnåldersgravfält inom dagens byar. Enstaka äldre järnåldersgrav-fält. Byn Kinger med bevarade 1700-talsdrag.
4. **Strängnäs (D:18)**
Motivering: Stifts- och lärdomsstad med unikt sammansatt planmönster där utvecklingen kan följas från medeltid över 1600-talets reglering till utvidgningar kring sekelskiftet 1900, då också funktionen av regementsstad tillkom.
Uttryck: Den dominerande domkyrkan och övrig, i huvudsak medeltida bebyggelse förknippad med stiftsstad. Gatunätet som till stor del bevarar en oregelbunden medeltida karaktär delvis reglerat på 1640-talet och efter 1871-års brand. Rutnätssystem i olika riktningar, gator i sneda vinklar och en stjärnplats. Trähus-bebyggelse från 1600- 1700- och 1800-talen, bestående av såväl små stugor som stora stadsgårdar. Från tiden kring sekelskiftet 1900 mer storskalig stenbebyggelse. Det för 1900-talets början karakteristiska villaområdet Storgärdet. Regementsområde från 1921.
5. **Sundby sjukhusområde (D:19)**
Motivering: Sjukhusanläggning, projekterad 1912 efter så kallade paviljongsystemet, speglar såväl det tidiga 1900-talets arkitekturi-deal med bland annat samspelet natur – park - byggnader som en ny och revolutionerande syn på mentalvården.
Uttryck: Den före detta vårdanstalten med sina tio paviljonger symmetriskt placerade kring en parkliknande gård samt tjänstebo-städer, kapell, ekonomibyggnader och vattentorn.

6. Överselö - Tynnelsö (D:15)

Motivering: Odlingslandskap med stora gårdar och ett rikt fornlämningsbestånd från bronsålder till yngre järnålder samt unikt biskopssäte med rötter i medeltiden.

Uttryck: Tynnelsö slott med medeltida delar, omgestaltat flera gånger, bland annat till renässanspalats av Karl IX. Överselö kyrka med före detta präst- och komministergård. Öppen odlingsmark. Ålderdomlig vägsträckning. Gårdar med välbevarad 1700- och 1800-talsbebyggelse. På åsen ett flertal mycket omfattande gravfält, däribland Åsagravfältet med högar, stensättningar, skeppssättning och runstenar.

7. Mälsåker (D:16)

Motivering: Slottsmiljö med unikt barockslott samt karaktäristisk småbruksbebyggelse från 1910-talet, tillkommen efter ett arrendesystem som speglar dåtidens patriarkaliska idéer.

Uttryck: Mälsåkers slott omgestaltat på 1670-talet av Tessin den äldre med tillhörande park och alléer. Småbruksbebyggelse i tegel. Ängs- och hagmarker.

8. Åkers styckebruk (D:20)

Motivering: Två bruksmiljöer med mellanliggande modern tätort i vilka utvecklingen från 1500-tal till nutid är läsbar.

Uttryck: Styckebruk med bruksherrgård från 1700-talet med en av landets största engelska parker, arbetarbostäder från flera århundraden samt industriområde med välbevarade ruin efter dubbelpig masugn, byggnader från 1700- 1800- och 1900-tal. Krutbruk. Tätortens centrum har välutformad bostadsbebyggelse från 1950-talet.

9. Gripsholm – Mariefred (D:21)

Motivering: Slotts- och stadsmiljö, som tydligt avspeglar ett kungligt slotts dominans över sitt tjänstesamhälle, präglad framför allt av 1500-talet och det tidiga 1600-talet men också av den uppblomstring som skedde under Gustav III:s tid samt till följd av ångbåtstrafiken vid 1800-talets slut.

Uttryck: Gripsholms slott med delar från 1300-talet, men huvudsakligen tillkommet under Gustav Vasas och hans söners tid från 1530-talet. Den obebyggda marken väster om staden, det så kallade Munkhagsgården, som visar den agrara stadens gräns mot slottets kungsladugård. Mariefreds oregelbundna rutnätsplan samt kyrka från början av 1600-talet. Välbevarad trästadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen. Välbevarad trästadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen med bland annat byggnader och anläggningar från Gustav III:s tid och 1800-talets slut.

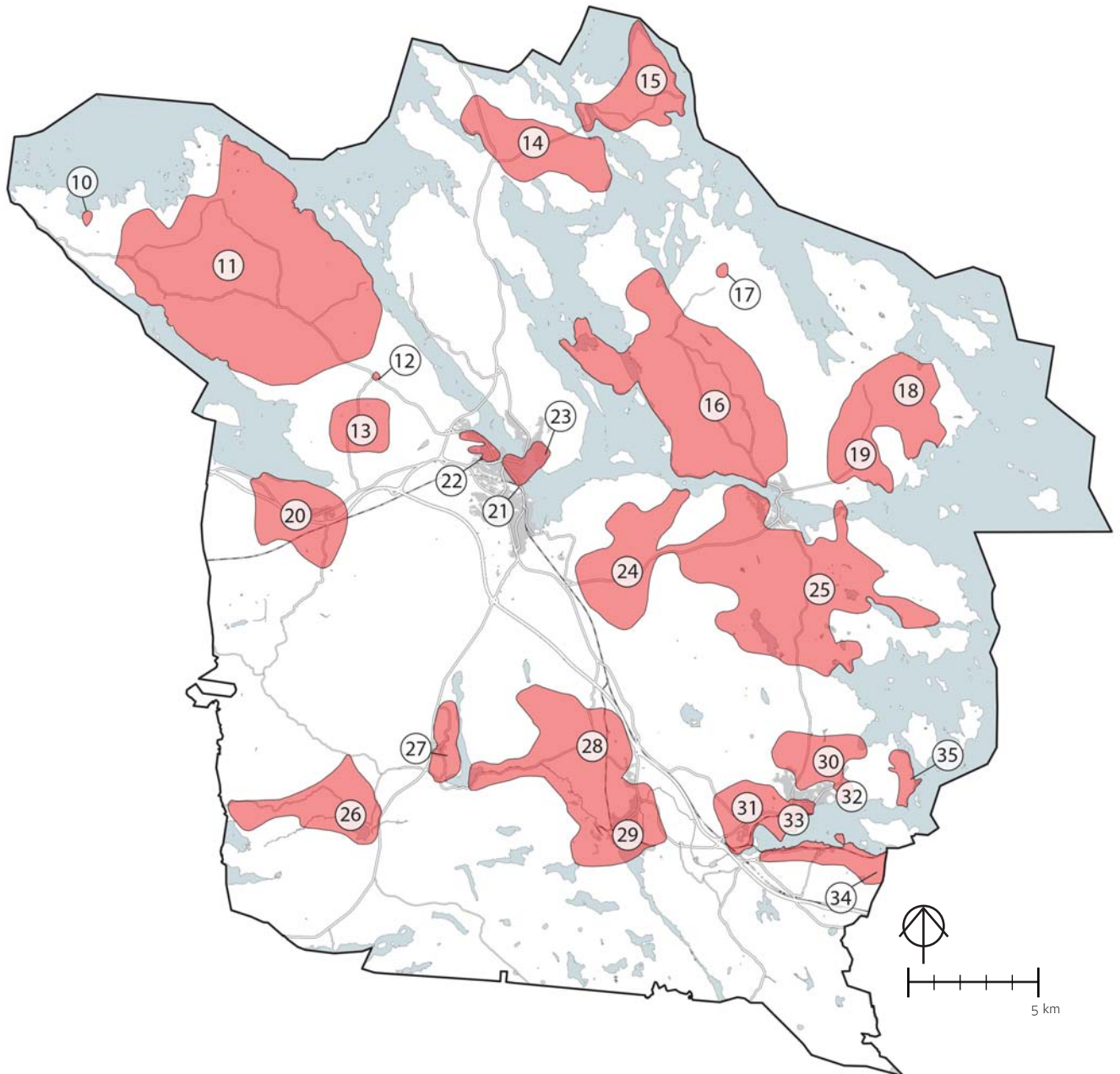
Områden med kulturmiljövärden av regionalt intresse

År 1981 fick Sörmlands museum i uppdrag av Södermanlands län att upprätta ett kulturminnesvårdsprogram för länet. Kulturminnesvårdsprogrammet gavs ut i tryckt form i två böcker. För bland annat Strängnäs kommun behandlas de regionala riksintresseområdena i boken "Sörmlandsbygden 1988:1" (ISSN 0349-0297).

För varje identifierat värdeområde finns en kortfattad värdebeskrivning samt ett mer detaljerat avsnitt om områdets karaktär. I uppräkningsen på följande sidor finns enbart värdebeskrivningen inlagd. För den mer detaljerade beskrivningen hänvisas till det ursprungliga programmet i sin tryckta form.

Programmet är till största delen är programmet beskrivande och innehåller inga ställningstaganden, bestämmelser eller riktlinjer. Till skillnad från riksintresseområdena saknar de regionala intresseområdena formellt skydd. Det kan dock finnas skyddade lämningar och miljöer inom intresseområdena (exempelvis fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkor som är skyddade enligt kulturminneslagen). I vissa fall överlappar riksintresseområdena och de regionala intresseområdena varandra. I det fall ett riksintresseområde omfattar del av eller hela det regionala intresseområdet omfattas det av riksintressets skydd enligt miljöbalken. Länsstyrelsen har tillsyn över riksintresseområdena och att påtaglig skada på dessa inte uppstår.

I Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet har kommunens tankar om hur bland annat de regionala intresseområdena ska bevaras och utvecklas arbetats in.

OMRÅDEN MED KULTURMILJÖVÄRDEN AV REGIONALT INTRESSE

 Områden med kulturmiljöer av regionalt intresse (se beskrivningar av respektive område på nästa uppslag)

Numreringen hänvisar till kartan på föregående sida!

10. **Edeby (S1)**
Herrgårdsmiljö.
11. **Del av Fogdö, Helgarö och Vansö socknar (S2)**
Jordbruksbygd med byar, herrgårdar, kyrkor och många fornlämningar.
12. **Vansö kyrka(S3)**
Kyrkomiljö.
13. **Kinger - Valla - Roteby - Högberga - Hyvena - Mälby - Åsby - Söderårby - Övre Våltesta (S4)**
Jordbruksbygd med byar och fornlämningar.
14. **Aspö kyrka - Husby - Säby - Oppeby - Lagnö (S5)**
Jordbruksområde med centralt belägen kyrka och kyrkby, några storgårdar samt fornlämningar.
15. **Oknön (S6)**
Kuperad bygd med flacka odlade dalgångar, större gårdar, ett ålderdomligt vägnät samt talrika fornlämningar. Större delen av Oknön ingår i området.
16. **Östa sjöhage - Åsa - Överselö kyrka -Tynnelsö slott (S7)**
Jordbruksbygd med Tynnelsö slott, gårdar, sockenkyrka, ålderdomlig väg samt många fornlämningar.
(Kompletterande område till riksintresseområde Överselö – Tynnelsö.)
17. **Nybble (S8)**
By med ålderdomlig bebyggelse, gravfält samt runsten.
18. **Mälsåker - Skäggesta - Fjällsta (S9)**
Jordbruksbygd med Mälsåkers slott, smågårdar och fornlämningar. (Kompletterande område till riksintresseområde Mälsåker.)
19. **Tuna - Ytterselö kyrka - Opptuna - Ullunda (S10)**
Kyrkby, fornlämningsrik odlingsbygd med ålderdomliga ortnamn.
20. **Eksåg - Härads kyrka (S11)**
Jordbruksbygd med byar, sockenkyrka, kvarnar och många fornlämningar.
21. **Strängnäs stad och Storgärdet - regementsområdet (S12 och S13)**
(Kompletterande område till riksintresseområde Strängnäs.)
22. **Strängnäs stad och Storgärdet - regementsområdet (S12 och S13)**
(Kompletterande område till riksintresseområde Strängnäs.)
23. **Sundby sjukhusområde (S14)**
(Kompletterande område till riksintresseområde Sundby sjukhusområde.)
24. **Lundby - Låsta - Åby - Bo - Sved - Vaxäng (S15)**
Jordbruksbygd med många fornlämningar.

- 25. Toresunds kyrka - Herresta - Rävsnäs - Hista - Stora Eneby - Gesta - Torlunda - Kolsundet (S16)**
Jordbruksbygd med sockenkyrka, herrgårdar, byar samt många fornlämningar.
- 26. Länna bruk - Byringe - Råcklädda - Nyckelberga (S17)**
Småbruten jordbruksbygd med vidsträckta betesmarker. Länna bruk och till bruket hörande mindre jordbruksfastigheter. Ålderdomligt vägsystem.
- 27. Merlänna - Söderlänna (S18)**
Jordbruksbygd, sockenkyrka, mindre samhälle samt herrgård.
- 28. Berga - Ekeby - Järsta - Åkers kyrka - Valsberga - Sörby (S19)**
Slättbygd med flera byar, kyrka, herrgård och många fornlämningar. Bergaåns dalgång.
- 29. Åkers styckebruk - Riby - Åkers krutbruk - samhället Åkers styckebruk - Forsa (S20)**
Bruksmiljöer, modernt samhälle, jordbruksbygd. Området omfattar södra delen av centralbygden i Åkers socken. (Kompletterande område till riksintresseområdet Åkers styckebruk.)
- 30. Viggeby - Västra Ekeby - Harby - Hammaren (S21)**
Jordbruksbygd kring den utdikade sjön Fatburen, rika fornlämningsförekomster samt del av område, som hört till Gripsholms djurgård. (Utgör tillsammans med S22, S23 och S24 komplement till riksintresseområde Gripsholm – Mariefred.)
- 31. Kungsladugården - Årby - Marielund - Läggesta (S22)**
Jordbruksbygd, kyrkoruin, fornlämningar samt kommunikationsknutpunkt. (Utgör tillsammans med S21, S23 och S24 komplement till riksintresseområde Gripsholm – Mariefred.)
- 32. Ekho - Mariehov (S23)**
Lund- och åkerområden, som tidigare ingått i Gripsholms djurgård samt två mindre herrgårdar. Utgör nu en del av Mariefreds stad. (Utgör tillsammans med S21, S22 och S24 komplement till riksintresseområde Gripsholm – Mariefred.)
- 33. Gripsholms slott - Mariefreds stad (S24)**
Gripsholms slott med omgivning. Mariefred. (Utgör tillsammans med S21, S22 och S23 komplement till riksintresseområde Gripsholm – Mariefred.)
- 34. Hedlandet (S25)**
Betespräglad landskap i sluttning söder om Mälaren med två större gårdar och torpbebyggelse.
- 35. Kalkudden (S26)**
Område som innehåller Kalkuddens gård samt en fornborg, lämningar av tegelbruk och lertäkter.

Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram

Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram för Strängnäs kommun utgör en noggrannare och mer detaljerad redovisning av sakintresset kulturmiljö än vad som redovisas i denna översiktsplan. Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet består av fem delar fördelade i fyra geografiska områden och därtill landsbygden i stort:

- Mariefred – Läggesta
- Strängnäs-Härad – Tosterö
- Stallarholmen – Södra Selaön
- Åker – Länna
- Landsbygden

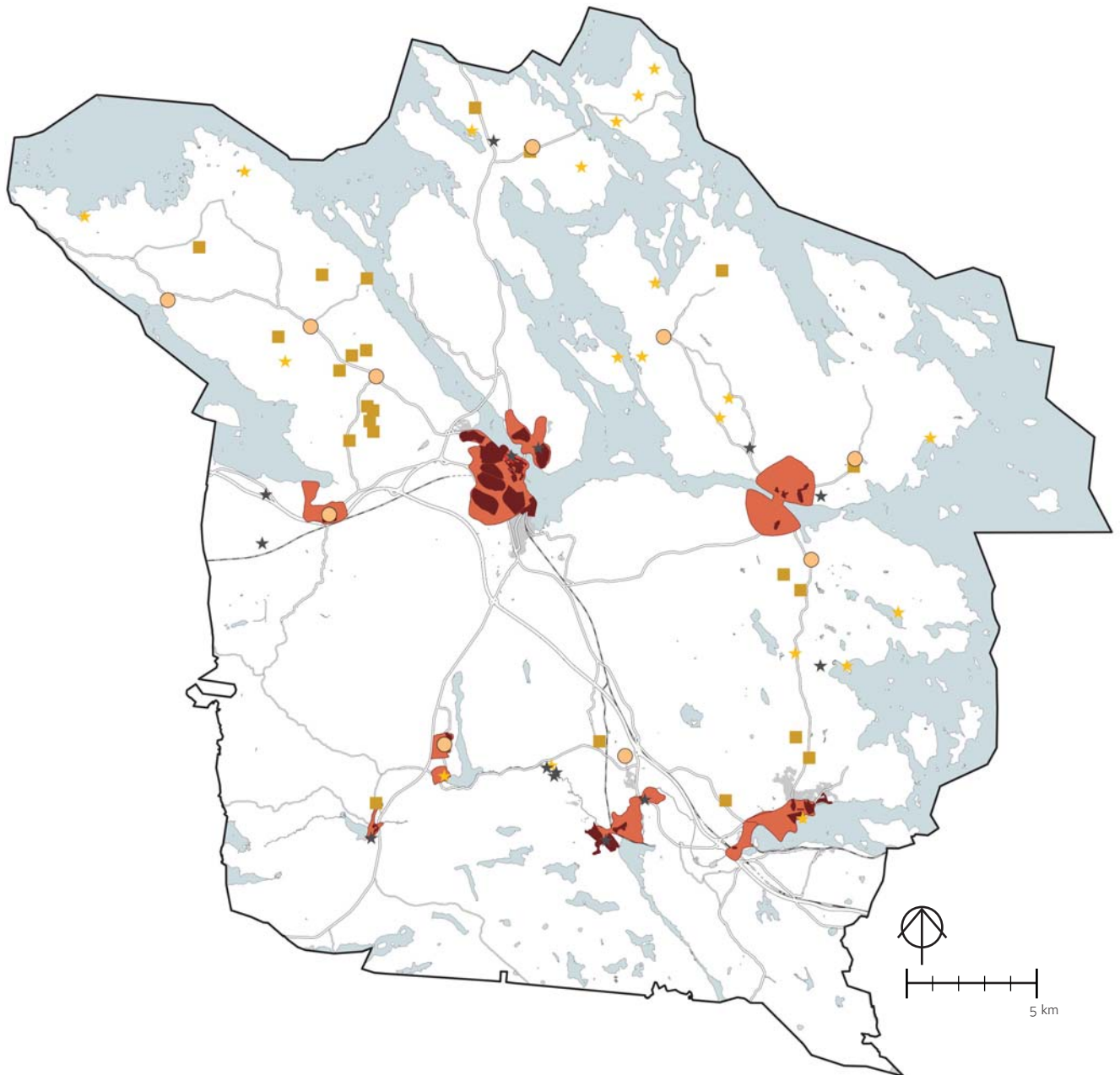
För varje område presenteras en eller flera kartor där de geografiska avgränsningarna för området i stort och för kulturhistoriska karaktärsområden inom den geografiska avgränsningen finns markerade. Därefter följer en beskrivning av kulturmiljöns historiska utveckling, dess förutsättningar i dagsläget och vilken resurs och möjlighet till framtida utveckling som finns i respektive karaktärsområde. Förutom kommunens värdering av vart område anges även om det för det aktuella området finns behov av att ta fram nya detaljplaner med skyddsbestämmelser, eller på annat sätt se till att de kulturhistoriska värdena skyddas.

Kartan på motstående sida visar de områden och objekt som identifieras och beskrivs i programmet. Kartan kan anses åskådliggöra områden med kulturmiljöer av lokalt intresse.

Programmet ska i första hand användas som ett underlag för samhällsbyggnadskontoret på Strängnäs kommun i arbetet med bland annat fördjupningar av översiktsplaner, detaljplaner, fastighetsregleringar, förhandsbesked, bygglov och anmälan. Programmet belyser vad som är viktigt utifrån kulturmiljösynpunkt i ett område och vilka förändringar som är lämpliga. Programmet kan, förutom att fungera som ett viktigt planeringsunderlag, även fungera som en faktarapport för den som är intresserad av kommunens kulturhistoria.

För att förtydliga intentionerna med Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet har fyra fördjupande informationsbilagor tagits fram:

- Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred
- Kulturhistorisk analys av Mariefreds borgargårdar
- Yngre villabebyggelse – riktlinjer för bevarande
- Komplementbyggnader och inhägnader

OMRÅDEN AV LOKALA INTRESSEN FÖR KULTURMILJÖVÅRD

- Kulturhistoriska karaktärsområden
- Kulturhistoriska bebyggelse
- Kulturhistoriska stråk
- Kyrkbyar på landsbygd
- Herrgårdsmiljöer
- Industrimiljöer (exempelvis kvarnar)
- Byar på landsbygd

Ställningstaganden angående värdefulla kulturmiljöer inom Strängnäs kommun:

- **Bevarande och skydd av kulturarvet ska värderas högt vid upprättandet av nya detaljplaner samt vid ärendehantering av bygglov, marklov, förhandsbesked och anmälan. Kommunens Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram med tillhörande informationsbilagor ska utgöra utgångspunkt vid lämplighetsbedömningar.**

En stor del av Strängnäs kommuns attraktivitet som boende- och besöksort kan antas komma av de kulturhistoriskt intressanta miljöer som i olika omfattning präglar kommunens städer och samhällen. Om tillkommande bebyggelse och ny markanvändning inte anpassas till platsens kulturvärden kan helhetsintrycket av såväl enskilda kulturhistoriskt intressanta byggnader som hela bebyggelsemiljöer komma att påverka den idylliska bild som många har av kommunen. Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet ska fungera som kunskapsunderlag och riktlinjer för bedömningen av hur denna oönskade effekt kan undvikas och samtidigt ge städerna, samhällena och kommunen möjlighet att utvecklas.

- **Tillkommande bebyggelse på landsbygden ska anpassas till och placeras inom eller i direkt anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer. Avgränsningen mellan bebyggelse och jordbrukslandskap ska vara tydlig.**

En utspridd bebyggelsestruktur på landsbygden, utan hänsyn eller koppling till befintliga bebyggelsestrukturer, kan leda till sämre upptagningsområden för kollektivtrafiken och därmed ett inbyggt bilberoende. Det kan också leda till att regionala och riksintressanta kulturmiljöer skadas. Ny bebyggelse på landsbygden bör i huvudsak placeras längs de organiskt böljande bygatorna längs skogsbyn eller inom gårdsstrukturer med flera gruppbebyggda hus på upphöjda områden i terrängen. Ny bebyggelse ska inte accepteras på bördiga jordbruksmarker. Nya byggnaders utformning ska till volym, form, material och kulör anknyta till den traditionella sörmländska landsbygdsbebyggelsens karaktär. I Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet finns riktlinjer för och information om hur kompletteringar i olika typer av landsbygdsmiljöer görs på bästa sätt med hänsyn till kulturvärdena.

- **Kommunen ska bidra till att öka allmänhetens kännedom om och förståelse för de intressanta kulturmiljöerna, samt att göra dessa mer tillgängliga.**

En ökad kännedom om och förståelse för kulturmiljöerna och deras sammanhang ger förhoppningsvis större acceptans hos allmänheten för att vissa platser och objekt kräver större hänsynstaganden i samband med förändringar. Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet med tillhörande informationsbilagor kan i detta sammanhang utgöra ett pedagogiskt underlag för dialogen med kommuninvånare och andra intresserade.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Kommunens befolkningstillväxt innebär oundvikligen att nya markområden måste tas i anspråk för bebyggelse och andra markanvändningar för att tillgodose den växande befolkningens behov. Detta kommer att innebära påverkan på de riksintresseområden för kulturmiljövård som är belägna främst i och kring våra tätorter. Det faktum att stora delar av kommunens största tätorter (Strängnäs stad och Mariered) är av riksintresse för kulturmiljövården ger insikt om att det kommer uppstå intressekonflikter i vissa situationer. Ovanstående ställningstaganden och framtaget Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram med tillhörande informationsbilagor bedöms utgöra bra underlag som främjar att riksintresseområden för kulturmiljövård tillgodoses när dessa berörs av framtida markanvändningsförändringar. Även tidiga samråd mellan kommunen och länsstyrelsen, samt andra berörda myndigheter, bedöms gynna möjligheten att hitta sammanvägda lösningar till både statliga och mer lokala intressen.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Gällande miljö kvalitetsnormer bedöms ej påverkas av ovanstående ställningstaganden.

Friluftsliv och rekreation

Statens folkhälsoinstitut lyfter i rapporten *Aktivt liv i byggda miljöer* (2010:04) fram vikten av fysisk aktivitet i arbetet med att förebygga både fysisk och psykisk ohälsa. Att vara fysiskt aktiv handlar enligt rapporten inte ”bara” om organiserad träning och motion, utan även om vardagliga aktiviteter som att cykla eller promenera, leka och leva friluftsliv. Det spelar därmed stor roll hur vi planerar, bygger och förvaltar våra städer och mindre samhällen. Människor anges bli mer benägna att leva aktivt om de har nära till platser och funktioner som främjar fysisk aktivitet (till exempel skol- och förskolegårdar, idrotts- och rekreationsområden samt gång- och cykelbanor), och om dessa platser är tillgängliga och användbara. De sociala kvaliteterna är viktiga att belysa i detta sammanhang, till exempel vad gäller känsla av trygghet/säkerhet, mötesplatser och möjligheter till en meningsfull fritid.

Foto: Jaana Asp

Kanutpaddling på Mälaren

Rekreationsbehoven är väldigt varierande beroende på individen. Vissa finner ro och tillfredsställelse av att vila i hemmet medan andra behöver miljöombyten och avkopplande aktiviteter för att kunna återhämta sig och hämta ny energi till vardagens åtaganden. Rekreativa aktiviteter kan bedrivas såväl i arrangerade som fria former, exempelvis skridskoåkning i ishall eller bärplockning i det fria.

Kommunens roll är att kunna erbjuda en god mix av möjligheter, ett ”rekreativt utbud” som passar en så stor del av befolkningen som möjligt. Kommunen bör även verka för att uppmuntra till fysisk aktivitet i vardagen, exempelvis genom attraktiva gångstråk som inbjuder till rörelse. Även i kommunens vattenområden behöver både naturliga och skapade förutsättningar som gynnar ett aktivt friluftsliv på vatten säkerställas.

Tid och avstånd är viktiga faktorer för att människor ska känna sig lockade av att bedriva ett ”aktivt rekreativt liv”. Att kunna erbjuda invånarna tätortsnära rekreativt utbud är därför extra viktigt. Rekreativt utbud i form av bostadsnära grönområden behandlas i kommunens grönpåsar, där anges vilken tillgänglighetsgrad (avstånd) och variation av grönområden som kommunen bör erbjuda invånarna.

Allemansrätten säkerställer allmänhetens tillgång till vildmark i naturen. Kommunen bör således säkerställa att naturmark som är särskilt lämpad för allmänhetens vildmark, och som därmed är av stor betydelse ur rekreativt syfte, skyddas från olämpliga exploateringsuppdrag som riskerar att påverka tillgängligheten.

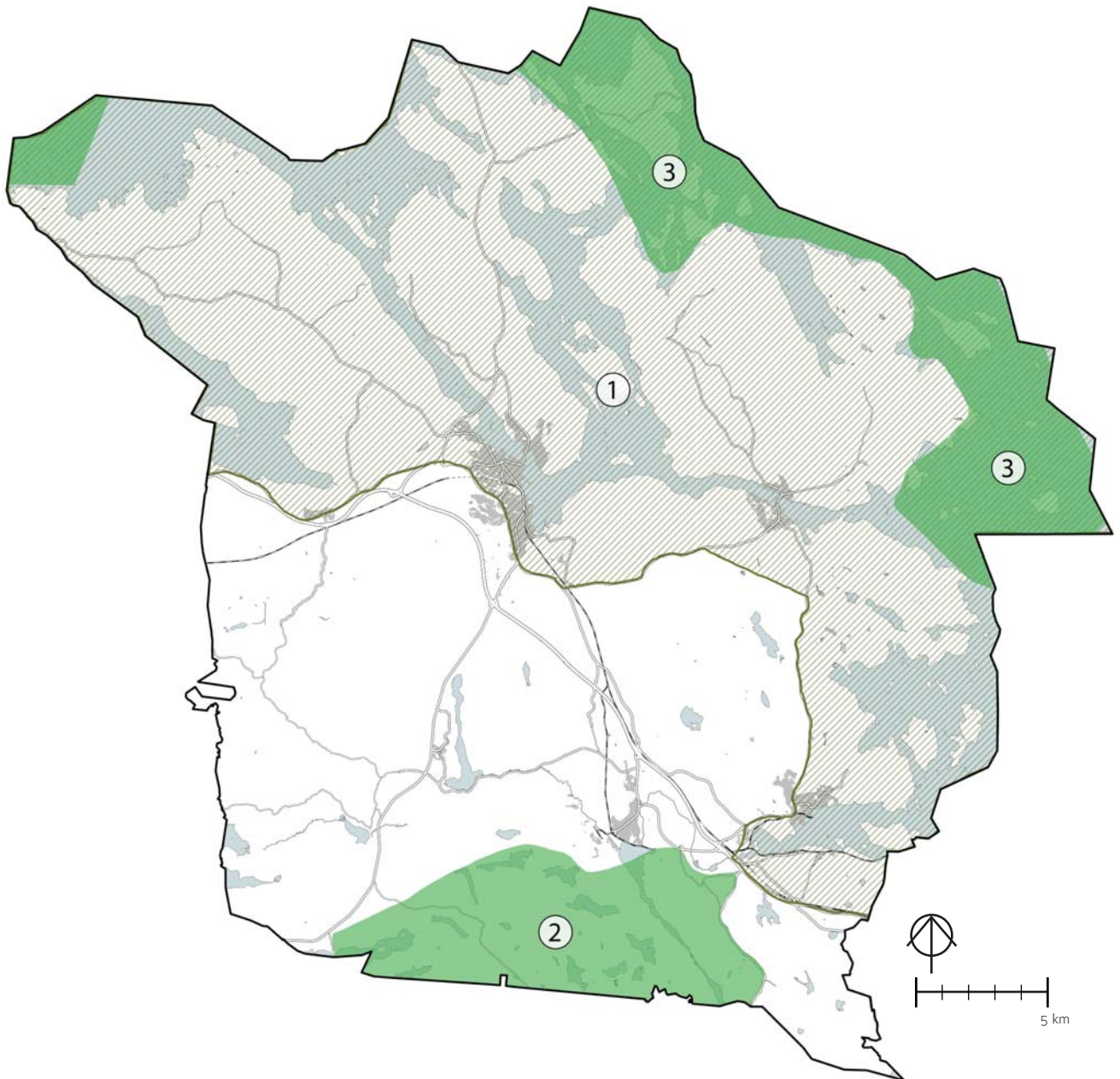
Foto: Jaana Asp

Cykelpaus med vy mot Strängnäs stad

Områden av riksintresse för friluftsliv, rekreation och turism

Regeringen har i Miljöbalken 4 kap. angett ett antal områden som är av riksintresse för dess värden för turismen och friluftslivet, främst det rörliga friluftslivet. Med rörligt friluftsliv menas friluftaktiviteter som kan utövas med stöd av allemansrätten, det vill säga nyttjande av enskild mark under vissa förhållanden, men som i regel inte kräver någon form av anordnade anläggningar. Även Naturvårdsverket har med stöd av Miljöbalken 3 kap 6 § utpekat områden som är av riksintresse för friluftslivet inom länet.

I en översyn av länets riksintresseområden för friluftslivet har Länsstyrelsen i Södermanlands län under 2013 tagit fram ett förslag till reviderade riksintressen. Vissa områdesgränser och värdebeskrivningar har justerats för att bättre stämma överens med de krav som ställs för riksintresseområden för friluftsliv. Förslagen till reviderade riksintressen för friluftslivet var ute på remiss i slutet av 2013 och har nu överlämnats av Länsstyrelsen till Naturvårdsverket som kommer arbeta vidare i frågan under 2014.

OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE FÖR BLAND ANNAT FRILUFTSLIV

 Riksintresseområde enligt MB 4 kap 2 §

 Riksintresseområden enligt MB 3 kap 6 § (se beskrivningar av respektive område på nästa uppslag)

Numreringen hänvisar till kartan på föregående sida!

Områden utpekade i Miljöbalkens fjärde kapitel

1. Mälaren med öar och strandområden

Mälaren med öar och strandområden är ett av de områden i landet som, med hänsyn till de befintliga natur- och kulturvärdena, utpekats som riksintresse och som berörs av särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten enligt 4 kap. Miljöbalken.

Bestämmelserna innebär att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen ska beaktas särskilt vid prövning av tillkommande exploateringsåtgärder. Bestämmelserna gäller dock inte utveckling av befintliga tätorter eller anläggningar som krävs för det lokala näringslivet.

Avgränsningen är grovt dragen och innefattar nästan halva kommunens mark- och vattenbestånd.

Områden utsedda av Naturvårdsverket

2. Åkers Bergslag (D6)

Naturområdet Åkers bergslag är av länsstyrelsen i Södermanlands län utsett som riksintresse för friluftslivet. Området inbegriper det långsträckta sjösystemet Visnaren och Marvikarna.

I Åkers Bergslag är det viktigt att möjligheten för friluftsliv bibehålls och/eller förstärks. Inga tillkommande byggnader bör tillåtas utan anknytning till befintliga bebyggelsegrupper. Om det finns särskilda skäl kan dock anläggningar som främjar det rörliga friluftslivet eventuellt uppföras. I användarplanen för Åkers styckebruk framgår under kapitlet *Vision, mål och strategier* att fortsatt utveckling bör ske inom ramen för områdets nuvarande karaktär med vandring, sportfiske, paddling, skridskoåkning och annat friluftsliv utan krav på avancerade anläggningar.

Värdeomdöme:

Åkers bergslag omfattar ett stort, kuperat och sjörikt område med intressant geologi samt rikt växt- och djurliv. Området är även rikt på fornlämningar och kulturminnen från äldre gruvhantering.

Sörmlandsleden, en frekventerad kanotled och en intressant cykelled, går genom området.

Ett flertal kortfiskesjöar med såväl naturlig fiskfauna som inplanterad ädelfisk finns i området.

I Åkers bergslag finns stora möjligheter för utveckling av turism och friluftsliv.

Strängnäs kommun och Gnesta kommun tog 1999 gemensamt fram en användarplan för Åkers Bergslag. Syftet med planen är att den ska fungera som ett vägledande dokument för de som bedriver eller planerar att bedriva någon form av verksamhet eller aktivitet i området.

3. Prästfjärden - Gönsöfjärden - Arnöfjärden (D7)

Området består av ett antal örika mälarfjärdar som har bedömts vara av stor betydelse för friluftslivet. Området har ett brett omfång mot bland annat Enköpings- och Stockholms län.

Värdeomdöme:

Attraktiva, örika mälarfjärdar med hög vattenkvalitet och med utsökta möjligheter till båtsport, bad, fiske och naturstudier.

4. Ridö - Sundbyholmsarkipelagen (D9)

Arkipelagen är ett örikt delområde i västra mälaren i ett av landets lövskogsräkaste områden. Endast en mindre del av området är beläget i Strängnäs kommun.

Värdeomdöme:

Insjöarkipelagen är mycket naturskön och attraktiv med utsökta tillfällen till naturstudier och friluftaktiviteter. Områdets storlek, orördheten, ädellövkogen, den intressanta och i vissa fall säregna floran och faunan, naturhamnar och anordningar för friluftslivet ger området dess stora värde för naturstudier och rekreation.

Områden av regionalt och lokalt intresse för friluftsliv och rekreation

Dessa områden och anläggningar berör främst de boende inom kommunen, boende i kringliggande kommuner, samt näringar och verksamheter som inriktar sig mot naturturism.

Utöver de på kartan inritade lederna finns även flertalet mer lokala leder och gångstråk som likväl fyller en viktig funktion för de närboende.

Stora opåverkade mark- och vattenområden

Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdets karaktär enligt 3 kap. 2 § Miljöbalken.

Den befintliga områdesavgränsningen från länsstyrelsen är producerad 2002 och har av kommunen till vissa delar upplevts vara inaktuell. En analys inför uppritande av ny avgränsning är därmed gjord enligt den avgränsningsmodell som länsstyrelsen i Västmanland använt 2005 (Rapport 2005:16).

Förslaget till ny avgränsning kan utläsas i kartmaterialet. Kommunen har valt att dra den nedre storleksgränsen för opåverkade områden vid 30 km², även områden som förbundits med mindre än 200 meter breda landtungor har exkluderats.

Restriktionsområden

Extra betydelsefulla opåverkade områden, dessa ska skyddas från olämpliga exploateringsprojekt exempelvis master och liknande.

Sörmlandsleden

Sörmlandsleden är en cirka 100 mil lång led som slingrar sig genom ett omväxlande natur- och kulturlandskap runt om i länet. För Strängnäs kommuns del är det de södra delarna av Åkers bergslag som berörs. Leden är en viktig del i att kunna erbjuda god tillgänglighet för naturturister i området. Intrycket av landskapet från leden ska värnas genom att närliggande områden visas stor hänsyn.

Åkers Bergslags friluftsområde

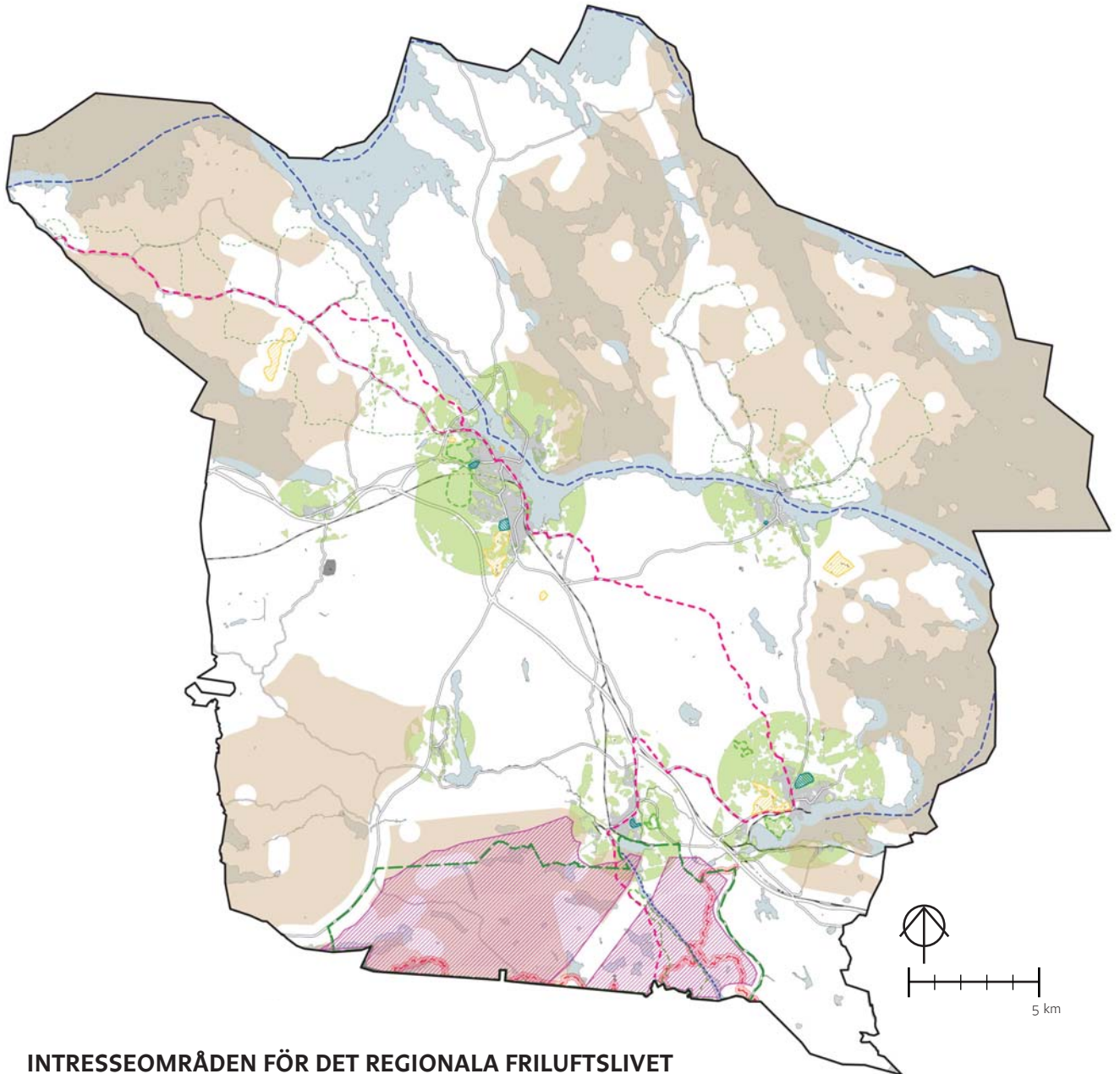
För Åker Bergslag finns en användarplan framtagen som syftar till att möjliggöra mer besökare i området genom att arbeta för en förbättrad tillgänglighet, dock med bevarande av befintliga natur- och kulturvärden. Intresset är mellankommunalt och berör främst Strängnäs och Gnesta kommuner.

Områden med värden för det lokala friluftslivet

Inom kommunen finns ett antal områden, anordningar och anläggningar som används främst för rekreativa syften. På kartan med lokala intresseområden har många av dessa markerats.

Rekreationsytor inom och intill bebyggelseområden

Gröna ytor (mindre skogsområden, parker, gröna stråk med mera) inom och intill bebyggelseområden är mycket viktigt för invånarnas livskvalitet och för folkhälsan i allmänhet. Strängnäs kommun har producerat särskilda handlingar, så kallade Grönplaner, som behandlar just dessa ytor. Grönplanerna fungerar som planeringsunderlag till översiktsplanen och till fördjupningarna av översiktsplanen.

INTRESSEOMRÅDEN FÖR DET REGIONALA FRILUFTSLIVET

- Stora opåverkade mark- och vattenområden
- Restriktionsområden för tillkommande anläggningar
- Sörmlandsleden, sträckning
- Sörmlandsleden, influensområde
- Cykelleder
- Åkers Bergslags friluftsområde, avgränsning användarplan

TÄTORSTNÄRA SKOG

- Tätortsnära skog, 1-2 km avstånd beroende på invånarantal, minst 1 ha

INTRESSEOMRÅDEN FÖR DET LOKALA FRILUFTSLIVET

- Farleder för båttrafik
- Gång- och cykelleder
- Idrottsplatser
- Kanotleder
- Motionsspår
- Motorbana
- Andra rekreativa anläggningar

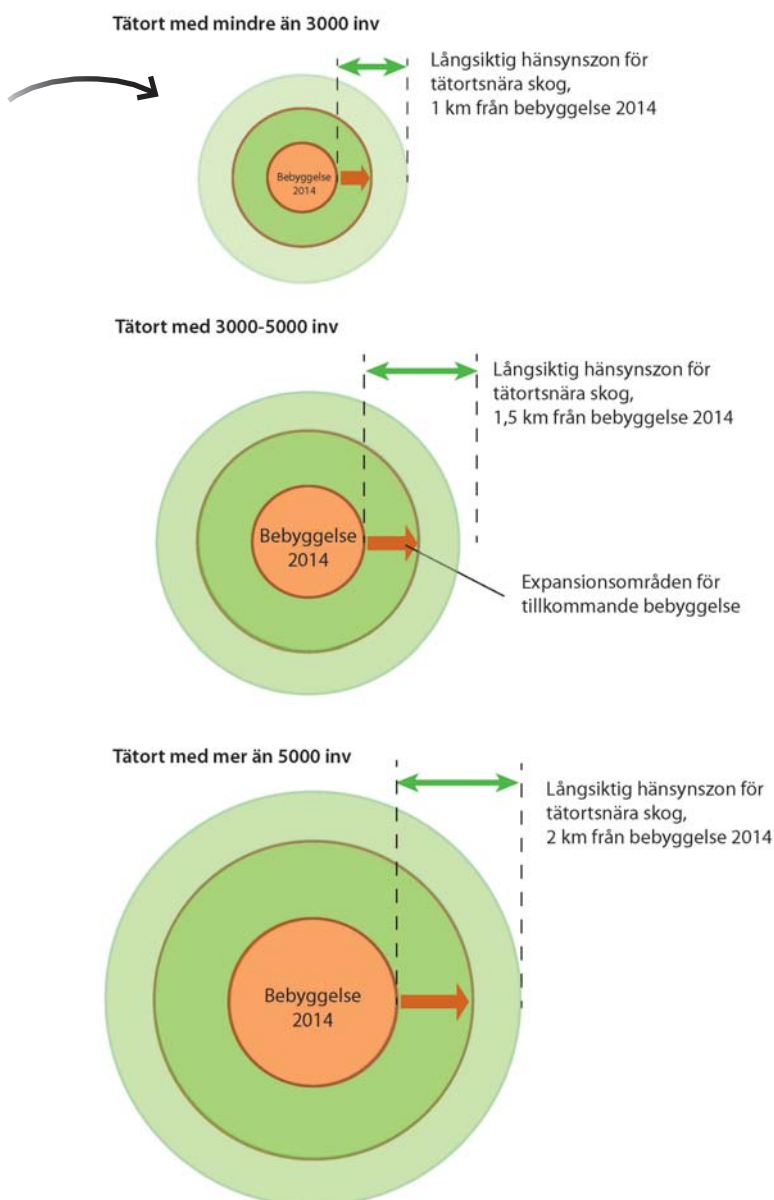
Tätortsnära skog

Med tätortsnära skog menas den natur som ligger i tätorternas utkanter och de skogsmarker som är insprängda mellan bebyggelsen. Dessa områdens ofta goda tillgänglighet för de boende gör dem till de mest frekvent använda naturmarkerna. För vissa kanske de tätortsnära skogsområdena utgör den enda kontakt som fås med naturen, dessa områden kan därför ses som ett skyltfönster mot naturen och dess värden bör därmed även underhållas och skötas med detta i åtanke. Skogsbruket bör ske enligt Skogsstyrelsens anvisningar för ”rekreationsanpassat brukande av tätortsnära skogar”.

Det finns flera olika definitioner av vad som menas med ”tätortsnära”. Beroende på tema och syfte finns vägledningar som anger mellan 500 meter och upp till 5 kilometer som tätortsnära avstånd. I detta sammanhang har skogsmark, som är väl tillgänglig inom promenadavstånd från bebyggelsens utkanter, ansetts som tätortsnära. Femhundra meters avstånd från bebyggelsen bör därför vara utgångspunkten för vad som kan anses vara tätortsnära. För att hänsyn ska kunna tas till framtida utbyggnader i tätorterna krävs dock ett hänsynsfullt skogsbruk inom ett större område än för den mark som idag kan anses som tätortsnära skog.

Förslag på långsiktiga hänsynszoner, som är beroende av hur många som bor i aktuell tätort, har identifierats. Desto större ort desto större yta för att tillgodose invånarnas nuvarande och framtida behov.

I översiktsplanen används SCB:s definition av tätort som bygger på att invånarantalet ska vara minst 200 och att det inte ska vara mer än 200 meters avstånd mellan husen. Vid tätorter med upp till 3000 invånare har en hänsynszon på en kilometer från bebyggelseområdets utkant angetts, för tätorter med 3000 till 5000 invånare är zonen 1,5 kilometers, och resterande har 2 kilometers hänsynszon.

Ställningstaganden angående rekreation och friluftsliv inom kommunen:

- Kommunen ska verka för ett mångsidigt utbud av rekreativsmöjligheter där former som uppmuntrar till aktivitet och rörelse prioriteras.**

Rekreation är ett vitt begrepp som betyder olika saker för olika individer, att läsa en bok är rekreation för vissa medan jogging är rekreation för andra. Ur samhällssynpunkt är all rekreation som ger god folkhälsa viktig men de former som bidrar till fysisk aktivitet kan anses vara allra viktigast då de ger god effekt på både kropp och själ. Ohälsa kan i många fall härröras till stillasittande enligt Folkhälsoinstitutet. Att behov av miljöombyten och aktiveringsgrad är så personberoende ställer också höga krav på samhället att erbjuda ett mångsidigt utbud av rekreativsmöjligheter för att så många som möjligt ska kunna göra det de uppskattar och trivs med. I detta sammanhang är det också viktigt att god tillgänglighet säkras till attraktiva målpunkter för rekreation och friluftsliv utanför den egna kommunen.
- Rekreativsanläggningar ska i så stor utsträckning som möjligt placeras med närhet till hållplatser för kollektivtrafiken och med god tillgänglighet via gång- och cykelvägar.**

Anordnade anläggningar ska i första hand placeras så att en stor del av befolkningen kan ta sig till dessa på cykel eller till fots. Även god tillgänglighet via kollektivtrafiken bör eftersträvas. Denna inriktning medför positiva effekter genom att den fysiska miljön underlättar för människor att aktivera sig, samt att påverkan från de motordrivna transporterna kan reduceras.
- I tätortsnära naturområden ska speciell hänsyn visas vid skogsbruksåtgärder på kommunalägd mark.**

De områden som ligger närmast bebyggelsen är oftast de mest frekvent använda naturområdena på grund av sina tillgängliga lägen, för en del människor är denna kontakt med naturen den enda de har. Den tätortsnära naturen har även stor betydelse i utbildningssyfte som exempelvis skolskogar och pedagogiska utflyktsmål. Vad som menas med tätortsnära natur definieras olika av diverse myndigheter och intresseföreningar. Den geografiska avgränsningen ändras även när städernas och samhällenas utbredning förändras.
- Vid framtagande av detaljplaner, fördjupningar av översiktsplanen och vid lokaliseringsprövningar i samband med förhandsbesked och bygglov bör hänsyn tas till områden som är eller som kan komma att bli betydande för båtlivet inom kommunen.**

Båtlivet är en betydande del av friluftslivet inom kommunen. Att säkerställa tillräckliga ytor för dess långsiktiga behov är därför av högsta vikt för kommunen. Etableringar som kan eller som kan komma att påverka möjligheten för dessa behov ska i möjligaste mån undvikas. Inom kommunens arbete med en så kallad Blåplan har ett förarbete gjorts med att identifiera utredningsområden för vidareutveckling av befintliga eller etablering av nya funktioner för båtlivet.
- Kommunala rekreativsanläggningar skall utformas med tanke på tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning.**

Vid byggnationer av nya och underhåll av befintliga kommunala rekreativsanläggningar är det viktigt att tillgodose tillgänglighet för alla kommunens invånare. Målsättningarna i kommunens tillgänglighetsplan skall eftersträvas.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

De områden som är av riksintresse för friluftslivet ska bland annat tillgodoses genom att bibehålla och utveckla möjligheterna att röra sig utmed kommunens stränder i samband med utbyggnad av tätorterna. Utanför tätorterna underlättas arbetet med att tillgodose riksintressena av översiktsplanens övergripande utvecklingsstrategi som förordar en koncentration av tillkommande bebyggelse kring befintliga tätorter och en restriktiv hållning vad gäller ny utspridd bebyggelse på landsbygden. Även ovanstående ställningstaganden och den till översiktsplanen tillhörande handlingen *Grönplan del A*, samt kommunens *Blåplan*, bedöms utgöra bra underlag som främjar att riksintresseområden för friluftsliv kan tillgodoses. Samtliga riksintresseområden för bland annat friluftslivet avses även tillgodoses i samverkan med länsstyrelsen och berörda grannkommuner.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Att tillgängliggöra rekreativsanläggningar för gång- och cykeltrafikanter samt för kollektiva transportmedel minskar behovet av bilburna transporter vilket medför mindre buller, minskade utsläpp och bättre luftkvalitet. Ett helhetssperspektiv vad gäller förutsättningar för kommunens båtliv, som behandlats under kommunens arbete med en så kallad Blåplan, möjliggör ett hänsynsfullt nyttjande av Mälaren, bland annat utifrån dess vattenkvalitet.

Försörjningssystem/Infrastruktur

Med försörjningssystem och infrastruktur menas i detta avsnitt tekniska anläggningar och områden som möjliggör att ett modernt samhälle kan fungera med en bibehållen trivsamt miljö, det vill säga transportsanläggningar i form av vägar, järnvägar och farleder för båttrafik. Vatten- och avloppsanläggningar i form av vattenverk, ledningsnät och reningsverk, samt energiförsörjnings- och datakommunikationsanläggningar är andra ingående delar.

I Strängnäs kommun ansvarar kommunens teknikbolag SEVAB Strängnäs Energi AB för infrastrukturen i kommunen gällande stadsnät (fiber) samt energi- och avfallshantering. SEVAB är även huvudman för den allmänna vatten- och avloppsverksamheten inom kommunen. Eskilstuna kommunföretag och och Strängnäs kommun har bildat det gemensamma bolaget Eskilstuna Strängnäs Energi & Miljö AB som ska sköta driften av infrastrukturen.

Områden och anläggningar av riksintresse

I miljöbalkens 3 kap 8 § anges grunderna för allmänna intressen och riksintressen, där anges kommunikationer som delintresse för vilket särskilt lämpliga anläggningar ska skyddas.

Vägar

Tre vägvägsnitt har av Trafikverket bedömts som riksintresse för kommunikationer. Dessa är:

Europaväg 20 - Funktionsbeskrivning: Väg E20 ingår i det nationella stamvägnätet som riksdagen fastställt. Vägarna i det nationella stamvägnätet är av särskild nationell betydelse. Sträckorna Malmö-Göteborg samt Örebro-Stockholm ingår även i det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse. Väg E20 utgör en viktig förbindelse mellan Stockholm, Göteborg och vidare söderut till Malmö och Köpenhamn.

Riksväg 55 - Funktionsbeskrivning: Väg 55 utgör förbindelse mellan regionala centra, vilket innebär att vägen är av särskild regional betydelse. Väg 55 ingår i det regionala vägnätet och förbinder Norrköping med Uppsala.

Riksväg 910 - Funktionsbeskrivning: Väg 910 är av särskild betydelse för regional eller interregional trafik. Vägen är en viktig länk mellan 55:an och E20 för trafik mot Stockholm.

Järnväg

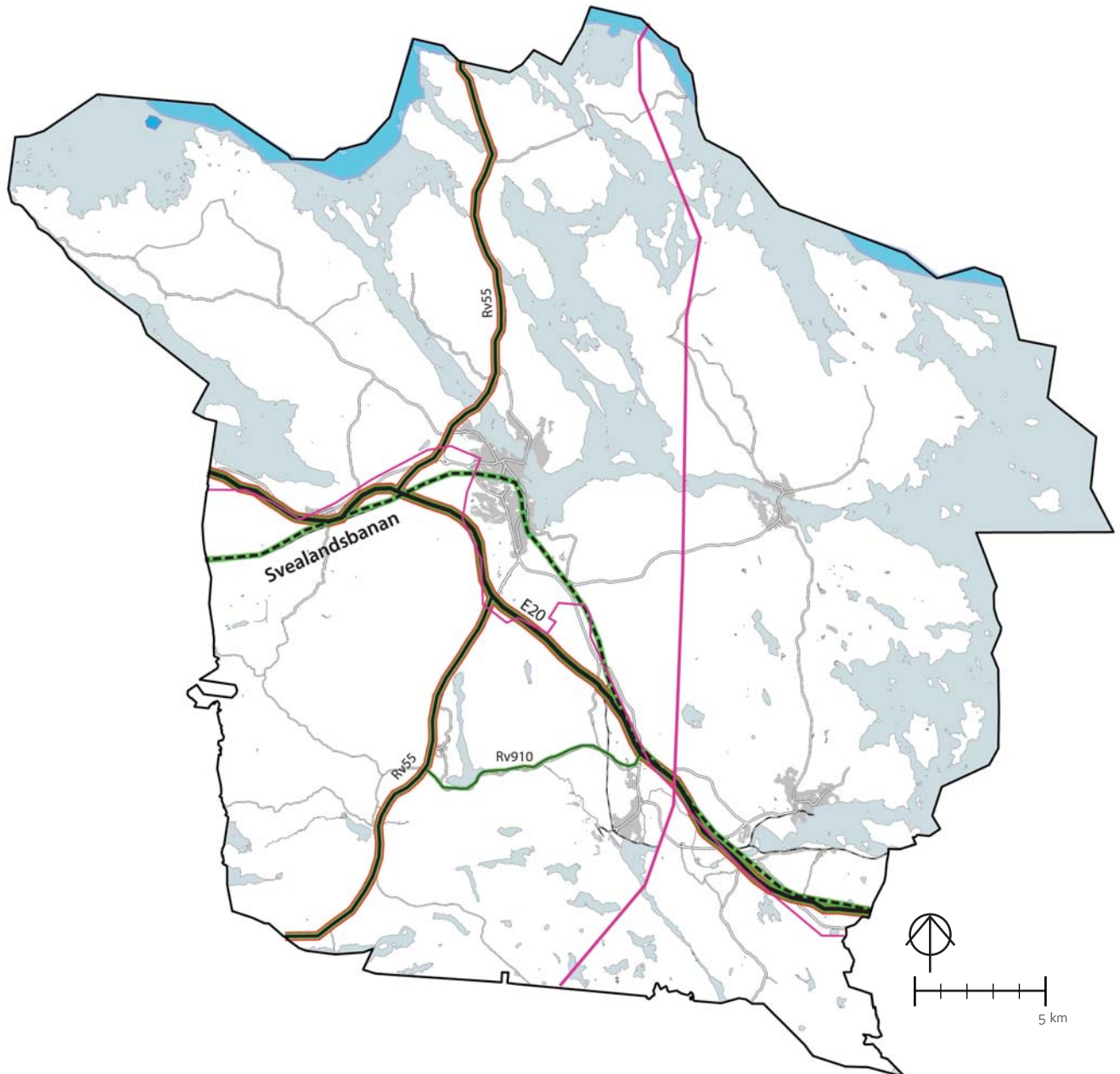
Svealandsbanan har av Trafikverket utsetts som riksintresse för kommunikationer. Funktionsbeskrivning: Svealandsbanan går från Södertälje via Eskilstuna till Valskog, där den ansluter till Mälärbanan. Banan är av nationell betydelse. Banan är snabbtågsanpassad och trafikerar främst av persontåg, men väster om Eskilstuna även av godståg.

Farleder

Kommunen berörs av mindre vattenområden som är delar i den avgränsning som Trafikverket angett som riksintresseområden för sjöfarten (farleder):

Farled 901, Sträckan Södertälje - Västerås hamn, farledsklass 1, med tillhörande ankringsområde. Funktionsbeskrivning: Allmän farled

Farled 902, Sträckan Selaön - Bryggholmen, farledsklass 3. Funktionsbeskrivning: Allmän farled

OMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR AV RIKSINTRESSE FÖR BLAND ANNAT KOMMUNIKATIONER

- Europaväg
- Större riksvägar
- Mindre riksvägar
- - - - Järnväg
- Farleder (med ankringsplatser) av riksintresse
- Primär transportväg för farligt gods
- Vägar och järnvägar av riksintresse
- Högspänningsledningar (region- och lokalnät)
- Högspänningsledning (400 kV)

Områden och anläggningar av regionalt och lokalt intresse för transportsystemet

Transporter (3 kap 8§ MB)

För att möjliggöra en långsiktigt hållbart trafiklösning har kommunen producerat en trafikstrategi som anger mål och riktlinjer för hur framtida transportsystem ska bemöta förväntad befolkningstillväxt och därmed ökad trafik utan oacceptabel påverkan på miljön. Utgångspunkten i strategin är att andelen transporter i ”egen bil” ska reduceras till förmån för transporter till fots, cykel eller med kollektivtrafiken.

Strategin anger en prioriteringsordning av trafikslag som ska användas för behovsanpassning vid planering och utformning av gatumiljöer vid ny- och ombyggnationer:

1. Gångtrafik
2. Cykeltrafik
3. Kollektivtrafik
4. Biltrafik

Gångtransporter

Gångtrafiknäten i kommunens olika tätorter har varierad utbyggnadsgrad. Strängnäs stad har gångtrafiknät avskilt från fordonstrafik utmed samtliga huvudgator och lokalgator i centrum, samt längs de flesta större villagator. I centrum är gångtrafikanterna den prioriterade trafikantgruppen med låga hastigheter för motorfordon. Trädgårdsgatan är gångfartsgata och Gyllenhjelmstorget, samt korsningen Väster-tull (Hospitalsgatan-Gyllenhjelmstorgatan-Järnvägsgatan) är gångfartsområden.

Mariefred har gångtrafikstråk avskilda från motorfordon. Vissa huvudgator saknar gångbanor, Storgatan är till exempel gågata med förbud mot annat motordrivet fordon än moped klass II. Vissa uppsamlingsgator i villaområdena har gångbanor på en sida eller båda sidor, i störst utsträckning är det dock blandtrafik som dominerar.

Åkers styckebruk har gångbanor utmed Bruksvägen och i stråk som leder till skolan. Orten har nästan bara villagator och blandtrafik är dominerande.

Stallarholmen har separerade gångbanor utmed Brovägen mellan idrottsplatsen, skolan och Stallarholmsbron. Övriga gator är villagator där blandtrafik dominerar.

Merlänna, Härad och Vansö har endast begränsad utbyggnad av gångbanor.

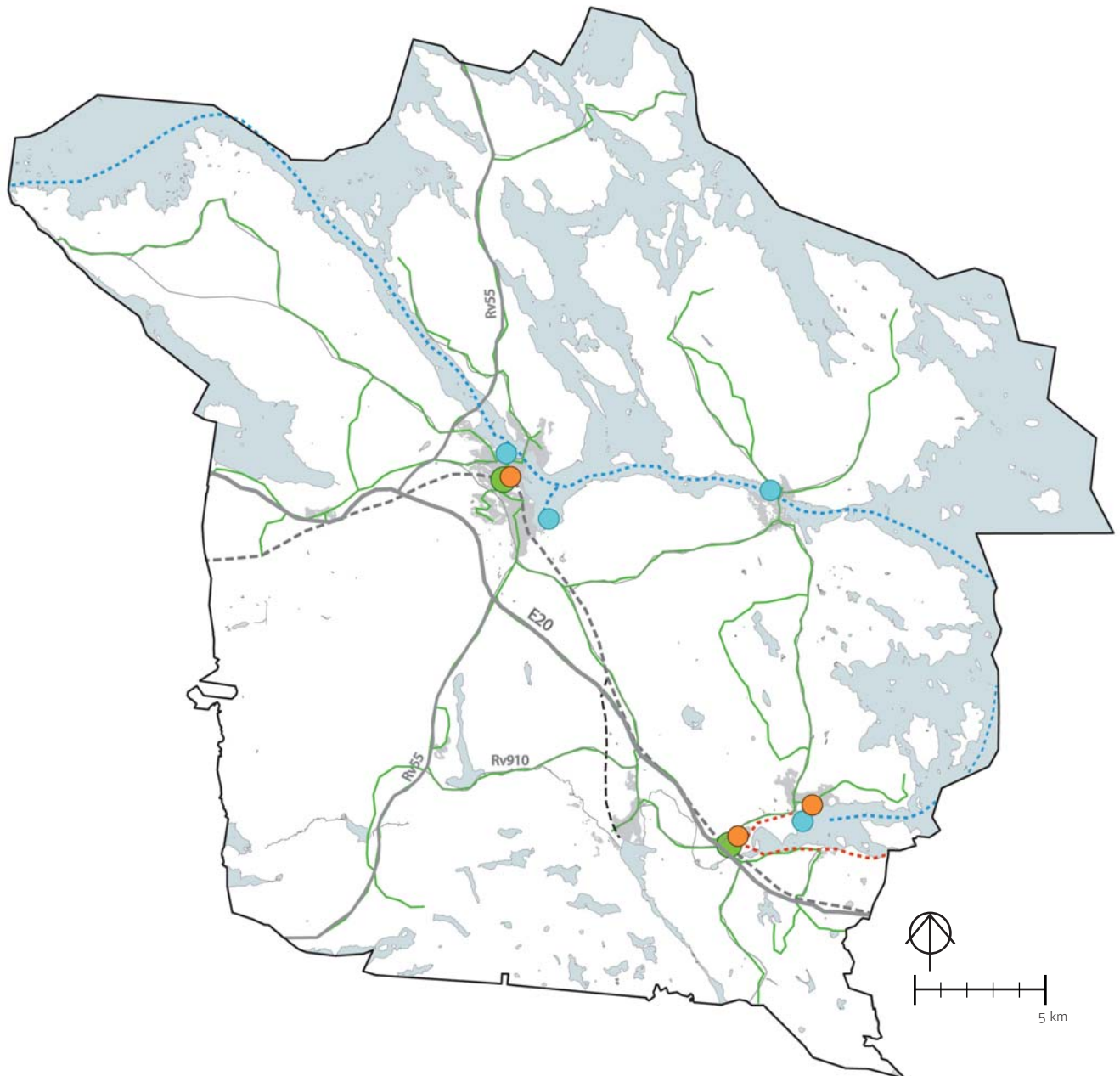
Cykeltransporter

Strängnäs kommun har idag cirka 51,5 kilometer cykelbanor. I kommunens större tätorter (Strängnäs stad, Mariefred och Åkers styckebruk) finns separerad cykelbana utmed cirka 63 % av huvudvägnäten för bil. Tyvärr finns det alltför många så kallade felande länkar, det vill säga avsnitt utan cykelbana, inom tätorterna idag. Mellan tätorterna saknas cykelbanor helt utom sträckan Mariefred – Läggesta – Åkers styckebruk som har en separerad och belyst cykelbana. Vad gäller cykelvägvisning och cykelparkering finns också stora brister. Cykeln som trafikslag har tidigare inte prioriterats och därmed finns det mycket att arbeta med inom detta område. Kommunen arbetar med att ta fram en kommunövergripande cykelplan som ska synliggöra och tydliggöra cykeln som trafikslag. Ett fullt utbyggt gång- och cykelnät med sträckningar även mellan kommunens tätorter är idealet. Det ger människor en större valfrihet att välja transportslag vid lägre förflyttningar.

Foto: Jaana Asp

Fotgängare i Strängnäs stad

OMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR AV REGIONALT OCH LOKALT INTRESSE FÖR TRANSPORTSYSTEMET

- Europaväg
- Större riksvägar
- Mindre riksvägar
- Järnväg, Svealandssbanan
- Järnväg, Industrispår
- Järnväg, Museijärnväg
- Mindre farleder
- Järnvägsstation/hållplats
- Knutpunkter för busstrafik
- Hamnanläggning
- Busslinjenät

Kollektivtrafik

Tåg

Svealandsbanan (Arboga-Eskilstuna-Stockholm) har inom Strängnäs kommun tågstopp vid Strängnäs Resecentrum samt vid Läggesta hållplats. År 2012 är det 16 turer i riktning från Stockholm och 15 turer mot Stockholm per dag. Tyvärr saknas färsk statistik över tågresandet.

Vid tidpunkten för denna översiktsplans framtagande pågår ett arbete med omvandling av Strängnäs Resecentrum. Trafikverket som är genomförare avser att anlägga dubbelspår på ett antal platser mellan Strängnäs och Häråd för att kunna möjliggöra en tätare tidtabell och säkerställa utökad kapacitet för tågutövaren. I och med detta projekt byggs även nytt resecentra med anslutningsmöjligheter för busstrafik. Förhoppningarna är att dessa investeringar gör att fler invånare väljer bort bilen till förmån för kollektivtrafiken.

Även Museijärnvägens tåg mellan Mariefred – Läggesta – Taxinge-Näsby används som ett kollektivtrafikmedel. Boende i Mariefred och Läggesta använder linjen för inköpsresor till Mariefred. Enligt Museiföreningen Östra Södermanlands Järnväg finns det även utvecklingsmöjligheter med syfte att utöka användningen av järnvägen för kollektivtrafik. På tågen går det också att ta med sin cykel vilket ger bra möjligheter att på ett smidigt sätt ta sig hela vägen till och från sin målpunkt utan bil.

Tågstationen i Strängnäs stad

Buss

I Strängnäs centralort finns stadstrafik (linjenummer 1-3). I kommunen som helhet finns regionala linjer eller expressbusslinjer (linjenummer 700 och uppåt det vill säga mot Eskilstuna, Södertälje och Enköping/Uppsala) samt lokala linjer som kan delas upp i landsbygds-linjer (300-linjer) respektive skolskjutslinjer (600-linjer). Entreprenör för huvudparten av trafiken är från och med augusti 2012 Bergkvara Buss. Sträckan Uppsala/Enköping-Strängnäs (linje 876) trafikeras av Upplands Lokaltrafik (UL).

Busstrafik vid tågstationen i Strängnäs stad

Biltrafik

Statliga vägar

De viktigaste och mest trafikerade vägarna inom kommunen är E20 som löper i öst-västlig riktning genom kommunen samt riksväg 55 som löper i nord-sydlig riktning. Europavägen är av nationell betydelse på grund av den strategiska sträckningen och dess stora andel långväga trafik. De högsta trafikeringsuppgifterna enligt Trafikverkets karttjänst föreligger på E20:s avsnitt från Läggesta trafikplats mot Nykvarn där antalet passerande fordon i snitt per dygn (ÅDT) har uppmätts till 17700 fordon.

I länsplanen för den regionala transportinfrastrukturen för 2010-2021 så är utbyggnad av riksväg 55 fortsatt högt prioriterad då standarden inte uppfyller länets behov och förväntningar. För riksvägens sträckning genom Strängnäs kommun finns dock inga prioriterade delåtgärder inom den tidsram som länsplanen gäller. Vägavsnitten Björndammen-Byringe och Strängnäsbron-Edeby är dock uppsatta som ej prioriterade objekt.

Ett annat planerat projekt där trafikverket utfört en förstudie är ny infart från E20 till Strängnäs stad via Söderleden. Denna infart beräknas tillgängliggöra den centrala staden på ett bättre och snabbare sätt än den infart från Biskopskvarn som av många anses som lång och omständlig med de cirkulationsplatser som är belägna efter denna.

Byggnadsfritt avstånd utefter det allmänna vägnätet

Länsstyrelsen i Södermanlands län har 2009 beslutat om särskilda föreskrifter vad gäller tillstånd för åtgärder längs vissa allmänna vägar. Innebörden är i stort att inga byggnader eller anläggningar får uppföras inom ett givet avstånd från vägområdet, om detta kan påverka trafiksäkerheten negativt. Något absolut byggnadsförbud råder inte men om bygglov inte erfordrats för en viss åtgärd eller om detaljplan inte upprättas kan tillstånd krävas från länsstyrelsen.

För Strängnäs del är den tillståndspliktiga zonen: 50 meter från vägområde intill E20 samt 30 meter från vägområde intill Rv55.

Kommunala vägar

Kommunen är väghållare för allmänna vägar i de flesta av våra tätorter. Planering av trafiknätet och utformning av gatustrukturer för de kommunala gatorna sker långsiktigt med utgångspunkt från den nyligen producerade trafikstrategin och konkretiseras i så kallade trafikplaner. Det finns för närvarande en trafikplan för Strängnäs stad, en för Mariefred-Läggesta samt en gemensam för övriga tätorter. Ändringar aktuella i närtid är revidering av trafikplanen för Strängnäs stad (våren/sommaren 2013) samt framtagande av en ny separat trafikplan för Åker Styckebruk.

I Strängnäs stad pågår för närvarande ett arbete som syftar till att anpassa gatumiljöer till aktuella behov då de sedan tidigare varit utformade med hänsyn till det nedlagda pansarregementets manövringskrav.

Tunga transporter

Tunga transporter inom kommunen sker främst längs E20 och riksväg 55 men även på väg 900 mellan trafikplats Åker och Strängnäs stad, samt på väg 910 mellan Söderlänna och trafikplats Åker.

E20 och riksväg 55 är även av trafikverket rekommenderade transportvägar för farligt gods. Transporter av farligt gods kan även förekomma på Svealandsbanan, banan är dock inte ett primärt stråk för godstrafik på järnväg. För bebyggelseområden som planeras intill järnväg och väg med transporter av farligt gods är det viktigt att i ett tidigt planeringsskede ta fram riksbedömningar, detta för att klargöra vilka förutsättningar som finns för ny bebyggelse.

Båttransporter

Båttrafiken i kommunen domineras till stor del av småbåtslivet. Många av kommunens invånare har sökt sig till kommunen med anledning av närheten till Mälaren och möjligheten till ett trevligt båtliv. Även en del av kommunens tillfälliga besökare/turister kommer hit via Mälaren med båt. För att kunna möjliggöra en hållbar utveckling av funktioner för båtlivet (med de anläggningar och ytor som krävs) görs nu en översyn av båtlivets förutsättningar i kommunen. Översynen med identifierade utredningsområden presenteras i den Blåplan som tas fram parallellt med denna översiktsplan.

Reguljär båttrafik bedrivs främst i form av persontransporter mellan Mariefred – Stockholm sommartid. Godstransporter med båt förekommer i begränsad omfattning med Gorsingehamn som knutpunkt.

Foto: Jaana Asp

Finninge cirkulationsplats i Strängnäs stad

Foto: Sanna Ahlström

Båtliv i Västerviken, Strängnäs stad

Områden och anläggningar av intresse för den lokala infrastrukturen

Vatten och avloppsstruktur (VA)

Dricksvattenförsörjning

Strängnäs kommun försörjs sedan 2009 med dricksvatten från Norsborgs vattenverk. Under senare år har kommunens driftbolag investerat i en ringmatningsledning som innebär att samtliga kommundelar är sammankopplade. Anslutna till ringmatningen finns tre vattentorn som tillsammans kan försörja kommunens invånare med motsvarande ett dygns normal förbrukning.

Inom Strängnäs kommun finns även ett antal enskilda vattentäkter som försörjer grupper av fastigheter. Det finns både mindre gemensamma vattentäkter men även lite större som försörjer fler än 50 personer eller har ett vattenuttag som överskrider 10 m³/dygn, dessa större täkter, lyder under Livsmedelsverkets föreskrifter 2001:30. Inom vattenförvaltningen ställs det krav på långsiktigt skydd av vattentäkter med den omfattning som beskrivs ovan. Ingen av dessa vattentäkter inom kommunen har i dagsläget fastställda skyddsområden med skyddsföreskrifter. Statistik från 2012, av de vattenanalyser som Strängnäs kommuns miljöenhet tagit del av, visade att 36 % av de mikrobiologiska vattenproverna var tjänliga med anmärkning eller otjänliga och 80 % av de kemiska vattenproverna visade tjänligt med anmärkning eller otjänligt. Detta visar på ett skyddsbehov av grundvattnet i kommunen som helhet.

Reservvattentäkt för den kommunala dricksvattenförsörjningen

I Gorsingeholm finns ett industrivattenverk som även skulle kunna fungera som reservvattenverk i händelse av försörjningsbrott från Norsborgs vattenverk. Industrivattenverket producerar processvatten för ett antal industrier belägna i Strängnäs. Vattnet tas från djuphålan i Ulvhällsfjärden i Mälaren och renas med hjälp av infiltration genom sandbäddar. För den potentiella reservvattentäkten finns i dagläget inget inrättat vattenskyddsområde med vattenskyddsföreskrifter. Ett förslag till skyddsområde med skyddsföreskrifter finns framarbetat. Något slutgiltigt beslut i frågan har dock ej tagits med anledning av de motstående intressen som finns i området. Problematiken består i att Strängnäs avloppsreningsverk, samt ett antal industrier, finns i området vid reservvattentäkten.

En utredning pågår med inriktning att hitta alternativa vägar för reservvattenförsörjning.

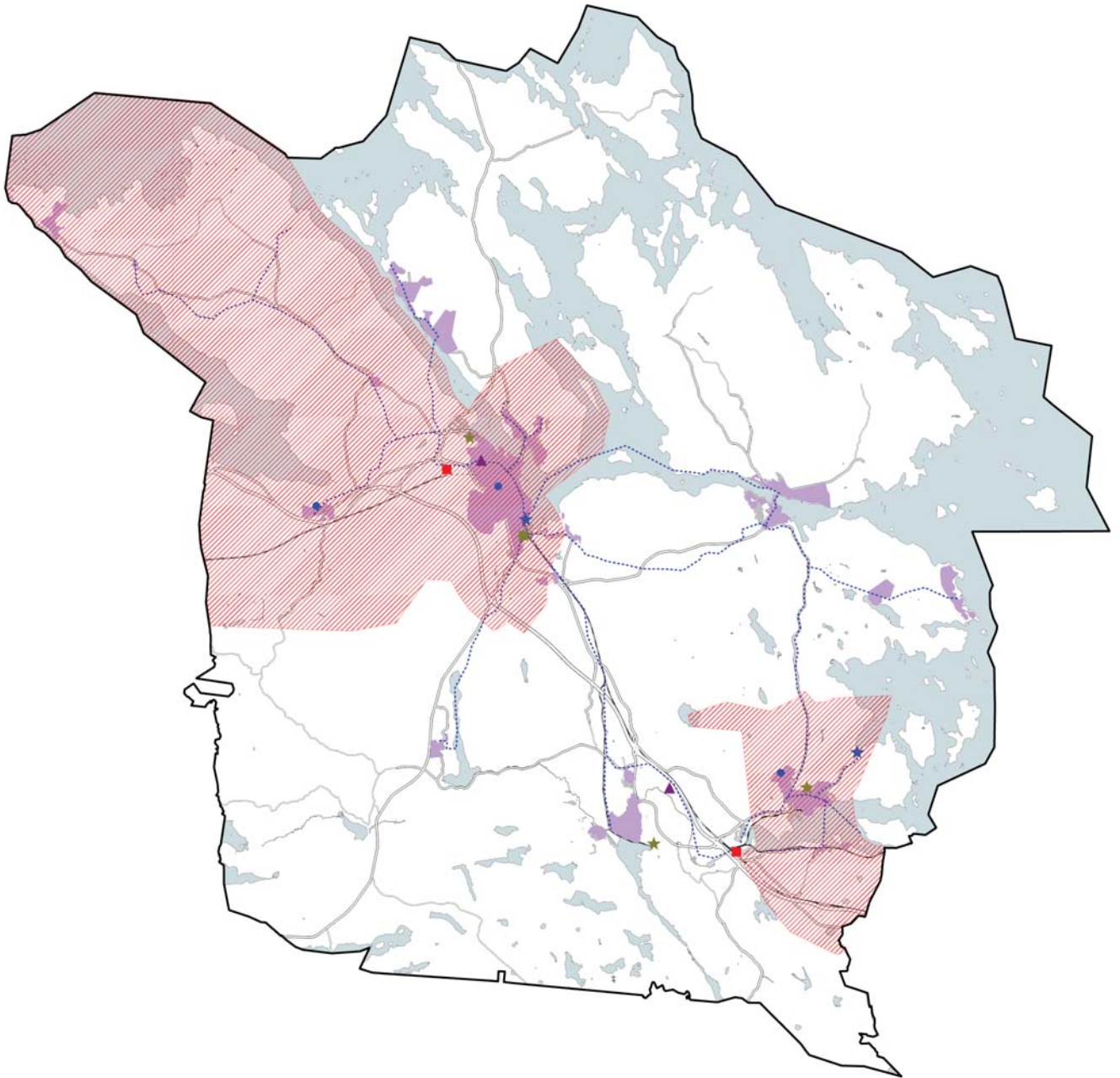
Komunal avloppsrening

Rening av avloppsvatten sker vid Strängnäs stads- och Mariefreds reningsverk, varav det första hanterar större delen av avloppsvattnet.

Enskilda vatten- och avloppslösningar

I Strängnäs kommun finns cirka 4500 enskilda avloppsanordningar. Avloppsanordningarna är ofta gamla och med bristande funktion. Detta innebär att näringsämnen läcker till sjöar och vattendrag och bidrar till övergödningproblemen. Smittämnen från dåligt renat avloppsvatten kan även förorena närliggande enskilda vattentäkter.

För att identifiera och få åtgärdat bristande avloppsanordningar genomförs inventeringar. Kommunen är även tillståndsprövande myndighet för enskilda avlopp, vid denna tillståndsprövning görs en enskild bedömning av föreslagen avloppsanordning och krav på rening ställs, för så kallad normal eller hög skyddsnivå, beroende på hur omgivningen ser ut. Som riktlinje gäller hög skyddsnivå vid inrättande av enskilda avloppsanordningar som är belägna inom 500 meter från

BETYDANDE TEKNISKA ANLÄGGNINGAR

- ★ Reningsverk
- ★ Fjärrvärmepanna
- Kraftvärmeverk
- Återvinningscentraler
- Vattentorn
- ▲ Större transformatorstationer

VA-STRUKTUR

- Kommunala verksamhetsområden
- Översiktligt vatten- och/eller avlopps nät

ELDISTRIBUTION

- ▨ Avgränsning koncessionsområden, Sevab inom rasterade områden och Vattenfall utanför

sjöar eller vattendrag som är känsliga för övergödning. Det kan även ställas krav på hög skyddsnivå utifrån smittskyddssynpunkt om det till exempel är nära till en badplats.

Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska kommunen bestämma verksamhetsområden för vatten och/eller avlopp och snarast anordna en allmän VA-anläggning:

- om det behövs i ett större sammanhang (samlad bebyggelsegrupp på minst 20-30 fastigheter) för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, och
- om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.

Problem med bristande avloppsanordningar har uppmärksammats vid genomgång av de så kallade omvandlingsområdena, det vill säga gamla fritidshusområden där boenden förändras från sommarboenden till året-runt bostäder men där avloppslösningarna inte förbättras för att tillgodose den ökade belastningen. Kommunen har i en kartläggning analyserat vilka av dessa områden som på sikt måste införlivas i det kommunala VA-nätet för att miljö- och hälsopåverkan inte ska bli oacceptabel. Våren 2011 fastslog kommunfullmäktige en utbyggnadslista för VA-verksamhetsområde där åtta områden prioriterades, dessa var:

Kalkudden/Edsala	Djupvik/Storudden
Härads Kumla	Tuna
Herresta	Husby
Björsund	Vik

De områden som ligger utanför det kommunala VA-nätet försörjs av eget dricksvatten, enskilt eller genom samfällighet. Huvuddelen av detta dricksvatten har sitt ursprung från grundvattnet. Majoriteten av dessa dricksvattenanläggningar är så små att de inte faller under någon lagstiftning som kräver kontroll av dessa, varken vid anläggande eller drift. Det innebär att fastighetsägarna heller inte har någon skyldighet att provta sitt dricksvatten. Trots detta provtas genom kommunens förmedling av analystjänst cirka 200 vattentäkter per år. De vanligaste problemen i dricksvattnet utifrån vad som analyseras gäller fluor och mikroorganismer. Provsvar visar att cirka 70 procent av de tagna proverna per år antingen är tjänliga med anmärkning eller otjänliga som dricksvatten.

Kommunen saknar i dagsläget ett övergripande styrdokument för strategiska ställningstaganden avseende vatten- och avloppslösningar i samband med planering/exploatering. Bland annat saknas en bild av i vilka områden som är olämpliga för ett större antal enskilda avloppsanordningar för att förhindra att en oacceptabel miljö- och hälsopåverkan uppkommer.

Dagvatten

Strängnäs kommun har en dagvattenpolicy som innebär att dagvatten ska hanteras och renas lokalt (LOD) med hjälp av infiltration och fördröjning. Detta innebär att kommunens reningsverk får en jämnare belastning och större kapacitet för det förorenade avloppsvattnet. Många av de problem som uppstått vid höga nederbörds mängder hade förmodligen kunnat, om inte undvikits, reducerats om större andel av dagvattenflödet hanterats lokalt istället för att det kopplats till kommunens avloppsnät. Många nyare områden har dock separerade dagvattenanslutningar vilket är att föredra om inte tillräcklig infiltration kan uppnås inom den egna fastigheten.

Ställningstaganden angående försörjningssystem och teknisk infrastruktur inom Strängnäs kommun:

- Vid framtagande av detaljplaner ska den prioriteringsordning mellan trafikslagen som nämns i trafikstrategin följas.**

För en hållbar utveckling vad gäller persontransporter bör kommunen verka för transportslag som inte är motorburna och som i många fall sker i form av en person i en bil. Transportformer som är mera miljövänliga och som även har en hälsofrämjande effekt, vilket även kan innebära vissa samhällsekonomiska besparingar, ska prioriteras och premieras. En utformning av den fysiska miljön som innebär att biltrafiken prioriteras framför gång-, cykel- eller kollektivtrafiken får endast ske om en sammantaget bättre hållbarhetslösning kan uppnås. Detta kräver dock en tydlig motivering.
- Kommunen ska verka för bättre helhetslösningar vid transportkombinationer där cykel används i samband med resor med tåg och buss.**

Det bör erbjudas större möjligheter att använda cykel som deltransportmedel även på längre resor för att nå en positiv hälsoeffekt med högre aktivitet i vardagen. Ett första steg är att erbjuda goda cykelparkeringsmöjligheter på strategiskt utvalda hållplatser med goda gång- och cykelvägsanslutningar. Kommunen bör arbeta för möjligheten att medföra cykel på tåg och i större utstäckning på buss.
- Alla etableringar som möjliggörs med byggrätter i nya detaljplaner ska, där det är möjligt, anslutas till vatten- och avloppslösningar i kommunal regi.**

Generellt sett har kommunala vatten- och/eller avloppsreningsverk en större robusthet än enskilda lösningar. Reningsanläggningar i kommunal regi ger sannolikt, på sikt, en större reningsgrad och därmed större säkerhet för miljö och hälsa då drift och kontroll enklare kan säkerställas.
- Kommunen bör utarbeta ett styrdokument för strategiska ställningstaganden gällande vatten- och avloppsfrågor.**

Kommunen saknar idag översiktlig information om områden som inte är lämpliga för enskilda vatten- och avloppslösningar. För att tydliggöra vilka områden som kommunen anser vara mer eller mindre känsliga för enskilda vatten- och avloppslösningar bör en långsiktig vatten- och avloppsplan utarbetas. En sådan plan ger vägledning om var hårdare krav bör ställas på nyetableringar och var byggnation inte bör ske utan kommunal VA-anslutning.
- Kommunen bör utarbeta strategi- och handlingsplan gällande IT-infrastruktur**

Sveriges kommuner har en nyckelroll i en effektiv utbyggnad av bredband i landet. En viktig förutsättning för detta arbete är att kommunen har en sammanhållen bredbandsstrategi. Strategin ska tydliggöra roller och ambitioner och hur kommunens samordnande roll ser ut. Strategin bör konkretiseras i en handlingsplan som är kommunens kunskapsbank och handledning när det gäller IT-infrastrukturfrågor.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

För att tillgodose de kommunikationsanläggningar/områden för kommunikation som är av riksintresse inom kommunen ska inga åtgärder, som kan begränsa sjöfartens, järnvägens och vägarnas funktion, få tillkomma i anläggningarnas/områdenas närhet eller influensområden.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

En prioritering av gång-, cykel- och kollektiva transportmedel i kommunen bedöms på sikt kunna reducera antalet bilburna transporter vilket medför mindre buller, minskade utsläpp och en bättre luftkvalitet. Krav på anslutning till robusta vatten- och/eller avloppslösningar för tillkommande bostäder genom nya detaljplaner, samt framtagande av ett strategiskt styrdokument gällande vatten- och avloppsfrågor bedöms ge stora möjligheter för säkerställande av god vattenkvalitet i kommunen. Behovet av enskilda, ofta mindre robusta lösningar, bedöms på lång sikt kunna bli mindre genom översiktsplanens inriktning att koncentrera ny bebyggelse vid redan befintliga strukturer.

Naturresurser och areella näringar

Med naturresurser menas de naturliga tillgångar som på något sätt kan nyttjas av människan. Det kan var allt från material och energi till nyttjande av de grödor som jorden kan producera.

För att skapa förutsättningar för en hållbar framtid ska hushållning och en resurseffektiv hantering av naturresurser främjas. I detta arbete bör till exempel förnyelsebara energikällor prioriteras.

Viktiga aspekter att beakta i sammanhanget fysisk planering är att tätortsutveckling kan innebära negativ påverkan på ekosystem och möjligheter till grundvattenbildning, samt att arter försvinner. I tätorter sker en koncentration av påverkan, vilket medför en ökad belastning på de naturliga systemen i form av föroreningar och ett ökat uttag av resurser. Samtidigt kan tätorter erbjuda resurs- och kostnadseffektiva lösningar genom att större insatser möjliggörs.

Energiutvinning

Kommunen ställer sig generellt positivt till nyttjande av förnyelsebara energikällor såsom solenergi och utvinning av energi från berggrund, vatten och vind.

Kommunens avsaknad av större vattendrag innebär att andelen utnyttjad vattenkraft är försumbar och begränsad till framförallt gårdsbruk.

Enligt den nya avfallsplanen kommer matavfallet samlas in för biogasproduktion men produktionen/konsumtionen sker inte i Strängnäs kommun. Vid revidering av kommunens klimat- och energiplan kommer frågan om biogasproduktion i mindre skala att diskuteras.

Inför eventuella vindbrukssatsningar inom kommunen bör nedanstående riktlinjer beaktas vid ställningstaganden och prövningar av förfrågningar angående uppförande av vindkraftverk. Riktlinjerna har tagits fram med utgångspunkt i dagens vindkraftsteknik och kan därmed behöva uppdateras i takt med att tekniken utvecklas.

Vindbruk - kommunövergripande riktlinjer

Gruppstationer

- Inom en gruppstation, om tre eller flera vindkraftverk, är det viktigt att verken placeras så att de kan läsas samman – det ska vara tydligt att verken ingår i samma enhet/anläggning om så är fallet.

Enstaka verk

Ett eller två vindkraftverk kan beskrivas som enstaka verk. Förutom de mer kraftfulla, kommersiella verken finns även så kallade gårdsverk som normalt syftar till att generera el för cirka en eller två gårdar.

- En omfattande exploatering av enstaka verk inom kommunen kan försvåra ett optimalt nyttjande av de mest lämpliga områdena för vindbruk. Något som dock behöver beaktas är att det kan finnas behov av uppförande av till exempel gårdsverk (tänkta att komplettera befintligt jord- eller skogsbruk) eller av vindkraftverk som ska utgöra kollektiva lösningar och producera el till mindre bebyggelsegrupper.
- Vid förfrågan om etablering av enstaka verk (1-2 stycken), inom områden med särskilt goda vindförhållanden, ska den sökande kunna visa att den föreslagna placeringen inte hindrar en utbyggnad av fler verk i ett senare skede, samt att den gruppstation som eventuellt då bildas kan uppfylla de övriga riktlinjer som här presenteras.

Lokalisering

- Genom olika element i landskapet, som till exempel topografi, vegetation, strandzoner och bebyggelse, avgränsas olika så kallade landskapsrum. En vindkraftsanläggning bör ej planeras så att den sträcker sig över flera landskapsrum, detta för att skapa ett tydligt förhållande mellan verk och landskap, samt för att skapa ökad läsbarhet – betraktaren ska snabbt kunna läsa av anläggningen som helhet.
- Vindkraftverk bör placeras så att de följer landskapets kontur. De kan även placeras på ett sätt som understryker/förtydligar en befintlig riktning (till exempel en väg), eller en viss plats i landskapet.
- Anslutning till el- och vägnät ska vara så enkelt som möjligt. Genom att utnyttja befintlig infrastruktur kan påverkan på landskapet, samt kostnader för vägbyggen och ledningsutbyggnad minimeras.

Formering

- Förändringen i landskapet blir normalt mindre om ett antal verk samlas väl, jämfört med om samma antal verk sprids ut över stora områden.
- Vindkraftverk som är tänkta att tillhöra samma enhet ska inbördes placeras på ett sådant sätt att tydliga grupper skapas.

Utblickar

- Ingen boende ska behöva känna sig omringad av vindkraftverk. Även om vissa verk är relativt fjärran belägna bör det ej finnas vindkraftverk i mer än två synriktningar från en bostad.
- I enskilda projekt är det viktigt att lokaliseringen av en tilltänkt anläggning anpassas efter, och analyseras utifrån viktiga utblickspunkter i det omgivande landskapet.

Avstånd

- För att en anläggning ska kunna uppfattas som en enhet bör avståndet mellan verken inte vara längre än fem rotordiametrar.
- Mellan anläggningar krävs relativt stora avstånd, detta för att främja ”vindkraftsfria” vyer, samt för att tydliggöra dem som enskilda enheter. Beroende på topografin, öppenheten i landskapet och anläggningens storlek och utformning kan det avstånd som krävs variera. Därmed måste lämpliga avstånd avgöras i varje enskilt fall.
- Med hänsyn till eventuella, framtida utbyggnadsbehov föreslås runt Strängnäs kommuns tätorter och mindre samhällen en generell buffertzona på en kilometer. Zonen ska utgå ifrån befintlig bebyggelse, samt ifrån de utbyggnadsområden som pekats ut i kommunens översiktsplanering. Inom buffertzonen ska vid planering och lovgivning av vindkraftsanläggningar stor restriktivitet tillämpas för sådana traditionella vindkraftverk som inte kan integreras med störningskänslig bebyggelse och störningskänsliga anläggningar/verksamheter.
- Runt de i översiktsplanen, i förhållande till tätorterna avses,

En avvägning behöver här göras mot önskan om ett optimalt nyttjande av vindenergi. När vindkraftverk utvinner energi bromsas vinden, vid byggande av mer än ett vindkraftverk i samma område krävs därför att de placeras på behövligt avstånd ifrån varandra för att vinden ska hinna ”återhämta sig”.

utpekade utbyggnadsområdena för bostäder, föreslås generella hänsynsavstånd på 500 meter. ”Hänsynszonerna” ska hållas fria från sådana vindkraftverk som kräver skyddsavstånd på grund av bland annat buller och skugggrörelser.

- Ett generellt hänsynsavstånd från mindre bebyggelsegrupper och enskilda bostäder till vindkraftverk är satt till 500 meter, men rimliga avstånd ska, på grund av landskapets platsspecifika förutsättningar, prövas i varje enskilt fall. Det generella avståndet på 500 meter är anpassat efter de direkta störningar som eventuellt kan uppstå i form av till exempel buller. Vid drift av vindkraftverk får riktvärdena för buller och skuggor vid bostäder ej överskridas. Om olägenheter ändå skulle uppstå ska åtgärder vidtas så att störningarna upphör.
- Till vägar rekommenderas att skyddsavståndet är minst lika långt som verkets totalhöjd, dock minst femtio meter. Samma avstånd gäller mellan spårmittpå en järnvägs närmaste spår och ett vindkraftverk, dock rekommenderar Trafikverket utöver detta en ytterligare marginal på 20 meter.
- Vad som är ett lämpligt skyddsavstånd mellan ett vindkraftverk och en kraftledning måste avgöras i varje enskilt ärende. En rekommendation är dock att avståndet bör vara minst lika långt som verkets totalhöjd, dock inte mindre än 100 meter. Vid högspänningsledningar rekommenderas sedan en ytterligare marginal på tio meter. För alla vindkraftverk högre än femtio meter, och för alla verk med stag, rekommenderas ett avstånd på 200 meter.

Enhetlighet

Nedanstående riktlinjer har anpassats efter traditionella vindkraftverk. Huvudprincipen, oavsett vindkraftverksmodell, är dock att de verk som ska ingå i samma anläggning ska vara av samma modell, eller av likartat utseende.

- I en gruppstation ska verken ha samma navhöjd då denna höjd är beständig. Samma totalhöjd är inte lika väsentligt då rotorbladen på varje verk kan komma att peka åt olika håll.

Färg

- Såväl kritvita som alltför mörka färger ska undvikas. Vindkraftverk på land och i vatten bör helst ges en gråvit färg. På land kan eventuellt tornet närmast marken ges en grön färg som tonas mot den gråvita färgen. Viktigt är att de verk som ska ingå i en anläggning ges samma färgsättning.

Reklam

- Reklamtext eller logotyper får ej förekomma på vindkraftverk.

Samråd med grannkommuner

- Vid etablering av vindkraftverk inom ett avstånd av tre kilometer från kommungränsen ska etableringen föregås av samråd med berörda kommuner.

Samordningskrav

- Om fler än en markägare har mark inom ett område lämpligt för vindkraftsetableringar ska de berörda markägarna samordna projekten så att en god helhetsbild kan skapas.

Omgivningspåverkan och miljökonsekvenser

- En analys av en tilltänkt etablerings visuella effekter är nödvändig. I en sådan analys ska det aktuella landskapets karaktär och innehåll beskrivas, samt dess värden identifieras. Till sist måste all kunskap vägas samman för att kunna avgöra områdets lämplighet eller känslighet för vindkraftsanläggningar. Viktiga frågor att resonera kring är hur landskapets karaktär kan påverkas, vilka värden som riskerar att gå förlorade, vilka värden som eventuellt kan tillskapas, samt vilka skyddsavstånd som krävs. Förändringen i landskapsbilden bör analyseras med hjälp av fotomontage som kan krävas i samband med prövning av vindkraftsärenden.
- En fördjupad konsekvensbedömning eller en miljökonsekvensbeskrivning kan, beroende på verkens storlek och placering, krävas i samband med prövning av enskilda vindkraftsprojekt. I förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) framgår de olika prövningsnivåerna som reglerar hur en ansökan ska hanteras beroende på den tilltänkta anläggningens storlek, antal verk och höjd i meter.

Hänsyn till skyddsvärda områden och objekt

- Om en vindkraftsanläggning går att förena med områden av riksintresse (för till exempel naturvärden, kulturmiljövärden, friluftslivet etcetera) ska prövas i det enskilda fallet. Det gäller bland annat även regionala intresseområden, fornminnen, nyckelbiotoper, strandskydd och naturvärdesobjekt. Inom riksintresseområden kan extra höga krav på beslutsunderlag behöva ställas.
- Natura 2000-områden och naturreservat utgör starka naturskydd. Att etablera vindkraftverk inom områden med ovanstående benämningar är därmed ej lämpligt. Normalt krävs även hänsyns-avstånd till Natura 2000-områden och naturreservat.

Nedmontering

- Vindkraftverk som tas ur drift ska monteras ned av verksamhetsutövaren.

Restriktionsområden vindbruk

Inom kommunen finns områden som på denna översiktliga planeringsnivå, av olika anledningar, bedöms vara mer eller mindre olämpliga att etablera storskaligt vindbruk inom, dessa områden är:

1. Åkers bergslag (friluftsliv)
2. Kinge-Valla (kulturmiljövård)
3. Områden med exploateringstryck (stadsutveckling)
4. Härads skjutfält (totalförsvaret)
5. Malmby flygfält (markreservation)
6. Mälsåker slottsmiljö och därifrån utblickar över del av Prästfjärden (kulturmiljövård)
7. Tynnelsö med omgivande landskap (kulturmiljövård)
8. Ridö-Sundbyholmsarkipelagen (naturvård)
9. Naturreservat och/eller Natura 2000-områden (naturvård)

Stads-/sambhällsutveckling är något som eventuella vindkraftsetableringar inte får begränsa till följd av de säkerhets- och hänsyns-avstånd som ofta krävs, framförallt till bostäder. Inom och i närheten av tätorts- och samhällsstrukturer kan man dock förvänta sig bakgrundsbuller, från till exempel motorvägar och industrier, i sådan omfattning att den inverkan vindkraftverk kan ha på sin omgivning inte blir avgörande för den sammanvägda störningsbilden. Det kan därmed bli

En aspekt som behöver beaktas är att vindkraftstekniken utvecklas snabbt. I samband med olika ny- eller ombyggnationer kan det vara lämpligt att titta på möjligheterna att, med mer småskalig och tyst teknik, utvinna "vindkraftsel" inne i kommunens tätorter utan att framtida utbyggnadsprojekt försvåras.

aktuellt att i undantagsfall tillåta vindkraftsanläggningar i anslutning till kommunens tätorter och mindre samhällen.

Mark och vatten

Kommunens lant- och jordbruksverksamheter domineras av spannmålsodling. Produktivt skogsbruk bedrivs främst i kommunens västra och sydvästra delar. Skogs- och naturområden kan även ses som en resurs för friluftsliv och rekreation. Från marken utvinns även byggmaterial i form av grus från åsar och berg. I framtiden bör uttagen ändras till att i större del ske vid bergtäkter för att skydda de värdefulla vattentillgångar och naturvärden som finns vid de större naturgrusåsarna i kommunen.

Oavsett var man befinner sig i Strängnäs kommun är det nära till vatten – till Mälaren eller till mindre sjöar och vattendrag. Vattenmiljöerna och de strandnära lägena rymmer en stark attraktionskraft för boende och turistnäring. Förutom vattenområdenas betydelse för kommunens och de enskilda samhällenas attraktivitet, är de viktiga för vårt välbefinnande ur ett socialt och hälsoförebyggande perspektiv, genom möjligheterna till olika former av rekreation.

Foto: Jaana Asp

Stallarholmsfjärden

Områden av riksintresse och områden av nationell betydelse

Fiskerinäring

Mälaren har av Fiskeriverket (numera Havs- och vattenmyndigheten) i sin helhet utsett som riksintresseområde för fiskerinäringen. I skriften *Områden av riksintresse för yrkesfisket (2006:1)* anges att alla insjöar som hyser minst två yrkesverksamma fiskare bör klassas som riksintressen. De vattenområden som anses som riksintressanta är fångstplatser med omfattande fiskeaktivitet samt lek- och uppväxtområden för kommersiellt viktiga arter. Då det saknas information i tillräcklig grad angående fångstplatser i de stora insjöarna måste hela vattenområdet anses vara av intresse.

Jord- och lantbruk

Ur Jordbruksverkets statistik kan utläsas att jordbruksmarken i kommunen sakta krympt de senaste trettio åren, från knappt 18 000 hektar till drygt 15 500 hektar. Andelen mark i träda har dock växt från cirka fem procent 1981 till 12 procent 2011. Under samma period kan även utläsas att antalet djur i lantbruken minskat drastiskt. En annan trend under åren 2009-2011 är att den ekologiskt odlade jordbruksmarkens yta har ökat med sextio procent, från 622 hektar till 998 hektar. Antalet jordbruksföretag inom kommunen har från 1981 till 2011 minskat från 283 till 216.

Att möjliggöra närproducerade jord- och lantbruksprodukter är även i framtiden av betydelse vilket återspeglar sig i utpekandet av odlingsmark som områden av nationellt betydelse. Inom kommunen är utgångspunkten att markerna ska bevaras för att möjliggöra ett rationellt brukande. Dock kan intressekonflikter uppstå i randzonerna mellan bebyggelse och landsbygd när tätorter växer. Det är då viktigt att försöka klassificera åkermarkerna för att veta vilka områden som behöver skyddas från exploateringsföretag.

Skogsbruk

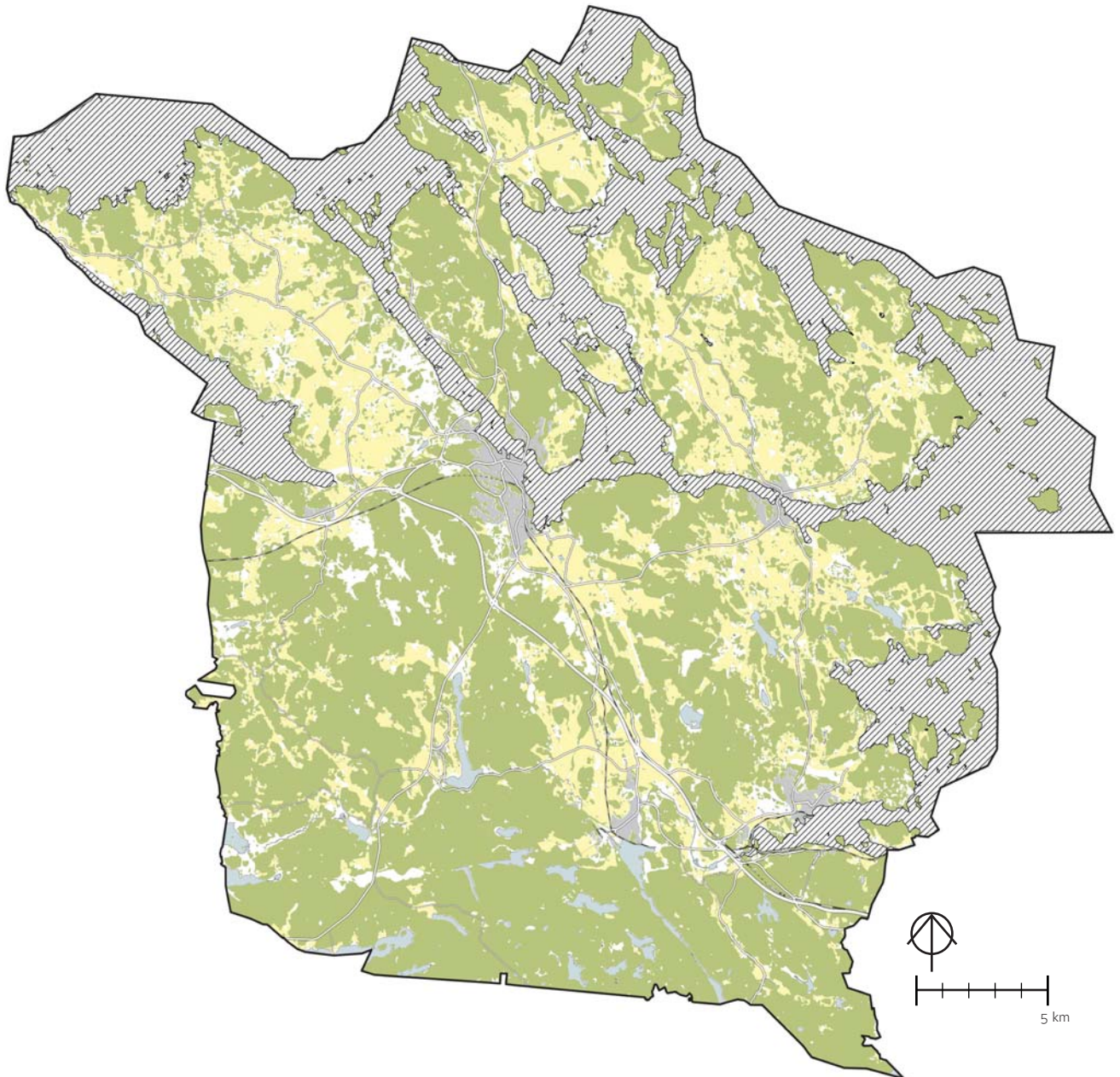
Skogsarealen i Strängnäs kommun uppgår till sammanlagt cirka 48 000 hektar, varav den produktiva skogen utgör cirka åttio procent av den totala arealen. Den produktiva skogsarealen upptar cirka femtiofem procent av kommunens totala landyta. Detta motsvarar ungefär samma andelstal som landet i stort.

Skogsmark är precis som jordbruksmark av nationell betydelse vilket innebär att mark som har betydelse för skogsnäringen och som

Foto: Jaana Asp

Naturreseptatet Krampan

NATURRESURSER OCH AREELLA NÄRINGAR

OMRÅDEN AV RIKSINTRESSE

 Områden av betydelse för fiskerinäringen

OMRÅDEN AV NATIONELL BETYDELSE

 Åkermark

 Skog

hyser förutsättningar för rationell drift ska skyddas mot åtgärder som påverkar brukandet.

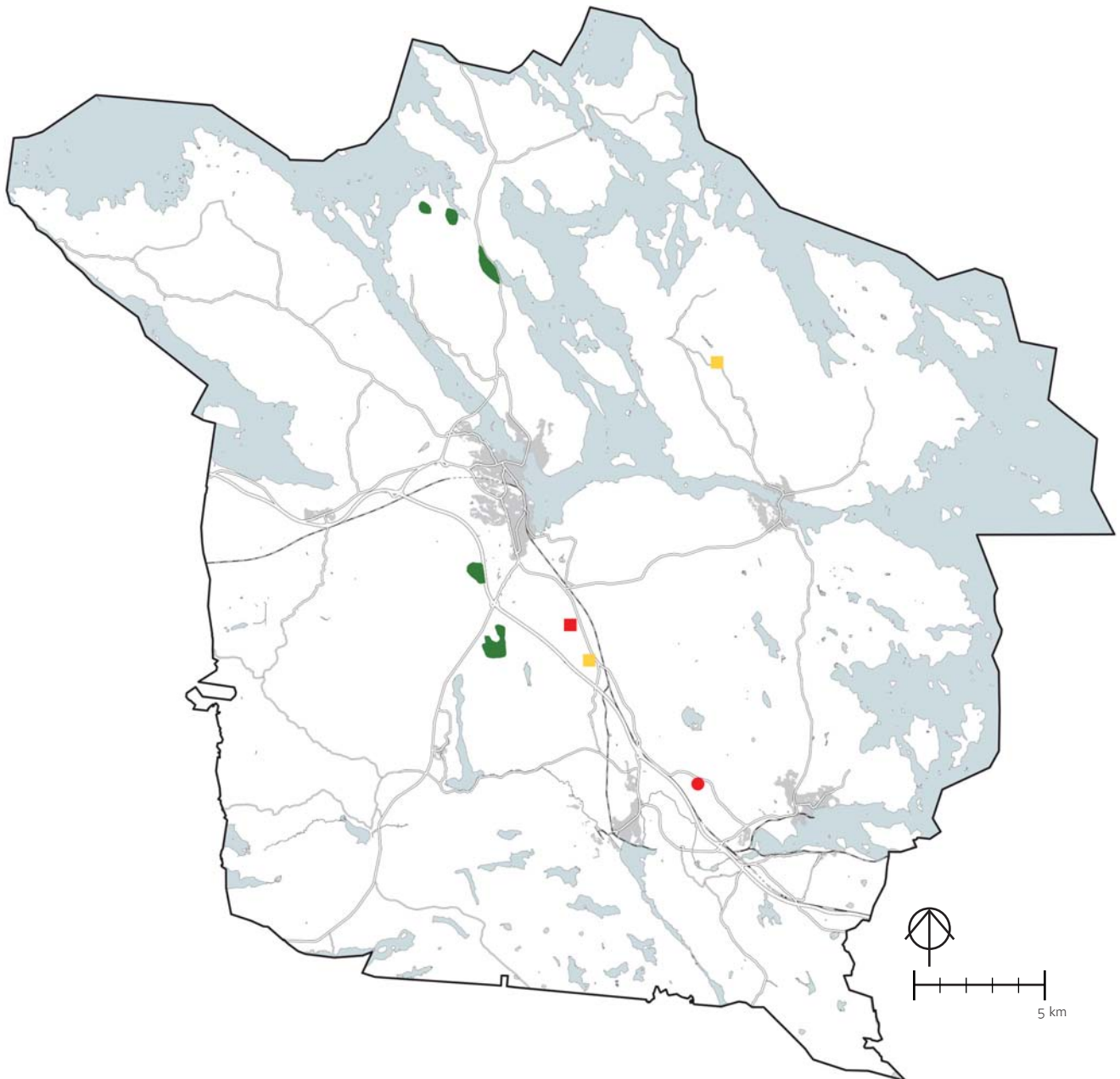
Mark som resurs

Materialutvinning

Materialutvinningen i kommunen är idag begränsat till uttag av ballastmaterial i form av naturgrus och bergkrossmaterial, samt naturgrus som komponent till betongindustrin på orten.

Uttag av naturgrus sker företrädesvis vid täkter kring Grundbro söder om Strängnäs stad. Markområdet är en del av Strängnäsåsen som är en isälvsavlagring (rullstensås) som sträcker sig från Strängnäs stad ned till nedre Marvikarna. Utvinning av naturgrus från våra större grusåsbildningar är dock inte acceptabelt i längden då åsarna i de flesta fall är mycket goda resurstillgångar med dess grundvattenbärande kapaciteter. Uttag av naturgrus bör därför begränsas till redan befintliga täkter och syftet med utvinningen bör vara användningsområden där alternativa material inte är tillämpliga. Ur hållbarhetssynpunkt ska därför i första hand återanvändning av schaktningsmassor och restprodukter från bygg- och rivningsverksamhet ske vid markutfyllnadsåtgärder. För andra verksamheter där dessa material inte är lämpliga ska bergkrossmaterial användas.

I början av 90-talet genomförde SGU på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanlands län inventeringar av grus och krossberg i länet. Dessvärre visade bergkrossinventeringen att det finns begränsade områden med goda alternativt tämligen goda förutsättningar för uttag av krossmaterial inom kommunen, dessa visualiseras i kartan över markresurser. Betänkas ska dock att det enbart är markområden 2 mil från Strängnäs stad som inventerades denna gång. Nya tekniker kan även ha tillkommit som tillåter utvinning av andra bergskvaliteter. Kommunen bör möjliggöra och underlätta för bergkrossetableringar där så är möjligt och inte innebär någon oacceptabel påverkan på

GRUS- OCH BERGTÄKTER INOM KOMMUNEN, EJ INKLUDERAT TÄKTER FÖR EGNA VERKSAMHETER

- Grustäkter med gällande tillstånd
- Bergtäkter med gällande tillstånd
- Tidigare grustäkter

BERGKROSSINVENTERING

- Områden som identifierats med goda tillräckligt goda förutsättningar för bergkrossuttag

andra allmänna intressen.

Vatten som resurs

Vattenförsörjning/Vattenkvalitet

Kommunens dricksvattenförsörjning sker idag från Norsborgs vattenverk i Stockholms län. Vattenverket drivs av Stockholm Vatten och vattnet tas från Rödstensfjärden i Mälaren. Mälaren är vattentäkt för mer än 2 miljoner människor vilket torde bädda för ett gott övergripande skydd och förebyggande arbete för god vattenkvalitet. Samtidigt medför denna centralisering av vattenförsörjningen i regionen en ökad sårbarhet och belastningen på sjön är stor. Det finns flera potentiella hot mot Mälaren som dricksvattentäkt. De faror som hotar är bland annat utsläpp av kemikalier och avfall från båt- och fartygstrafik men även, på längre sikt, saltvatteninträngning och andra konsekvenser av klimatförändringarna. Värdet av Mälaren som vattensystem är, enligt Chalmers rapport *Mälarens värde* från 2009, två miljarder kr/år för endast dricksvattensystemet. Långsiktiga åtgärder för klimatanpassning bör räknas med i framtida samhällsplanering, inklusive ekonomisk planering.

De grundvattentillgångar som vid SGU:s inventering (1996) har identifierats i kommunen bör skyddas för ett eventuellt framtida nyttjande i händelse av att Mälaren blir obrukbar som vattentäkt eller om försörjningsmodellen i Strängnäs kommun av andra skäl behöver förändras. Kommunen bör även, i samarbete med andra kommuner inom Mälarens avrinningsområde, verka för att förbättra Mälarens ekologiska och kemiska status och därmed dess råvattenkvalitet.

Den inventering som ligger till grund för utpekade områden har dock några år på nacken och har bland annat inte beaktat vattenkvaliteter och områdenas känslighet för störningar. För att säkerställa alternativ för framtida vattenförsörjning bör verksamheter eller anläggningar som skulle kunna påverka möjligheter till framtida vattenuttag undvikas.

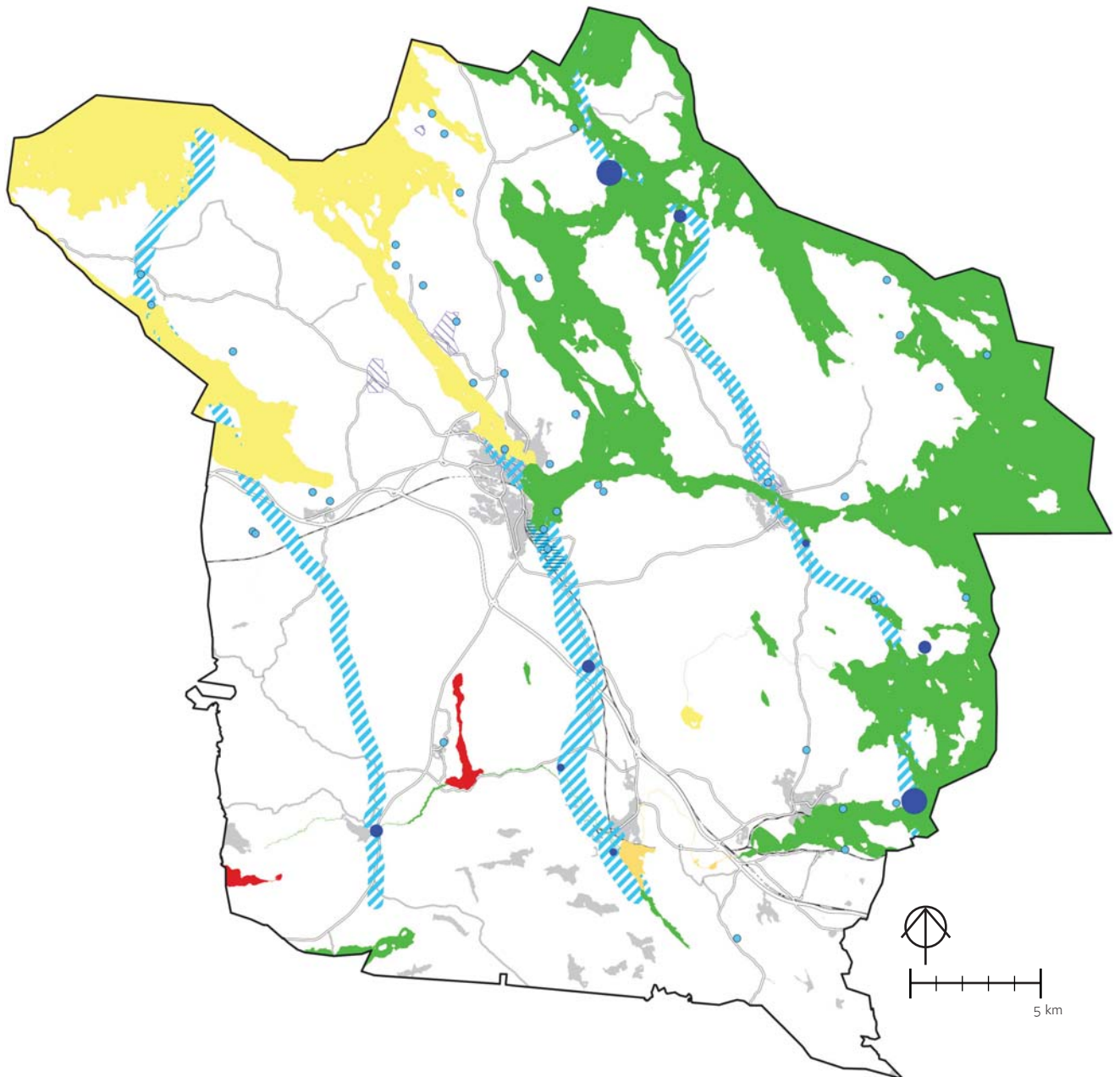
Förbättring av vattenkvaliteten i Mälaren, men även i kommunens övriga sjöar och vattendrag, är således en viktig utgångspunkt vid planering av framtida mark- och vattenanvändning. Det är viktigt att vid enskilda projekt synliggöra vilka konsekvenser viss ny mark- och vattenanvändning kan få för våra vattenmiljöer, både i Strängnäs kommun men även i andra kommuner inom aktuella avrinningsområden. Den fysiska planeringen får inte medföra att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan uppnås.

Förutom Mälaren, som är en viktig vattenresurs i Strängnäs kommun, finns flera värdefulla vattenområden såsom Marvikarna, Östra Magsjön och Södra Kärlången. I dagsläget är Lännsjön och Eklången de sjöar som har sämst ekologisk status och därmed behöver ett stort hänsynstagande vid planering för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppnås. Det största miljöproblemet för våra vatten i kommunen är övergödning.

I kommunens arbete med en så kallad Blåplan redogörs närmare för sjöarnas, vattendragens och grundvattenförekomsternas status och miljöproblem samt de kvalitetskrav i form av miljökvalitetsnormer som gäller för respektive vattenförekomst. I Blåplanen redovisas, utifrån respektive avrinningsområde, planeringsförutsättningarna men även förslag till ställningstaganden som kan ligga till grund i olika planeringssammanhang.

Statusklassningen av vattenförekomsterna görs med 6-årsintervall. De senaste uppdaterade uppgifter som finns att tillgå avseende statusklassning återfinns i Länsstyrelsernas karttjänst Vattenkartan (www.viss.lst.se). Kontakt kan även tas direkt med länsstyrelsen för att få ta

.....
 • **Vatten är en av våra viktigaste**
 • **naturtillgångar och vårt**
 • **viktigaste livsmedel. Tillgång till**
 • **dricksvatten av hög kvalitet och i**
 • **tillräcklig mängd är en av de mest**
 • **grundläggande förutsättningarna**
 • **för ett fungerande samhälle.**

KLASSNING AV EKOLOGISK STATUS (2013-VISS)

- Mindre vattendrag - God ekologisk status
- Vattendrag - God ekologisk status
- Mindre vattendrag - Måttlig ekologisk status
- Sjöar - Ej statusklassad
- Sjöar - Otillfredsställande ekologisk status
- Sjöar - Måttlig ekologisk status
- Sjöar - God ekologisk status
- Sjöar - Dålig ekologisk status

GRUNDVATTENTILLGÅNGAR

- ▨ Grundvattenbärande rullstensåsar

SKYDD AV VATTENTÄKT

- ▨ Skyddsområde för kommunal reservvattentäkt
- ▨ Vattenskyddsområden

SKYDD AV VATTENTÄKT

- Uppskattad kapacitet försörjning av 15000 invånare
- Uppskattad kapacitet försörjning av 10000 invånare
- Uppskattad kapacitet försörjning av 5000 invånare

VATTENTÄKTER

- Större enskilda och kommunala vattentäkt

Ställningstaganden angående naturresurser och areella näringar inom Strängnäs kommun:

- Kommunen ska i samverkan med berörda intresseorgan skapa ett planeringsunderlag som visar en gradering av skyddsvärdet gällande främst tätortsnära jord- och skogsbruksmark.**
Strängnäs kommun har ett tillväxtmål för befolkningen som innebär att våra tätorter kommer att växa. Detta får konsekvenser för kringliggande åker- och skogsmark. För att få en överblick och härledning var utbyggnad bör ske med minsta negativ påverkan måste det finnas graderade karteringar som exempelvis visar var den bördigaste åkermarken är belägen.
- Kommunen ska verka för att jord- och skogsmark påverkas i så liten grad som möjligt vid tätorternas utbyggnad. Förtätningar av befintliga bebyggelseområden ska prioriteras.**
Det är viktigt att på lång sikt trygga möjligheten till närproducerade spannmål och livsmedel. På så sätt fortlever våra historiska jord- och lantbrukstraditioner, risken att de öppna landskapen växer igen minimeras samt behovet av långväga livsmedelstransporter minskar.
- Kommunen bör inventera och utse möjliga områden för mellanlagring av schaktmassor och rivningsmaterial. Kommunen har dock inte för avsikt att driva sådan verksamhet utan kan istället möjliggöra för extern aktör.**
För att nå en god hushållning med våra naturresurser bör återanvändning av befintliga utvunna resurser möjliggöras och underlättas innan woutnyttjade tas i anspråk. En gemensam resursbank med fyllnadsmaterial skulle vara ett verktyg för att nå denna balans.
- Uttag av naturgrus ska normalt ej tillåtas från våra naturgrusåsar. Undantag kan göras för befintliga täkter, för husbehovstäckter och för utvinning som krävs för tillfredsställande slutprodukt där ersättningsmaterial inte är möjligt. Absolut förbud bör dock råda vid de avsnitt som identifierats ha bästa förutsättningarna för vattenuttag enligt SGU:s inventering (se grundvattenbärande rullstensåsar på kartan sid. 141).**
Rullstensåsarnas grundvattenhållande förmåga är av vikt för att trygga en eventuell framtida vattenförsörjning. Kan materialutvinning ske på andra platser med acceptabel miljöpåverkan ska så ske.
- Områden med identifierade viktiga grundvattenmagasin ska skyddas från exploatering. Mark- och vattenanvändning som kan påverka grundvattenkvaliteten negativt ska inte tillåtas.**
Vatten är en av våra viktigaste naturtillgångar och vårt viktigaste livsmedel. För att säkerställa ett framtida vattenuttag med god kvalitet krävs att råvaran, det vill säga vattenmagasinet, är skyddat från föroreningar ut ett flergenerationsperspektiv.
- Vid detaljplanering och arbete med fördjupningar av översiktsplanen ska det undersökas vilka konsekvenser viss mark- och vattenanvändning kan få för våra vattenmiljöer.**
För att den fysiska planeringen inte ska medföra att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan uppnås, behöver analyser och avvägningar göras vid varje enskilt projekt. Ett viktigt underlag till detta arbete är de statusklassningar, miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram som beslutats med grund i EU:s vattendirektiv. Inom kommunens arbete med en så kallad Blåplan har ett förarbete gjorts med att identifiera planeringsförutsättningar utifrån sjöarnas, vattendragens och grundvattenförekomsternas status och kvalitetskrav.

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Områden av riksintresse med betydelse för fiskenäringen ska inom kommunen skyddas mot åtgärder som kan innebära påtaglig skada på riksintresset. Särskilt känsliga områden är bland annat grundområden som i många fall är viktiga reproduktionsområden för fisk. Dessa områden kan i vissa fall, i takt med att tätorterna växer, beröras av utbyggnad av småbåtshamnar. Hamnutbyggnad kan dock i första hand ske genom att bättre utnyttja och vidareutveckla redan befintliga hamnar, det vill säga redan exploaterade vattenområden som bedöms ha låg produktion. All utbyggnad måste dock föregås av mer detaljerade utredningar.

Hur följs gällande miljö kvalitetsnormer?

Hänsynstagande till befintliga grundvattenmagasin och ett tydligare arbete med att koppla samman kommunens vattenförvaltning med vår fysiska planering ger förutsättningar för positiva effekter för kvaliteten i kommunens vattenområden. Kommunens Blåplan bedöms vara ett bra underlag för initierande av enskilda natur- och vattenvårdsprojekt. Luftkvaliteten och bullersituationen bedöms ej påverkas av ovanstående ställningstaganden.

Markreservationer

Malmbyfältet

Malmbyfältets användning har i många år diskuterats av politiker, verksamhetsutövare, boende och tjänstemän i kommunen. För närvarande gäller ett beslut taget av kommunfullmäktige 2005 som innebär att fältet får utarrenderas för markbunden verksamhet, det finns dock inget långsiktigt ställningstagande om ändrad markanvändning i området. Den avsiktsförklaring som politiskt senast framställts är att markområdet kring fältet ska reserveras för framtida beslutsfattande samt att flygverksamhet inte ska uteslutas för framtida behov. För att avgränsa reservationsområdet används därför störningskarteringar för eventuell flygverksamhet som gjorts av luftfartsverket 2000 samt en extra buffertzona på 300 meter.

Markreservationen innebär att inga markanvändningsförändringar får ske som på sikt skulle kunna påverka möjligheten att bedriva flygverksamhet på fältet. Alla förfrågningar vars syften kan anses som bullerkänsliga ska därför avslås i området. Befintlig markanvändning och verksamheter ska dock fortgå och kunna utvecklas om detta inte innebär hinder för ett framtida beslut om markanvändning.

Ny trafikplats E20-Strängnäs stad

Strängnäs kommun har sedan arbetet började med den fördjupade översiktsplanen för Strängnäs stad – Härad undersökt möjligheten till en ny infart till staden från E20. De befintliga infarterna anses av många som besvärliga och tidsödande bland annat på grund av mängden cirkulationsplatser men även på grund av en stundtals hög belastning av tunga fordon.

Den planerade infartssträckningen i söderledens förlängning skulle innebära en genare infart till staden och samtidigt inte vara något naturlig vägval för den tunga trafik som har destination i industriområdena vid Storängen och Solberga. Den reducerande effekten kan dock påverkas negativt av att andelen tunga fordon som ska norrut längs 55:an väljer denna nya infart istället för den västliga avfarten (trafikplats Lunda). Sammantaget bedöms dock belastningen av tunga fordon bli mindre på denna föreslagna sträckning.

En ny infart utgör ett ytterligare ”presentationstillfälle” av Strängnäs stad vilket kommunen bör använda sig av ur marknadsföringssyfte och för att locka spontana besökare in till staden. Infarten ger även kommunen möjlighet att nyttja intilliggande områden för verksamhetsändamål främst i form av kontorslokaler.

Trafikverket har genomfört en förstudie av projektet under 2011, avgränsningen av förstudieområdet ligger till grund för det område som avsätts som markreservationsområde.

Markreservationen innebär att inga markanvändningsförändringar får ske som på sikt skulle kunna påverka möjligheten att utföra en ny infartslösning inom området. Alla förfrågningar vars syften kan anses som förhindrande ska därför avslås inom området.

Markreservationer i tätortsnära lägen

Markreservationer som har anknytning till respektive tätort beskrivs och visualiseras i fördjupningar av översiktsplanen (FÖP:ar).

MARKRESERVATIONER

- Malmbyfältet, Restriktionsområde för ändrad markanvändning
- Reservationområde för ny stadsinfart

Det finns två kategorier av riksintresseområden för totalförsvaret; öppna riksintressen möjliga att redovisa för allmänheten samt områden som av sekretesskäl ej är redovisningsbara, dessa får i stället hanteras områdesspecifikt i samråd med försvarsmakten.

Totalförsvaret

Enligt 3 kap. 9 § Miljöbalken ska anläggningar som har betydelse för totalförsvaret skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka totalförsvarets intressen. Riksintresseområdena ska i sin tur skyddas mot åtgärder som kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av totalförsvarets anläggningar. Om ett område visat sig bestå av flera oförenliga intressen ska försvarsintresset ges företräde.

Gällande höga objekt, tjugo meter och högre utanför tätort samt fyrtiofem meter och högre inom tätort, ska samråd alltid ske med försvarsmakten vid planering och bygglovhandläggning.

Härads skjutfält

Härads skjutfält med omgivning är av försvarsmakten utsett som riksintresseområde för totalförsvaret. Skjutfältet har tidigare varit en del av det regemente, P10 (Södermanlands regemente) som tidigare var placerat i Strängnäs stad men som avvecklades 2005. Fältet tillhör numera ledningsregementet i Enköping. Utöver själva övningsområdet ingår även en hänsynszon (som i stort kan relateras till störningar som uppkommer i och med skjutningarna) i riksintresset. Denna zon ska medverka till att olämplig markanvändning som kan påverka skjutfältets verksamheter undviks. Riksintresseområdet berör bland annat samhället Härad väster om Strängnäs stad.

Ställningstaganden angående totalförsvarets intressen inom Strängnäs kommun:

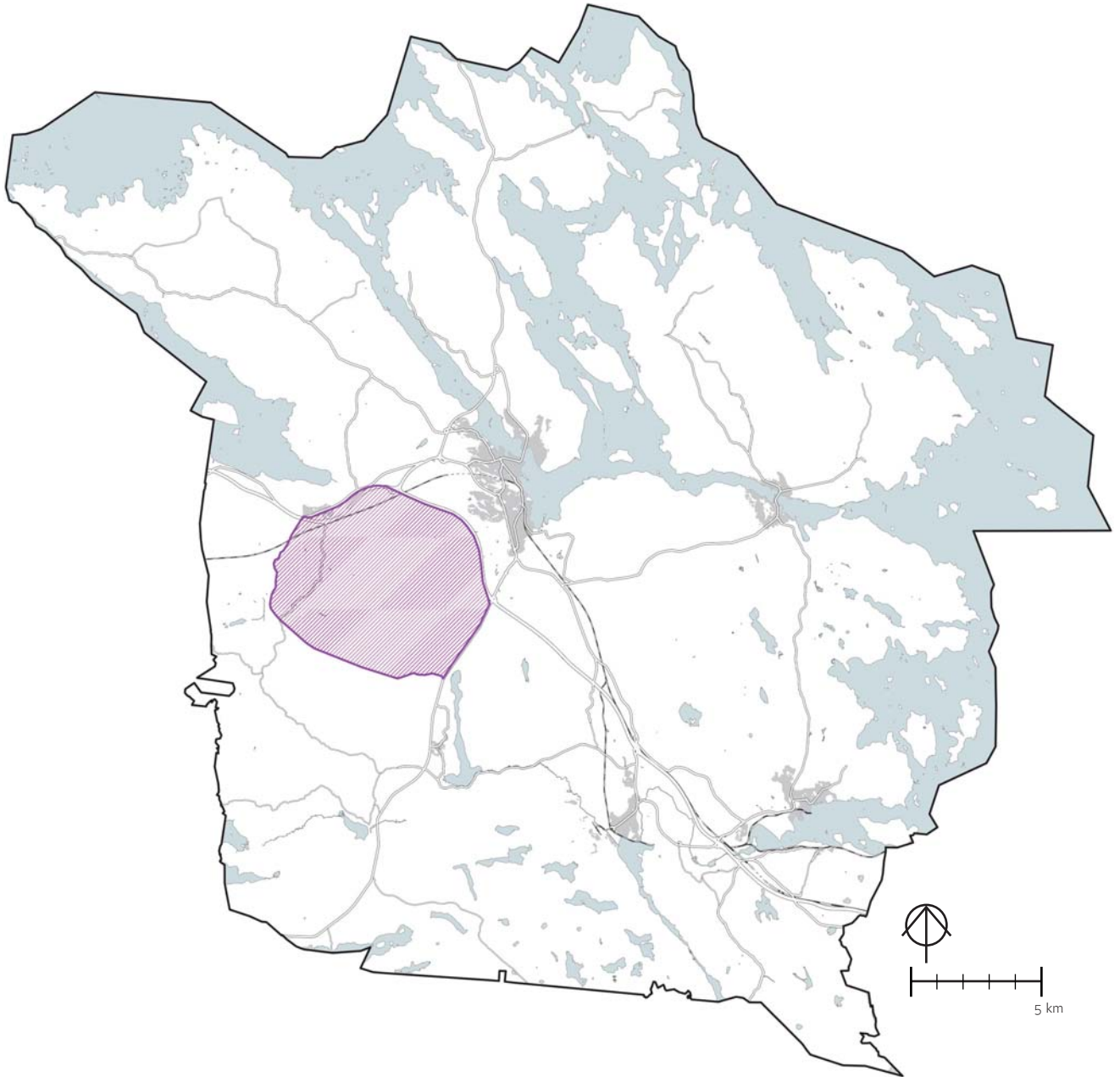
- **Förfrågningar om markanvändningsändringar inom riksintresseområdet (tillika samrådsområdet) ska alltid samverkas med Försvarsmakten.**
För att använda markområdet som influeras av skjutfältet på ett optimalt sätt är det viktigt med en tydlig samverkan mellan kommunen, länsstyrelsen och försvarsmakten. Målsättningen är att finna användningar som inte påverkar varandra i oacceptabel grad.
- **Strängnäs kommuns ståndpunkt är att Härads skjutfält på sikt bör avvecklas då området inom en snar framtid kommer att få oacceptabel påverkan på Strängnäs stads expansionsmöjligheter.**
Befolkningen i Mälardalsregionen och inte minst i Strängnäs kommun förväntas öka betydligt i framtiden. Med hänsyn till hållbar samhällsplanering bör befolkningsökningen ske kring befintliga tätorter. Strängnäs stad växer redan nu mot nord-väst och den naturliga utvecklingsriktningen är sedan att Strängnäs stad växer samman med samhället Härad väster om staden (vilket även stöds i den fördjupade översiktsplanen för Strängnäs stad - Härad). Detta innebär att fler och fler av stadens invånare kommer att påverkas av bullerstörningar från skjutfältet. De tillkommande bebyggelseetableringarna kommer även att kräva att de boende får tillgänglighet till närliggande rekreationsområden utan restriktioner på användning. Att på sikt behålla en verksamhet som alstrar ett störningsområde och som innebär användningsrestriktioner på mer än 4000 hektar i direkt anslutning till staden finner kommunen därför orimligt. Kommunen anser även att skjutfältets nuvarande placering på sikt kommer att strida mot Miljöbalkens bestämmelser om hållbar utveckling och hushållning med mark och vatten (1 kap. 1 § samt 3 kap. 1 §).

Hur tillgodoses redovisade riksintressen?

Som framgår av ovanstående ställningstagande är Strängnäs kommuns ståndpunkt att Härads skjutfält på sikt bör avvecklas. För att tillsvidare kunna tillgodose aktuellt riksintresseområde för totalförsvaret kommer kommunen att samråda med Försvarsmakten i planärenden som kan påverka riksintresset.

Hur följs gällande miljökvalitetsnormer?

En fortsatt användning av skjutfältet kommer troligtvis innebära att fler och fler, i takt med befolkningstillväxten i Strängnäs stad med omnejd, påverkas av buller från verksamheten. Detta för med sig att gällande miljökvalitetsnormer kan komma att begränsa kommunens utbyggnadsmöjligheter.

TOTALFÖRSVARET

 Område av riksintresse för totalförsvaret

Miljö- och riskfaktorer

Miljö- och riskfaktorer

I den följande uppräknigen av miljö- och riskfaktorer görs endast översiktliga bedömningar av riskerna. Dessa korta beskrivningar, redovisningar och hänvisningar ska fungera som vägledning inför efterföljande planering.

Inom ramen för kommunens fortsatta översiktsplanering kan det finnas anledning att ta fram nya planeringsunderlag, vilket kommer att ske i nära samarbete med berörda aktörer och förvaltningar inom kommunen.

Miljö och klimat i förändring

De globala klimatförändringarna påverkar hela jorden. Även en liten höjning i temperaturen kan ge stora effekter för jord- och skogsbruk, naturmiljö och ekosystem. Detta leder till konsekvenser för samhällsbyggande och ekonomi. Vi vet inte än hur stora klimatförändringarna kommer att bli, men det finns en enighet om att det blir mer kostnads-effektivt att minska utsläppen av växthusgaser jämfört med att anpassa sig till klimatförändringarnas konsekvenser.

I vår region är troliga konsekvenser:

- Höjd temperatur - mycket pekar på att temperaturen kommer att stiga, och med största sannolikhet kommer vintertemperaturen att öka mest.
- Mer nederbörd på vintern på grund av varmare klimat, vilket kan leda till översvämningar och innebär en risk för vattenmättnad i marken vilket kan leda till erosion, ras och skred. Erosion kan leda till försämrad vattenkvalitet i Mälaren.
- Mer nederbörd och ökade temperaturer resulterar i ökad luftfuktighet som påverkar folkhälsan.
- Ökad nederbörd ger konsekvenser för vatten- och avloppssystem, reservvattenlokalisering, fjärrvärmenät, kommunikationer, vägar och järnvägar.

- Mer nederbörd ställer ändrade krav på dagvattenhantering och kan medföra ökande risker för spridning av föroreningar i eller från marken, deponier och industriområden, speciellt vid översvämningar av sådana områden.
- Varmare klimat och ökad nederbörd leder till minskad snötäcke och kortare snö- och isperiod. Detta kan resultera i högre vattenflöden på våren och får konsekvenser för turism. På sommaren kan varmare klimat leda till ökad mängd blågröna alger i sjöar.
- I varmare klimat bildas också värmeöar i tätorter (det vill säga områden som är varmare än sin omgivning).
- Eventuellt påverkar och förändrar reglering av Mälaren strandnära ekosystem (strandskogar och strandängar med mera).
- Biologisk mångfald påverkas av klimatförändringar, till exempel i form av invasiva arter (det vill säga arter som introducerats till områden utanför sitt ursprungliga utbredningsområde och som sprider sig av egen kraft) eller i form av ändrat säsongsbeteende. Vissa arter kan också bli mer sällsynta.

Klimatförändringarnas effekter kan minskas genom en strategiskt planerad grön- och blåstruktur. Grön- och blåtor (grönska och vatten) kan bland annat förebygga översvämningar, sänka temperaturen i värmeöar och stödja bevarandet av biologisk mångfald. I kommunens förebyggande och långsiktiga planering måste ekosystemtjänsternas betydelse beaktas.

Luftkvalitet

Luften innehåller generellt ett stort antal föroreningar som medför negativa effekter på människors hälsa och miljön, såsom försurning av mark och vatten, hjärt- och kärlsjukdomar och luftvägsbesvär. För att skydda människors hälsa och miljön har regeringen beslutat om miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Miljökvalitetsnormerna omfattar svaveldioxid, kvävedioxid, kväveoxider, bly, bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel, bens(a)pyren samt partiklar och regleras i Luftkvalitetsförordning (2010:477). Normerna baseras på krav i EU-direktiv och gäller i hela landet. Om det finns risk för att värdena överskrids måste åtgärder vidtas. Kommuner ska även vid planläggning, bygglovsprövning, tillsyn och annan tillståndsgivning medverka till att miljökvalitetsnormerna följs.

Regionalt sett är luftföroreningar från biltrafiken ett stort problem men även industri- och energisektorn är viktiga källor. Småskalig eldning i gamla pannor utan ackumulatortank ger stora partikelutsläpp och kan lokalt utgöra problem. Stora trafikmängder inne i stadskärnan medför generellt negativa konsekvenser för luftkvaliteten. En betydande del av luftföroreningarna i södra Sverige beror på utsläpp från utländska källor där föroreningarna förs med luftströmmar till Sverige.

Kontrollen av luftkvaliteten (föroreningshalter) görs i Strängnäs i samverkan med hela länet genom Sörmlands luftvårdsförbund. I länet finns de största luftkvalitetsproblemen i tätorterna med höga koncentrationer kvävedioxid och partiklar till följd av biltrafik. Bakgrundshalterna i landsbygdsområdena i länet är mycket låga. I Strängnäs kommun finns relativt få industrier och större vägar som genererar luftföroreningar. Luftkvaliteten kan i stort sett sägas vara god i Strängnäs kommun.

Ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät, samt kollektivtrafiksystem som kan konkurrera med biltransporterna, kan bidra till minskade luftföroreningar. Grönområden i urbana miljöer är också viktiga på grund av dess luftrenande effekt.

Under heta dagar svalkar vegetation och vid regn binder den vatten. Sammanhängande natur- och parkområden kan genom temperaturskillnaden mellan staden och naturen skapa en luftomväxling. Förorenad luft kan på detta sätt ventileras bort genom så kallad "stadsbris". Vegetationen renar även luften genom att i barr och blad binda luftföroreningar. Genom fotosyntes frigör vegetationen syre.

Markradon

Befintlig radonriskkartering, som används som underlag vid kommunens fysiska planering, är framtaget av SGI 1989. Denna karta är dock mycket generell och höga radonhalter kan förekomma även i områden som klassats som både låg- och normalriskområden. Således ska kartan endast användas i indikerande syfte i samband med fysisk planering och byggnation i hela kommunen. Vid indikation på förhöjd risk behöver byggnadstekniska åtgärder vidtas för att undvika inläckande av radon.

Buller

Bullerriktvärden som normalt inte bör överskridas vid nybyggnation av bostäder (riksdagsproposition 1996/97:53):

- **30 dB(A) ekvivalent ljudnivå inomhus**
- **45 dB(A) maximal ljudnivå inomhus nattetid**
- **55 dB(A) ekvivalent ljudnivå utomhus (vid fasad)**
- **70 dB(A) maximal ljudnivå vid uteplats i anslutning till bostad**

Nya byggnader ska uppföras eller placeras på sådant sätt att bullerriktlinjerna följs. Enligt Boverkets allmänna råd 2008:1 ”Buller i planeringen– Planera för bostäder i områden utsatta för buller från väg- och spårtrafik” anges att avstegsfall är tillämpliga i centrala delar av städer och större tätorter med bebyggelse av stadskaraktär, till exempel ordnad kvartersstruktur. Avsteg från de riktvärden för buller som anges av Boverket ska endast tillämpas när det inte är möjligt att följa gällande bullerriktvärden. Det är inte ur hälsosynpunkt acceptabelt att nyttja avstegsfall i områden där tidigare bostadsbebyggelse saknas, det vill säga i utkanten av städer och längs med större vägar etcetera.

Ras- och skredrisk

Den periodvis ökande vattenavrinningen som förväntas med det förändrade klimatet riskerar att påverka markstabiliteten vid sjöar och vattendrag vilket i sin tur innebär att förutsättningarna för skred ökar. För att inte utsätta allmänheten för olycksrisker är det viktigt att kommunen tar hänsyn till befintliga och förväntade förhållanden som råder i vattennära områden.

Skredrisk föreligger främst vid så kallade finjordar, det vill säga silt och lera. Anledningen är att dessa jordarter har stor förmåga att suga upp och hålla kvar stora mängder vatten, när mättnad uppstår kan det dock lätt uppstå förändringar i stabilitetsförhållandet och marken börjar flyta. Riskerna ökar i kuperade terrängar och vid närhet till vatten. Även andra marktyper med exempelvis sand och grus kan rubbas av yttre förhållanden, man brukar då prata om ras istället för skred. En skillnad är att marklutningen måste vara mer betydlig (40-50 grader) för att risk skall föreligga.

Kombinationer av dessa förekommer också där finjordar är överlagrade av annat material, exempelvis moränjordar. För att identifiera dessa riskområden krävs tolkningar av jordartskartor och höjdm modeller samt troligen även platsundersökningar.

Skred- och rasriskanalyser i Strängnäs kommun

En översiktlig skredriskkartering genomfördes av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (före detta Räddningsverket) 1996 för sju av kommunerna i länet. Denna kartering avgränsade sig till vissa befintliga bebyggelseområden kring kommunens större samhällen. Rapporten visar att det finns områden (i anslutning till våra vattendrag och sjöar) där skredrisk ej kan uteslutas och där ytterligare geotekniska utredningar krävs innan ändrad markanvändning kan ske. Detta karteringsunderlag (numera benämnt översiktlig stabilitetskartering) finns tillgängligt hos kommunen såväl som berörda myndigheter men då dessa främst berör tätortsutbyggnaderna hanteras de mer detaljerat i de fördjupningar av översiktsplanen som gäller för respektive tätort.

I samband med detaljplanering ska det alltid utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med Plan- och bygglagen. Vid prövning av markens lämplighet för avsett ändamål behöver livslängden hos bebyggelse och anläggningar etcetera vara utgångspunkten och därför behöver förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas.

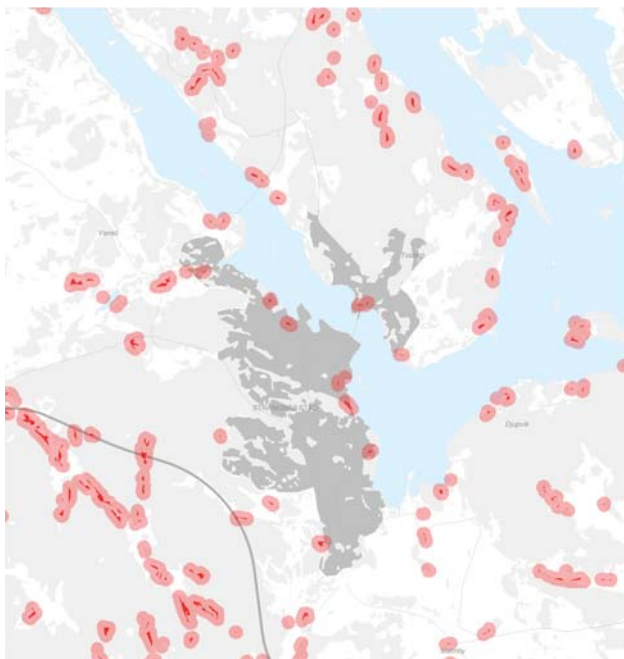
För att få en översiktlig bild över var förutsättningar för ras och skred kan föreliggande inom kommunen har en GIS-analys som baseras på jordartskarta och höjddata genomförts. Som avgränsning för mark med förutsättningar för skred/ras har följande villkor använts:

- Jordarter (enligt jordartskarta): Lera, Silt, Sand, Grus och Morän
- Minsta terränglutning i grader (Höjddatabas): 5,71 för lera och silt, 27,75 för grovsilt, 30 för sand och grus samt 35 för morän. Lutningsgrader härrör från en GIS-analys som belyste förutsättningar för skred i Huddinge kommun.

Ytterligare en aspekt som kan påverka ras och skredrisk är områdets närhet till vattensystemet. En variant av kartering har därför även utförts med beaktande av nuvarande vattensystem samt med beaktande av vilka områden som tillkommer om vattennivåer skulle höjas.

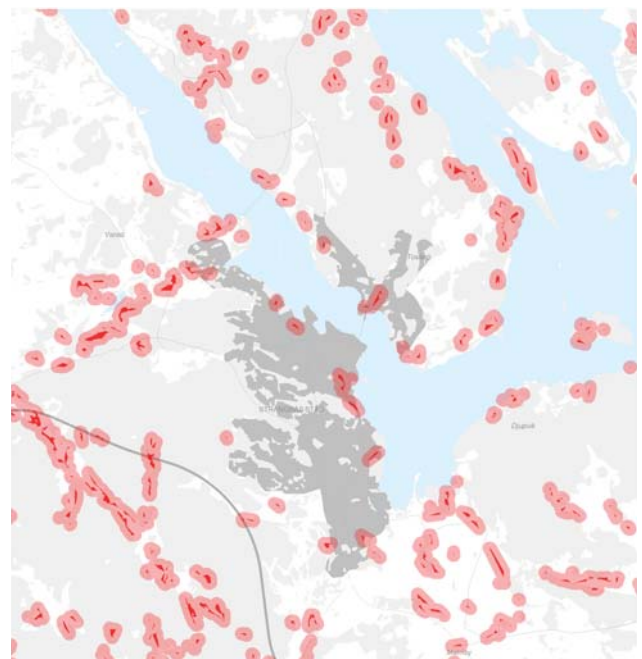
I första fallet har avstånds begränsningen satts till 100 meter från Mälarens nuvarande strandlinje samt 50 meter övriga sjöar och vattendrag. Med beaktande av förhöjda vattennivåer så har villkoren för närhet till vatten utökats till 100 meter från strandlinjen vid vattennivå 2,66 meter över havet (möh) gällande Mälaren samt ytterligare 100 meter för övriga sjöar och vattendrag. Slutligen har en hänsynszon på 100 meter (buffert) skapats runt respektive objekt. Utlösande faktor behöver inte uppstå i själva skredriskområdet utan kan även bero på stabilitetspåverkande åtgärder i områdets närhet.

Resultatet av GIS-analysen ger dock enbart en grov uppskattning av riskläget då jordartskartan enbart är översiktlig och bara beaktar översta jordmänen.

Strängnäs stad med omnejd, befintlig situation

- Områden som med givna villkor uppfyller förutsättningar för skred-/rasrisk
- Hänsynsområde inom 100 meter från skred-/rasriskområde

Strängnäs stad med omnejd, med beaktande av höga vattennivåer

- Områden som med givna villkor uppfyller förutsättningar för skred-/rasrisk
- Hänsynsområde inom 100 meter från skred-/rasriskområde

Erosionsrisker

En påverkansfaktor för ras- och skred är den pågående och den förväntade erosionen längs våra strandområden. Erosion är en naturlig process där framförallt mindre jordpartiklar påverkas av vatten och vind. Erosionen är mer framträdande där stora vattenrörelser sker och där marken består av jordarter som är mer erosionsbenägna, exempelvis sand och lera.

En förändring av vattennivåerna innebär att strandområden som idag inte är utsatta riskerar att utsättas för erosion i framtiden. Erosionen påverkar ras- och skredrisken på så vis att markstabiliteten ändras när material flyttas från stranden ut i sjön/vattendraget.

SGI har 2006 genomfört en översiktlig kartläggning om erosionförhållanden vid bland annat Mälarens stränder. I denna framgår områden som då var utsatta för erosion samt områden med erosionskänsliga jordarter. Kartläggningen visar att förutsättningar för erosionspåverkan kan föreligga i tätortsnära lägen vid främst Strängnäs stad och Stallarholmen, observeras bör dock att kartläggningen enbart beaktar Mälaren.

Erosionsrisken vid förhöjda vattennivåer skall ingå som påverkande faktor vid geotekniska utredningar inom detaljplanarbeten med strandnära bebyggelse

Översvämningsrisker

Klimatförändringarna utgör en av de stora riskerna för samhället idag. I det nationella arbetet har Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande SOU 2007:60 lyft fram konsekvenser som kommer att påverka Sverige. I underlaget till betänkandet har översvämningskartor producerats för två nivåer. Dessa nivåer motsvarar ett vattenstånd med 100 års återkomsttid respektive ett högsta beräknat vattenstånd.

Kommunfullmäktige beslutade 2008-04-28 om riktlinjer för att nå ökad robusthet med hänsyn till översvämningsrisker. Dokumentet är övergripande och handlar även om befintlig byggnation och andra tekniska system som ligger utanför översiktsplanens påverkan.

Plan- och byggnämnden har sedan följt upp beslutet med att anta ett gemensamt dokument (Översvämningsrisker i den fysiska planeringen, Riktlinjer för Plan- och byggnämndens arbete och myndighetsutövning, PBN 2008:361) för planering samt bygglov- och byggnämndan med klargjorda riktlinjer angående hur översvämningsfrågorna ska beaktas. Framtagandet av riktlinjerna har bedömts som angeläget, inte minst av den anledning att Plan- och byggnämndens beslut med stöd i lagstiftningen kan innebära stora ekonomiska konsekvenser för markägare och exploatörer. Ett godtyckligt förfaringsätt skulle kunna ses som orättvist och dessutom inte tillräckligt kunna ta till vara säkerhetsaspekten. Tydliga riktlinjer kan också lättare kommuniceras med berörda så att olika aktörer redan initialt kan känna till de problemställningar som måste hanteras vid byggnation inom berörda områden.

Vid användning av rekommendationerna presenterade i dokumentet *Översvämningsrisker i den fysiska planeringen, Riktlinjer för Plan- och byggnämndens arbete och myndighetsutövning* (PBN 2008:361) krävs att de höjder som används som utgångspunkt stäms av mot aktuella underlag/prognoser från bland annat SMHI och MSB. Detta med tanke på de nya rön som hela tiden presenteras angående klimatförändringens påverkan.

Rekommendationer för planering och nya bygglov (*Översvämningsrisker i den fysiska planeringen, Riktlinjer för Plan- och byggnämndens arbete och myndighetsutövning*, PBN 2008:361) :

Gällande Höjder i RH70 Värden gällande 2007-11-30	Nya planer och bygglov utan riskbegränsande åtgärder	Med riskbegränsande åtgärder
Under höjd för 100-årsnivå (+1,62)	Endast enklare komplementbyggnader – uthus och liknande samt bygglov för mindre tillbyggnader. Åtgärder ska vidtas som säkrar VA-systemens funktion vid översvämmande vatten.	Samma rekommendationer som utan riskbegränsande åtgärder
Mellan 100-årsnivå och högsta dimensionerande flöde (+2,66)	Endast planering för enklare komplementbyggnader – uthus och liknande. Bygglov för tillbyggnader och enklare fritidshus utanför detaljplan kan ges under förutsättning att färdigt golv minst ska vara i nivå med +2,66 RH70 och att räddningstjänstens framkomlighet ska beaktas. Åtgärder ska vidtas som säkrar VA-systemens funktion vid översvämmande vatten.	Alla typer av bebyggelse och anläggningar utom miljöfarlig verksamhet och viktiga samhällsfunktioner såsom exempelvis sjukhus och liknande. Åtgärder ska vidtas som säkrar VA-systemens funktion vid översvämmande vatten.
Över högsta dim. Flöde	Inga begränsningar för byggnader och anläggningar. Åtgärder ska vidtas som säkrar VA-systemens funktion vid översvämmande vatten upp till högsta dimensionerande flöde.	Inga begränsningar för byggnader och anläggningar. Åtgärder ska vidtas som säkrar VA-systemens funktion vid översvämmande vatten upp till högsta dimensionerande flöde.

För att dag- och spillvattensystemen inte ska utsättas för okontrollerbara flöden från högre liggande områden förutsätts att alla tillkommande områdens dagvattenhantering sker lokalt med olika fördröjningssystem enligt kommunens framtagna dagvattenpolicy.

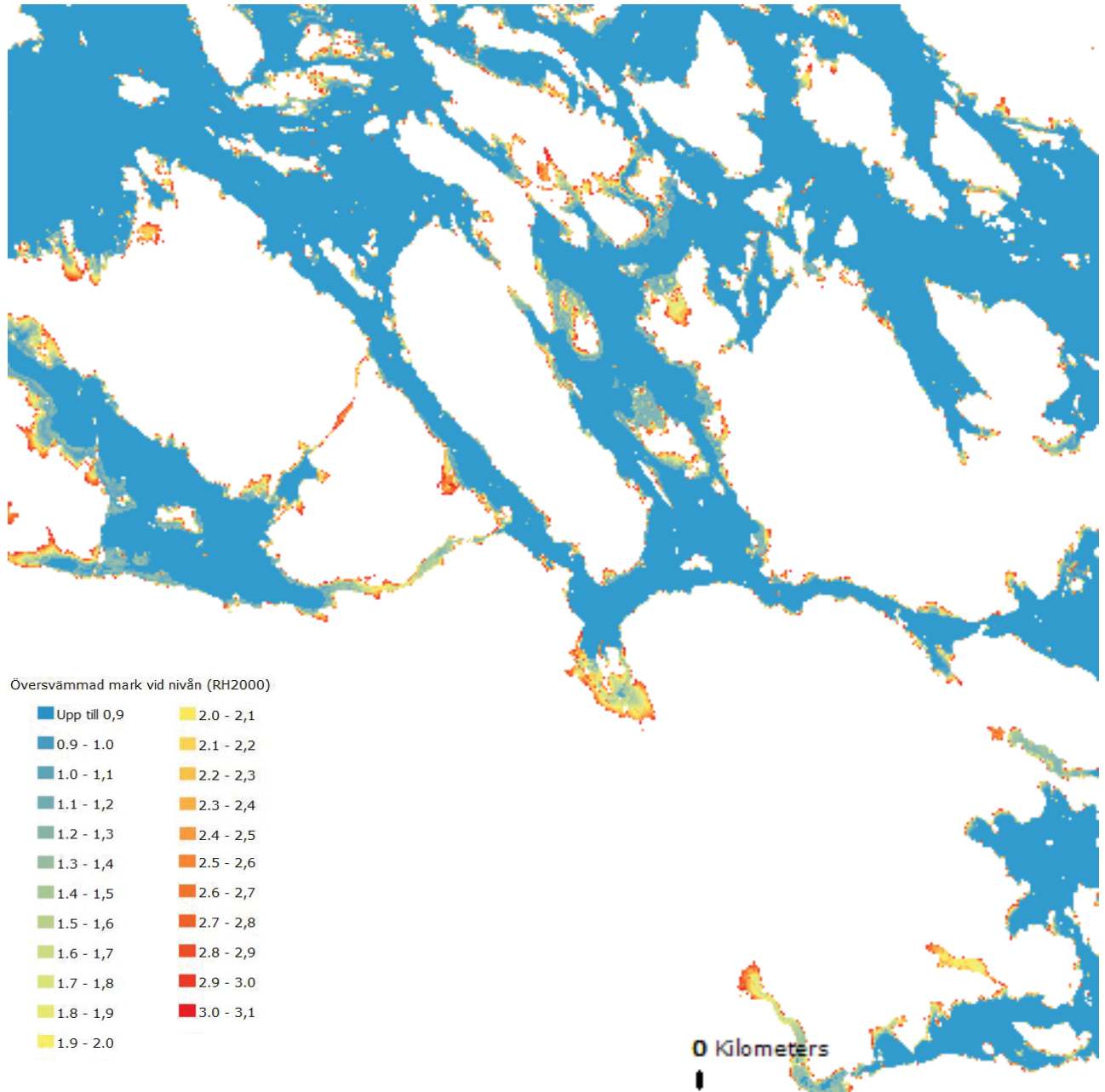
För Strängnäs kommuns del är det i huvudsak markområden i närheten av Mälaren som kan påverkas av översvämningar, men höga flöden kan även förkomma kring andra vattendrag i kommunen. Även ökade vattenflöden kan skapa lokala översvämningssproblem vilket har visat sig i flera av kommunens orter de senaste åren. Anledningen är i många fall att den befintliga infrastrukturen för omhändertagande av dagvatten är underdimensionerad eller i dåligt skick. För att höja kommunens beredskap och reducera risker för framtida likartade problem så beslutade kommunfullmäktige 2013-01-28 om ett åtgärds-paket för ökad robusthet i samhällena Mariefred, Åkers styckebruk och Mariefred.

Detaljerad översvämningsskartering

Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB) har i ett regeringsuppdrag analyserat och bedömt konsekvenserna av en översvämning i Mälaren. Fokus för uppdraget har varit att studera en översvämningss konsekvenser för sådana verksamheter som är viktiga för samhällets funktionalitet. Förutom att ge regeringen en samlad analys och bedömning av konsekvenserna har inriktningen även varit att resultatet ska stimulera fortsatt utveckling och hantering av översvämningssfrågor. En av många viktiga slutsatser som analyserna pekar på är att risken för översvämning i Mälaren idag är hög eftersom tillrinningen till Mälaren kan vara högre än den kapacitet som finns att tappa vatten från Mälaren. Fram till dess att en ökad tappningskapacitet eller att förebyggande och beredskapshöjande åtgärder av mycket stor omfattning har genomförts kvarstår den höga risken. Materialet från uppdraget kan enligt MSB utgöra ett underlag för fortsatta detaljerade studier och kan användas av många aktörer, exempelvis av kommuner för samhällsplanering, beredskapsplanering, risk- och sårbarhetsanalyser, förebyggande åtgärder med mera.

Inom uppdraget har en detaljerad översvämningsskartering tagits fram. Denna finns att ladda ned från MSB:s hemsida. Skarteringen visar utbredningen av vattnet för vattennivåer med 10-centimetersintervaller, från medelvattennivå (+0,9 m) till högsta möjliga vattennivå, (+3,1 m). Skarteringen är rent topografisk och märk som exempelvis ligger innanför en invallning och har nivåer under Mälarens nivå markeras därför som översvämmad, vilket den i realiteten kanske inte är.

Även såkallade GIS-analyser har genomförts med översvämningsskarteringen som underlag, dessa finns tillgängliga på MSB:s hemsida. Analyser har genomförts för att få grepp om omfattningen av en översvämningss påverkan på olika markslag, byggnader, dag- och nattbefolkning, naturvård och tillståndspiktiga anläggningar med miljöfarlig verksamhet.

Kartutsnitt från MSB:s översvämningskartering som visar markens nivåer i decimeterintervall från +0,9 (blått) meter till +3,1 meter (rött). Vita områden ligger ovanför översvämningskarteringens övre gräns

Vattenkvalitet

Utsläpp av förorenade ämnen till vatten sker både som punktutsläpp från miljöfarliga verksamheter och som diffusa utsläpp från förorenade områden eller avrinning från åkermark. För att förbättra vattenstatusen i våra sjöar och vattendrag har Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt beslutat om miljökvalitetsnormer enligt 5 kap 1 § Miljöbalken (1998:808) och 4 kap 8 § förordningen (2004:660) om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. Vid planering av mark- och vattenområden måste hänsyn tas till dessa normer. Exempelvis får inte ett förorenat dagvatten släppas till en sjö eller ett vattendrag som inte uppnår ”god vattenstatus” om utsläppet medverkar till att miljökvalitetsnormen för vatten inte uppnås.

Förorenade markområden

Förorenade områden finns speciellt i kommunens tätorter Strängnäs, Mariefred, Stallarholmen och Åkers styckebruk. De vanligaste områdena med föroreningar i mark är främst gamla och nya industriområden samt gamla bensinstationer och nedlagda kommunala soptippar i anslutning till tätorterna. De flesta av kommunens hamnområden, samt gamla båt- och uppläggningsplatser är mer eller mindre, av bland annat TBT, koppar och zink, förorenade områden. Platser som varit lättillgängliga för transporter, exempelvis nära stora vägar, är vanliga för etablering av miljöfarliga verksamheter. Vid dessa platser är risken stor att föroreningar i mark och vatten kan påträffas.

Kända förorenade områden runt Mariefred är Hedlandet där det har beviljats statligt bidrag för sanering. Fastigheten Gripsholm 1:9 och delar av Gripsholms slott är förorenade och här är det aktuellt att ansöka om statligt bidrag för senare sanering. Visholmen i Strängnäs stad är ett annat känt förorenat område.

Många av de identifierade förorenade områdena i kommunen är av mindre betydelse och en del av områdena/föroreningarna är redan åtgärdade. Det finns dock områden av större betydelse och som vid en etablering av till exempel bostäder måste åtgärdas. Länsstyrelsen har även en EBH-lista (efterbehandlingsstöd) som uppdateras regelbundet och som innehåller alla kända förorenade områden inom kommunen vilket kan vara ett stöd vid fysisk planering och byggande.

Miljöfarlig verksamhet/ industriell verksamhet inklusive riskobjekt enligt 2 kap 4 § lagen om skydd mot olyckor

Med miljöfarlig verksamhet menas, enligt 9 kap. Miljöbalken, all användning av mark, byggnader eller anläggningar som på ett eller annat sätt ger utsläpp till mark, luft eller vatten och som kan vara skadlig för människors hälsa eller miljön. Alla som driver en verksamhet ska enligt Miljöbalken planera och kontrollera sin verksamhet för att motverka och förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön. I ansvaret ingår en skyldighet att skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att skydda omgivningen.

I Strängnäs kommun finns ett tiotal B-verksamheter (större tillståndspliktiga verksamheter), ett 40-tal C-verksamheter (anmälningspliktiga) och ett 60-tal U-verksamheter (små miljöfarliga verksamheter, till exempel mindre bensinstationer och biltvättar med mera). De större verksamheterna består exempelvis av läkemedelsindustri, avloppsreningsverk, träindustri, fjärrvärmeverk samt gjuterier.

I Strängnäs kommun finns också lantbruksverksamheter, tre lantbruk är anmälningspliktiga. Större tillståndspliktiga lantbruksverksamheter i kommunen saknas. Resterade lantbruk, cirka 150 stycken, är av mindre karaktär och klassas som u-verksamheter. Antalet hästgårdar i kommunen tycks bli fler för varje år. I dagsläget finns cirka 150 gårdar med häst i kommunen.

Bättre plats för arbete, Boverkets allmänna råd 1995:5 bör följas vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet samt vid planering och utbyggnad av nya bostäder.

Boverkets Vägledning för planering för och invid djurhållning, rapport 2011:6, ska beaktas vid nyetablering av djurhållande verksamhet samt vid planering och utbyggnad av bostäder.

Planeringsprocesser, genomförande och uppföljning

Planeringsprocesser, genomförande och uppföljning

Foto: Sanna Alm

Foto: Sanna Alm

Foto: Sanna Alm

Bilder från olika dialogtillfällen i kommunen

Dialog och samverkan

Strängnäs kommun behöver arbeta aktivt med att forma inbjudande medborgardialoger om projekt som rör kommunens utveckling, samt att vara lyhörd för lokala initiativ till förändringsprocesser. Vad syftet är med varje dialog ska tydligt framgå, det är bland annat viktigt att skilja mellan information, kommunikation/dialog och delaktighet.

Mellan kommunens olika verksamheter krävs nära samarbeten och samarbeten med andra aktörer (utanför den kommunala organisationen) behöver stimuleras för att översiktsplanens ambitioner ska kunna genomföras. Alla berörda parter, såsom fastighetsägare, byggherrar, myndigheter, föreningar, boende och verksamma etcetera, måste involveras i tidiga planeringsskedet. På så sätt kan lokalt engagemang tas tillvara och kreativa lösningar fångas upp innan ett projekts inriktning blivit allt för "låst".

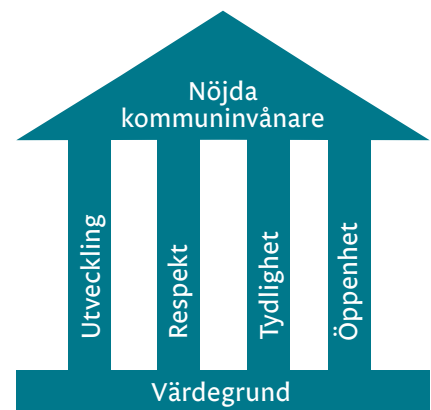
Dialoger i tidiga skeden av planeringsprocesser innebär bättre förankring och därmed en långsiktighet i projekten. För att på bästa sätt kunna ta tillvara idéer och synpunkter ska medborgardialoger förekomma i många olika former. Formerna ska varieras beroende på situation och syfte. Förvärvade erfarenheter från tidigare dialogprocesser ska tillvaratas och nya arbetssätt ska utvecklas för att kunna komma i kontakt med fler boende och/eller verksamma i kommunen. För att öka trovärdighet och engagemang krävs återkoppling i processen. Detta för att visa hur förslag utvecklas med information om hur synpunkter tillvaratagits och om vad som blir nästa steg i arbetsprocesserna.

De fysiska strukturer som skapas behöver underbygga/stödja människors möjlighet att utvecklas och att engagera sig i kommunens utveckling. För att människor ska kunna känna sig delaktiga i både lokala och mer övergripande förändringsprocesser krävs att Strängnäs kommuns olika kommundelar, städer och samhällen starkt sammanlänkas. Detta är en aspekt som tas upp i den övergripande utvecklingsstrategin. Behovet av platser där människor kan mötas, agera och samverka är något som belyses i ett av översiktsplanens fokusområden.

Det är viktigt att befintliga mötesplatser hålls attraktiva och att det i den fysiska planeringen bereds plats för nya, både stora och små, mötesplatser i kommunens olika kommundelar (i form av exempelvis torg, parker, skolor, torg, idrottsanläggningar, bibliotek, arbetsplatser, caféer, multifunktionella lokaler och kulturella institutioner). Inom nya utvecklingsområden är det viktigt att utrymme ges till det ”ospecificerade”/”oplanerade” – det vill säga att möjliggöra/bereda plats för medborgare att själva forma olika typer av miljöer att mötas i.

Kommunens värdegrund

Strängnäs kommuns värdegrund beskriver de förhållningssätt som ska råda gentemot de kommunala verksamheternas målgrupper, förtroendevalda, medarbetare och kollegor. Värdegrundens fyra ledord, respekt, tydlighet, utveckling och öppenhet, ska ha en tydlig koppling till vardagsarbetet inom kommunens olika kontor – den ska genomsyra hela organisationen. Värdegrunden belyser bland annat vikten av att se olikheter som en tillgång, att vara tydlig i information och kommunikation, samt av att samverka, skapa dialog och se helheter. I aktuellt sammanhang påminner värdegrunden om betydelsen av översiktsplanens helhetssyn som utgångspunkt för initierande av samarbeten över kontorsgränser, samt för betydelsen av att alla kommunens nämnder och olika kontor ska känna och ta ansvar för genomförandet. Perspektivet om att se olikheter som en tillgång betonar behovet av att skapa inkluderande miljöer, det vill säga en kommun där alla kan känna sig hemma och få sina behov tillgodosedda. Detta kräver en medvetenhet om hur olika grupper använder kommunens städer och samhällen, samt om vilka behov de har. Hur förändringar i den fysiska miljön påverkar människor behöver därmed analyseras kontinuerligt, till exempel genom barnkonsekvensanalyser, samt utifrån integrations-, jämlikhets- och jämställdhetsaspekter.

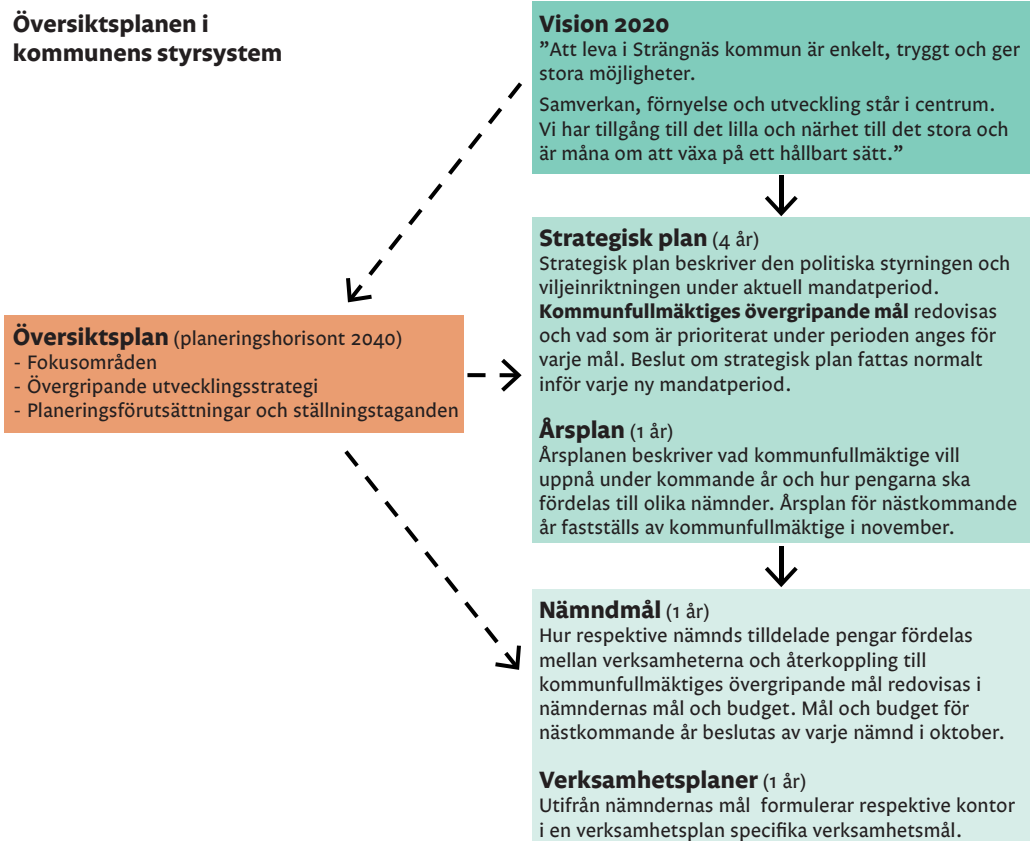
Fortsatt planering och genomförande

Utan att vara juridiskt bindande definierar en översiktsplan mycket av grunderna för hur enskilda planärenden i stort skall hanteras – hur städer, mindre samhällen och landsbygd ska utvecklas. Genom breda förankringsprocesser kan översiktsplaner ges stor tyngd som verktyg för långsiktig hushållning med mark- och vattenområden.

För de nämnder och bolag som ansvarar för olika delar av kommunens utveckling ska översiktsplanen, med sitt långsiktiga planeringsperspektiv, fungera som ett övergripande styrdokument och ge stöd för prioriteringar i ett kortare perspektiv. För att detta ska fungera krävs en tydlig koppling mellan översiktsplanen och kommunens system för styrning och uppföljning. Formerna för detta behöver utvecklas med utgångspunkten att en kontinuerlig uppföljning av översiktsplanen krävs för att ge kommunfullmäktige ett aktuellt underlag inför beslut om årliga prioriteringar för olika utvecklingsprojekt i kommunens budget. Nya planeringsförutsättningar kan på samma sätt leda till behov av politiska prioriteringar som exempelvis kan föranleda förändringar i översiktsplanen, till exempel vad gäller dess fokusområden. Det är angeläget att kommunen har god beredskap för att hantera nya behov och att underlagen för planeringen förnyas i takt med att förutsättningarna ändras.

Illustrationen nedan visar hur översiktsplanen bör samordnas med

kommunens system för styrning och med de olika verksamheternas/kontorens arbete.

För att översiktsplanens fokusområden ska få genomslag, den övergripande utvecklingsstrategin genomföras och de ämnesvisa ställningstagandena följas krävs att geografiska fördjupningar, programarbete, detaljplanering, samt bygglov- och tillståndsgivning utgår ifrån ett helhetsperspektiv. I översiktsplanen med dess geografiska fördjupningar tas övergripande ställningstaganden vad gäller mål- och intressekonflikter med syftet att främja en hållbar tillväxt. I efterföljande planering på detaljplanenivå blir det därmed viktigt att fortsätta göra avvägningar mellan olika intressen, samt att tydligt presentera syfte och mål med de enskilda projekten.

Ekonomiska dimensioner

Med utgångspunkt från den övergripande utvecklingsstrategin kan det konstateras att de tätare bebyggelsestrukturer som i denna översiktsplan förespråkas kan medföra komplexa och kostnadskrävande genomförandeprocesser på grund av närheten till befintlig bebyggelse. I detta sammanhang blir det viktigt att väga kortsiktiga ekonomiska bedömningar mot ett längre och bredare samhällsekonomiskt perspektiv – att analysera de enskilda projekten mot översiktsplanens fokusområden, övergripande utvecklingsstrategi och ämnesvisa ställningstaganden. En positiv ekonomisk konsekvens av att utgå ifrån, förtäta och bygga vidare på befintliga bebyggelsestrukturer är att redan existerande infrastruktur kan utnyttjas än mer effektivt. En tätare bebyggelsestruktur underlättar även för utvecklingen av allmänna funktioner såsom kommunikationer, gator, parker, gruppboenden, skolor, service samt kultur- och fritidsanläggningar.

Det långsiktiga planeringsperspektivet i översiktsplanen ställer krav på strategiska prioriteringar och på samordning mellan den kommunala förvaltningens olika kontor och det blir viktigt att genomförande-frågor, vad gäller ekonomi och finansiering, beaktas i tidiga skeden av planeringsprocesserna. Vissa åtgärder kommer till exempel inte kunna genomföras utan insatser från andra aktörer och statliga investeringar. Ett viktigt perspektiv i detta sammanhang är att arbeta proaktivt med ekosystemförvaltning, till exempel med syfte att främja klimatanpassning. Med ett sådant arbete finns stor potential att minska framtida kostnader. Med monetär värdering av miljön blir naturen synlig så att den kan tas hänsyn till på samma villkor som många andra faktorer i det kommunala beslutsfattandet.

Kommunens markpolitik och markinnehav

Strängnäs kommun äger cirka 3000 hektar mark, vilket utgör cirka två procent av kommunens totala yta. Ungefär hälften av markinnehavet utgörs av skogsmark. Kommunen äger mark i alla kommundelar, merparten av markinnehavet finns i Strängnäs tätort.

Den kommunägda marken delas in i markreserv och exploateringsmark. Markreserven förvaltas på längre sikt genom långsiktig skogs-skötsel samt jakt- och jordbruksarrenden. Exploateringsmarken består av detaljplanerad mark för bostäder och verksamheter samt mark som inom en överskådlig framtid ska detaljplaneras.

Strängnäs kommun arbetar för en långsiktig och hållbar mark- och vattenanvändning. En målsättning är att skapa attraktiva och variationsrika boendemiljöer genom att ta vara på kommunens goda geografiska läge och fina miljöer. Det ska även finnas goda möjligheter för företag att både utvecklas och etablera sig i kommunen.

Behov av uppföljning

Översiktsplanens fokusområden, samt dess övergripande utvecklingsstrategi och ämnesvisa ställningstaganden bildar tillsammans en utvecklingsriktning som utgör ett viktigt underlag till val av aktiviteter och investeringar. Genom att tydligare koppla samman översiktsplanen med kommunens system för styrning kan planen successivt genomföras och efter behov justeras för att kommunen till exempel ska kunna bidra till uppfyllelsen av de nationella miljö kvalitetsmålen.

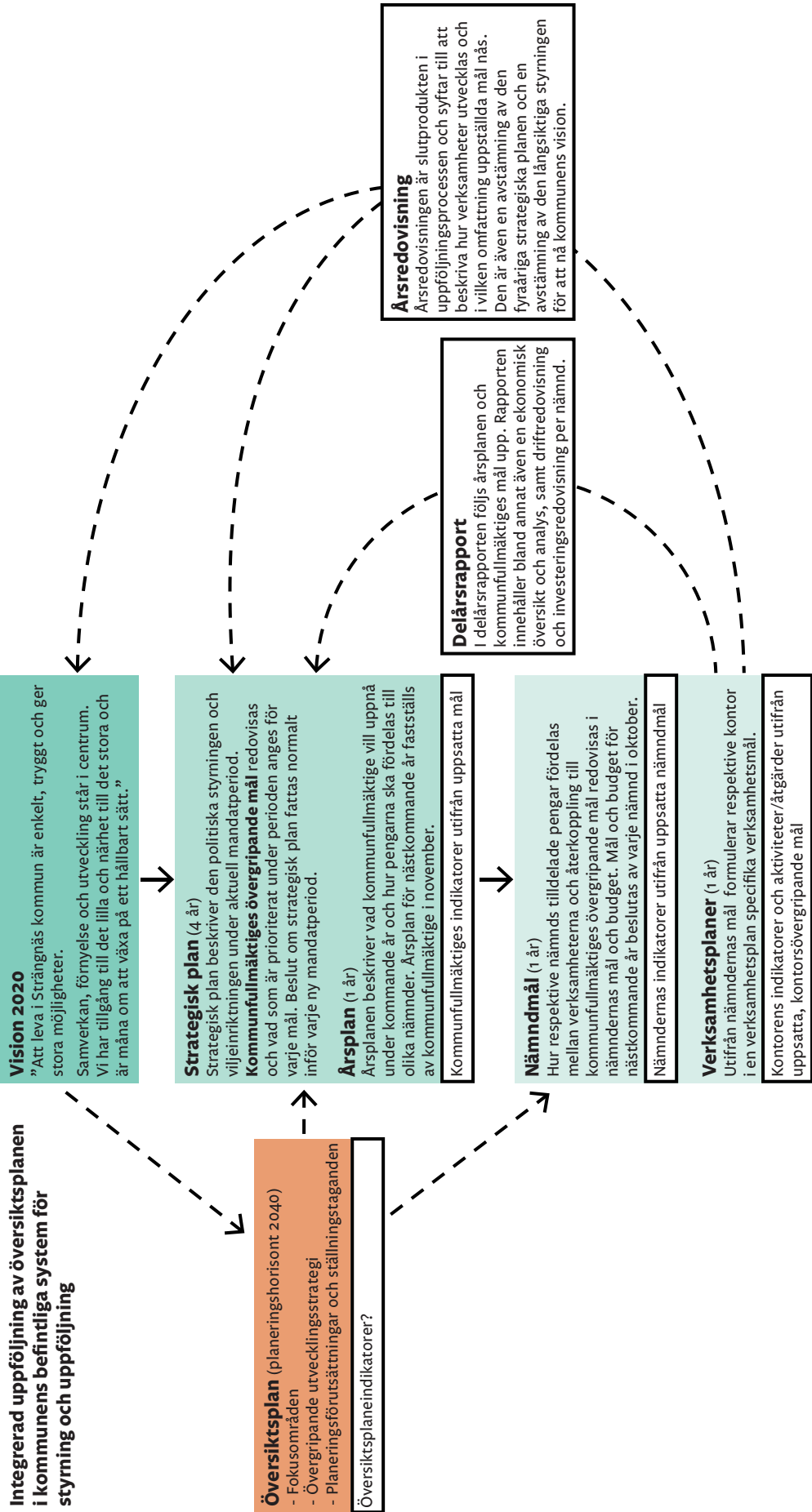
Översiktsplanen i kommunens system för uppföljning av kommunens verksamheter

Inom kommunens system för styrning har en integrerad planerings- och uppföljningsprocess utarbetats. Budgetarbetet inleds i januari med strategidagar för nämndpresidier och kommunledning. Vid budgetupptakten i februari/mars presenteras förutsättningar för nämnderna, som får i uppdrag att i april återkomma med behov och prioriteringar. Kommunfullmäktige beslutar i juni om nämndernas budgetramar. Inför nämndernas beslut om mål och budget i oktober sker dialoger om mål och prioriteringar inför kommande år. Kommunfullmäktige fastställer kommunens årsplan för nästkommande år i november. Verksamhetsstyrning sker via kontorens verksamhetsplaner där verksamhetens mål redovisas. Målen beskriver vilka resultat som ska uppnås vad det gäller tjänstekvalitet, nöjdhet och effektivitet men kan också beskriva vilka större aktiviteter som ska genomföras för att bidra till måluppfyllelsen.

Uppföljning av årsplan sker i samband med delårsrapporter och årsredovisning. Årsredovisningen är slutprodukten i uppföljningsprocessen och syftar till att beskriva hur verksamheter utvecklas och i vilken omfattning uppställda mål nås. Den är även en avstämning av den fyraåriga strategiska planen och en avstämning av den långsiktiga styrningen för att nå kommunens vision.

Med hjälp av indikatorer har bättre möjligheter till kontinuerlig uppföljning skapats. Indikatorer är mätbara företeelser som kan antyda om en utveckling går i önskvärd riktning. Indikatorer behövs för såväl miljö som för sociala och ekonomiska aspekter, det vill säga för alla perspektiv inom hållbar utveckling. Genom att tydligare koppla samman översiktsplanen med kommunens system för styrning kan översiktsplanen delvis följas upp genom berörda kontors verksamhetsplaner och de kontorsspecifika verksamhetsmålen indikatorer. Med en tydlig uppföljningsmetodik som integreras i kommunens befintliga system för styrning och uppföljning kan översiktsplanen successivt justeras och hållas aktuell. Implementeringen av en sådan metodik innebär att befintliga indikatorer måste ses över utifrån den övergripande utvecklingsstrategin och de ämnesvisa ställningstaganden som presenteras i denna översiktsplan.

Illustrationen på motstående sida visar hur en kontinuerlig uppföljning av översiktsplanen skulle kunna ske i form av indikatorer som integreras i kommunens befintliga system för styrning och uppföljning.

LÄNSSTYRELSEN

Södermanlands län

Torbjörg Sekse
010-2234343

STRÄNGNÄS KOMMUN	
2014-05-16	
PBL 2011: 146	Diarienummer 212
Land nr	

GRANSKNINGSSYTTRANDE 1(2)

Datum 2014-05-16
Dnr 401-1497-2014
Dossnr 86-1-001

Strängnäs kommun
Samhällsbyggnadskontoret
Plan- och byggenheten
645 80 Strängnäs

Granskningsyttrande över översiktsplan för Strängnäs kommun

Förslag till ny översiktsplan för Strängnäs kommun är utställt och har inkommit till Länsstyrelsen för granskningsyttrande enligt 3 kap. 12 § plan- och bygglagen (PBL). Länsstyrelsen har lämnat samrådsyttrande den 21 oktober 2013.

Av länsstyrelsens granskningsyttrande ska framgå om

1. förslaget inte tillgodoser riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. redovisning av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenliga med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på lämpligt sätt, och
5. bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Kommunen har remitterat planförslaget till de statliga verk som berörs.

Trafikverket har lämnat yttrande den 15 maj, Sjöfartsverket den 10 maj och SGI den 13 maj 2014. Trafikverket och Sjöfartsverket har inga kvarstående synpunkter på förslaget medan SGI önskar en jämförelse på karta mellan naturolycksrisker och föreslagna utbyggnadsområden. Försvaret har lämnat yttrande med synpunkter den 9 april 2014, se nedan.

Detta granskningsyttrande ska enligt 3 kap. 20 § PBL redovisas tillsammans med översiktsplanen.

Länsstyrelsens ställningstagande

Förslaget till översiktsplan är en strategiskt inriktad plan där avvägning mellan olika intressen till stor del skjuts till nästa planerings- eller beslutsnivå. För de områden som omfattas av befintliga fördjupningar av översiktsplanen kvarstår Länsstyrelsens invändningar i granskningsyttrandet som hör till planerna. För de områden där fördjupningar kommer att tas fram anstår Länsstyrelsens ställningstagande till markanvändningen. Länsstyrelsen kan komma att pröva kommunens beslut att anta detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt 11 kap 10, 11 § § PBL, om de synpunkter som lämnas nedan inte beaktas.

Riksintresse för totalförsvaret

Försvarmakten framför i yttrande den 9 april att myndigheten inte har för avsikt att avveckla Härads skjutfält. Områden för störningskänslig bebyggelse (bostäder, vårdlokaler, skolor) bör inte

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
0155-26 40 00 växel

Telefax
0155-0155-287721

E-post
sodermanland@lansstyrelsen.se

Organisationsnr
202100-2262

PlusGiro
35174-2

Bankgiro
5051-8653

Faktureringsadress
FE 98
833 83 STRÖMSUND

Internet
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

planeras inom influensområdet för skjutfältet. I översiktsplanen framför kommunen ställningstagandet att Härads skjutfält på sikt bör avvecklas då området inom en snar framtid kommer att få oacceptabel påverkan på Strängnäs stads expansionsmöjligheter. För att tillsvidare tillgodose totalförsvaret kommer kommunen att samråda med Försvarmakten i planärenden som kan påverka riksintresset.

Vid en kommande översyn av fördjupningen av översiktsplanen får frågan om riksintresset för totalförsvaret och stadens expansionsmöjligheter behandlas. Länsstyrelsen är beredd att delta i överläggningar mellan företrädare för kommunen och Försvaret i frågan.

Riksintressen för naturvård och kulturmiljö

Länsstyrelsen saknar en redogörelse i planen för hur dessa intressen ska tillgodose och hur påtaglig skada kan undvikas. En redogörelse för eventuella konflikter mellan motstående riksintressen eller mellan riksintressen och de övergripande riktlinjerna för markanvändning saknas också. Översiktsplanens roll som vägledande underlag i enskilda ärenden är särskilt viktig i riksintresseområden som saknar fördjupning eller detaljplan.

Genom att såväl kommunens som Länsstyrelsens ställningstagande gällande riksintressena får skjutas till senare planerings- eller tillståndskeden riskerar detta att komplicera och fördröja efterföljande planprocesser.

Miljö kvalitetsnormer

Vattenmyndigheten ska fastställa ny status och miljö kvalitetsnormer år 2015. Översiktsplanen bör ange att det underlag som tas fram av Vattenmyndigheten ska ligga till grund för efterföljande planering och prövning.

Hälsa och säkerhet

För bebyggelseområden som planeras intill järnväg och väg med transporter av farligt gods anser Länsstyrelsen att det är viktigt att i ett tidigt planeringsskede ta fram riskbedömningar för att klargöra vilka förutsättningar som finns för ny bebyggelse.

Markanvändning inom fördjupningsområden

Status för de två befintliga fördjupningarna av översiktsplanen, FÖP Strängnäs stad – Härad och FÖP Mariefred – Läggesta behöver framgå av översiktsplanen. Av den översiktliga markanvändningskartan bör det framgå vilka områden som omfattas av gällande fördjupningar och för vilka områden fördjupningar planeras. För de områden där markanvändningen enbart redovisas i översiktliga markanvändningskartor och det inte finns gällande fördjupningar måste Länsstyrelsens ställningstagande till dessa delar anstå.

Övrigt

Beslut i detta ärende har fattats av samhällsbyggnadschef Patrik Nissen. I ärendet har vidare deltagit företrädare för berörda enheter samt länsarkitekt Torbjörg Sekse, föredragande.

Patrik Nissen

Torbjörg Sekse

STRÄNGNÄS KOMMUN

Samhällsbyggnadskontoret

Nygatan 10
645 80 Strängnäs
www.strangnas.se